EVLİYALAR, ENBİYALAR VE ŞANLIURFA

Müslüm ABACIOĞLU

EVLİYALAR, ENBİYALAR VE ŞANLIURFA

Müslüm ABACIOĞLU

2021
(2. Baskı)

SUCEK MEDYA

SUÇEK MEDYA YAYIN DAĞITIM
Mustafa Kemal Mah. Dumlupınar Bulvarı,
No:266 18/A **Çankaya / ANKARA**
Tel:(0.312.945 47 88)

www.sucekyayinevi.com / www.yenikitapara.com
sucekyayinevi@sucekyayinevi.com - **sucekmedya@gmail.com**

Yazar : Müslüm ABACIOĞLU
Eser Adı : EVLİYALAR, ENBİYALAR VE ŞANLIURFA
ISBN : 978-605-70130-4-0
Yayınevi Sertifika No: 49100
Baskı ve Cilt: 4 Renk Gurup Matbaacılık Kazım Karabekir Cad. **İskitler / ANKARA**
Sertifika **No:** 50019

Kapak Tasarım: Mahmut ŞİT
Grafik Tasarım: Hüseyin AYHAN

© SUÇEK MEDYA YAYIN DAĞITIM

4 RENK GURUP MATBACILIK

İKİNCİ BASKI: 2021

Yayın Hakkı
Bu eserden iktibas yapılırken,
Dipnot veya bağlaç usulü kaynak gösterilmeden yararlanılamaz.
Kitabın hukuki sorumluluğunun tamamı yazarına aittir.

Yayınevinin Kitap Hakkındaki Görüşü

Kimsesiz kimse yok, herkesin var kimsesi,
Kimsesiz kaldım medet ey, kimsesizler kimsesi...

Yazarımız bu derleme ve araştırma kitabı ile Şanlıurfa'mızda doğmuş, yaşamış, adı geçmiş Peygamberlerimizin kısaca hayatlarını ve İslâmiyet'in başlangıcından yakın zamâna gelinceye kadar, muhtelif asırlarda ve değişik coğrafî bölgelerde, bilhassa bugünkü Anadolu topraklarında yaşayan ilim, irfân, ahlâk ve fazîlet sâhibi âlim ve velîler ile Harrân'da yetişen evliyânın büyüklerinden, âriflerin ileri gelenlerinden **Hayât bin Kays bin Kahhâl bin Sultan El-Ensârî El-Harrânî Hazretleri**ni de anlatmaya çalışmıştır. Bu kitabı bölgesinde çıkarılmış diğer kitaplardan faklı kılan yazarın Şanlıurfa'da gazetecilik mesleğini yıllarca icra etmesi nedeni ile görsellerin kendi fotoğrafladığı doğal görüntüler olmasıdır.

Yazar bu kitabında; Şanlıurfa denildiğinde okuyucuların şunları düşünülmesi gerektiğini anlatmış;

Musevi, Hıristiyan ve İslâm peygamberlerinin atası olan Hz. İbrahim Şanlıurfa'da doğmuş...

Nemrud ve halkının taptığı putlarla mücadele ettiği için Şanlıurfa'da ateşe atılmıştır...

Lut Peygamber amcası Hz. İbrahim'in ateşe atılışını görmüş ve daha sonra Şanlıurfa'dan ayrılmıştır...

İbrahim Peygamber'in torunu ve İsrailoğullarının atası Yakub Peygamber Harran'da bulunmuş...

Eyyub Peygamber Şanlıurfa'da hastalık çekmiş ve Şanlıurfa'da vefat etmiştir...

Hz. Eyyub'u arayan Elyasa' Peygamber O'nun yaşadığı köye kadar gelmiş, ancak göremeden orada vefat etmiştir...

Şuayb Peygamber Harran'a 37 km. mesafedeki Şuayb Şehrinde yaşamış...

Musa Peygamber Şuayb Şehri yakınlarındaki Soğmatar'da Şuayb Peygamberle buluşmuştur...

İsa Peygamber Şanlıurfa'yı kutsadığına dair bir mektubunu ve yüzünü sildiği mendile çıkan mûcizevi portresini (Hagion Mandilion) Şanlıurfa Kralı Abgar Ukkama'ya göndermiştir...

Bütün bunlardan dolayı Şanlıurfa "Peygamberler Şehri" ve "Kutsanmış Şehir" adlarıyla tanınmaktadır...

Şeyh Hayat el-Harrânî, XII. yüzyılda Harran'da yaşamış ve 1185 tarihinde burada vefat etmiş büyük bir İslâm âlimi ve mutasavvufudur...

Bu kitap'ta Şanlıurfa il genelindeki bazı evliya, Âlim ve dönemin ileri gelen dindar büyüklerinin de birkaçının kısa öz hayatını, Göbeklitepe hakkında görsellerle desteklenmiş bilgiler bulma şansını yakalayacaksınız.

Saygılarımla

Ramazan SUÇEK
Suçek Medya Basın Yayın Dağıtım
Mesul Müdürü

İÇİNDEKİLER

Evliyalar, Embiyalar ve Şanlıurfa	Sayfa No:
Yayınevinin Kitap Hakkındaki Görüşleri	3
Takdim	13
Önsöz	15
Yazar Hakkında	17
Giriş	20
Dünyanın İlk Yerleşim Yeri Harran	**21**
1- Harran'ın Tarihçesi	**23**
Medlerin Bölgedeki Kısa Hâkimiyeti	25
Keldânilerin Bölgedeki Kısa Hâkimiyeti	26
Perslerin Bölgedeki Hâkimiyeti	26
Roma Ordusunun Hezimeti	27
Hıristiyanlığın Kabul Edilmesi ve Abgar Efsânesi	27
Harran'da Nûmeyri Emirliği	28
Selçuklular döneminde Harran.	28
Harran Savaşı	29
Harran Bölgesinde Meydana Gelen Çeşitli Olaylar	30
Harran'da yetişen âlimler	31
Harran Üniversitesinde yetişen dünyaca ünlü bazı âlimler	32
Sabit bin Kurra	32
Cabir bin Sinan (El-Battânî) (Astronomi Bilgini	38
Güneş sistemini tespiti	39
Güneş ve Ay tutulmaları	39
Kıble tayini konusundaki çalışmaları	40
Matematik, trigonometri ve diğer çalışmaları	40
Eserleri (Eserleri ile ilgili açıklamalar)	41
Kimler, hakkında ne dedi?	43
Câbir Bin Hayyân	44
2- Ünlüler	**50**
Sabit Bin KURRA (Mütercim-Yazar)	50

Sinan Bin Sabit (Doktor – Mütercim-Yazar)	50
Sabit Bin Sinan, Bin Sabit, Bin Kurra (Doktor-Yazar)	50
Ebu İshak (Edip-Şair	50
Abdülkadir Ruhavi El Harrani (Âlim ve Şair)	51
Harranlı El Mu'addil (Hukuçu-Şair-Yazar)	51
Ebü'l Fazl Bin Ebi'l Hucr Takiyuddin Hamid Bin Mahmut El Harrani El Zahid (Müderris-Hatip-Şair)	51
Ebü'l Sena Hammad Bin Hibbetullah El Harrani (Şair-Yazar)	51
Necmüddin Ebu Muhammed Abdülmun'im Bin Ali Hibbetullah El Harrani (Şair-Yazar).	51
Ebü'l Fazl Yusuf Bin Fazlullah El Sekkakini El Harrani (Edip-Zahid-Şair)	52
Ebü'l Ferec Abdullatif Bin Abdulmunim El Harrin El Hambeli (Hadis ve Fıkıh Âlimi-Yazar)	52
Abdullatif Bin Ebi'l Ferec Bin Muhammed Bin El Kubbeyti (Hadis ve Fıkıh Âlimi-Yazar)	52
Ümmül Hayr (Edebiyatçı-Şair)	52
3- Harran'ın Görülmeye Değer Yerleri	**53**
Şehir Surları	54
Kale	54
Harran Ulu Camii	55
Şeyh Hayat Bin Kays El Harrani Türbesi ve Camii	55
Geleneksel Harran Evleri	56

4- Yolları Harran'da Buluşan Tarihi Yerler	**57**
Cabir El-Ensar Camii ve Türbesi	59
Cabir b. Abdullah (Cabir El-Ensar)	59
Şehîd olmanı isterdim	59
Allahü Teâlâ diriltti	60
Resûlullah Efendimiz teşrif edecek	61
Müslümanlar fethedecek	62
Yemeğin ne kadardır	63
Herkese yeten yemek	64
İsâbet ettin	65
Size bî'at edeceğiz	66

Bu hastalıktan vefât etmiyeceksin	66
Nitekim öyle oldu	67
Kuyruğunu sallıyarak gitti	68
İmam Bakır Camii ve Türbesi	68
Hz.İmam Muhammed Bakır(12 İmamdan 5.'si)	69
Kimlik Bilgisi ve Şehadeti	77
Vecizelerinden bir kısmı	77
5- Harran Bölgesinde Doğmuş Veya Yaşamış Olan Peygamberler	**81**
Âdem Aleyhisselam	82
Hz.Yakup Peygamber	84
Yakub Peygamber Kuyusu	90
Tarihi mekânlar, mağaralar	91
Bazda Mağaraları	92
Hz. Şuayb Peygamber (aleyhi selam)	92
Yûsuf Aleyhisselâm	97
Mûcizeleri	114
Mûsâ Aleyhisselâm	115
Mûsâ aleyhisselâmın mûcizeleri	123
Lût Aleyhisselâm	125
İshâk Aleyhisselâm	129
Mûcizeleri	131
Eyyub Aleyhisselam	131
Mûcizeleri	135
Hazret-i Eyyub ve sabrı	136
Hazret-i Eyyub'ün ağlaması	139
Hastalığına üzülmedi	139
Yerden su çıktı	140
İbrâhim Aleyhisselâm	142
İbrâhim Aleyhisselâmın Mûcizeleri	153
İbrâhim aleyhisselâmın dîni	155
6- Harrân'da yetişen evliyânın büyüklerinden Hayat Bin Kays El Harrani Hazretleri	**157**
Hayat Bin Kays El Harrani - Hayatı	158
Türbesi restore edildi	164
Türbesi ve Camii	165

Harran'ın Tarihi Mezarlığı	167
Harran kazılarında bulunan, günümüzde ayakta olan mimari eserler	168
7- Hayat Bin Kays El Harrani Hazretlerinin Mübarek İsminin Geçtiği Şiirlerden Bölümler	**169**
8- Hayat Bin Kays El Harrani Hazretlerinin Mübarek İsminin Geçtiği bir Sohbet	**177**
Urfa'da Misafir Olmak	177
9- Büyük İslam Âlimi Hayat Bin Kays El Harrani Ve Harran'dan Genel Görünümler	**179**
10- Üç Hadis ve İhlas İle Sohbet	**182**
Üç Hadis	183
Namaz 5 vakittir	184
Resulullah'ı tasdik şarttır	186
Evladın hakkı	187
Sahibini kim bilmez?	188
İblisle konuşan evliya	190
Melekler yıkadı	190
Süte su katmak	192
Kazdığı kuyuya düştü	192
Maşite hatunun imanı	193
Köylünün duası	196
Bari onunla beraber yanayım	197
Kapatılamayan kapı	198
Allahü ehad ver-resulü Ahmed	200
İtikat imamları	201
Namaz ne vakit farz olur?	203
Yerdeki besmeleye hürmet	205
Benim gücüm bu kadar	206
Akıl terazimizin çekemedikleri	208
Besmele ve İnsan	211
11- Müslüman'a Nasihat	**214**
Nasinat (Hüseyin Hilmi IŞIK)	215
12- Harran/ Şanlıurfa Resimleri	**217**
13- Dünyanın Şanlıurfa'daki İncisi Göbeklitepe	**224**
Göbeklitepe	225

Dr. Klaus ve Çiğdem Schmidt çiftinin ağzından Göbeklitepe	235
Göbeklitepe, kutsal bir mekân	235
Göbeklitepe el değmemiş olarak gelecek nesillere bırakılmalı	236
Değerlendirme ve arşivleme kazıdan çok zor	236
Geçmişte yaşayanlar ilkel değil	237
Kazı çalışması 70 kişi ile yapılıyor	237
Güvenlik sağlanacak	237
Göbeklitepe İle İlgili Fotoğraflar	238
14- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı (Devlet Başkanımız) Recep Tayyip Erdoğan Göbeklitepe'de	**248**
15- Göbeklitepe Yılı	**249**
Göbeklitepe ancak bu kadar tanıtılabilir	255
16- Çin Halk Cumhuriyeti Pekin Büyükelçimiz Abdulkadir Emin Önen Şanlıurfalı Olunca, Çin'de de Şanlıurfa'yı, Dolayısıyla Göbeklitepe'yi Tanıtmamak, Çinlileri Göbeklitepe Ziyaretine Göndermemek Olur mu?	**256**
Çin'de Göbeklitepe Semineri	257
Göbeklitepe, tarihin en eski tapınağı	258
Göbeklitepe insanlığın ortak kültürüdür	258
Göbeklitepe, dinler tarihini sorgulatacak	259
14.Uluslararası Çin Turizm ve Gezi Fuarının açılış galası	260
16-Kültür Ve Turizm Bakanı Eşi ve Ünlüler de Göbeklipe'de	**262**
Kültür ve Turizm Bakanı eşi Pervin Ersoy ve ünlüler de Göbeklipe'ye geldiler	263
Turlara katılıyorlar	263
81 ili geziyorlar	264
17- Sanal Müzelerde Göbeklitepe	**265**
Göbeklitepe ilk sırada	266
Müzelerde sergilenenler tek tek gösteriliyor	266
2.BÖLÜM	
1- Peygamberler Şehri Şanlıurfa	**267**
Geçmişten Günümüze Şanlıurfa	268
Eski çağlarda Urfa ve isimleri	268
Kurtuluş Savaşı Öncesi, Cumhuriyet Dönemi	269
Urfa'da Selefkoslar Devri	269

Urfa Osrhoene Krallığı Devri (M.Ö.132 – M.S.244)	270
Roma Hâkimiyetinde Urfa (244–637	270
Müslümanların Urfa'yı Fethi ve 4 Halife Devrinde Urfa	271
Urfa'da Emeviler Devri	272
Urfa'da Abbasiler Devri	273
Urfa'da Hamdaniler ve Numeyriler Devri (905–1081)	273
Urfa'da Selçuklular Devri (1086–1098)	274
Urfa'da Haçlı Kontluğu Devri (1098–1144)	274
Urfa'da Zengiler Devri 1144–1182)	275
Urfa'da Eyyubiler Devri (1182–1260)	275
Urfa'da Mısır Memlukleri Devri	276
Urfa'da Karakoyunlular Devri	276
Urfa'da Akkoyunlular Devri	277
Urfa'da Safevîler Devri	277
Osmanlı İdaresinde Urfa	278
3- Cumhuriyet Devrinde Urfa	**278**
Genel Bilgiler	279
İlçeler ve Nüfus Durumu	280
Dağlar	282
Akarsular	282
Ovalar	283
3- Urfa'da Türbeler Ve Ziyaret Yerleri	**283**
Şazeli Şeyhi Ali Dede Türbesi (Merkez)	283
Osman Veli Hazretleri Türbesi (Merkez)	283
Çift Kubbeli Kümbetler (Merkez)	284
Seyyid Hacı Ali Türbesi (Merkez)	284
Şeyh Mesud Türbesi (Merkez)	285
Şeyh Bekir Türbesi (Merkez	285
Şehabettin Ahmet Türbesi (Merkez)	286
Muhammet Muhiddin Türbesi (Merkez)	286
Nimetullah Bey ve Lütfi Bey Türbeleri (Merkez)	287
Hekim Dede Türbesi (Merkez)	287
Eba Müslimi Horasani Türbesi (Suruç)	288
Hayat El Harrani Türbesi (Harran)	288
Cabir El Ensar Türbesi (Harran)	290
İmam Bakır Türbesi (Harran)	290

Hz.Eyyüp Peygamber Türbesi (Viranşehir)	291
Hz.El Yesa Peygamber Türbesi (Viranşehir)	291
Hz.Rahime Hatun Türbesi (Viranşehir)	292
Nebih Efendi Türbesi	292
Abdulkadir Erbili Türbesi	293
Hartavîzade Hafız Muhammed Selim Türbesi	294
Abdurrahman Bin Avf	295
Bediüzzaman Ahmed El-Hemedanî	295
Hafız Abdurrahman Çiftbudak	296
Muhammed Bin Abdullah Ebi Zemeneyn	296
Ebu Yusuf Bin Ebi Bereke Bin Muhammed Bin Ali Siracuddin	297
Hacı Kermo	297
Yakup Kalfa	298
Şeyh Ebu Salih	298
Arş Hoca	298
Şeyh Ebubekir	298
Şeyh Müslüm Hafız	299
Dipsiz Ziyaret	299
Boztepe Ziyareti	299
Akbalık	299
Mevlid-i Halil	300
Buluntu Hoca (Abdurrahman Buluntu Efendi	300
Şeyh Hacı Halid Gülpevari (Şeyh Halid-i Gülpınarî)	301
Zirvede bir Kanaat Önderi Şeyh Eyyüp Cenap Gülpınar	305
Şeyh Halid'in torunu, Şeyh Eyyüp Cenab Gülpınar'ın oğlu Şeyh Mehmet Kasım Gülpınar	309
Kendisini sporculara adamış Mustafa Veysel Gülpmar	313
4-Şeyhanlılar ve İlim / İrşad vazifesi	**314**
5-Seyyit Salih Özcan (1929 - 2015)	**323**
SON SÖZ	**331**
Faydalanılan Kaynaklar	**333**
Hatıralar	**335**

EVLİYALAR ENBİYALAR VE ŞANLIURFA

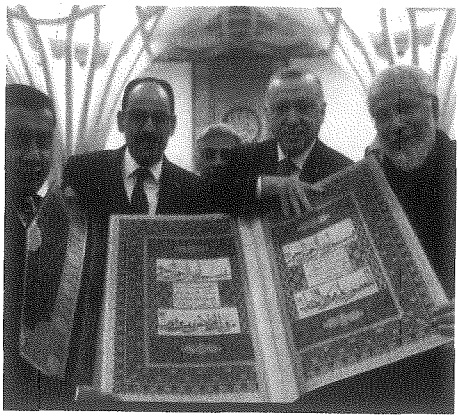

Besmeleyle başlayalım kitaba,
Allah adı en iyi sığınaktır.....

TAKDİM

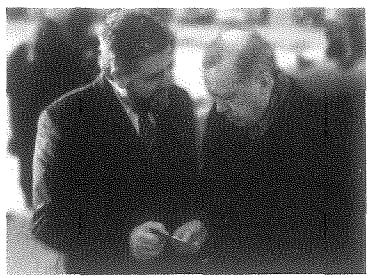

Abdulkadir Emin ÖNEN
Çin/Pekin Büyükelçimiz

Şanlıurfa, kökü derin ve geleceği olan bir şehirdir. Bu şehir bir medeniyet anlayışını varlığında sembolleştirmekte ve evrensel ile yerelin mesut buluşma kavşaklarını burada buluşturmaktadır.

Ayrıca Şanlıurfa; tarihi derinliği, felsefi ve güçlü bir düşünsel arka planı ifade etmektedir. Şanlıurfa, tarihi süreç içerisinde önemli değerler üretmiş ve ürettiği bu değerleri de bütün dünyayla paylaşmıştır.

12.500 yıllık tarihi, birçok medeniyete beşiklik eden konumu, doğu ile batının kavşak noktası ve stratejik önemi açısından Ortadoğu'ya ve Ortadoğu'nun açıldığı bütün kapılara açılan bir inanç ve kültür şehridir.

Şanlıurfa, bereket hilalinin tam merkezinde, tarımın ilk olarak yapıldığı, ilk üniversitenin kurulduğu, 3 semavi dinin yeşermesine ev sahipliği yapan "ateşin insanı yakmadığı" kadim bir şehirdir.

Ve yine Şanlıurfa, bilinen insanlık tarihini değiştirecek ve tarihin yeniden yazılmasına vesile olacak Göbeklitepe tapınaklarını da bünyesinde barındırmaktadır.

İnsan, önünden şehirlerin geçtiği bir aynadır. Bu doğrultuda insanlar şehri şekillendirdiği gibi, şehirler de insanları şekillendirir. Şanlıurfa, ortak değer yargılarına sahip, farklı kültür unsurlarının

bir arada yaşadığı ve misafirperver insanların bulunduğu bir şehirdir.

Kitap konusuna gelince;

Kitap değilmidir, gece sabahlara kadar gözümüzü kırpmadan okuduğumuz ve bizi kendimizden geçiren...

Kitap değilmidir bize yoldaşlık edip, yalnızlığımızı paylaşan...

Kitap değilmidir, dertlerimizi, sevdalarımızı sayfalarında gizlediğimiz?

Kitap değilmidir ki, bizlere arkadaşlık, yolculukta yoldaşımız olan?

O kitaplar, o cümleler, o kelimeler değil midir bizi saatlerce, günlerce, haftalarca belki de yıllarca araştırmaya iten, uzun uzun düşündüren?

Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olabilir miyiz?

Bizi hemen her konuda bilgi sahibi eden, düşüncelerimizi zenginleştiren kitaplar...

Bizi biz eden bu kitapları yazanlar...

İşte bu eser, dünyada kurulan ilk 4 şehirden biri olan Urfa (Şanlıurfa / Harran) bağrında barındırdığı Enbiyaları, medeniyet şehri olması hasebiyle pek çok değer yetiştiren Şanlıurfa'da yetişen Evliya/Âlim ve mutasavvıfları ele almaktadır.

Yaşadıkları dönemde bütün mesailerini nesil yetiştirmeye adamış olan ve bu sebeple yazılı bir eser ortaya koyacak zamanları olmadıkları için bu gün isimleri unutulmaya yüz tutmuş bu değerlerimizi yeni nesillere de aktarmanın bir sorumluluk olduğu bilinciyle hareket eden ve bu eseri kaleme alan Müslüm Abacıoğlu'na ve bu eserin ortaya çıkmasında emeği geçenlere şükranlarımı sunuyorum.

Şanlıurfa, dün üretip bütün insanlıkla paylaştığı değerleri bu gün de üretip paylaşacak potansiyele sahiptir. Yapmamız gereken, hiç zaman kaybetmeden üzerimizdeki küllere üflemek ve o potansiyelimizi ortaya çıkarmaktır.

Hayatımızın merkezine kitabı almak, okumak ve okutmak temennisiyle...

ÖNSÖZ

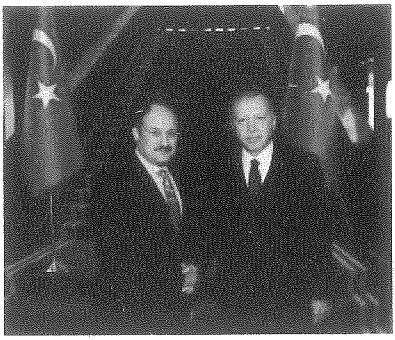

Mehmet Kasım GÜLPINAR
AB Uyum Komisyonu Bşk. Şanlıurfa Milletvekili

Allahü Teâlâ, Âdem aleyhisselâmdan beri insanları ebedî saâdete kavuşturmak için peygamberler göndermiştir. Peygamberler de, insanları kurtuluşa dâvet etmiş, doğru olan yolu bütün sıkıntı ve eziyetlere rağmen bıkmadan, yılmadan anlatmışlardır.

Aynı zamanda peygamberlere tam tâbi olan, Allahü Teâlâ'nın sevgisi ile dolu, mânevî sırlar sâhibi velî zâtlar da her devirde bulunmuş ve insanların din ve dünyâ saâdetine ulaşmaları için çalışmışlardır.

İnsanlara doğru yolu göstermeleri, hal ve hareketleri ile örnek olmaları evliyânın belli başlı vasıflarıdır.

Onlar, peygamberlerden sonra seçilenler sınıfındandır. Bir rehber elinde yetişerek silsile yoluyla Peygamber Efendimize kadar gitmeleri; nerede ve hangi memlekette yetişirlerse yetişsinler, onları tek bir kaynağa bağlamıştır.

Bunlar zamanla çeşitli kollara ayrılmışlar. Kâdirî, Nakşî, Bayramî, Gülşenî, Yesevî, Mevlevî vs. gibi isimlerle anılmış veya bu yollardan birinde akıp gelmişlerdir. Sultanlar, pâdişâhlar doğruyu onlarla bulmaya çalışmışlar, mânevî sultanın onlar

olduğunu görmüşler, onların nasîhatleri ile devlete, millete ve insanlığa faydalı olmaya çalışmışlardır.

Târih boyunca insanlığa huzurlu devirler yaşatmış olan Emevîler, Abbâsîler, Selçuklular, Gazneliler, Bâbürlüler, Osmanlılar ve daha birçok İslâm devletlerinin sultanları hep bu büyüklerin rehberliğinde hizmete devâm etmişler, yeri gelince atlarının arkalarından gitmişler, bâzen onlarla berâber savaşlara katılmışlardır. Onlar, duâ ordularının kumandanları ve dertlerin mânevî tabibleridir.

Bu îtibârla İslâm dünyâsında eskiden beri başta sevgili Peygamberimiz ve Eshâbı olmak üzere bütün velîlerin kabirleri ziyâret edilmiş, rûhâniyetlerinden istifâde edilmiş, herkes onları vesîle ederek, Allahü Teâlâ'ya yalvarmış, duâlarının kabûlü için niyâzda bulunmuştur.

Evliyâ-yı kirâm, Allahü Teâlâ'nın ve Peygamberinin (aleyhisselâm) emir ve yasaklarını öğreterek, insanların dünyâ ve âhiret saâdetine kavuşmaları için uğraşmışlardır.

Yayınlanan bu kitabın faydalı olması ve mânevî hayâtımızı kuvvetlendirmesi başlıca dileğimizdir.

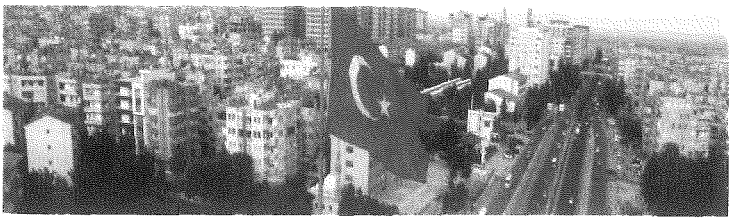

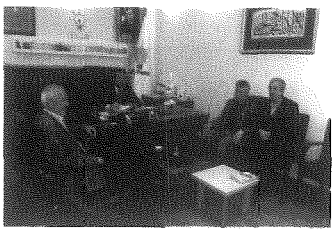

Yazar Hakkında

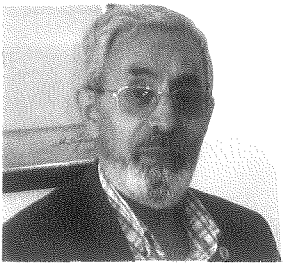

Müslüm ABACIOĞLU
(Eğitimci - Gazeteci - Yazar)

Yazar 1955 yılında Şanlıurfa'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Şanlıurfa'da tamamladı.

1972 / 1975 yıllarında İzmir Buca Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümünde okudu. 1970-71 yıllarından beri sürdürmekte olduğu Fotoğrafçılık ve Gazetecilik çalışmalarını Öğretmenlik mesleğiyle birlikte yürüttü.

1979 yılından itibaren Zonguldak-Ereğli, Afyon-Sincanlı, Şanlıurfa ve köylerinde çalıştı. Gazeteciliği "Halka Hizmet" olarak düşünüp, devam ettirdi. 2005 yılı Temmuz ayında öğretmenlik mesleğinin 27. yılında iken emekli oldu.

1970'li yıllarda Günaydın Gazetesi, Hayat Mecmuası, Hayat Spor ve Türk Spor Mecmuaları, Anadolu Ajansı, Dünya Gazetesi ve Milli Gazete muhabiri olarak çalıştı. 1978 yılında Son Havadis Gazetesinin de Şanlıurfa Muhabirliğini üstlendi.

1977 yılından itibaren 15 yılı aşkın süre Türkiye Gazetesi, (İHA) İhlâs Haber Ajansı (dolaylı olarak da TGRT) camiasında muhabirlik başta olmak üzere çeşitli görevlerde bulundu. 1992 / 1993 yıllarından itibaren Akşam Gazetesi gurubu yayınlarının muhabiri olarak görev yapmaya başladı.

1998 yılında haftalık mahalli YENİDOĞUŞ, daha sonraki yıllarda YENİDENDOĞUŞ, Urfa HAYAT, ATILIM ve Güneydoğu HAKİKAT Gazetelerini çıkardı. Gazetecilik dalında

düzenlenen yarışmalarda yaptığı haberlerle çok sayıda ödüller aldı. Gazetecilik ve Öğretmenlikte meslektaşlarına yardımcı ve kaynak oldu.

1970'li yıllarda yazmaya başladığı yüzlerce şiirleri HAYAT Mecmuası ve çeşitli gazete ve dergilerde yayınlandı. Hiçbir konuda ön plana çıkmayı önemsemedi ancak çevresindekileri yönlendirdi.

2002 yılında "Her Yönüyle Şanlıurfa" (All Abaut Şanlıurfa) CD'sinin haber, fotoğraf ve çeşitli araştırma yazılarını hazırladı. 2004 yılında "Hayat Bin Kays El Harrani ve Harran" kitabını (2 baskı) yayınladı. Hayat Bin Kays El Harrani ve İmam Muhammed Bakır isimli kitabı da Kültür Bakanlığı yayınları arasında okuyucularına ulaştırıldı.

Günlük yerel GAP Gündemi, Şanlıurfa Olay Gazetesi ve Güneydoğu Life Dergisinde çalışmalarına devam ederken, Urfanatik Gazetesinde de Köşe Yazıları ile Dini Sayfaların (Cuma Sayfası ve Ramazan Sayfası) hazırlanmasına da yardımcı oldu. Aynı zamanda AKŞAM gurubu yayınlarının Şanlıurfa muhabirliği görevini de sürdürdü.

Toplumu ilgilendiren çok önemli konular ve dini sohbet ağırlıklı köşe yazıları çeşitli web sitelerinde ve gazetelerde yayınlanıyor.

(Gazetecilik koşuşturmalarını yavaşlatmış olmasına rağmen) İhlâs Gazetecilik / Web Ofset Baskı Tesislerinde bastırttığı 39 sayı haftalık Güneydoğu HAKİKAT Gazetesini 12 sayfa ve tamamı renkli olarak okuyuculara ulaştıran Abacıoğlu, 39. sayıdan itibaren gazetenin yayınını ikinci bir tarihe kadar durdurdu.

Güneydoğu Anadolu Gazeteciler Federasyonu kurucu Genel Sekreteri, Şanlıurfa Gazeteciler Birliği Genel Sekreteri ve Türkiye Yazarlar Birliği Şanlıurfa Şubesi Denetim Kurulu üyesi olarak görev yapan ve halen görevini sürdüren, 50 yılı aşkın Gazetecilik

ve 27 yıllık Öğretmenlik mesleğinde dürüstlük ve doğruluktan ödün vermeyen Müslüm ABACIOĞLU, evli 6 çocuk babasıdır.

GİRİŞ

Besmeleyle başlayalım kitaba,
Allah adı en iyi sığınaktır...

Efendim;

Bu kitabımızda, öncelikli amacımız; Şanlıurfa'mızda doğmuş, yaşamış, adı geçmiş Peygamberlerimizin kısaca hayatlarını ve İslâmiyet'in başlangıcından yakın zamâna gelinceye kadar, muhtelif asırlarda ve değişik coğrafî bölgelerde, bilhassa bugünkü Anadolu topraklarında yaşayan ilim, irfân, ahlâk ve fazîlet sâhibi âlim ve velîlerden olan, Harrân'da yetişen evliyânın büyüklerinden, âriflerin ileri gelenlerinden **Hayât bin Kays bin Kahhâl bin Sultan El-Ensârî El-Harrânî Hazretleri**ni de anlatabilmektir.

15 asırdır Müslümanlara rehberlik etmiş, onlara doğruları öğretmiş, kendileri de eksiksiz İslâmî bir hayat yaşamış bulunan Evliyâ-yı kirâmın sadece bir tanesi olan Hayât bin Kays El-Harrânî Hazretlerinden bu hacmi sınırlı kitabımızda zikretmek, hayâtlarından uzun uzun bahsetmek elbette ki, hepimizin arzusu idi. Ancak, bizdeki bu terazi onca sikleti çekecek kapasitede olmasa gerek ki, bu kadarını yazabilme cesareti gösterebildik.

Hayat Bin Kays Hazretlerini anlatırken tarihi Harran ilçemizin tarihi, yöneticileri ve 12 İmamdan 5.'si olan İmam Bakır Muhammed Hazretlerinin de hayatından bölümler aktarmaya çalıştık.

Bu vesileyle Şanlıurfa il genelindeki bazı evliya, Âlim ve dönemin ileri gelen dindar büyüklerinin de birkaçının kısa öz hayatını da kitabımızda göreceksiniz.

Sizlere faydalı olabildiysek ne mutlu bize.

DÜNYANIN İLK YERLEŞİM YERİ HARRAN

(Hz. İbrahim'in kenti)

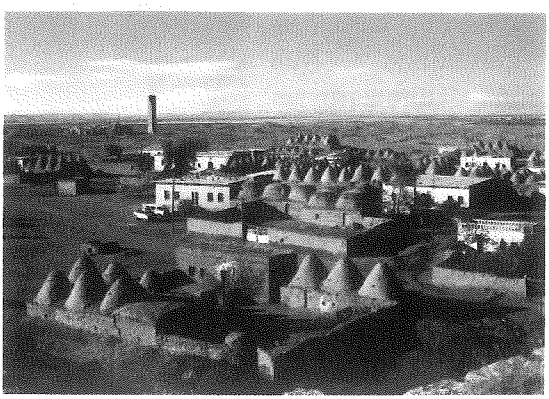

1- Harran'ın Tarihçesi

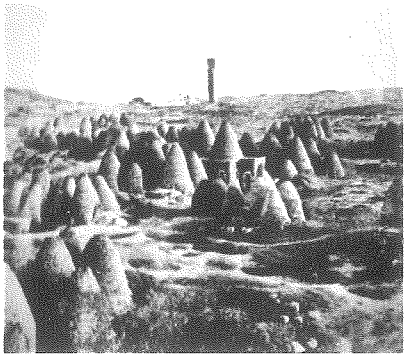

Şanlıurfa'nın 44 kilometre güneydoğusundadır. Her yıl binlerce yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilen tarihi Harran kenti, kendi adıyla anılan Harran Ovası merkezinde kurulmuştur. 3392 sayılı kanunla 19.6.1987 tarihinde ilçe merkezi olmuştur.

İl merkezine 44 km. mesafededir. 76 köyü vardır. 2010 Adrese dayalı Nüfus Sayımına göre ilçenin nüfusu 66 bin 697'dir. Bunun 6 bin 213'ü ilçe merkezinde yaşamaktadır.

Harran dünya üzerinde şehir olarak kurulmuş ilk yerleşim merkezidir. Evler topraktan bağımsız değil, sanki toprağın bir ürünüymüş gibi yerden birer yükselti şeklindedir. Konik damları, kalın duvarları, toprak zemini ve camsız pencereleriyle yakıcı sıcağın etkilerini azaltmaya çalışırlar.

Tevrat'ta Hârân olarak geçen yerin burası olduğu söylenilir. İslam tarihçileri kentin kuruluşunu Nuh Peygamberin torunlarından Kaynan'a veya İbrahim Peygamberin kardeşi Aran'a (Haran) bağlarlar. 13.yüzyıl tarihçilerinden İbni Şeddad, Hz. İbrahim'in Filistin'e gitmeden önce bu şehirde oturduğunu yazmaktadır.

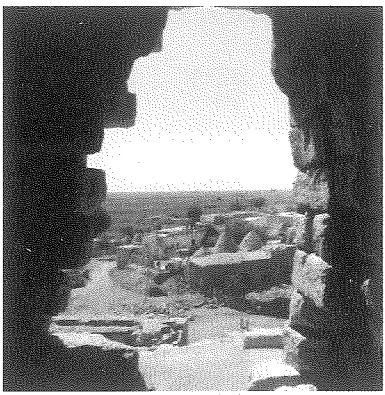

Bu nedenle Harran'a Hz. İbrahim'in kenti de denildiğini, Harran'da İbrahim Peygamberin evinin, adını taşıyan bir mescidin, onun otururken yaslandığı bir taşın var olduğu söylenmektedir.

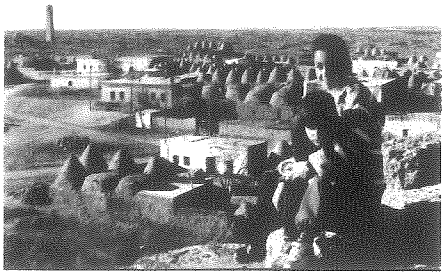

Dünya'nın ilk bilim merkezlerinden biridir. Dünyanın ilk üniversitesi buradadır. Şanlıurfa'daki Harran Üniversitesi de adını bu ilçeden almıştır.

Bugün Harran'da yerleşik olan Arap aşiretleri Osmanlının 18. yüzyılda buraya getirip yerleştirdiği bedevi aşiretlerine dayanmaktadır. Sözlü Arap geleneği ve kültürü hala etkisini göstermekte, koni şeklindeki 3.000 yıllık Mezopotamya evleri kültürü ise modern tarzda evlere karşı yok olma ile karşı karşıyadır.

Miladi 11. yüzyılda çok geniş yeşil ve verimli bir Mezopotamya şehri iken zamanla çölleşmiştir ancak son zamanlarda Güneydoğu Anadolu Projesi sayesinde Mezopotamya'nın o eski verimli günlerine dönüş olmaya başlamış, tekrar verimli ve yeşil bir coğrafya halini almaya başlamıştır. Bilinçsiz şekilde yapılan vahşi sulama yöntemi yüzünden Harran Ovası tuzlanma problemi ile karşı karşıyadır.

Harran tarihiyle ilgili en doğru bilgiler arkeolojik kazılardan elde edilen buluntulara dayanmaktadır. Harran adına ilk defa, Kültepe ve Mari'de bulunan M.Ö. II. bin başlarına ait çivi yazılı tabletlerde "Har-ra-na" veya "Ha-ra-na" şeklinde rastlanılmaktadır. Kuzey Suriye'de bulunan Ebla tabletlerinde ise Harran'dan "Ha-ra-na" olarak bahsedil-mektedir. M.Ö. II. binin ortalarına ait Hitit Tabletlerinde, Hitit'lerle Mitanni'ler

arasında yapılan bir anlaşmaya Harran'daki Ay Tanrısının (Sin) ve Güneş Tanrısının şahit tutulduğu belirtilmektedir.

Bu tarihi belgelerden anlaşıldığına göre, Harran adı 4.000 yıldan beri değişmeden günümüze kadar gelmiştir. Harran adı, Sümerce ve Akatca "Seyahat-Kervan" anlamına gelen "Haran-u"dan gelmektedir. Bazı kaynaklar bu kelimenin kesişen yollar veya çok şiddetli sıcak anlamına geldiğini de kaydetmektedirler.

M.Ö. 2500 yıllarına ait Ebla Krallığının merkezi Ebla'da (Tell el-Mardikh) yapılan arkeolojik kazılarda bulunan çivi yazılı arşivlerde, adı geçen krallığa bağlı olarak, Harran'ın bu dönemde Zugalum adındaki bir kraliçe tarafından yönetildiğini görmekteyiz.

Assur Kralı Asarhaddon (saltanatı M.Ö. 680-669), M.Ö. 671 yılında Mısır'ın ele geçirilmesi ile sonuçlanan sefere giderken, Harran kenti dışında bulunan ve sedirden yapılmış Ay Tanrısı Sin Tapınağı'a uğrar ve ondan yardım diler. Zaferden sonra da tanrıyı ödüllendirmek için küçük çapta restorasyonlar yapar.

Harran'daki Tanrı Sin Tapınağı'nı yeniden yaptıran Assurbanipal, bir yazıtında küçük kardeşi Assur-etil-şame-irsitim-ballitsu'yu, Sin rahibi yaptığını şöyle anlatır: "..... En küçük kardeşim Assur-etil-şame-irsitim-ballitsu'yu, Harran'da oturan Sin'in huzurunda, Urigallu rahipliği için takdis ettim."

M.Ö. 614 yılında Med Kralı Keyaxares (saltanatı M.Ö. 635-584), Babilli Nabupolassar ile birleşerek, imparatorluğun eski başkenti Kalhu'yu zapt ve tahrip eder. Bundan iki yıl sonra da, yine aynı iki kral bir kısım göçebe iskitli'nin de desteğiyle imparatorluğun başkenti Ninova'ya saldırırlar. Üç aylık bir

kuşatmadan sonra, kenti ele geçirerek son kral Sin-şar-işkun'u (Saltanatı M.Ö. 623-612) öldürürler.

İmparatorluk ülkesi Medler ve Keldâniler arasında paylaşılır. Bu büyük yıkım ve kuşatmadan kurtulan Assur ordularının bir bölümü, Harran'a gelip burayı Assur'un yeni başkenti yaparak son Assur prensi Assuruballit'i de kral ilan ederler.

Ancak, bu yeni Assur Devleti iki yıl gibi kısa bir süre sonra, Medlerle ortaklaşa hareket eden Babil Kralı tarafından tarih sahnesinden silinir. Bu arada Harran'daki Tanrı Sin Tapınağı da Harran'ı ele geçiren istilacı Medler tarafından tamamen yakılıp yıkılır.

Medlerin Bölgedeki Kısa Hâkimiyeti

Med Kralı Keyaksares'in, Batı Anadolu'daki Lidya Krallığı ile Anadolu'yu paylaşma pazarlığına oturacak kadar güç kazandığı görülür. Böylece batı sınırlarını güvence altına alan Medler, doğuya yönelerek zayıf bir durumda olan Urartu Krallığı'nı da kısa sürede çökertirler.

Ancak sadece yağmacılık ekonomisine dayanan Med üstünlüğü maalesef uzun ömürlü olamaz. Bu arada Harran bölgesinin Keldani Krallığı'nın eline geçtiğini görüyoruz.

Nabukadnezzar tahta geçtiği zaman, Keldani etkisi Sinear ile Elam'ın Susa mıntıkasına ve Kuzey Suriye'ye ulaşmıştı. Assur kenti Medler'in, Harran da Medler'e tabi Umman - Mandalar'ın elinde bulunuyordu.

Harranlı bir rahibenin oğlu olduğu sanılan son Keldani Kralı Nabuna'id (M.Ö. 556-538), Pers Kralı Kyros (M.Ö. 559-530) ile Medler'e karşı birleşir ve üç yıl sonra Medler'i yener.

Keldânilerin Bölgedeki Kısa Hâkimiyeti

Nabuna'id muhtemelen M.Ö.550 yılında bir fırsatını bulup 54 yıldan beridir harabe halinde bulunan Harran'daki Tanrı Sin Tapınağı'nı yeniden restore ettirir (Bu yenileme büyük çaplı olup ancak beş yılda tamamlanabilmiştir) ve tapınak son şekliyle İslâm dönemine kadar ulaşır.

M.Ö. 540 yılında başlayan Pers saldırıları, bir yıl sonra Kral Kyros'un Babil'e girmesiyle sonuçlanır ve Keldâniler (Yeni Babil) Krallığı da artık tarihe karışmış olur.

Perslerin Bölgedeki Hâkimiyeti

Kaynaklara göre, Urfa ve Harran bu dönemde Babil ve Suriye Satraplığı'na bağlanmış ve Satrap Gobryas'ın idaresine verilmiştir. Bu dönemde bölgemizin dili olan Arâmi dili ve yazısı, Yakın Doğu ve Anadolu'nun tümüne sahip olan Pers İmparatorluğu'nun resmi dili ve yazısı olarak kabul edilmiştir.

Pers Kralı I. Darius (M.Ö. 522-486) döneminde bölgemiz Babilonya Satraplığı içine alınmıştır.

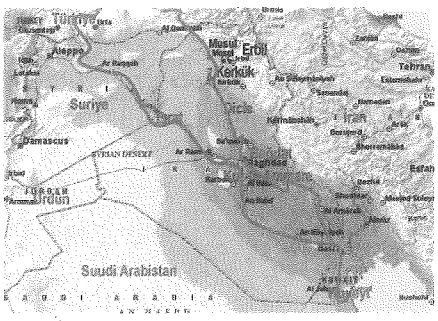

Persler, Fırat ile Dicle nehirleri arasındaki geniş ve bereketli toprakları ekip biçerek bölgedeki ziraatı canlandırırlar. İşlenen bu arazileri de savaşlarda

üstün başarı gösteren subaylara dağıtırlar. Bu asker-soylular aynı zamanda yörenin yeni yöneticileri olurlar.

Persler din önderlerine de toprak bağışlayıp ayrıcalıklar tanıyarak, bunların kendilerinden yana tutum almalarını sağlarlar, ancak kıyılardaki eski koloni kentlerine söz geçiremeyen merkezi Pers yönetimi, bu kentlerde biriken ticaret gelirlerinden yoksun kalınca, imparatorluk ekonomik bunalım içine düşer. Bu fırsatı değerlendiren Makedonya Krallığı, İskender önderliğinde Anadolu'ya girer.

Pers orduları önce M.Ö. 334'te, ardından da M.Ö. 332'de Hatay'ın issos (Dörtyol) yakınlarında yenilince Urfa'yı da içine alan Güneydoğu Anadolu bölgesi Makedonyalıların eline geçer.

Roma Ordusunun Hezimeti

M.Ö. 53 yılında Romalı General Crassus, Parthlar'a karşı zafer kazanmak amacıyla Suriye'ye gelir. Civarda birkaç kenti zapteder ve bazı birlikleri yenmek suretiyle imparator unvanını almak için acelece Fırat'ı geçer ve Rakka üzerinden Harran'a doğru giderken, Parth süvarileri tarafından Harran'da etrafı çevrilir. Tuzağa düşürülen Roma ordusu büyük kayıp verir ve General Crassus da esir düşer. 50 bin kişilik Roma ordusundan pek azı kaçarak Fırat boylarına ulaşır.

Hıristiyanlığın Kabul Edilmesi ve Abgar Efsânesi

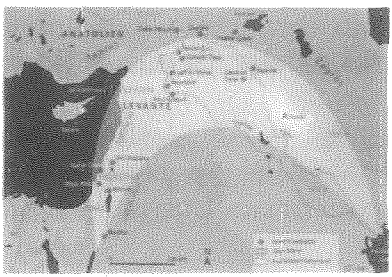

M.Ö. 4 ile M.S. 7 tarihleri arasında ilk kez 10 yıl hüküm süren V. Abgar'ın 13-50 yılları arasındaki 37 yıllık ikinci saltanat devresinin Hıristiyanlık tarihi açısından çok önemli bir yeri vardır.

Hıristiyanlık gelmeden önce, bütün Mezopotamya halkı ilâhi sistemi reddetmiş ve atalarının dini olan putperestliğe geri dönmüşlerdi.

Ay, güneş, yıldız ve gezegenlere tapıyorlar; bundan başka kendilerinin çıkarmış oldukları birçok şeye tanrılık isnad ederek tapınıyorlardı. Bu inanç -Ay Tanrısı Sin inancı- Urfa bölgesinde de hâkim idi.

Bu döneme ait inanç motiflerini ve yazılarını Urfa'nın 65 Km. güneydoğusundaki antik Soğmatar kentinde görebilmek mümkündür.

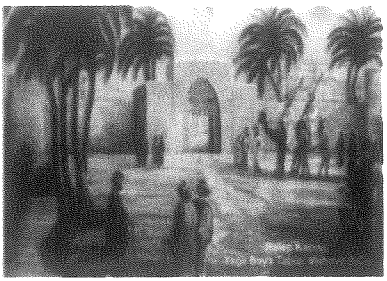

Harran'da Nûmeyri Emirliği

937 yılından itibaren Musul Hamdânîleri'nin elinde bulunan Harran'da, hâkimiyet savaşları meydana gelmiş ve sonunda Harran'daki Hamdânî hâkimiyeti sona ermiş ve kent Halep sahibi Sa'düddevle'nin eline geçmişti.

Diyâr-ı Mudar ve Halep sahibi Sa'düddevle'nin 991 yılında ölmesi üzerine Hamdânîler'e bağlı Valiler istiklallerini ilan ederler.

Bu sırada Harran Valiliği yapan Vessab b. Sabık el-Nûmeyri de Harran hâkimi olarak istiklalini ilan eder.

Selçuklular döneminde Harran

Sultan Alp Arslan'ın oğlu Melikşah, (1054-1092) 1087 yılında Halep'e giderken Harran'a uğrar. Emir Bozan adlı bir komutanını Urfa'ya gönderir. Bozan üç aylık sıkı bir

kuşatmadan sonra kenti ele geçirir (Mart-Nisan 1087). 1093 yılında Harran da kendisine verilir.

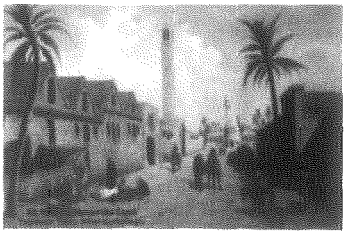

Melik Tutuş daha sonra Bozan'ın esir aldığı iki askerini idaresindeki Harran ve Urfa'ya göndererek bu kentlerin teslimini ister. Emir Bozan'ın vekilleri ve kentteki askeri birlik, efendilerinin ölmüş olduğuna inanmayarak kenti teslim etmek istemezler.

Ancak Melik Tutuş, bir mızrak ucuna taktırdığı Bozan'ın kesik başını kente gönderir. Bozan'ın kesik başını gören vekilleri Urfa ve Harran'ı Tutuş'a teslim ederler.

Harran Savaşı

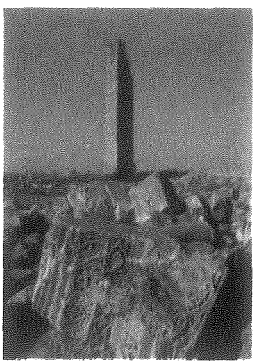

Artuklu Hükümdârı Sökmen (1091-1104), Samsat Emiri Balduk ve Musul Hâkimi Çökürmüş'ten oluşan birleşik ordu, Mayıs 1104'de Harran'ı almaya teşebbüs eden Frank ordusuna karşı çıkar ve yapılan savaşta Franklar'ı perişan eder. Urfa kontu ve diğer kontlar Sökmen tarafından esir alınır.

Daha sonra Urfa kontunu ele geçiren Çökürmüş, Harran'a giderek kenti hâkimiyeti altına alır ve vakit geçirmeden Urfa üzerine yürür; ancak 15 gün süren kuşatmasından bir sonuç alamayarak kontla birlikte Musul'a döner.

Kont Baudouin du Bourg'un Türkler'e esir düşmesi üzerine Urfa, Antakya kontu Bohemund'un eline geçer. Bohemund, kenti yeğeni Tankred'e teslim eder. Bu Antakya etkisi 18 Eylül 1108'e kadar devam eder.

Harran Bölgesinde Meydana Gelen Çeşitli Olaylar

Anadolu Selçuklu Sultanı I.Kılıç Arslan da (1092-1107) Eylül 1106'da Urfa önünde şansını dener; ancak amacına ulaşamayınca buradan çekilerek Harran'a gider ve orayı ele geçirir.

1104 yılındaki Harran Savaşında Türklere esir düşen Boudouin ve teyzesi oğlu ünlü şövalye Joscelin de Courtenay, 20 bin dinarlık kurtuluş fidyesi ödeyerek serbest bırakılır. İkisi birlikte, 18 Eylül 1108'de Urfa'ya dönerler.

Harran; Ay, Güneş ve gezegenlerin kutsal sayıldığı eski Mezopotamya putperestliğinin (Sabiizm) önemli merkezi olması yönüyle ünlü idi. Bu nedenledir ki Harran'da Astronomi ilmi çok ilerlemiştir. Urfa'nın Hıristiyanlığın en önemli merkezlerinden biri haline gelmesine karşılık, Asur, Babil ve Hitit devirlerinden beri Harran'da süre gelen Sabiizm varlığını M.S. II. yüzyıla kadar sürdürebilmiştir. Bu nedenle Hrıstiyanlar Harran'a Putperest şehri anlamına gelen 'Hellenopolis' adını vermişlerdir.

Dünyadaki 3 büyük felsefe ekolünden birisi **Harran ekolü**dür.

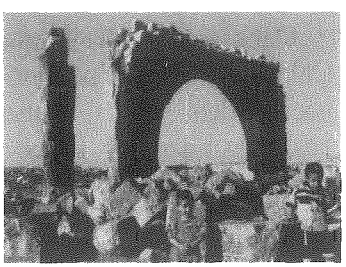

M.Ö. 1000'e kadar inen tarihiyle Harran 11. yüzyıla kadar büyük bir bilim merkezi durumundaydı. Zira Abbasi Hükümdarı **Harun Reşid**'in yaptırdığı, dünyaca ünlü **Harran Üniversitesi** buradaydı. İlkçağ felsefe ekolünün merkezi ve daha sonra Arap düşünce sisteminin kaynağı olan bu üniversiteden bugüne yalnızca gözetleme (**astronomi**) kulesi

kalmıştır. Harran Üniversitesinde sürdürülen bilimsel çalışmalar din, gökbilim, tıp, matematik ve felsefe olmak üzere 5 bölüme ayrılmıştı. Felsefede ağırlığın **Platon, Aristoteles, Plotinos** gibi bilginlerde olduğu görülmüştür.

Harran Üniversitesinde **Farabi**'nin de kısa bir süre öğrenim gördüğü biliniyor. Bugüne kadar ulaşan toprak üstü kalıntıların çoğu İslamiyet Dönemindendir ve kazıları hala sürmektedir. **Sin Tapınağı**'yla ünlü, **Sabilik Tarikatının** geliştiği Harran'da geçmişte Ay Tanrısı **Sin**'e tapıldığı bilinmektedir.

Harran'da birçok büyük bilgin yetişmiştir. Devrin, en büyük Matematikçilerinden, Tabiplerinden ve Yunan filozoflarının eserlerini Arapça'ya çevirenlerden 821 doğumlu **Sabit bin Kurra**, dünyadan aya olan uzaklığı doğru olarak hesaplayan **Battani** (Avrupalılar Albetegni veya Albatanius derler),

Yunan filozoflarının maddenin bölünebilen en küçük parçasının (atom) parçalanamaz olduğuna dair iddialarını kabul etmeyen, oysa bölünmez kabul edilen bu parçanın müthiş bir enerji ile parçalanarak Bağdat gibi bir şehri yıkabileceğini söyleyen ve böylece Atomun mucidi sayılan **Cabir bin Hayyam**, Din bilgini Şeyhülislam **İbni Teymiye** Harran'daki okullarda yetişmiş dünyaca ünlü bazı âlimlerdir.

Harran'da yetişen âlimler:

Urfa`nın 45 Km. Güneydoğusunda bulunan Harran ilçesindeki tarihi bulgular Dünyanın ilk üniversitesinin burada yapıldığını ortaya çıkarmıştır.

Harran; ay, güneş ve gezegenlerin kutsal tanındığı eski Mezopotamya putperestliğinin (Sabiizm) önemli merkezlerinden biriydi. Bu nedenle Harran Üniversitesinde ilk çağ Yunan

Bilginlerinin eserleri Arapça'ya çevrildi. Böylece Mezopotamya kültürü Avrupa kültürü ile tanışmış oldu.

MÖ. 744 yılında Harran Üniversitesinde bilimsel çalışmalara başlandı. Ve bu dönemden sonra birçok ünlü âlim ve bilginler burada gördüğü eğitimlerle tarih sayfalarında yer aldı. Harran Üniversitesinde sürdürülen bilimsel çalışmalar din, astronomi, tıp, matematik ve felsefe olmak üzere 5 ayrı bölüme ayrılıyorlardı.

Harran Üniversitesinde yetişen dünyaca ünlü bazı Âlimler :

Sabit bin Kurra	: Tıp, Matematik ve Felsefe,
Cabir bin Sinan	: Astronomi,
Muhammed bin Cebir	: Astronomi, Fizik
Sinan bin Sabit	: Tıp, Tercüme,
Sinan bin El Harrani	: Matematik, Cebir,
İbn-i Vasif El Harrani	: Tıp,
Yunus El Harrani	: Tıp,
Yunus Muhammed Bin Halil	: Tarih,
Arabi El Harrani	: Hadis,
Abdülmelik El Harrani	: Hadis,
Muhammed bin Halil	: Tarih,
Abdullah bin El Harrani	: Şair,
Ömer bin Yunus	: Tıp.

Sabit bin Kurra *(Tıp, Matematik ve Felsefe bilgini)*

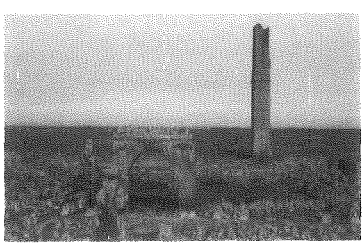

Sabit bin Kurra, matematik, astronomi ve tıp konularında uzman İslam bilginlerinden biridir. Döneminde tüm bu alanlarda çok büyük gelişmelere öncü olmuş, özellikle geometri

ve cebir konusunda yeniliklere imza atmıştır. Sabit bin Kurra'nın geometrideki yeri hakkında oryantalist Georges Rivoire şöyle diyor;***"Cebirin geometriye uygulanmasını, Müslümanlara borçluyuz.*** Bu da 900 yılında vefat etmiş olan Sabit bin Kurra'nın eseridir."

Matematik, astronomi, astroloji, tıp ve çeviri ile uğraşan Sabit'in 79 eseri olduğu bilinmektedir. Bunlardan 21'i tıp, 2'si müzikle, geri kalan 25 eser ise matematik ve felsefe ile ilgilidir.

Sabit, Oaklides'in bilgilerini kullanarak cebir konusunda çok daha genel denklemlerin çözümlerini göstermeyi başarmıştır. O da Harezmî gibi pozitif köklü ikinci derece denklemlerin çözümü ile uğraşmıştır. Üçüncü derece denklemlerin çözümü iki yüzyıl sonra Ömer Hayyam'a nasip olacaktır. C.B.Boyer, bu usta matematikçi için şunları söylemektedir; ***"MS 9. yüzyıl Müslüman matematikçilerin altın çağı oldu. Yüzyılın ilk yarısında Harzemli, ikinci yarısında Sabit bin Kurra damgasını vurdular. Harzemli ile Oaklides temelciler olarak benzeşir. Sabit ise, Pappus gibi, yüksek matematik yorumcusudur."***

(Boyer, C. B. (1968). A History of Mathematics, John Wiley and Sons, New York, sf. 258)

Doç. Dr. Bayram Ali Çetinkaya, Ağustos 2006'da yayınlanmış olan Somuncu Baba Dergisi, 36-39 sayfalarında Sabit bin Kurra'yı şöyle anlatıyor;

Sâbit b. Kurra, Emevî halifesi Me'mun'a danışmanlık yapmış ve huzurundaki tartışmalara katılmış, verimli ve nitelikli bir bilim adamıdır.

Sabiî bir ailenin çocuğu olarak Harran'da doğan (d.821) Sâbit b. Kurra (ö.901), gençlik yıllarında sarraflık mesleği ile uğraştı. Bu yıllarda nasıl olduğu tam olarak bilinmeyen bir biçimde Arapça, Yunanca, Süryanice ve Rumca'yı çok iyi bir biçimde

öğrendi. Aykırı düşünceleri sebebiyle Sabiîler ile anlaşmazlık içerisine giren Sâbit, Bağdat'a gelirken yolda daha sonraları mekanik ve matematik konularında önemli eserleri kaleme alacak olan Benî Musa ailesinin 3 oğlundan Muhammed b. Musa (ö.873) ile karşılaştı. Sâbit b. Kurra ile konuşan ondaki yeteneklerin farkına varan Muhammed, Beytü'l-Hikme'deki çeviri faaliyetlerine katılmayı teklif etti. Böylece Sâbit, Bağdat'ta bir müddet sonra Halife el-Mutezid'in (saltanatı: 892-902) huzuruna çıktı.

Kısa süre sonra Halife tarafından müneccimler grubuna dâhil edilen Sâbit bununla yetinmeyerek, kendi yakınları olan Sabiîlerin Bağdat'ta sosyal ve siyasî bir statü kazanmaları için çalışmış ve yönetimle yakınlığı sebebiyle bu amacına ulaşmıştır. O, artık Bağdat'taki Sabiîlerin reisi konumuna yükselmiştir. Sabit bulunduğu konumun verdiği güçle, Irak'ta sabiîleri yüksek mevkilere getirmiş, sosyal ve siyasal statülerini üst seviyelere çıkarmıştır.

Nitekim Sâbit sayesinde, Sabiîler Bağdat'ta sarayda ve bürokraside önemli görevler üstlenmişlerdir. Bununla birlikte onun takipçileri ve akrabaları, devlet özel kâtipliği, saray doktorluğu ve hey'etşinaslık, müneccimlik gibi stratejik mevkilerde bulunmuşlardır.

Şu olayın Sâbit'in şöhretini arttırdığı söylenir: Sâbit, kalp krizi geçiren ve öldüğü zannedilen bir kasabı, uyguladığı yöntemlerle hayata döndürmüştür. Bunu duyan Halife el-Mutezid, Sâbit'e tedaviyi nasıl yaptığı ile ilgili sorular yöneltmiştir;

"Bir gün halifelik sarayına giderken, yolda acı acı bir ağlama sesi işittim. Dediler ki, bu kasap dükkânının sahibi aniden öldü, ona ağlıyorlar. Bunun üzerine beni hemen oraya götürmelerini istedim. Ağlaşan kadınları susturup, cenazenin yanından çıkardım. Oradaki gençlerden birini çağırarak, cenazenin sırtına

vurmasını istedim. O cenazenin sırtına vururken diğer bir gençten bir fincan getirmesini istedim. Cebimdeki hazır bulundurduğum ilacı fincandaki su ile karıştırdıktan sonra, cenazenin ağzını açarak içirdim. Bunun üzerine cenaze aksırarak gözlerini açtı. Bu olay müthiş yankı uyandırdı. Bunun üzerine halife beni çağırarak bunu nasıl başardığımı sordu. Ben de, bu kasabın önünden geçerken, onun hayvanların ciğerlerini yararak, tuzlayıp yediğini görürdüm. Bu tavrının bir gün onu kalp sektesine uğratacağını düşünerek, kasabı dışardan gözetime aldım. Bunun için de bir ilaç hazırladım ve onu hep yanımda bulunduruyordum. Bu gün kasabın aniden öldüğünü duyunca hemen yanına gittim. Nabzı atmıyordu. Sırtına vurarak önce nabzının çalışmasını sağladım, sonra da hazırladığım ilacı içirerek onu canlandırdım."

Sâbit, özel doktoru olduğu halde, Halife kendisine "Reîsü'l-Etıbba ve'l-felâsife" ünvanını vermemiştir.

Ayrıca O, İslâm'ı kabul etmesi hususunda kendisine yapılan teklifleri kabul etmemiş ve Harran'ın geleneksel yıldız-gezegen kültüne inanan bir pagan olarak ölmüştür. Halifenin sarayındaki statüsü o kadar yüksektir ki, Sâbit, bizzat hükümdarın da bulunduğu teolojik tartışmalarda, İslâm ve diğer tek tanrıcı (monoteist) dinlere karşı Harran çok tanrıcılığını (politeizmini) ve paganizmini savunmuştur.

Beytü'l-Hikme'nin en önemli dört çevirmeninden biri olan Sâbit b. Kurra'nm, yaptığı çevirilere bakıldığında sayıca epeyi çok olduğu görülmektedir. Burada Kâtip Çelebi'nin "Sâbit b. Kurra'nın çevirileri olmasaydı kimsenin felsefeye dair kitaplardan faydalanamayacağı söylenir" sözlerini hatırlatmak yerinde olacaktır.

Çeviri işindeki çevirmenlerin tamamına yakını Nesturî veya Yakubî Hristiyanlardan oluşmaktaydı. Bu hususun bir tek istisnası ise pagan filozof Sâbit b. Kurra'dan başkası değildi.

Sâbit'in, matematik, astronomi, tıp, mantık, eczacılık, geometri, felsefe ve musikî ile ilgili telif, yorum ve özet çok sayıda eserin sahibi olduğu bilinmektedir. Dağların oluşumu, güneş ve ay tutulması, kızamık ve çiçek hastalıkları gibi konular hakkında da eserleri mevcuttur. Bunların sayısı konusunda çeşitli rakamlar ileri sürülmektedir. Bazı araştırmacılara göre, 10'u Süryanî ve Sabiî inançları ve tarihi ile ilgili olmak üzere toplam 133, bazı düşünce tarihçilerine göre ise 150 kadar Arapça, 15 dolayında ise Süryanice çalışması bulunmaktadır. Bu eserlerden elliden daha çoğu günümüze kadar gelebilmiştir.

Yine Sâbit'in Süryani olarak yazdığı Hermes'in Kitabı adlı eseri, Arapça'ya çevrilince Hermesci düşüncenin yayılmasına hizmet etmiştir. O, özellikle Aristo'nun Organon adlı eseri üzerinde durmuştur. Eflatun'un Cumhuriyet'ini incelemiş ve bu eserle ilgili olarak Eflatun'un Cumhuriyet'indeki Remzlerin İzahı isimli bir eser telif etmiştir. Matematik alanında yeni kuramlar ortaya atmış olan Sâbit, Grek öncesi bilgi külliyâtı üzerine araştırmalarda bulunmuştur.

Sâbit' in bazı eserleri şunlardır:

Kindî'ye Reddiye (Süryanice) (bunu daha sonra öğrencilerinden İsa b. Useyyidin'n-Nasrânî, Arapça'ya çevirdi), Deniz Suyunun Tuzlu Oluşunun Sebebine Dair, Calinus'un Gıdalar Üzerine Olan Kitabının Özeti, Ay Tutulmasının Belirtileri Üzerine, Güneş ve Ay Tutulmasının Nedeni Hakkında, Süryanice ve Arapça'nın Grameri Hakkında.

Bu eserler yanında, Süryanice yazılmış, Sabiîlerle ilgili bazı eserleri de şunlardır:

Ölülerin Tekfini Hakkında, Sabiîler'in İtikadı Hakkında, Taharet ve Necaset Hakkında, İbadetlerin Vakitleri Hakkında. Bu eserlerin yanında Sâbit'e atfedilen çok sayıda eserin varlığı da bir gerçektir. Astroloji, tıp ve matematik araştırmalarında söz sahibi olan Harranlı bilginler sülalesinin atası olan Sâbit, oğlu

Sinan ve iki torunu Sâbit ve İbrahim ile birlikte bu geleneği sürdürmüştür.

İslâm filozofu Kindî ve ünlü çevirmen Kusta b. Luka ile çağdaş olan Sâbit'in, İslâm dünyasında mantığın gelişmesindeki katkısı inkâr edilemez. Büyük çevirmen Huneyn b. İshak'ın okulunda da çalışan Sâbit, bu kurumun çalışanlarına yardım ve danışmanlık yaptı. Bununla birlikte Sâbit, Huneyn b. İshak'ın felsefî ve riyazî çevirilerinin düzenleme sırasını dizerek düzeltti. Nitekim o sayılar teorisinde, Öklid'in geride bıraktığı mirastan hareket ederek, değişik bir sonsuz sayılar dizisinin parçası olarak bir sonsuz sayılar kuramı geliştirdi.

Çok sayıda öğrenci yetiştiren Sâbit'in, bunlar içerisinde çevirmen olanları şunlardır:

Süryanci'den Arapça'ya çeviriler yapan öğrencisi İsa b. Üseyyidi'n-Nasranî'ye, Sâbit nitelikli tercümelerinden dolayı ayrı bir önem verirdi. Bu öğrencinin, Sâbit'e sorduğu soruları, sonraları bir eser (Kitâbû Cevebât-ı Sâbit li-Mesâil-i Îsâ İbn Esîd) haline dönüştürmüştür. Sâbit'in diğer önemli bir çevirmen öğrencisi de oğlu Sinan b. Sâbit'tir ki, bilimsel gelişimini babasının yanında tamamlamıştır. Ayrıca torunlarının da kendisinin öğrencisi olan Sâbit'e, Harran'dan Bağdat'a kadar birçok Sabiî bilgin ve çevirmen bilim öğrenimi için yanına gelmiştir.

Ayrıca Bağdat'tayken birçok defa güneşi gözlemleyerek incelemelerini bir kitapta toplayan Sâbit'in edindiği bilgileri sadece astronomiyle sınırlı kalmamış, matematik, felsefe ve tıp alanında önemli çalışmalarda bulunmuştur. 901 yılında ise Bağdat'ta hayatını kaybetmiştir.

Sâbit'in ölümünden sonra, onun çalışmaları ve sistemi, oğlu Sinan, torunları Sâbit ve İbrahim ve torununun oğlu Ebû'l-Ferec tarafından sürdürülmüştür.

Sâbit'in telif ettiği kitaplar, Doğu'da ve Batı'da okunmuş, incelenmiş ve yeni orijinal çalışmalara kaynaklık etmiştir. Eserleri İslâm dünyasında okunan Sabit'in, çalışmaları XII. yüzyılda Batı'da başka dillere çevrilmiştir. Sâbit'in izleyicileri arasında Beyhâkî'nin rivayetine göre, torunu Muhammed b. Câbir el-Harranî el-Battanî (ö.929) ismi kayda değer olanıdır. Battanî, Me'mun döneminden sonraki en önde gelen astronom ve bilgin olarak kabul edilmektedir.

Sonuç olarak Harran Sabiîlerinin İslâm düşünce tarihinde felsefe, matematik, tıp, astronomi ve tabiî bilimler alanında çeviri ve telif faaliyetindeki çok önemli rolü, Sâbit b. Kurra ile ortaya çıkmıştır. Onun için Kâtip Çelebi, "Sâbit bin Kurra'nın çevirileri olmasaydı, kimsenin felsefeye (hikmete) dair kitaplardan faydalanamayacağı söylenirdi" demektedir.

Dolayısıyla İslâm filozoflarının ortaya koyduğu muazzam bir düşünce hareketi, yani İslâm felsefesi gibi bir alanı Sâbit ve diğer çevirmenler olmasaydı, ya hiç olmayacaktı ya da çok kısır kalacaktı.

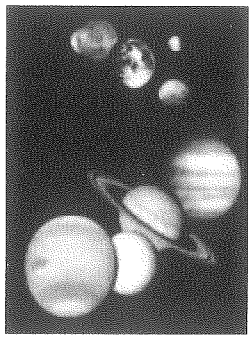

Cabir bin Sinan (El-Battânî)
(Astronomi Bilgini)

Asıl adı Muhammet bin Cabir bin Sinan er-Rakki el-Harranî'dir. El-Battânî, Harran'ın Battân kasabasında doğdu (859–929). Asıl adı Muhammet bin Cabir bin Sinan er-Rakki el-Harranî'dir. Ebu Abdullah künyesi ve Battânî ismiyle meşhur olmuştur. Dünyanın gelmiş geçmiş en meşhur 20 astronomundan biri kabul edilir.

Battânî, ilimdeki gâyesini şu esas üzerine bina eder: "İnsan, Allah'ın (celle celalühu) varlığını, birliğini, kudretini ve eserlerinin mükemmelliğini başta astronomi olmak üzere, ilimler sayesinde öğrenebilir.

Meselâ şu görünen yıldızlar, üstünde yaşadığımız bu dünya ve dünyanın hareketleri Allah'ın (celle celalühu) varlık ve birliğinin açık bir delilidir."

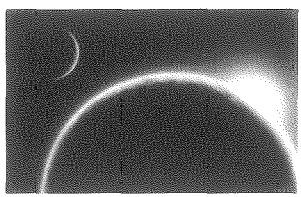

Güneş sistemini tespiti

Battânî'nin çalışmalarının tamamı astronomiyle ilgilidir.

Battânî bugünkü Halep'in 160 km doğusunda Fırat nehri kıyısındaki Rakka şehrinde bir rasathane (gözlem evi) yapmış; Güneş ve Ay'ın görünür çaplarında yıl boyunca meydana gelen değişiklikleri ölçmede, önceki ilim adamlarının yaptığı çalışmalara katkılarda bulunmuş; Güneş, Ay ve gezegenlerin hareketlerini, yörüngelerini daha doğru bir şekilde belirlemeye çalışmıştır.

Güneş'in Dünya'dan en uzak bulunduğu noktadaki hareketini keşfetmiş, Dünya'nınkine göre Güneş'in yörünge eğimini ve Dünya'nın dönüş eksenindeki değişme değerlerini bulmuştur.

Kendisinden 5 asır sonra gelen Kopernik'in 23Â° 35ı olarak bulduğu Dünya'nın ekliptik eğimini o, 23Â° olarak hesaplamış, bugün bilinen açı değerini yaklaşık yarım dakikalık bir farkla bulmayı başarmıştır.

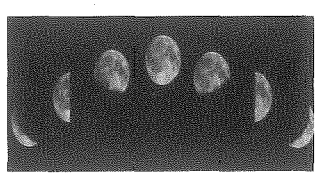

Güneş ve Ay tutulmaları

Battânî, kendi geliştirdiği güneş saati zâtü'l-halak, duvara tespit edilmiş büyük kadran ve daha sonraları triguetum (zâtü'ş-şubeteyn) adı verilecek âlet ile Rakka'da, bazı fezâ hâdiselerinin yanı sıra, Güneş ve Ay

tutulmalarını rasat etmiş ve elde ettiği bilgilerle Ay ve gezegen hareketleri hakkındaki bilgileri düzeltmiş, yeni Ay'ın görülme şartlarını tayine yarayan bir usûl geliştirmiştir. Yaptığı gözlemlerle tam 489 yıldızı sınıflamayı başarmıştır. Battânî, yaptığı bu son derece hassas rasatlar neticesi güneş yılını (tropik seneyi) ilk defa 365 gün 5 saat 46 dakika 32 saniye olarak gerçek değere çok yakın hesaplamıştır. Çağımızdaki son derece gelişmiş teleskoplar ve ilmî hesaplamalar neticesi ise bu değer, 365 gün 5 saat 48 dakika 46 saniye olarak hesaplanmıştır.

Kıble tayini konusundaki çalışmaları

Battânî, Müslümanlar için büyük ehemmiyet arz eden kıble yönünün farklı coğrafyalarda hesaplanabilmesine yönelik çalışmalar yapmıştır. Kıble doğrultusu belirlenecek yerin ve Mekke'nin boylam ve enlemini tespit etmiş, bu ikisinin farkını alıp kıble doğrultusunu bulmuştur. Hazırlanan cizlere, usturlablara ve rubu tahtalarına kıble cetvellerini eklemiştir.

Matematik, trigonometri ve diğer çalışmaları

Trigonometrinin gerçek mucidi olarak da kabul edilen Battânî, astronomi çalışmaları sırasında matematik ve trigonometriden faydalanmış (bu konuda "ilk" kabul edilir), küre ve düzlem trigonometrisi üzerinde araştırmalar yapmıştır. Bilhassa astronomik cetvel (zic) hazırlarken trigonometriyi çok iyi kullanmıştır.

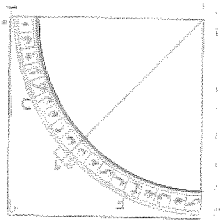

Battânî'nin keşif ve başarılarından bazıları şöyledir:

1- Matematik alanında Yunan kirişi yerine sinüsleri kullanan ilk ilim adamıdır.

2- İlk defa kotanjant kavramını geliştirmiş ve dereceli bir tablo

oluşturmuştur.

3- Ay'ın boylamda ortalama hareketini tespit etmiştir

4- Güneş ve Ay'ın görünür çaplarını ölçmüştür.

5- Güneş'te bir yıl, Ay'da ise bir ay zarfında gözlenen değişiklikleri hesaplamıştır.

6- Ay'ın tutulma derecesinin hesabı için çok sağlam bir metot geliştirmiştir.

7- Küre trigonometrisinin bazı problemlerini ortografik projeksiyon yardımıyla incelemiştir.

8- Dik üçgenleri inceleyerek geometrideki temel kavramlardan sinüs, kosinüs, tanjant, kotanjant, sekant ve kosekantın tariflerini yapan ve bunları gerçek mânâda ilk defa kullanan kişidir.

9- Gerçek astronomik cetveli (zic, yıllık) hazırlayan ilk ilim adamıdır.

10- Sıfırdan 90 dereceye kadar açıların trigonometrik değerlerini hesaplamıştır.

11- Cebir çözüm metotlarını trigonometrik denklemlere uygulamıştır.

12- Yukarıda bahsi geçen bütün matematik ve trigonometri teknikleri Batı Avrupa'da 15. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar Kopernik, Kepler, Tycho Brahe ve Galile gibi ilim adamları tarafından da kullanılmıştır.

Eserleri

Orta Çağ Batı dünyasında eserleri ilk defa Lâtinceye çevrilen Müslüman ilim adamı olan Battânî, yaşadığı devrin en önemli astronomu ve matematikçisidir. Batı, Battânî'nin astronomideki hizmetlerinin değerini ortaya koymak adına Ay'a onun ismini vermiştir. Ay, Ay haritalarında Albategnus (el-Battânî) olarak kaydedildiğinden, Battânî Batı'da 'Albategnus' olarak şöhret bulmuştur.

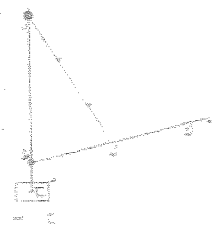

1) Kitabe'l-Zic:

Bir astronomi cetvelleri kitabı olan bu eser 57 bahisten müteşekkildir. Battânî bunu yazma sebebini, diğer ziclerde gördüğü yanlışlık ve farklılıklardan yola çıkarak gök cisimlerinin hareketleri konusundaki teorileri iyileştirme ve neticeleri yeni gözlemlere dayanarak geliştirme olarak açıklar. Bu eser Battânî'nin en hacimli, en fazla bilinen ve günümüze kadar ulaşan tek kitabıdır. Özellikle hesap ve rasatların neticelerini içine alan bir almanak özelliğindeki bu eser yalnız İslâm dünyasında değil, Orta Çağ Avrupa'sında ve Rönesans'ın ilk devirlerinde küre trigonometrisi sahasında önemli bir kaynak olmuştur. Bu eserde, tespit edilmiş her yıldızın uzaydaki yeri, yörüngesi ve hareketleri hesaplanmıştır.

Astronomi ve küre trigonometrisinin gelişmesinde belirleyici tesiri olan bu kitap, yazılışından üç asır sonra Batı'da anlaşılmış, 12. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar tercüme ve şerhleri önce Lâtinceye, sonra da İspanyolcaya çevrilmiştir.

Tycho Brahe'nin ve G.B. Ricioli'nin eserlerinde Kitabe'l-Zic'den ne kadar çok iktibas yaptıkları, Kepler ve Galile'nin de Battânî'nin tespitleriyle yakından ilgilendikleri bilinmektedir. Kitabın, 20. yüzyılın başlarında Arapça aslıyla birlikte yeniden baskısı yapılmıştır.

2) Kitâb ü Mârifeti'l-Metâlii'l-Bürûc fî mâ Beyne Erbaati'l-Felek:

Astronomiye dâir bu eserde, 12 burcun gök küresinin dörtte birindeki doğuş noktalarından, Ay ve yıldızların doğuş yerlerinden ve Ay'ın tutulmasından bahsedilir. Battânî'nin, boylamları 0Â°'den 36Â°'ye tekabül eden yıldızların doğuş yerlerini gösteren cetveline benzer cetveller bugün modern astronomide kullanılmaktadır.

3) Risâletü'n fi Tahkik-i Akdari'l-İttisalat:

Yıdızların yan yana gelme ölçülerinin araştırılmasıyla alâkalı olan bu eserde yıldızların ışıklarını göndermeleri, enlemlerden ve küre trigonometrisinden faydalanılarak izâh edilmektedir.

Battânî'nin astronomiyle alâkalı diğer eserleri şunlardır:

4) Risâletü'n fi Ameliyyati't-Tercimi'd-Dakika
5) Kitab u Ta'dili'l-Kevakib
6) İlmü'n-Nücûm
7) Kitabü'n fi İlmi'l-Felek
8) Kitabün an Daireti'l-Bürüc ve'l-Kubbeti'ş- Şemsiyye
9) Muhtasarun Ii Kütübi Batlemyüsi'l-Felekiyye
10) Risâletü'n fi Mikdari'l İttisalati'l-Felekiyye

Kimler, hakkında ne dedi?

Battânî, Sâbiî Cetvelleri adıyla şöhret bulan yıldız kataloglarını hazırlarken Avrupalılar astronomi cetvellerini hesaplamak bir yana, Müslümanlarınkine eş rasatları bile henüz yapamamışlardı. Battânî'nin buluşlarını, Batılılar asırlarca sonra kullanabilmiş ve sahip çıkmıştır. Eserlerinden Batı'da çok faydalanılan ve bir deha olarak kabul edilen Battânî, yazdığı eserlerin Lâtinceye tercümelerinde Albategni veya Albategnus adıyla isimlendirilmiştir.

Battânî'den ve çalışmalarından haleflerinden Birûnî takdirle söz etmekte, Sa'îde'l-Endülüsî ise, Tabakâtü'l-Ümem adlı eserinde, Battânî'yi İslâm bilim tarihinde, yıldız ve gezegenlerin hareketlerini doğru gözlemleyebilen bir âlim olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Batı dünyasında Gibbs ve Kremers gibi ünlü oryantalistler, Battânî'de müthiş bir zekâ bulunduğunu, onun İslâm dünyasındaki her çeşit kültürü içine alan bir ansiklopedi gibi olduğunu belirtmişlerdir.

Onsekizinci asrın Fransız astronomu Laland, Battânî'yi gelmiş geçmiş en büyük 20 astronom arasında sayarken, bilim tarihçisi G. Sarton, onu çağının en büyük Müslüman astronomi âlimi olarak kabul etmiş, bir başka bilim tarihçisi Erich Bell ise, trigonometriye cebir ilmini uygulayan ilk bilim adamının Battânî olduğunu kaydetmiştir.

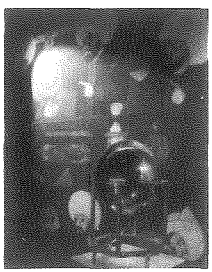

Paris İslâm Enstitüsü profesörlerinden Jacques Risler, yeni trigonometrinin mucidinin ve trigonometrik bağıntıları bugün kullanılan şekliyle formülleştirenin Battânî olduğunu, Batı dünyasına trigonometriyi onun öğrettiğini büyük bir cesaretle ifade etmiştir. Prof. Philip K. Hitti ise, Batı'da matematik bilginlerinin tanjant hakkında Battânî'den ancak beş asır sonra bilgi sahibi olabildiğini söylemiştir. M. Charles de, Battânî'den söz ederken, onun sinüs ve kosinüs tabirlerini ilk kullanan kişi olduğunu, bunları güneş saati hesaplamasında geliştirdiğini, ona uzayan gölge adını verdiğini, buna da modern geometride tanjant dendiğini belirtmiştir.

Görüldüğü gibi, bizim dünyamızın el-Battânî gibi parlak insanları kendilerine bahşedilmiş zekâ ve kabiliyetleri, insanlığın ortak mirası olan bilimin gelişmesi istikametinde kullanmışlar ve bu sahada asırlarca eskimeyen keşif ve icatlara vesile olmuşlardır. Köklerimizin ilim ve araştırmayla yoğrulduğu dikkate alındığında, bu maziden ilham alan günümüz genç nesillerinin de yakın bir gelecekte ilim dünyasına tekrar önemli katkılarda bulunacağına inanıyoruz.

Câbir Bin Hayyân;

Modern kimyânın kurucusu meşhûr İslâm âlimi. Tebe-i tâbiîndendir. İsmi Câbir bin Hayyân Abdullah el-Ezdî olup,

künyesi Ebû Abdullah'tır. Horasanlı, Tuslu, Harrânlı ve Kûfeli olduğu söylenen Câbir'in âilesi hakkında çok az bilgi vardır. İslâm âleminde Sûfi, Avrupa'da Al-Geber ismiyle şöhret buldu. Doğum târihi kesin olarak bilinmemekte ve yaklaşık 815 (H. 200) yılında vefat ettiği kabul edilmektedir.

Aslen Türk olan Câbir bin Hayyan, Abbâsî Halîfesi Hârûn Reşîd'in sarayında yaşadı. Vezir Yahyâ bin Hâlid el-Bermekî'den himâye gördü. Asrının fen âlimiydi. Bütün İslâm âlimleri gibi, fen ilmini, İslâmî ilimlerle berâber okudu. Tıp, astronomi, matematik, felsefe, kimyâ ve zamanın diğer ilimlerinde yetişti.

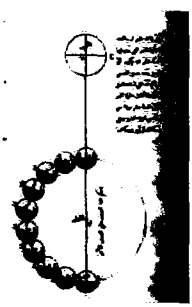

Câbir bin Hayyân, Câfer-i Sâdık hazretlerinin derslerine devâm etti ve hizmetinde bulundu. Temel din ilimlerini öğrendi. İlmî araştırmalarda husûsî metodlar geliştirdi. O zamanda meşhûr olan simyâ (sihir ve büyücülerin, olması mümkün olmayacak şeyleri yapıyorlar gibi göstermeleri) ilminin bir fen ilmi olmadığını isbât edip, ondan ayrı olarak tecrübeye, analize ve matematiğe dayalı kimyâ ilmini kurdu. Böylelikle bugünkü modern kimyânın temelini atmış oldu.

İlim öğretip birçok talebe yetiştiren Câbir bin Hayyân, eserlerinde yapmış olduğu ilmi ve fenni tecrübeleri, en ince ayrıntılarına varıncaya kadar îzâh etti. Ulaştığı netîceleri son derece hassâsiyet ve dikkatle yorumladı. Bâzı mühim kimyevî maddelerin terkibini tesbit edip, açıkladı. Kimyâda kullanılabilecek bâzı metodlar ortaya koydu. Deneylerde kullanılacak âletlerin îmâli ve bunların kullanılış metodunu îzâh etti. Kimyâ ilminde kullanılabilecek hassas ölçü âletlerini yaptı.

Kristalleşme, damıtma, kalsinasyon (kavurma), sublimasyon ve buharlaşma gibi kimyevî teknikleri, kimyâ ilmine kazandırdı. Sülfirik ve nitrik asitler gibi birçok asitler ile sodyum karbonat

ve potasyumu buldu. Zehir ve zehirli maddelerin kimyevî yapıları üzerinde incelemelerde bulundu. Bu konuda Kitâb-üs-Sümûm adlı eserini yazdı.

Bitkilerden elde edilen bir boya ile derilerin nasıl boyanabileceğini ve derilerin nasıl dabağlanacağını ortaya koydu. Ateşte yanmayan kâğıt îmâlini gerçekleştirdi. İlk defâ imbik yaptı.

Çeşitli metallerin kullanılır hâle getirilmesi, çeliğin geliştirilmesi, su geçirmez kumaşların verniklenmesi, cam îmâlinde mangan dört oksitin (Mn_3O_4) kullanılması, paslanmanın önlenmesi, altın yaldızla süsleme, boyaların ve yağların tesbiti gibi alanlarda birçok buluşlar yaptı. Cisimleri hassalarına göre 3 sınıfta tasnif ederek, daha sonra yapılan sınıflandırmalara rehberlik etti. Birçok kimyevî maddeyi tesbit ederek, günümüzde de kullanılan Arapça isimler verdi.

Câbir bin Hayyân, maddelerin atomik yapısını gösteren orjinal tesbitler yaparak, kimyevî reaksiyonlarda belli miktarların belirli miktarlarla reaksiyona girdiğini söyledi.

Atom hakkında, ancak asırlar sonra anlaşılabilecek şu sözleri söyledi:

"Maddenin en küçük parçası olan 'el-cüz'ü lâ yetecezzâ' da yoğun bir enerji vardır. Yunan bilginlerinin söylediği gibi, bunun parçalanamayacağı söylenemez. Atom da parçalanabilir. Parçalanınca da öyle bir güç meydana gelir ki, bir anda Bağdât'ın altını üstüne getirebilir. Bu, Allahü teâlânın kudret nişânıdır." Bu sözlerden asırlar sonra yapılan atom bombası, atıldığı şehirleri yerle bir etti.

Câbir bin Hayyân, maddeleri, yapılarındaki özelliğe göre üç ana sınıfa ayırdı:

1) Ateş veya sıcaklıkla hemen buharlaşabilen maddeler,

2) Çekiçle dövülebilen, parlaklık arz eden, ses çıkaran metalik cisimler,

3) Mineral cinsinden olan, ne çekiçle dövülebilen, ne de toz hâline dönüştürülebilen katı cisimler. Birinci gruba giren maddeleri, sülfür, arsenik, civa, amonyak, kâfur olmak üzere beş gruba ayırdı. Metalik cisimleri de kendi arasında kalay, kurşun, demir, bakır, gümüş, altın olmak üzere altı çeşide ayırdı.

Câbir bin Hayyân, kimyânın geniş uygulama alanı olan arıtma konusuyla alâkalı ilk misâlleri ortaya koydu. Arıtma yollarından oksitlenme, süblinasyon (amalgam yapmak), damıtma, arıtma, çökeltme, ergitme ve kristalleştirmeyle ilgili işlemleri, uygulamaları ile birlikte açıkladı. Kükürt ile civanın karıştırılması sonucu kırmızı bir taşın (zencefre) meydana geldiğini açıkladı. Sirke ile asetik asit elde etme yollarını ilk olarak ortaya koydu.

George Sarton onu, "Orta çağların ilimler ansiklopedisi" olarak değerlendirmekte, şöhret ve tesirlerinin, 17. asra kadar devâm etmiş olduğunu ifâde etmektedir. Gerçekten 17. asra gelinceye kadar kimyâ bilimleri alanında onun seviyesine kimse çıkamamış, kimse onu gölgede bırakamamıştır. Doğu ve batı ilim dünyâsında ona denk ve onu aşan bir kimyâcı yetişmemiştir.

Kimyâ târihçisi Leclerc; Histoire de la Medicine Arabe adlı eserinde, Câbir bin Hayyân'ı orta çağların tartışılamaz en büyük âlimi, ilmî otoritesi ve derinliği ile benzeri olmayan bir üstat, metodu ile yol gösterici olması bakımından büyük bir ilim teşvikçisi ve nihâyet modern kimyânın kurucusu ve tamamlayıcısı olarak değerlendirmektedir. İslâm âleminde, Ebû Bekr Râzî, İbn-i Sinâ, Mesleme el- Macrîtî, Fârâbî ve daha birçok bilgin, onun eserlerinin gölgesinde yetişip, olgunlaştılar.

Onun eserleri, farklı metodlarda hazırlanmıştır. Meselâ bâzı eserlerinde, son derece kısa ve özlü bir üslub tâkib etmiş, hattâ

bâzılarında semboller kullanmıştır. Bâzı eserlerinde ise ayrıntılı ve uzun anlatımlı bir yol tâkib etmiştir. Batılı ve doğulu birçok bilgin, onun eserlerinden istifâde etti. Batılı bilginlerden Galileo, Francis, Bacon, Newton ve başka birçokları ondan çok faydalandılar. 17 ve 18. asırda, batı ilim çevrelerinde meydana gelen birçok ilmî buluşların teşekkülünde, onun eserlerinin büyük tesiri vardır. Özellikle bugün kimyâ ilminde mevcûd olan birçok orjinal keşif ve metodlar, hemen hemen bütünüyle ona âit veya onun fikirlerinden kaynaklanmıştır.

Ünlü Fransız bilim târihçisi M. Berthelot, Orta Çağlarda Kimyâ Târihi adlı eserinde şöyle demektedir: "Aristo'nun mantık ilmindeki yeri neyse, Câbir bin Hayyân'ın kimyâ ilmindeki yeri de odur. Aristo, mantığın kurucu ve üstâdı olarak kabul edildiği gibi, Câbir bin Hayyân da kimyânın kurucusu ve üstâdıdır."

Modern araştırmacılar da şöyle demektedirler;

Eğer Câbir bin Hayyân çağımız teknolojisini kullanarak aynı eserleri yazsaydı, modern sonuçlara ulaşırdı. Çünkü o, tüme varım metodunu kullanıyordu. Yâni maddenin en küçük parçasından araştırmaya başlayarak, istediğine ulaşıyordu. Bununla berâber, dış gözlemlerinde tümden gelim metodundan da yararlandı. Yâni maddenin tabiî hâlinden en küçük parçasına kadar inceleyerek sonuca vardı. Francis Bacon, bu metodu onun eserlerinden öğrenmiş, Dekart ise onu taklid etmiştir. O, deney yoluyla elde edilecek bilgi ve prensiplerin kat'î ve değişmez olduğunu iddiâ etmedi. Aksine modern bilim çalışmalarında olduğu gibi, bunların zannî ve ihtimâlî olduğunu belirtti. Onun metodunun esâsını, "mazbut müşâhede ve sağlam tecrübe" teşkil etmektedir. O, bu metodu ile hayal ve kuru faraziyelerle oyalanmamış, gerçek anlamda bir ilmi çalışma ortaya koyarak çığır açmıştır.

Câbir bin Hayyân; tıb, astronomi ve mantık, felsefe, fizik, mekanik gibi ilim dallarında da çalışmalar yaparak bunlarla ilgili eserler verdi. Usturlâb hakkında yazdığı eseri gören âlimler, eserin bin bölümden meydana geldiğini ve akılları durduracak üsünlükte olduğunu kaydetmişlerdir.

Yazdığı eserler, asırlarca İslâm medreselerinde okutulunca, Endülüs Müslümanları yoluyla Avrupa'ya geçti. İslâm dünyâsında ve Avrupa'da kimyâ ilminde Câbir çağının sonu bir türlü gelmedi. Öyle ki, Avrupa'da bâzı kimyâgerler, kabul görmesi için eserlerini ona mâl ederek, kendi eserlerine onun ismini yazdılar. Câbir'in eserlerinin büyük bir kısmı kayboldu. Bunlardan yirmi yedi tânesi, Lâtince ve Almanca olarak Nürnberg, Frankfurt ve Strazburg'ta 1473-1710 yılları arasında basılmıştır.

Basılmış olan eserlerinden bâzılar şunlardır:

1) Kitâb-ül-Beyân,
2) Kitâb-ül-Hacer,
3) Kitâb-ün-Nûr,
4) Kitâb-ül-İzâh,
5) Kitâb-ül-Istakas-is-Sâlis,
6) Tefsîr-ül-İstaka,
7) Kitâb-üt- Tecrid,
8) Kitâb-ül-Mülk,
9) Kitâb-ur-Rahme.

Basılmamış eserlerinden bâzıları da şunlar:

1) Kitâb-üş-Şems,
2) Kitâb-ül-Kamer,
3) Kitâb-ül-Hayvân,
4) Kitâb-ün-Nebât,
5) Kitâb-ül-Hikmet,
6) Kitâb-ül-Anâsır,
7) Kitâb-ül-Kimân-il-Meâdin,

8) Kitâb-ül-Hilkat,
9) Kitâb-ül-Hey'et,
10) Kitâb-ün-Nakd.

2-Ünlüler:

Sabit Bin Kurra (Mütercim-Yazar)

821 yılında Harran'da doğdu. Arapça, Süryanice ve Grekçe bilir. Matematik, Tıp, Mantık, Felsefe ve Müzik üzerine telif-yorum-özet gibi birçok eseri mevcuttur. 150 Arapça, 15 Süryanice, 50'den fazla çeviri eserleri bulunmaktadır.

Sinan Bin Sabit (Doktor- Mütercim - Yazar)

Sabit Bin Kurra'nın oğludur. Yunanca ve Süryanice tercümeler yapmıştır. Tıp, Astronomi, Geometri ve Edebiyat dallarında Sabiilerin inancı ve Süryani Hükümdarı konusunda değerli eserler yazmıştır. 943'te Bağdat'ta vefat etmiştir.

Sabit Bin Sinan, Bin Sabit, Bin Kurra (Doktor - Yazar)

Sabit Bin Kurra'nın torunudur. Tıp ve Tarih konularında değerli eserleri mevcuttur. Tarih kitabında yaşadığı dönemin önemli olaylarından bahsetmiştir. 973'te öldüğü söylenir.

Ebu İshak (Edip-Şair)

Harran'da doğmuş, asıl adı Ebu İshak İbrahim Bin Hilal es-Sabii'dir. Devrin en büyük ediplerindendir. 925 yılında Harran'da doğmuştur. Yazı, belağat ve şiirleriyle tanınmıştır. Matematik, Mühendislik ve Hey'et ilimleriyle tanınmış bir âlimdir.

Abdülkadir Ruhavi El Harrani (Âlim ve Şair)

Hicri 6. yılın ortalarında Harran'da doğmuştur. Usul, Hilaf, Arapça, Nesir ve Nazımda engin bilgiye sahiptir. Çok mütevazı, cömert, nazik ve hoş sohbet bir âlim ve şairdir. Miladi 1320'de Şam'da vefat etmiş ve Kasyon dağı eteklerine gömülmüştür.

Harranlı El Mu'addil (Hukuçu-Şair-Yazar)

Harran'da doğmuştur ve asıl adı Ebu Abdullah Muhammed Bin Abdullah Bin El Abbas Harrani El Mu'addil'dir. Hukuk bilgisi yanında güzel şiirler yazmıştır. Ravzatel Üdeba isimli edebiyat kitabı vardır. 1165 yılında vefat etmiştir.

Ebü'l Fazl Bin Ebi'l Hucr Takiyuddin Hamid Bin Mahmut El Harrani El Zahid (Müderris-Hatip-Şair)

1119'da Harran'da doğmuştur. Müderris, hatip ve şair Harran Şeyhi olarak tanınmıştır. Tefsir üzerine çalışmıştır. 1 Mayıs 1175'te 56 yaşında iken Harran'da vefat etmiştir.

Ebü'l Sena Hammad Bin Hibbetullah El Harrani (Şair-Yazar)

1117'de Harran'da doğmuştur. Oldukça güzel şiirler yazmıştır. Harran Tarihi ve Benim İsmim Hammad kitaplarıyla şiir divanı yazmıştır. 1202'de 85 yaşında vefat etmiştir.

Necmüddin Ebu Muhammed Abdülmun'im Bin Ali Hibbetullah El Harrani (Şair-Yazar)

Harran'da doğdu Bağdat'a yerleşti. Hadis, Hambeli fıkhı ve hilafiyyat okudu. Çok değerli şiirler ve eserler telif etti.

Âlim, fıkıhçı ve şair olarak tanındı.

Ebü'l Fazl Yusuf Bin Fazlullah El Sekkakini El Harrani (Edip-Zahid-Şair)

Harran'da doğmuştur. Nahiv, lügat, sarf ve kıraat ilimlerinde şehrin imamı olarak bilinir. Evini ve kitaplarının Dar'ül Hadis'e vakfetmiştir. 1244 yılından sonra vefat ettiği sanılıyor.

Ebü'l Ferec Abdullatif Bin Abdulmunim El Harrin El Hambeli (Hadis ve Fıkıh Âlimi-Yazar)

1182'de Harran'da doğmuştur. 1273'te 91 yaşında Kahire'de vefat etmiştir.

Abdullatif Bin Ebi'l Ferec Bin Muhammed Bin El Kubbeyti (Hadis ve Fıkıh Âlimi-Yazar)

1159'da Harran'da doğdu. Abdülkadir-i Geylani'nin talebelerindendir. 1243'te 84 yaşında Bağdat'ta vefat etmiştir.

Ümmül Hayr (Edebiyatçı-Şair)

Asıl adı Selma Bin Muhammed Bin Muhammed İbn El Cezeri El Harrani'dir. 831 yılında Harran'a bağlı köylerden birinde doğup yaşadığı bilinmektedir.

Harranlı kadın âlimler arasında ismine rastlanan tek kadın şair ve edebiyatçıdır. Arapça ve Farsça şiirler yazmıştır. Yetenekli bir kıraatçı, güçlü bir hafız ve iyi bir edebiyatçıdır.

HARRAN'IN GÖRÜLMEYE DEĞER YERLERİ

Şehir Surları

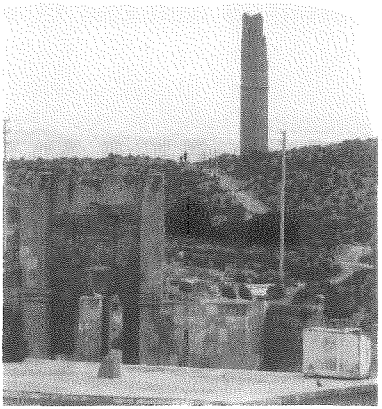

Elips şeklindeki Harran şehri, bazı kaynaklara göre 8, bazı kaynaklara göre 6 adet kapısı, 187 adet burcu olan, kesme taşlardan inşa edilmiş müstahkem bir sur ile çevrilmiştir. Surların dışında yer alan ve günümüzde toprakla dolmuş olan hendeğin eskiden su ile dolu olduğu bilinmektedir. Şehrin güneydoğu köşesinde kesintiye uğrayan surların yerini İç kale tamamlamaktadır. Harran surları günümüzde yer yer yıkılmış olmasına rağmen çepeçevre izlenebilmektedir.

Seton Lloyd ve W.C.Brice 1951 yılında yayınladıkları şehir planında; doğuda Bağdat Kapısı, Musul Kapısı, Aslanlı Kapı, batıda Halep Kapısı, kuzeyde Anadolu (Rum) Kapısı ve güneyde Rakka Kapısı olmak üzere Harran şehir surlarının 6 kapısını işaretlemişlerdir. Kapılardan sadece Halep Kapısı ayaktadır.

Kale

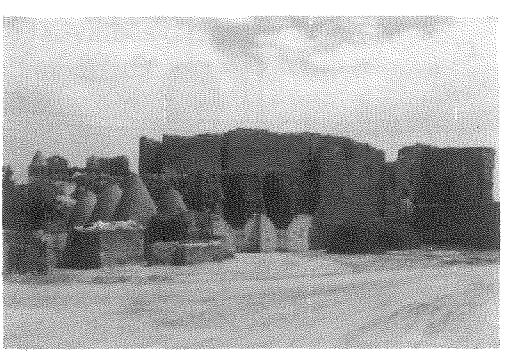

Şehrin güney doğusunda yer alan İç kale, surların o kesimdeki parçasını oluşturmaktadır.

Emevi hükümdarı II. Mervan'ın 10 milyon dirhem harcayarak yaptırdığı söylenilen sarayın, kalenin esasını oluşturduğu ihtimali vardır.

Harran Ulu Camii

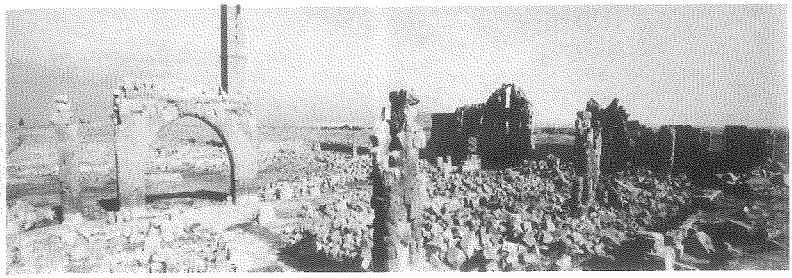

Harran höyüğünün kuzeydoğu eteğinde yer alan Ulu Cami, Anadolu'nun ilk anıtsal, ilk revaklı avlulu, şadırvanlı ve en zengin taş süslemeli camii olma gibi birçok önemli özelliklere sahiptir.

İbni Şeddad, caminin esasının Sabilerin büyük Ay Mabedi (Sin Tapınağı) olduğunu, Hz. Ömer zamanında İslam orduları komutanlarından İyaz bin Ganem 640 yılında şehri alınca bu mabedi camiye çevirdiğini, Sabilere kendi mabetlerini yapmaları için başka bir yer verdiğini söylemektedir.

Bugün kalıntıları ayakta olan camii 744-750 yılları arasında Emeviler tarafından yaptırılmıştır.

Şeyh Hayat Bin Kays El Harrani Türbesi ve Camii

Şeyh Yahya Hayat El-Harrani XII. yüzyılda Harran'da yaşamış ve 1185'te tarihinde burada vefat etmiş büyük bir İslam âlimidir.

Adına yapılan camiye giriş doğu, cephedeki taç kapıdan olmaktadır.

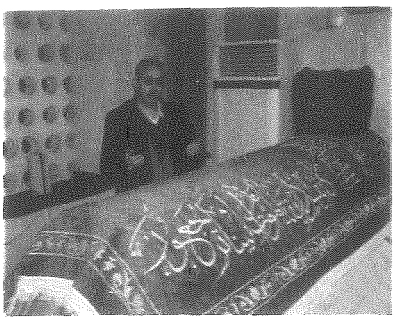

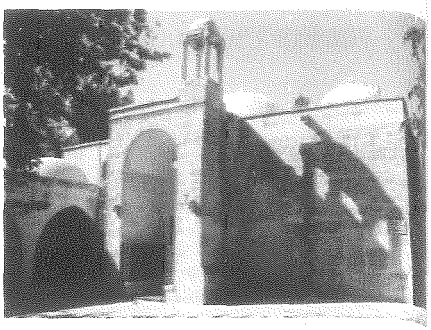

Kapı üzerindeki kitabede; bu meşhed'in (türbe) Hayat İbni Kays'ın oğlu Omar'ın emri ve kız kardeşinin oğlunun eliyle 592/1195 tarihinde yaptırıldığı yazılıdır.

Geleneksel Harran Evleri

Harran'ın günümüzde en çok ilgi çeken yanı 'konik kubbeli evleri'dir. Halk mimarisi ürünü olan bu evlerin tarihi geçmişi günümüzde 150-200 yıl öncesine dayanmaktadır.

Bölge iklimine uyumlu, yazın serin, kışın sıcak olan bu evlerden bazıları günümüzde sahipleri tarafından restore edilmiş olup, turizm amaçlı olarak kullanılmaktadır.

YOLLARI HARRAN'DA BULUŞAN TARİHİ YERLER

Yolları Harran'da buluşan tarihi yerler

Bazı kaynaklara göre Dünyanın ilk kurulan 4 şehrinden, bazılarına göre de 8 şehrinden biri olan ve "Tarihin Altın Şehri" olarak ta bilinen Harran'ın çevresinde, tarihi ve turistik merkezler yer almakta ve bu merkezlerin yolları Harran'da buluşmaktadır.

Cabir El-Ensar Camii ve Türbesi

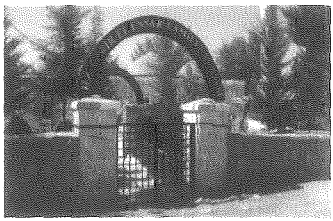

Harran'ın 20 km. kuzeyindeki Cabir El-Ensar (Yardımcı) köyünde Cabir b. Abdullah'a (Cabir El-Ensar) atfedilen birtürbe (meşhed)ve yanında yine o'nun adını taşıyan bir camii bulunmaktadır. Mihrap duvarı boyunca üç kubbe ile örtülü olan caminin doğusuna dördüncü bir kubbeli mekânla türbe eklenmiştir.

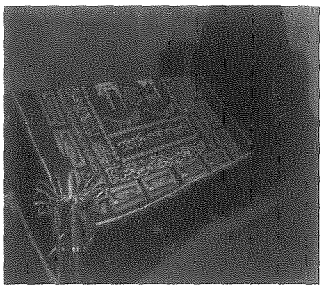

Türbenin kuzey cephesi pencere pahlarındaki altı şeritli örgü motifi, çevresindeki kesişen daireler arasına yerleştirilmiş palmet ve lotüslerden oluşan bordür, portal üzerinde aşağıya sarkar vaziyetteki sapları örgülü palmet dizileri Şanlıurfa mimarisi taş süsleme sanatı içersinde tek örnek olmaları bakımından önem taşımaktadır.

Cabir el-Ensar'ın hicretten 16 yıl önce (miladi 607) yılında Medine'de doğduğu, 697 yılında yine Medine'de vefat ettiği kaynaklarda kayıtlıdır.

Peygamber Efendimiz ile birlikte birçok savaşa katılan, Hz. Peygamberin vefatından sonra Şam'ın fethinde bulunduğu

bilinen Cabir b. Abdullah'ın Hz. Ömer zamanında Harran ve Urfa'nın fethine katıldığı ve İmam Bakır hazretleri gibi şehit düşen bir uzvunun gömüldüğü yere bu türbenin ve caminin yapıldığı söylenmektedir.

İmam Bakır türbe ve camiinin orijinal şeklinin bozulmuş olmasına karşın Cabir el-Ensar türbe ve camii orijinal şeklini muhafaza etmekte olup 1992 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce restore ettirilmiştir.

Cabir b. Abdullah (Cabir El-Ensar)

Câbir Bin Abdullah Sahâbenin en çok hadîs bildirenlerinden Câbir bin Abdullah'ın babası Abdullah bin Amr, ikinci Akabe bî'atında İslâmiyeti kabûl etmiş ve Resûl-i Ekrem Efendimiz tarafından Benî Hasan'a temsilci olarak tâyin edilmişti Bu sıralarda Câbir genç bir delikanlı idi O da babası ile beraber Akabe'de bulunup bî'at etmişti Yedi kızkardeşi olup, erkek kardeşi yoktu Ümmü Ma'bed, kızkardeşlerinin en üstünü idi.

Şehîd olmanı isterdim

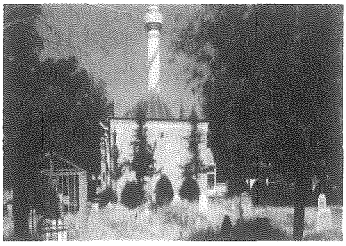

Câbir bin Abdullah hazretleri Bedir savaşına katılamadı. Uhud savaşına katılmak için Resûlullah Efendimizden müsaade istedi. Resûlullah Efendimiz, babasından izin alabilirse katılmasına müsaade edeceğini bildirdi.

Hazret-i Câbir babasından izin isteyince, babası, kızlarının kimsesiz kalmaması için oğlunu harbe iştirakten menederek dedi ki:

- Oğlum, şu kızların kimsesiz kalmalarını düşünmesem, gözümün önünde senin şehîd olmanı isterdim.

Abdullah, oğlu Câbir'in şehîd olduğunu göremedi, ama kendisi bu savaşta şehîd oldu Hazret-i Câbir şöyle anlatır:

"Babam, Uhud'da şehîd olmuştu Kızkardeşim bana bir deve vererek dedi ki;

- Git, babamızı bu devenin üzerinde taşı. O'nu Selemeoğullarının kabristanına göm!

Ben de deveyi alarak harb meydanına gittim. Yanımda birkaç kişi daha vardı. Resûl-i Ekrem Efendimiz babamı, harb yerinden alarak aile kabristanına götürmek istediğimi anladılar. O sıralarda Resûl-i ekrem Uhud'da bulunuyorlardı. Beni huzûrlarına çağırdılar ve buyurdular ki;

Allahu Teâlâ'ya yemîn ederim ki; Abdullah da arkadaşları ile gömülecektir.

Resûl-i ekremin bu sözü üzerine, ben de babamı taşımaktan vazgeçtim. O'nu Uhud şehîdleri ile birlikte gömdüm."

Allahü Teâlâ diriltti

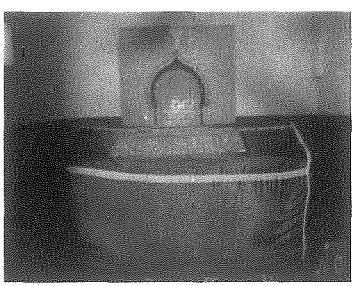

Câbir bin Abdullah şöyle anlatır;

"Babam şehîd olunca Resûlullah efendimiz bana sordu;

- Ey Câbir! Sana müjde vereyim mi?

- Evet yâ Resûlallah.

- Baban Uhud'da şehîd olunca, Allahü Teâlâ onu diriltti ve "Ey Abdullah! Sana ne yapmamı arzû edersin" diye sordu. O da, "Yâ Rabbî! Ben sana hakkıyla kulluk edemedim. Beni dünyaya döndürmeni ve yine senin yolunda çarpışarak tekrar şehîd olmayı arzû ederim" dedi.

Allahü Teâlâ da, "Ben, şehîdler geri dönmiyecekler diye hükmettim" buyurdu. "Öyle ise yâ Rabbî, geride kalanlara bunu ulaştır" dedi. Bunun üzerine Âl-i İmrân sûresi 169 - 171 âyetleri nâzil oldu."

Uhud şehîdlerinin kabri 46 yıl sonra su çıkarmak sebebiyle açılmak durumunda kalmıştı Câbir bin Abdullah, babasının kabri açıldığında, babasını uyur gibi bulduğunu, az veya çok hiç bir değişikliğe uğramadığını, yüzünün siyah beyaz çizgili bir kefenle, ayaklarının da üzerlik otuyla örtülü bulunduğunu, aradan 46 yıl geçtiği hâlde, her ikisinin de, hiç değişmemiş olduğunu gördüğünü söyler.

Câbir bin Abdullah'ın babası şehîd olduğu zaman bir hayli borcu vardı Bu borçların mühim bir kısmı, etrafta oturan Yahûdîlere idi Babasının şehâdetinden sonra, alacalılar, Câbir bin Abdullah'ı sıkıştırarak alacaklarını istemişlerdi Fakat Câbir bin Abdullah'ın elinde, babasından kalan ufak bir hurmalıktan başka bir şey yoktu Buradaki hurmalar da borcunu ödeyecek miktarda değildi.

Çok zor durumda kalan Câbir bin Abdullah, hâlini insanların en merhametlisi olan Peygamber efendimize giderek arzetti;

- Yâ Resûlallah! Babam Uhud'da şehîd oldu. Büyük miktarda da borç bıraktı. Alacaklılar sıkıştırıyorlar. Yardım ediniz de borcun bir kısmı gelecek seneye kalsın.

Resûlullah Efendimiz teşrif edecek

Resûl-i Ekrem Efendimiz teklifini kabûl buyurarak, bir kısım hurma toplanmasını ve kendilerine haber verilmesini buyurdular.

Câbir bin Abdullah evine gelerek hazırlık yaptı ve hanımına da dedi ki;

- Bize Resûlullah Efendimiz teşrif edecek. Sakın onu rahatsız etmiyelim.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, Câbir bin Abdullah'ın evine gittiklerinde buyurdular ki;

- Alacaklıları çağırın!

Alacaklıları geldi. Resûlullah Efendimiz toplanan bir kısım hurmadan, hepsine haklarını verdikten sonra bir miktar hurma yine Câbir bin Abdullah'a kaldı. Peygamberimiz bu mu'cizeyi Eshâb-ı kirâma da anlatmasını Câbir bin Abdullah'a emir buyurdu.

Bu arada Resûlullah Efendimizin geldiğini perde gerisinden gören hanımı da dedi ki;

- Yâ Resûlallah! Bana ve kocama duâ edin.

Resûlullah Efendimiz de, "Allahü Teâlâ seni ve kocanı magfiret etsin" buyurdu.

Resûlullah Efendimiz gittikten sonra, Hazret-i Câbir hanımına dedi ki;

- Ben sana Resûl-i Ekrem Efendimizi rahatsız etmiyelim demedim miydim?

Bunun üzerine hanımı da şöyle cevap verdi;

- Resûl-i Ekrem Efendimiz evimize teşrif eder de, ben ondan kendime ve kocama nasıl duâ istemem? Biz zâten Resûlullah'ın himmet ve yardımı ile borçlarımızdan kurtulduk.

Müslümanlar fethedecek

Hendek gazâsında, Resûl-i ekrem efendimizin mâiyetinde bulunan Câbir bin Abdullah, o günleri şöyle anlatır;

"Hendek muhârebesinde Resûl-i ekrem ile Eshâbı üç gün ağızlarına bir lokma koymamışlardı. Bu sırada Resûl-i ekreme dikkat ettim. Mübârek karınlarına taş bağlamışlardı. Hendek kazmakla meşgûl olan Eshâb, bir taş parçasını kıramadıklarını Peygamber efendimize haber verdiler. Peygamber Efendimiz onlara, 'Siz bu kaya parçasının üstüne biraz su serpiniz' buyurmuştu. Sonra külünkü almış ve kayaya üç defa vurmuşlar, her vuruşlarında kuvvetli bir ateş çıkmış, Yemen, İstanbul, Fâris illeri görünmüştü Bunun hikmeti sorulduğu zaman

Peygamberimiz, 'Buraların Müslümanlar tarafından fethedileceğinin işâretidir' buyurmuştur.

"Peygamber Efendimiz Hendek gazâsında bir kayayı parçalarken, mübârek karnı açıldı Açlıktan midesinin üzerine taş bağladığını gördük. Bu hâli görünce çok üzüldüm. Hemen Resûlullahın huzûruna varıp, izin aldım ve eve gidip hanıma dedim ki;

- Resûlullahın öyle bir hâli vardı ki, dayanılır gibi değildir Açlıktan karnına taş bağlamışlar. Evde yiyecek birşeyler var mıdır?

- Biliyorsun evimizde bir oğlakla birkaç avuç arpadan başka bir şeyimiz yoktur.

- Olsun, hiç olmazsa onları ikrâm edelim

Yemeğin ne kadardır

Sonra hemen oğlağı kestim, arpayı el değirmeninde öğütüp un hâline getirdim.

Hamur yapıp tandırda pişirdik Eti de çömleğe koyup kaynatmaya başladık. Bu hazırlığı yaptıktan sonra, sevinçle Resûlullahın huzûruna varıp dedim ki;

- Yâ Resûlallah, az bir yemeğim var Yanınıza birkaç kişi alıp yemeğe gelebilir misiniz?

Resûlullah Efendimiz sordu;

- Yemeğin ne kadardır?

- Bir oğlak ve birkaç avuç arpa unu.

- Yemeğin hem çok, hem de güzeldir Hanımına söyle, ben gelinceye kadar tandırdan et çömleğini ve ekmeği çıkarmasın!

Sonra da mücâhidlere dönüp buyurdu ki;

- Ey Hendek halkı! Kalkınız, Câbir'in ziyâfetine gideceğiz.

Bu emir üzerine Eshâb-ı Kirâm toplandı Peygamber Efendimiz önde olmak üzere bizim eve doğru gelmeye başladılar Ben bunlardan önce eve varıp hanıma dedim ki;

- Peygamber Efendimiz Eshâb-ı Kirâmın hepsini alıp yemeğe geliyor. Biliyorsun yemeğimiz az. Şimdi ne yapacağız?
- Resûlullah sana yemeğin ne kadar olduğunu sordu mu?
- Sordu Ben de durumu olduğu gibi anlattım.
- Eshâb-ı Kirâmı sen mi da'vet ettin, yoksa Resûlullah Efendimiz mi?
- Resûlullah Efendimiz da'vet etti.
- O zaman endişe edilecek bir şey yoktur.

Herkese yeten yemek

Biraz sonra Peygamber Efendimiz kalabalık bir topluluk ile kapıya geldi. Peygamber efendimiz, önce etin ve ekmeğin bereketli olması için duâ buyurdu. Sonra tandırdan indirmeden bizzat elleri ile yemeği ve ekmeği dağıttı. Bütün Eshâb-ı Kirâm doyuncaya kadar yediler. Yemîn ederim ki, binden fazla kişi yemek yedi, fakat ne ette, ne de ekmekte bir eksilme olmadı. Yemeği ve ekmeği sonra komşulara dağıttık.

Câbir'in babası Uhud'da şehîd olunca, kardeşleri kimsesiz kaldı. Bunun üzerine Hazret-i Câbir dul bir kadın olan Süheyme binti Mes'ud ile evlendi. Yedi kız kardeşine bakabilmek için böyle dul birini tercih etmişti.

Resûlullah bunu duyunca buyurdu ki;

- Ey Câbir! Demek babandan sonra evlendin.
- Evet yâ Resûlallah.
- Dul mu aldın, yoksa kız mı?
- Dul aldım yâ Resûlallah.
- Kız alsaydın daha iyi olmaz mıydı?
- Yâ Resûlallah! Babam Uhud'da şehîd olunca geride yedi kız çocuğu bıraktı. Doğrusu, ben yaşlı bir kadınla evlenmeyi, onun da, çocukları başına toplamasını, onların saçlarını, başlarını taramasını, onlar üzerinde bir mürebbiye olmasını daha hayırlı buldum.

İsâbet ettin

Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz şöyle buyurmuştur;

- İsâbet ettin Allahü Teâlâ zevceni hakkında hayırlı ve mübârek kılsın.

Hazret-i Câbir yakışıklı, sevimli, güzel ahlâklı, sünnet-i seniyyeye uymakta çok gayretli, merhametli, nazik, gönül alıcı muhterem birisiydi. Hazret-i Câbir'in evi, Mescid-i Nebîden 2 kilometre uzak olmasına rağmen her namazı Peygamber Efendimizle, Mescid-i Nebîye gelerek kılardı. Hakkı söylemekte adâletten ayrılmaz, emr-i ma'rûf ve nehy-i münkeri bildirmekte çok gayret gösterirdi. Resûl-i Ekrem'in nasıl namaz kıldığını görmek isteyen ona gelir, Hazret-i Câbir de onlara ta'rîf ederdi.

Şöyle anlatır:

"Resûl-i Ekrem Mekke'de on sene kalarak, herkesin toplandığı Ukaz ve Mecenne gibi panayırlarda ve Minâ dağına çıkarak halka hitâben, "Rabbimin, risâletini tebliğ için bana kim yardım ederse, Cenneti kazanır" derdi. Fakat Ebû Cehil, Ebû Leheb gibi kâfirler, "Bizi bunun için mi çağırdın, sakın inanmayın" diyerek insanları aldatırlardı.

Nihâyet biz Medîne'den gelerek Resûl-i Ekrem'i bulup, O'na inanmış ve şehrimize davet ederek yardım etmiştik Müslüman olanlara Resûl-i Ekrem, Kur'ân-ı Kerîm okurdu. Onlar da döndüklerinde âilelerine İslâmiyeti tebliğ eder, onların îmân ile şereflenmelerini sağlarlardı.

Gönülleri îmân ile dolu olan ve Peygamberimizi herşeyden çok seven Müslümanlar toplanarak dediler ki;

- Resûl-i Ekrem'e müşrikler tarafından hakâret, eziyet edilmesine ne zamana kadar müsaade edeceğiz?

Size bî'at edeceğiz

Bunun üzerine içimizden 70 kişi hac mevsiminde Medîne'den hareket ederek Resûl-i Ekrem'i bulduk. Resûl-i Ekrem ile Akabe'de mülâkat etmek üzere anlaştık. Birer, ikişer o mevkide toplandık. Resûl-i Ekrem'e, kendilerine bî'at etmek istediğimizi arzettik Resûl-i Ekrem buyurdu ki;

- Bana iyi ve fenâ zamanlarda itâat etmek, darlık ve bolluk zamanında infâk etmek, emr-i bil ma'rûf ve nehy-i anil münkere riâyet etmek, her sözü Allahü Teâlâ için söyliyerek bu yolda birşeyden korkmamak, bana yardım etmek, canlarınızı, mallarınızı, çocuklarınızı nelerden koruyorsanız beni de öyle korumak üzere bî'at ediniz, mükâfâtınız Cennettir.

Resûlullah Efendimiz sözlerini bitirdikten sonra kalkıp ona bî'at ettik.

Câbir bin Abdullah Bî'at-ı Rıdvân'da da bulundu Kendisi nakleder;

"Resûlullah Efendimiz buyurdu ki;

- Ağaç altında benimle sözleşenlerden hiçbiri Cehenneme girmez!"

Bu hastalıktan vefât etmiyeceksin

Birgün Hazret-i Câbir hastalanmıştı Resûlullah Efendimiz kendisini ziyârete geldi. Baygın vaziyette yatan Câbir'in yüzüne su serperek ayılttı.

Hazret-i Câbir bu sırada yedi kız kardeşinden hangisine ne miktarda mîrâs bırakabileceğini Peygamber Efendimize sordu Resûl-i Ekrem Efendimiz buyurdu ki;

- Yâ Câbir, sen bu hastalıktan vefât etmiyeceksin!

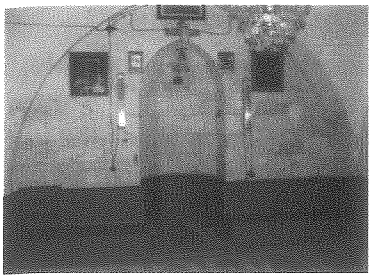

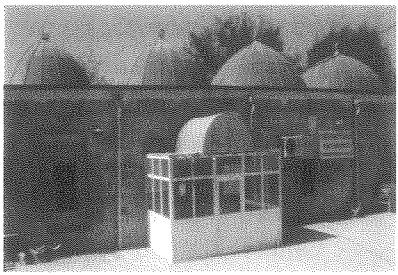

Nitekim öyle oldu

Hazret-i Câbir ihtiyarladığında gözleri zayıflamıştı. Genellikle iki oğlunun koluna girerek yürürdü.

Bir gün fitne çıkaran ba'zı kimseler karşısına çıktı. Tam o sırada Hazret-i Câbir'in ayağı kaydı. İki oğlu hemen sımsıkı babalarını kollarından kavrıyarak düşmesine mâni oldular. Bu sırada Hazret-i Câbir buyurdu ki;

- Resûlullah Efendimizi korkutmaya yeltenenlerin vay hâline!

Bunu işiten oğulları dediler ki;

- Peygamber Efendimiz vefât etmiştir. O'nu korkutmak nasıl mümkün olur?

Hazret-i Câbir de şöyle cevap verdi;

- Peygamber Efendimizden işittim, "Medîne halkını korkutanlar beni korkutmaya çalışmış olurlar" buyurdu.

Resûlullah Efendimiz Câbir bin Abdullah'ı çok sever, sık sık ziyâretine gelirdi Câbir bin Abdullah anlatır; "Resûlullah Efendimiz bize geldi. Evde, saçları dağınık biri vardı. Bunu görünce buyurdu ki;

- Bu, saçlarını düzeltecek birşey bulamamış mı?

Elbisesi kirli birini de görünce buyurmuştu ki;

- Elbisesini yıkayacak birşeyi yok mu?"

Hazret-i Câbir diyor ki;

"Yolculukta, arkadaşlarımdan birinin başı yaralandı. Muska yapmak câiz olur mu?" dedi.

"Câiz olmaz, başını yıka" denildi. Yıkadı ve öldü.

Medîne'ye gelince, Resûlullah Efendimize haber verdik. Buyurdu ki;

- Onun ölümüne sebep oldular. Bilmediklerini niçin sorup öğrenmediler? Cehlin ilâcı, sorup öğrenmektir!"

Kuyruğunu sallıyarak gitti

Câbir bin Abdullah bir koyun pişirdi. Resûlullah Efendimiz Eshâb-ı kirâm ile beraber yediler. Resûlullah Efendimiz buyurdu ki;

- Kemiklerini kırmayınız.

Resûlullah Efendimiz, kemikleri toplayıp, mübârek ellerini üstüne koyup duâ etti. Allahü Teâlâ'nın izniyle koyun dirildi ve kuyruğunu sallıyarak gitti. Hazret-i Câbir'in künyesi Ebû Abdullah veya Ebû Abdurrahman'dır. Annesinin ismi Nesibe'dir. 601 yılında Medîne'de doğmuş olup, 694 yılında 95 yaşında Medîne'de vefât etmiştir. Cenâze namazını Medîne Vâlisi bulunan Hazret-i Osman'ın oğlu Ebân kıldırmıştır.

İmam Bakır Camii ve Türbesi

Harran'ın 3 Km. kuzey doğusundaki İmam Bakır Köyünde 12 İmam'dan (5.'si) beşincisi olan Ebu Cafer İmam Muhammed Bakır'a atfedilen bir türbe ve yanında yine O'nun adını taşıyan bir cami bulunmaktadır.

Hz. Ömer zamanında Urfa ve Harran'ın fethine katılan (miladi 639) Ebu Cafer İmam Muhammed'in şehit düşen

parmağının buraya gömülerek üzerine türbenin yapıldığı ve köye "İmam Bakır" adı verildiği söylenilmektedir. Türbenin batısına bitişik bir de cami bulunmaktadır. Caminin yanındaki mezarlıkta bulunan bazı şahideler üzerindeki yazı ve süslemeler, Harran'ın doğu surları dışındaki tarihi mezarlıkta bulunan şahidelerle aynı özellikleri taşımaktadır.

Hz. İmam Muhammed Bakır (12 İmamdan 5.'si)

بسم الله الرحمن الرحيم

Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır, Hicret'in 57. yılında, Safer ayının 3. günü Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir. Babaları Hz.İmâm ZeynelÂbidin Ali'dir, anneleri Hz.İmâm Hasan'ın kızları Fâtıma'dır. Böylece hem baba, hem ana tarafından soyları Hz.Ali'ye ulaşmaktadır.

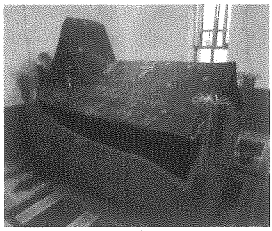

Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın künyeleri "Ebû Cafer"dir. Lâkapları "Bâkır"dır. Bâkır; "Yaran, açan" anlamlarına gelmektedir. İlmi, hikmeti yarıp açtıkları, bilgi de kendilerine bir engel, bir sınır tasavvur edilemediği, ilmi tamamıyla kavradıkları cihetle bu lâkapla anılmışlardır. Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın 4 erkek, 3 kız olmak üzere 7 evlâtları olmuştur. Soyları, Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık'tan yürümüştür.

Babası Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in Hak'ka kavuşmasından sonra imâmeti devr alan Hz.İmâm Muhammed Bâkır, babasının yolundan hiçbir zaman ve hiçbir şekilde ayrılmamıştır. Hz.İmâm kendisine başvuran ihtiyaç sahiplerini her zaman dikkatle dinlerdi ve onları hoşnut edebilmek için elinden gelen gayreti

sarfederdi. Onlar da Hz.İmâm Muhammed Bâkır'dan râzı olurlardı.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır, gayet doğru sözlü, halûk, iyiliksever bir zattı. Onunla bir defa konuşan hemen tesirinde kalırdı. Aynı zamanda ihsân bakımından, dünyanın eli en açık kimsesiydi. Vaktini ya ibâdetle, ya ilim tahsil etmekle, ya bildiği şeyleri başkalarına öğretmekle, ya kendisine başvuranlara doğru yolu göstermekle, ya da muhtaçlara ihsânda bulunmakla geçirirlerdi. Hayatı da hep bu çalışmalar içinde geçmiştir.

Zamanında yaşamış olduğu bütün âlimler, Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın ilim bakımından yüksekliğini kabul etmekte ittifak etmişlerdir.

Bir seferinde Kur'ân-ı Kerîm'de geçen;

«Bilmiyorsanız, bilmediklerinizi zikir ehline sorunuz» şeklindeki âyetin manâsı kendisine sorulmuş, Hz.İmâm da şu cevâbı vermiştir:

"Zikîr ehl-i biziz."

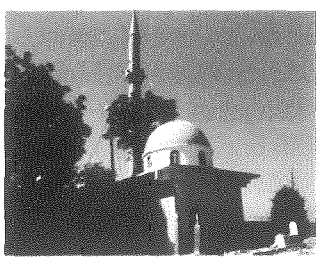

Bu söze yanındaki âlimlerden hiçbiri itiraz etmemiştir. En tanınmış din âlimleri, zaman zaman halledemedikleri meselelerle karşılaştıkları zaman, mutlaka gelir, Hz.İmâm Muhammed Bâkır'a başvururlardı. Hz.İmâm da hiçbirini yanından tatmin edilmemiş olarak göndermezdi. Hepsinin de takıldıkları noktaları aydınlatmanın yolunu bulurdu ve onları kelimenin tam manâsıyla tatmin ederdi.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır son derece güzel konuşurdu. Hemen hemen her sözünde derin hikmetler mevcuttu. Hz.İmâm'ı dinleyen, huzûrundan ayrıldıktan sonra da uzun müddet kendisini bu sözlerin tesirinden kurtaramazdı.

Mekkeli bilgin Abdullah bin Atâ;

"Bilginlerin, Muhammed Bâkır'ın huzûrunda küçüldükleri gibi, hiçbir kimsenin huzûrunda küçüldüklerini görmedim Hatem bin Uteybe'nin, toplumu içinde o kadar büyük, kadri o kadar yüceyken, onun huzûrunda, mualliminin huzûrundaki küçük çocuğa döndüğünü gördüm" demiştir.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın ilmi, sadece din işlerine inhisar etmiş değildi. Hz.İmâm, ilmin, bilginin her cephesiyle meşgul olurdu. Kendisine hangi konudan bir şey sorulacak olursa, cevâbını mutlaka doğru olarak verirdi.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır, kendisinden yardım isteyen her fakire mutlaka yardımda bulunurdu. Açları doyurur, çıplakları giydirirdi.

Kendisini ziyaret eden dost ve ahbaplarının bu ziyaretlerini, mutlaka iade ederdi.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın meclisleri, bir çeşit ilim meclisleri olurdu. Burada bulunmak ve kendisinden feyiz almak, her kula nasip olmaz saadetlerdendi. Irak'ta olsun, Hicaz'da olsun, başka yerlerde olsun, yetişen din bilginlerinin çoğu kendisinden feyiz almışlardır.

Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır, babalarının kurduğu gerçek ve ilâhi medreseyi devam ettirmişlerdir.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır, kendisi senet göstermeden, yani rivâyet edicisinin adını zikretmeden bir Hadîs-i Şerifi okuduğu zaman, bunun sahih bir hadîs olduğundan kimse şüpheye düşmezdi.

Çünkü şöyle söylerdi; "Ben bir hadîs okudum, rivâyet edenini anmadım mı bilin ki onu mutlaka babamdan duymuşumdur. Babam da babasından, babası da ceddim Resûlullah'tan duymuştur."

Bu şekilde rivâyet ettiği Hadîs-i Şeriflerden bir tanesi şudur:

"İşlerin zoru üçtür; Kardeşlerle mal hususunda iyi geçinmek, menfaat söz konusu olunca insanlara karşı insafla muamelede bulunmak, her durumda Allah'ı anmak."

Tasavvuf inancını benimseyen ve kendini ibâdete vermiş olan Muhammed bin Münkedir; "Muhammed bin Ali'yi görünceye dek Ali bin Hüseyin'in, fazîlet yönünden kendi gibi bir halef bıraktığını ummazdım; ben ona öğüt vermek isterken o bana öğüt verdi" der ve şu olayı anlatır;

"Hararetim bastığı bir saatte Medine dolaylarında gezerken, Muhammed bin Ali'ye rastladım. Pek yorulmuştu, yanındaki iki kişiye dayanarak yürüyebiliyordu; adam akıllıda terlemişti. Ona, "Hâşimi ulularından olan senin gibi bir kişinin, bu saatte dünya için bu dereceyorulmasını, hiç de doğru bulmuyorum" dedim.

Hz.İmâm bu söz üzerine dayandığı kişileri itti, doğruldu da bana dedi ki:

"Vallâhi bu halde ölüm gelip çatsa, beni Allah'a edilen ibâdetlerden biriyle meşgul olarak bulur; çünkü bu halimle ben, kendimi senden de, bütün halktan da çekmişim, ehlimin-ayâlimin rızkı için çalışmaktayım; Ben, Allah'a karşı irtikâb edilen bir suçu işlerken, ölümün gelip çatmasından korkarım" Bu sözü duyunca; "Allah sana rahmet etsin" dedim; "Sana öğüt vermeyi isterken, sen bana öğüt verdin."

Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın zamanları, Ümeyye oğullarından Mervan oğlu Abdülmelik ile oğulları Velid ve Süleyman'ın, Abdülaziz oğlu Ömer'in ve yine Abdülmelik'in oğullarından Yezîd'le, Hişâm'ın saltanatlarına rastlar. Abdülmelik öyle bir kişiydi ki, kendisine saltanat müjdelendiği zaman, okumakta olduğu Kur'ân'ı Kerîm'i; "Bu seninle son görüşmemiz" deyip elinden bırakmıştı.

Abdülmelik saltanata oturunca, amcasının oğlunu saltanatta kendisine rakip gördüğü için sarayına konuk çağırmış ve onu kendi eliyle öldürmüş sonra da Şam mescidinde minbere çıkıp; "Bundan böyle, kim benim yaptığım işe dâir bir soru sorar veya îtirâz ederse cevâbını ancak kılıçla alır" demişti.

Şimdi bu devirde bir de Şam'da olup bitenlere bakalım. Muâviye'nin kurduğu saltanat ne âlemde idi? Onun halefleri ne ile meşgul idiler? Ne yapıyorlardı? Bütün bunları bilmek, akıl ve izân sahipleri için pek güzel bir mukayese imkânı hazırlar. Biz Hz.Ali'nin torunlarının nasıl yaşadıklarını birer birer anlatırken, Şam'da yaşanılan olayları anlatmamak ve unutmak insafsızlık olurdu.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın imâmlık makamına oturduğu zamanda, Şam saraylarında fesat ve ahlâksızlık son haddini bulmuştu. Hz.İmâm Muhammed Bâkır çekilmiş olduğu ilim ve fâzilet dolu köşesinden bu manzarayı hayret ve hatta dehşet içinde seyrediyordu. Muâviye'nin soyundan, Mervan'ın soyuna geçen bu sahte Emîr'ül-mü'minlik, halka zorla kabul ettirilmek isteniyordu. Bunlar; Şam saraylarında hükümdarlar gibi yaşıyorlardı ve her çeşit sefâhat hayatının içine adetâ gömülmüşler, boğulmuşlardı.

Bunlar; emirlerini ancak kılıç kuvveti ile gördürebildikleri için sadece buna tapıyorlar, bütün varlıkları ile sadece bunu benimsiyorlardı. Bunlarda; fâzilet, doğruluk, adâlet gibi kelimeler çoktan unutulmuş, iş düpedüz bir rezâlet, ahlâksızlık ve zulme dökülmüştü.

Şam saraylarında, Ümeyye oğulları rezâlet ve sefâhat içinde hayat sürerlerken, Hz.Ali'nin torunları ise Medine'de büyük bir fâzilet içinde hayatlarını devam ettiriyorlardı.

Bu halîfelerin içinde yalnız Mervan oğlu Abdülaziz'in oğlu Ömer, bir istisna teşkil ediyordu. Bu zât Hicret'in 99. yılında saltanata gelir gelmez ilk iş olarak; Muâviye'nin koyduğu pis ve kötü bid'atı, Cuma günleri hutbelerde Hz.Ali'ye hâşâ, zem edilmesini kaldırdı ve yerine; Kur'ân-ı Kerîm'deki şu âyetin okunmasını emretti:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

"Gerçekten de Allah adâlet ve ihsânla muameleyi buyurur ve yakınları görüp gözetmeyi emreder; kötü olan, yapılmaması buyrulan şeylerden ve azgınlıktan isyândan nehyeyler; düşünüp anlamanız içinde size öğüt verir." **(Nahl 90. âyet)**

Abdülaziz'in oğlu Ömer, daha sonra Hz.Muhammed'in Hak'ka kavuşmalarından sonra Hz.Fâtıma'nın elinden alman Fedek hurmalığını, Hz.Fâtıma'nın soyuna geri verdi. Sonra Ümeyye oğullarının gasbettikleri şeyleri tekrar onlardan aldı, Beyt'ül-mâl'e (Devlet Hazinesi) iâde etti ve hak sahiplerine de devlet hazinesinden verilen payda, eşitliğe riâyeti şart koştu. Ümeyye oğulları, Abdülaziz oğlu Ömer'in yapmış olduğu bu hareketlerini hoş görmediler ve onu zehirlettiler. Abdülaziz oğlu Ömer, bu zehirlenme sonucunda Hicret'in 101. yılında vefât etmiştir.

Arap milliyetçiliği, Arap olmayan Müslümanların aşağı görülmesi, gayr-i Arap olanları büsbütün incitmedeydi. Halifelerin sorumsuzluğu yahût adâlet sâhibi olsun, olmasın onlara itâatin lüzumu hakkındaki rivâyetler, artık söyleyenlerin dillerinde ve yazılmış sahifelerde kalıyordu.

Hz.İmâm Hüseyin'in, mazlûm olarak din, îman adına, ümmetin selâmeti veİslâm'm, insanlığın özgürlüğü uğruna

şehâdeti unutulmuyor, yer yer ayaklanmalarla, intikam almaya kalkışmalarla yeniden yeniye canlanıyordu.

Hicret'in 120.yılında, Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın tasvib etmemesine rağmen, Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in oğlu Zeyd, zamanın yönetimine karşı ayaklanmış; fakat onu şehit etmişlerdir. Hicret'in 125.yılında da Zeyd'in oğlu Yahyâ ayaklanmış; fakat o da şehit edilmiştir.

Bütün bu olaylar halka bir ibret olmuyordu. Kerbelâ fâciasını, Resûlullah'ın oğlunun şehâdetini, "Ehl-i Beyt'in" esaretini, Muhammed evlâdına revâ görülen zulümleri unutmayanlar için bir hatırlatma oluyordu.

Kendilerine, Resûlullah'ın Halîfesi ve Mü'minler Emîri lâkaplarını takanların sefâhatları, zulümleri, bu hatırlatmayı, en azından hoşnutsuzluk hâline getiriyordu. Ümeyye oğullarının kendi aralarında da hoşnutsuzluklar, hattâ ayaklanmalar başlamıştı; zulüm temelinin üstüne kurulan bu saltanat, artık çöküyordu.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır, Ümeyye oğulları saltanatının son zamanlarında yaşamışlardır. Hz.İmâm; hükümetin bir yandan dıştaki, bir yandan içteki muhaliflerle uğraşmasından faydalanmışlar ve İslâm'ın gerçek esaslarını, ilmi, hikmeti yaymışlardır. Sahâbeden olup Hz.İmâm'ın zamanına ulaşanlardan ve tâbiinden birçok kişi, kendilerinden faydalanmışlar, rivâyetlerde bulunmuşlardır. Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın bir de tefsirleri vardır.

Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır, Hicret'in 114. yılı (Milâdi 733) Zilhicce ayının 7. günü Hak'ka kavuşmuştur. Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır, Ümeyye oğulları tarafından

zehirlettirilerek şehâdet makamına ermişlerdir. Ömürleri 57 yıl, 5 ay, 7 gün'dür.

Hz. İmâm Muhammed Bâkır vasiyyetleri mucibince, Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık tarafından yıkanıp techîz ve tekfîn edilmişler, namazları da Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık tarafından kılınmıştır. Hz.İmâm Muhammed Bâkır, Medine-i Münevvere'deki Baki mezarlığında, babaları Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in yanına defnedilmişlerdir.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık'a intikal etmiştir.

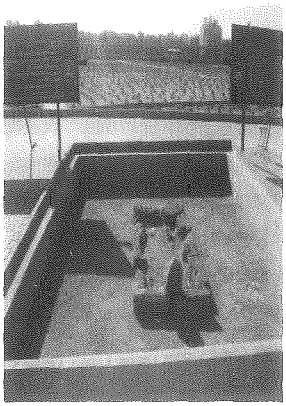

En doğrusunu Allah-u Teâlâ bilir.

Kimlik bilgisi

Adı: **Muhammed**
Künyesi : **Ebu Cafer**
Lakabı : **Bakır**
Baba adı : **Ali ibn Hüseyin**
Anne adı: **Fatıma bint Hasan**
Doğum yeri: **Medine**
Doğum tarihi: **1 Recep 57.h.**
Peygambere (sav) olan yakınlığı: **Torunu**
Şehadet yılı :**7 Z.Hicce 104 veya 107 h.**
Şehadet yeri : **Medine :**
Şehadet sebebi : **Emeviler'den İbrahim bin Velid'in zehirlemesi**

Hazretin en meşhur lakabı, Resulullah (sav) tarafından kendisine verilen "Bakır" lakabıdır. Cabir bin Cufi, İmam Bakır'a bu lakabın verilmesinin sebebini şöyle açıklamıştır; "İnnehu bekar'el- ilme bakren" yani İmam Bakır (a.s) ilmi tam manasıyla yarıp açıklamıştır.

Şehadeti

Nihayet O mazlum İmam, Hişam bin Abdulmelik'in komplosuyla
zehirlendi ve Hicretin 114. yılında Zilhicce ayının yedinci günü 58 yaşında iken gözlerini dünyaya kapattı. Mübarek naaşı ise, Baki mezarlığında, babası İmam Seccad (a.s) ve babasının amcası ve annesinin ceddi olan İmam Hasan (a.s)'ın kenarında toprağa verildi.

Vecizelerinden bir kısmı;

* Allah o mümine rahmet etsin ki; dilini tutar da kötü söz söylemez. Çünkü bu, Cenâb-ı Hak'kın kendisine verdiği sadakadır. Dilini tutmadıkça hiç kimse, günahlardan kurtulamaz.
* Amel ancak bilgi ile beraber olursa makbuldür. Bilgi de amelle olur. Bilgi sahibine bu bilgisi, ameline kılavuzluk eder. Bilgisiz kişinin ameli ise beyhudedir.
* Aşağılık ruhtaki bir kimsenin silâhı; kötü sözdür, iftiradır.
* Bilgisinden faydalanılan bir bilgin, ibâdetle meşgul olan bin kişiden daha yararlıdır. Bir bilginin ölümü, şeytanı yetmiş ibâdet edicinin ölümünden daha çok sevindirir.
* Bu dünyada bir büyük belâya çatmış bulunuyoruz. Zira bu halk, bizim göstereceğimiz yoldan başka Hak'ka giden bir yol bulamaz. Buna karşılık ne yazık ki; bunlar çok defa bizim sözümüzü dinlemezler.
* Cenâb-ı Hak'kı her zaman aklınızda bulundurun; tâ ki sizleri görünmez kaza ve belâlardan korusun!
* Doğru ve güzel sözü kim söylerse söylesin; bunu kabul ediniz. Varsın isterse bu sözü söyleyen sözünü tutmasın. Çünkü Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de; "Onlar ki doğru sözü dinlerler ve sözün güzeline uyarlar; Allah'ın doğru yola götürdükleri kişiler kendileridir" buyurmuştur.

* Doğruluk ve hidâyet kapısını bilene, onunla amel edenin ecri kadar ecir verilir. Onunla amel edenle, ecirlerinden de bir şey eksilmez. Buna karşılık sapıklık yoluna giden, bir sapıklık icat eden kimseye de, o sapıklıkla amel edenlerin işledikleri günah kadar günah yazılır. O sapık yolda gidenlerin günahlarından da bir şey eksilmez.
* Eline fırsat geçer geçmez bundan âzâmi istifadeye sakın kalkışma! Fırsatçılık meydanı öyle bir meydandır ki, bu meydana düşenleri sonunda mahrumiyete götürür.
* Gönül zenginliği gibi zenginlik yoktur. Gönül fukaralığı kadar da, fukaralık yoktur ve olamaz. En yüksek irfân, kendi kendini tanımaktır. İyi sıhhat kadar büyük bir nimet bulunamaz. Başarı kazanmak kadar âfiyet yoktur. Gayreti ve azmi uzattıkça uzatmak gibi yücelik olamaz. Dünya mallarına karşı isteği azaltmak kadar zahitlik yoktur. İnsaf kadar adâlet olamaz. Hevâ ve hevese uymak kadar günah işlenemez. Allah'ın farzlarını yerine getirmek gibi itâat yoktur. Akılsızlık kadar musîbet düşünülemez. İşlenen bir suçu küçümsemek kadar fena şey olamaz. Haksızlığa ve kötülere karşı savaşmak gibi üstünlük yoktur. Gönül isteği ile savaşmak kadar da savaş olamaz. Öfkeyi yenmek kadar kuvvet yoktur. Tamah etmek derecesinde alçalış da olamaz.
* Gönülleri aydın olanlar, ka'tiyyen dünya işleri peşlerinde koşmazlar. Her zaman öteki dünyayı düşünürler. Onların kulakları, gökten gelen seslere açık, gözleri ilâhi nur ile doludur. Gökten gelen sesleri gönül kulağı ile dinlerler ve bunları sanki öz kulakları ile dinliyormuş gibi olurlar. Onlarm gönül gözleri ile gördüklerini, bayağı gözlerle görmek mümkün değildir. Ve neticede en temiz olanların makamlarına erişirler. Bunlar pak ve olgun dostlardır. Seni her zaman saâdet yoluna yolcu ederler. Sana her zaman fazîlet ve kemâl yolunu gösterirler.
* Güler yüz ile tatlı söz; insana sevgi ve saygı kazandırır. Asık surat ile kötü söz ise, ancak nefret uyandırır. Böyleleri, insanları Allah'tan uzaklaştırır.

* Günah işlemekten, sapık yollara düşmekten çekinin! İbâdette kusur etmeyin! Yalandan sakınıp ancak doğru söyleyin! Emanete ihânet etmeyin! İyi kimse olsun, kötü kimse olsun; size biri bir şey emanet etti mi, onu istediği vakit bunu kendisine geri verin! Bana Ali bin Ebû Tâlib'i öldüren bile bir şey emanet etseydi, bunu kendisine geri verirdim.
* Her işinde doğru ol! Boş ve beyhude işlerle uğraşmaktan sakın! Düşmanından her zaman çekin ve dostunu da çekindir!
* Her üstün ve iyi şeyden daha üstünü ve daha iyisi; adâlet ve ihsândır. Onun için Cenâb-ı Hak; adâlet ve ihsânı emreder.
* İnsanın ilmi ile beraber hilmi de olması ne kadar güzel olur. Sabırlı ve bilgili olmak, fazîletlerin en üstünüdür.
* İnsanın yüreğine az olsun, çok olsun bir defa kibir girecek olursa, bu kibir ne miktar girerse, aklı da o miktar da azalır.
* İnsanoğlu için şu noksanlık yeter ki; Başkalarının kabahatlerini sayıp döktüğü halde, kendi kabahatini ve ayıbını görmez. Başkalarını kötü yola gitmekten men eder de, kendisi o kötü yolun yolcusudur. Ve hiçbir menfaati olmadığı halde, halka zulüm ve eziyet edilmesinden sevinç duyar.
* Kardeşinde bile bulunsa, onda gördüğün fakat Allah'ın örttüğü bir kusuru söylemen fena bir şeydir. Onda olmayan kusuru söylemen ise iftiradır.
* Kibirli ve gururlu olanlar ahmak bir cemâattir. Onların ahmaklıklarının ölçüsü, kibirleri ile mütenâsibtir. Yani ne kadar kibirli olursa o kadar ahmaktırlar.
* Kullar, Cenâb-ı Hak'kın dergâhında duâ ettikleri zaman, bunu içten gelen huzûr ile yapmalıdırlar. Makbul olanı budur. İlâhi kaza ve belâyı, içten gelen duâdan başka hiçbir şey geri çeviremez.
* Pişmanlık gözyaşları ile ıslanan yüzü cehennem ateşi yakmaz.
* Şeref ve servet insanın vücudunda dolaşır. Nihayet sonunda tevekkül evine yerleşir. Orada karar kılar.
* Şiâmız, yani "Ehl-i Beyt'i" sevenler üç kısımdır. Bir kısmı bizlerle geçinenlerdir. Bir kısmı sırça gibi çabucak kırılıp

gidenlerdir. Bir kısmı ise kırmızı altın gibidir. Ateşe girdikçe, zahmet ile karşılaştıkça değeri artar.

* Şu zât gözümde çok büyüktür. Çünkü dünya onun gözünde küçülmüştür.

* Temizlik ve iffet kadar bir şey, Cenâb-ı Hak'kın indinde makbul değildir. Karnı haram lokma ile doldurmaktan ise aç bırakmak ve nefsi körleterek, başkalarının iffet ve namusuna tecavüz etmemek evlâdır.

HARRAN BÖLGESİNDE DOĞMUŞ VEYA YAŞAMIŞ OLAN PEYGAMBERLER

ÂDEM ALEYHİSSELAM

Yeryüzünde yaratılan ilk insan ve ilk peygamber, bütün insanların babası.

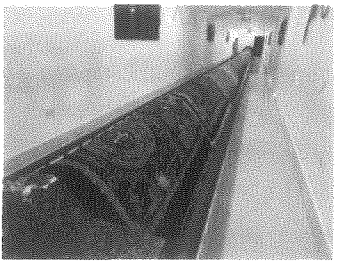

Allahü Teâlâ'nın emri ile melekler çeşitli memleketlerden topraklar getirdiler. Çeşitli memleketlerden getirilen toprakları melekler su ile çamur yapıp insan şekline koydular. Bu şekilde Mekke ile Taif arasında 40 yıl yatıp "salsal" oldu yani pişmiş gibi kurudu. Önce Muhammed aleyhisselamın nuru alnına kondu. Sonra Muharremin onuncu Cuma günü ruh verildi. Her şeyin ismi ve faydası kendisine bildirildi. Boyu ve yaşı kesin olarak bildirilmedi. Allahü Teâlâ'nın emri ile bütün melekler Âdem aleyhisselama karşı secde ettiler.

Uzun zaman meleklerin hocalığını yapmış olan İblis, kibirlenip bu emre karşı geldi ve Âdem aleyhisselama karşı secde etmedi. "O çamurdan yaratıldı, ben ise ateşten yaratıldım. Ondan üstünüm" iddiasında bulundu. İblis (şeytan) kendini üstün görüp, kibirlenerek Allahü Teâlâ'nın emrine uymayınca gadab-ı ilahiyyeye uğradı ve Cennet'ten kovuldu.

Âdem aleyhisselam 40 yaşındayken Firdevs adındaki Cennet'e götürüldü. Cennet'te bulunduğu sırada veya daha önce Mekke dışında uyurken sol kaburga kemiğinden Hazreti Havva yaratıldı. Allahü Teâlâ onları birbirine nikâh etti. Cennet'te yerleşmelerini ve Cennet'in meyvelerinden dilediklerini yemelerini bildirdi. Fakat Cennet'te bulunan bir ağaç için, "Bu ağaca yaklaşmayın, bu ağaçtan yemeyin" buyurdu.

Âdem aleyhisselam ve Havva validemiz, Cennet'te bin yıl kadar yaşayıp, İblisin yalan yeminine inanarak yasak edilen ağacın meyvesinden unutarak önce Hazreti Havva, sonra Âdem aleyhisselam yedikleri için Cennet'ten çıkarıldılar. Âdem

aleyhisselam Hindistan'da Seylan (Serendib) adasına, Havva ise, Cidde'ye indirildi. Birbirlerinden iki yüz sene müddetle ayrı kalan Âdem aleyhisselam ve Hazret-i Havva bu müddet içinde ağlayıp yalvardıktan sonra tövbe ve duaları kabul oldu. Hacca gelmeleri emrolundu.

Arafat Ovasında Hazreti Havva ile buluştu. Kâbe'yi inşa etti. Her sene hac yaptı. Arafat Meydanında veya başka meydanda kıyamete kadar gelecek çocukları belinden zerreler halinde çıkarıldı. "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye soruldu. Hepsi; "Bela = Evet" dediler. Sonra hepsi zerreler haline gelip beline girdiler. Buna "Ahd-ü-Misak" ve "Kalu Bela" denildi.

Âdem aleyhisselam ve Hazreti Havva daha sonra Şam'a geldiler. Burada yirmi defa ikiz evladı oldu. Bir defa da yalnız Şit aleyhisselam oldu. Neslinden kırk bin kişiyi gördü. Oğullarına ve torunlarına peygamber olarak gönderildi. Cebrail aleyhisselam kendisine 12 defa geldi. Kendisine 10 suhuf (forma) kitap verildi. Bu kitapta; iman edilecek hususlar, çeşitli diller ve lügatler, her gün bir vakit namaz kılmak, gusül boy abdesti almak, oruç tutmak, leş, kan, domuz eti yememek, tıb, ilaçlar, hesap, geometri gibi şeyler bildirildi. Ayrıca fizik, kimya, tıb, eczacılık, matematik bilgileri öğretildi. İbrani, Süryani ve Arap dillerinde kerpiç üstüne çok yazı yazıldı.

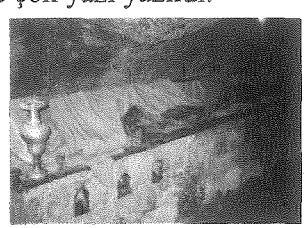

İlk insanlar, bazı tarihçilerin zannettiği gibi ilimsiz, fensiz, görgüsüz, çıplak ve vahşi kimseler değildi. Bugün Asya, Afrika çöllerinde ve Amerika ormanlarında tunç devrindekilere benzeyen vahşiler yaşadığı gibi, ilk insanlarda da bilgisiz basit yaşayanlar vardı. Bundan dolayı ne bugünkü, ne de ilk insanların hepsi için vahşidir denilemez.

Hazreti Âdem ve ona inananlar şehirlerde yaşarlardı. Okuma-yazma bilirlerdi. Demircilik, dokumacılık, çiftçilik, ekmek

yapmak gibi san'atları vardı. Altın üzerine para dahi basılmış, maden ocakları işletilip, çeşitli aletler yapılmıştı.

Âdem aleyhisselamın hiç sakalı yoktu. İlk sakalı çıkan Şit aleyhisselamdır. Hazreti Âdem çok güzeldi. Siyah saçlı ve buğday tenliydi. 11 gün hasta yatıp, bir Cuma günü vefat etti. Âdem aleyhisselam vefat edince, Cebrail aleyhisselam bir gömlek giydirdi. Şit aleyhisselama yıkamayı öğretti. Yıkayıp kefenlediler.

Hadisi şerifte buyruldu ki; "Âdem aleyhisselam vefat edince, melekler 3 defa su ile yıkadılar. Onu defnettiler." Sonra çocuklarına dönerek; "Ey âdemoğulları! Ölülerinize böyle yapınız" dediler. Şit aleyhisselam imam olup cenaze namazını kıldırdı. Âdem aleyhisselamın kabri; Kudüs'te, Mina'da, Mescid-i Hif'te veya Arafat'tadır. Hayatını bildiren rivayetler birbirinden farklıdır.

Hazreti Âdem, Allah'a ilk hamd ve ilk tövbe edendir. Seçilmişlerin ilki, yeryüzünde Allahü Teâlâ'nın ilk halifesidir. Birçok mucizeleri vardır. Bunlardan bir kaçı şöyledir;

Yırtıcı, vahşi hayvanlarla konuşurdu. Susuz dağ ve taşlara elini vurunca, pınarlar fışkırır, temiz sular akardı. Eline aldığı ufak taşlar, yüksek sesle Allahü Teâlâ'yı zikrederdi. Âdem aleyhisselamın yaratılması, Cennet'te kalması, Cennet'ten çıkarılarak yeryüzüne indirilmesi, Kur'an-ı Kerim'de çeşitli ayet-i kerimelerde bildirilmiştir.

YAKUP PEYGAMBER

Kur'ân'da adı geçen peygamberlerden biridir.

Hz.Yakûb aleyhisselamın soyu, İshâk aleyhisselam vasıtasıyla İbrahim aleyhisselam'a dayanmaktadır. O, İshak aleyhisselamın ve İshak aleyhisselam da İbrahim aleyhisselamın oğludur. Annesinin adı Refaka'dir. Kardeşi Ays ile beraber, ikiz

olarak doğmuştur. Kardeşinin ardından doğduğu için ona Yakûb denmiştir.

Hz. Yakûb aleyhisselamın diğer bir adı da İsrail'dir. Kardeşi Ays'tan kaçarak dayısının yanına giderken gündüzleri saklanmış ve geceleri yürümüştür. Bundan dolayı kendisine İsrâil denmiştir. Kelime olarak İsrâil geceleyin (Allah'a) yürüyen demektir **(et-Taberî, Tarih, Mısır 1326, I,162 vd.).**

Hz. Yakûb aleyhisselamın doğumu ve peygamberliği daha önceden müjdelenmişti. O'nun bu durumu Kurân'da şöyle haber verilmiştir;

"Biz O'na (İbrahim aleyhi selamın hanımına) İshâk'i müjdeledik. İshâk'ın ardından da (torunu) Yâkub'u" **(Hûd, 11/71).**

Bu âyette aynı zamanda, Yakûb aleyhi selamın yukarıda sunulan soyu da dile getirilmiştir.

Hz. Yakûb aleyhi selam, önce dayısı Lebân'ın büyük kızı Leyya ile ve ondan sonra da küçük kızı Râhil ile evlenmiştir. Leyya'dan Rabil, Yehuza, Sem'ûn ve Lavi adındaki oğulları doğmuştur. Râhil'den de Yûsuf ve Bünyamin dünyaya gelmiştir. Ya'kub aleyhi selamın diğer iki hanımından altı oğlu daha vardı. Toplam 12 erkek evlada sahipti. **(ibn Kuteybe, Kilabu'l-Meârif, Beyrut 1970,19; ibn Haldun, Tarih, Beyrut, 1971, I, 39).**

Kur'ân'ın birçok yerinde Yakûb aleyhi selamın peygamberliğinden ve çeşitli faziletlerinden bahsedilmektedir. O'nun peygamberliğini dile getiren bazı âyetlerin meâli şöyledir"

"Nihayet (İbrahim) onlardan ve Allah'ın dışında taptıkları şeylerden uzaklaşıp bir tarafa çekildiği zaman, biz ona İshâk'ı ve Yakub'u bağışladık ve her birini peygamber yaptık. Onlara

rahmetimizden bağışta bulunduk ve kendilerine güzel ve üstün bir şan, şöhret nasip ettik" **(Meryem, 19/49, 50).**

"Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi, ona da vahyettik. Nitekim İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yâkub'u, torunlarına, İsâ'ya, Eyüb'e, Yûnus'a, Harun'a, Süleyman'a da vahyetmiş ve Davud'a da Zebur'u vermiştik." **(en-Nisâ, 4/163).**

Hz. Yakub aleyhi selamın kuvvetli, basiretli ve halis (samimi) bir kişiliğe sahip olduğunu anlatan bazı âyetlerin meâli de şöyledir:

"Kuvvetli ve basiretli kullarımız İbrahim'i, İshâk'ı ve Yakûb'u da an. Biz onları ahiret yurdunu düşünme özelliğiyle temizleyip, kendimize hâlis kul yaptık." **(Sâd, 38/45, 46).**

O, diğer peygamberler gibi Allah'ın hidâyetine erdirilen ve güzel davranan yüce bir kişi idi. Kurân'da bu hususta söyle buyurulmaktadır:

"Biz ona (İbrahîm'e) İshâk'ı ve İshâk'ın oğlu Yakûb'u da hediye ettik. Hepsine de doğru yolu gösterdik. Nitekim daha önce Nûh'a ve onun soyundan Dâvud'a, Süleyman'a, Eyyûb'e Yûsuf â Musa'ya ve Harûnâ da yol göstermiştik. Biz güzel davrananlara böyle karşılık veririz." **(el-En'âm, 6/84)**

Bir de Yakub aleyhisselam rüya tabir etmeyi de bilirdi. Yüce Allah Kur'ân-ı Kerîm'de bu hususu söyle haber vermiştir;

"Hani bir zaman Yûsuf babasına; 'Babacığım, ben (rüya) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Bunların hepsinin bana secde ettiklerini gördüm' demişti. Babası Yakub ona söyle demişti; 'Yavrum, rüyanı kardeşlerine anlatma, sonra sana bir tuzak

kurarlar. Çünkü şeytan, insana apaçık bir düşmandır! Böylece Rabb'in seni seçecek ve sana rüyada görülen olayların yorumunu veya Allah'ın kitabının ve peygamberlerin sünnetlerinin inceliklerini öğretecek. Sana ve Yakûb soyuna nimetini tamlayacaktır. Nasıl ki ataların İbrahim'e ve İshâk'a da nimetini tamamlamıştı. Şüphesiz Rabbin bilendir, hikmet sahibidir." **(Yûsuf, 12/4, 5, 6).**

Hz. Yakûb aleyhisselam bitmeyen tükenmeyen güzel bir sabra sahipti. O, sabrıyla ve ümidiyle örnek bir peygamberdi. Kendisi, evlât acısı ve evlât ihanetiyle imtihan edildi. Kurân'da, onun hayatı, Yûsuf aleyhisselamın hayatı ile iç içe anlatılmıştır Yakûb aleyhi selamın gözlerinin kaybolmasına, saçlarının ağarmasına ve belinin bükülmesine sebep olan bu evlât imtihanı ve onun örnek sabrı, Kur'ân'da şöyle haber verilmiştir;

Yakûb kendisine hıyanet eden çocuklarına şöyle dedi;

"Herhalde, nefisleriniz size bu işi süsleyerek sizi ona sürükledi. Artık bana güzelce sabretmek kalıyor. Belki de Allah, onların hepsini bana getirir. Çünkü O, bilendir, herşeyi hikmetle (yerli yerince) yapandır."

Ve yüzünü onlardan çevirdi de;

"Ey Yûsuf üzerindeki tasam gel, gel tam senin gelme zamanındır" dedi ve tasadan gözlerine ak düştü. Acısını yutkunuyor açığa vurmamaya çalışıyordu.

Dediler ki; "Vallahi sen, Yûsuf'u ana ana hasta olacaksın yahut öleceksin!" Yakûb aleyhisselâm onlara;

"Ben üzüntü ve tasamı yalnız Allah'a şikâyet ederim ve Allah'tan sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim" dedi.

Ondan sonra şöyle devam etti;

"Ey oğullarım, gidin, Yûsuf'u ve kardeşini araştırın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Zira kâfir kavimden başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez!"

Yakûb'un oğulları tekrar Mısır'a Yûsuf'un yanma döndüklerinde dediler ki;

"Ey vezir, bize ve çocuklarımıza darlık dokundu, değersiz bir bir sermaye ile geldik. Ama sen bizim için tam ölçü ver, bize tasadduk eyle. Çünkü Allah, tasadduk edenleri mükâfatlandırır."

Yûsuf dedi; "Sizler cahil iken, Yûsuf'a ve kardeşine yaptığınız kötülüğü bildiniz mi, bundan tevbe ettiniz mi?"

"A, yoksa sen, sen Yûsuf' musun?" dediler.

"Ben Yusuf'um, bu da kardeşindir" dedi ve şöyle devam etti;

"Allah bize lütfetti. Bizi korudu, yüceltti. Kim Allah'tan korkar ve sabrederse, şüphesiz Allah, iyilik edenlerin ecrini zayi etmez."

"Vallahi, Allah seni bizden üstün kıldı. Doğrusu biz suç islemiştik" dediler.

Yûsuf onlara; "Bu gün sizi kınama yok. Allah sizi bağışlar. O, merhametlilerin merhametlisidir. Simdi şu gömleğimi götürün, babamın yüzüne koyun da gözü açılsın. Ve bütün ailenizle birlikte bana gelin" dedi.

Kervan Mısır'dan ayrılıp yola koyulunca babaları, yanında bulunanlara; "Eğer bana bunak demezseniz, inanın ki ben Yûsuf'un kokusunu duyuyorum" dedi.

"Vallahi sen hâlâ eski şaşkınlığın içindesin" dediler. Müjdeci gelip de Yûsuf'un gömleğini Yakûb'un yüzüne koyunca, derhal gözü açıldı, görür oldu. "Size demedim mi ben, Allah'tan sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim" dedi.

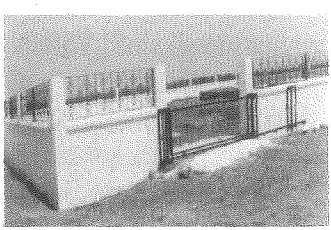

Oğulları; "Ey babamız, bizim için günahlarımızın bağışlanmasını dile. Gerçekten biz günah işledik" dediler.

Yakub onlara; "Sizin için Rabbime istiğfar edeceğim. Şüphesiz O, bağışlayan, esirgeyendir" dedi. Hep beraber Mısır'a hareket ettiler.

Nihâyet Yûsuf'un yanına vardıklarında, Yûsuf ana-babasını kendisine çekip kucakladı ve; "Allah'ın dileğiyle, güven içinde

Mısır'a girin" dedi. Anasını babasını tahtı üstüne çıkardı ve hepsi onun için secdeye kapandılar, O'na kavuştukları için Allah'a şükür secdesi yaptılar veya O'nun önünde saygı ile eğildiler.

Yûsuf; "Babacığım, işte bu önceden gördüğüm rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçek yaptı. Bana iyilik etti. Zîra şeytan, benimle kardeşlerim arasına fitne soktuktan sonra O, beni zindandan çıkardı. Sizi de çölden getirdi. Gerçekten Rabbim, dilediği şeyi çok ince düzenler. O her tedbiri bilen, her şeyi yerli yerince yapandır" dedi. **(Yûsuf, 12/83-100).**

Bu âyetlerde de ifade edildiği gibi, Yakûb aleyhisselamın çocukları, neticede yaptıklarına pişman oldular. Babalarından ve kardeşleri Yûsuf aleyhi selamdan özür dilediler. Babaları Yakûb aleyhisselam ve kardeşleri Yusuf aleyhisselam onları bağışladılar ve onlar için Allah'a yalvarıp dua ettiler. Cebrâil aleyhi selam, Yakûb aleyhisselama gelerek, çocukları için yaptığı duasının kabul edildiğini ve çocuklarının Allah tarafından bağışlandıklarını müjdeledi. **(es-Salebî, el-Arais, Mısır 1951,140 vd.)**

Hz. Yakub aleyhisselam da diğer peygamberler gibi insanları Allah'a inanmaya ve O'na ibadet etmeye çağırdı. Kendisi bu yolda fevkalade örnek bir hayat yaşadı. Kur'ân-ı Kerîm'de bildirildiği gibi, Yakub aleyhisselam, İbrâhim aleyhisselamın yaptığı gibi, ruhunu teslim etmeden önce, çocuklarına vasiyette bulundu:

"O zaman Yâkûb aleyhisselam oğullarına; "Benden sonra neye kulluk edeceksiniz?" demişti.

Onlar da; "Senin Rabbin ve ataların İbrâhim, İsmâil ve İshâk'ın Rabbi olan tek Allah'a kulluk edeceğiz. Biz O'na teslim olanlarız" dediler. **(el-Bakara, 2/133).**

Yakub Peygamber Kuyusu

Yakub Peygambere kin besleyen kardeşi Ays, O'nu öldürmeyi tasarlar. Ays'in bu niyetini öğrenen anne Refaka, oğlu Yakub Peygambere kaçmasını söyler. Yakub dayısı Lebân'ın kaldığı Harran'a gelir. Harran'da bir kuyunun başında çobanlarla sohbet ederken dayısının kızı Rahil babasının koyunlarını suvarmağa getirir. Yakub, dayısının kızı Rahil'i görünce kuyunun ağzındaki taşı kaldırıp koyunları suvardı. Sonra Rahil'i öptü ve ona halası Refaka'nın oğlu olduğunu söyledi.

Yakub, dayısının yanında 1 ay Harran'da kaldı. Dayısı Leban, karşılıksız hizmet edilemeyeceğini ve hizmetine karşılık ne istediğini sorunca, O da dayısının küçük kızı Rahil'i istedi. Dayısı 7 yıl hizmet etmesi halinde vereceğini söyleyince O da 7 yıl Harran'da kalıp hizmet etti.

Ancak 7 yıl sonrasında yapılan düğün gecesi Rahil yerine büyük kızı Leyya'yı ona verdi. Sabahleyin durumu fark eden Yakub'a büyük kız dururken küçük kızın verilemeyeceği söylenince ısrarla Rahil'i almak istediğini söyledi. Onun için de 7 yıl çalıştıktan sonra Rahil ile de evlendi.

Hz. Yakub'un dayısının kızı Rahil ile tanıştığında kaldırdığı kuyunun ağzındaki taşın tılsımlı olduğuna inanılıyor ve bu taş Harran'da Hz. İbrahim Manastırında saklanıyordu.

Hz. Yakub kuyusunun tılsımlı taşı için, İslam öncesine ait Süryanice bir kaynakta şöyle bir öykü anlatılır;

"Çocuğu olmayan İstanbullu bir kadın Harran'a gidecek bir tüccara Hz.Yakub kuyusunun tılsımlı taşından bir parça getirmesi ricasında bulunur. Harran'a gelip İstanbul'a dönen

tüccar tılsımlı taştan getirmeyi unutunca hemen şehir dışından bir taş parçasını alıp kadına verir. Kadın hamile kalır ve 1 kız çocuğu olur. Ancak kadın üzülerek tüccara, "Daha büyük bir parça taş getirmiş olsaydın oğlum olurdu" der.

Tüccarın ise, kadına rastgele verdiği taşın yerine gerçekten Harran'dan Yakup Kuyusunun tılsımlı taşından parça getirmiş olsaydı beklide kadının birkaç çocuğu olabilirdi diye düşündüğü söylenir.

Tarihi mekânlar, mağaralar

Han-el Ba'rür yolunun 14. Km'sinde yolun sağ tarafında, bir sıra halinde kapıları kuzeye bakan 10 adet mağara bulunmaktadır.

Yaklaşık 3x3 m genişliğinde olan bu mağaraların antik çağda çobanlar tarafından kullanıldığı tahmin edilmektedir.

Harran - Soğmatar yolunun 15. ve 16. Km'lerinde, yolun solunda ve sağındaki dağlarda 13. yüzyıldan kalma taş ocağı mağaraları bulunmaktadır. Bunlardan 16 Km'de yolun sağındaki köy içerisinde Bazda Mağaraları adıyla anılan iki taş ocağı görülmeye değer özellikler taşımaktadır.

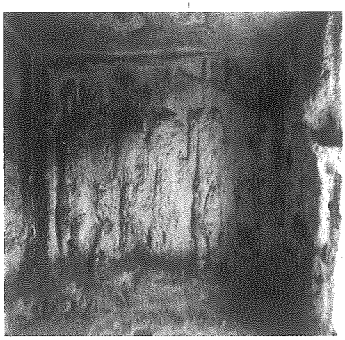

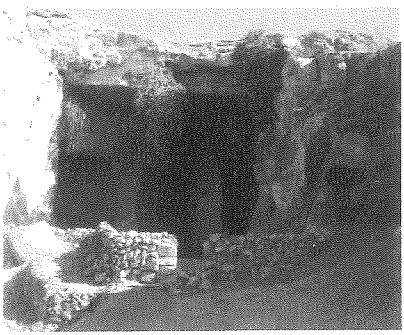

Bazda Mağaraları

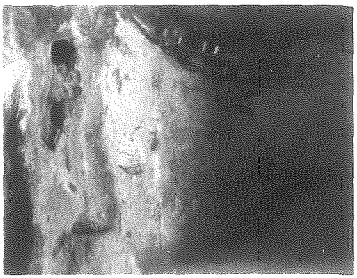

Han-el Ba'rür Kervansarayı'nın 1 Km. batısındaki Koyunluca Köyünden 10 Km'lik şose yol ile tarihi Şuayb Şehri harabelerine varılır.

Halk arasında Şuayb Peygamberin bu şehirde yaşadığına ve şehrin adını Şuayb Peygamberden aldığına inanılmaktadır. Kalıntılar arasındaki bir mağara Şuayb Peygamberin Makamı olarak ziyaret edilmektedir.

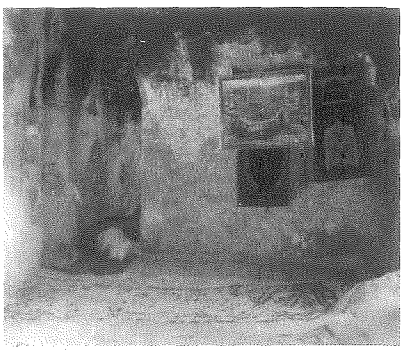

ŞUAYB PEYGAMBER

Kur'an'da adı geçen peygamberlerden. Medyen ve Eyke halkına peygamber olarak gönderildi. Bu iki ülkede ayrı ayrı mücadelede bulundu. Bu iki toplumla yaptığı mücadelesi, çeşitli ayetlerde geçmektedir. Medyen ve Eyke, dağlık ve ormanlık olan iki ülke idi. Medyen toprakları, Hicaz'ın kuzey batısında, oradan Kızıldeniz'in doğu sahiline, güney Filistin'e, Akabe Körfezine ve Sina Yarımadasının bir bölümüne kadar uzanan bölgelerde yer alır.

Kur'an'ın Medyen halkı hakkında anlattıklarının önemini kavramak için, bu insanların, Hz. İbrahim'in üçüncü hanımı Katurah'tan olma oğlu Midyan'ın soyundan geldikleri iddialarına dikkat edilmelidir. Doğrudan doğruya onun neslinden gelmemiş oldukları halde, tümü onun soyundan olduklarını iddia etmişlerdir. Çünkü eski bir geleneğe göre, büyük bir zata bağlı olan herkes, daha sonra yavaş yavaş onun torunları arasında

sayılmaya başlanırdı. Nitekim Hz. İsmail'in (aleyhisselam) soyundan gelmemesine rağmen bütün Araplara "İsmailoğulları" denmiştir.

Hz. Yakub aleyhisselamın soyu (İsrailoğulları) için de durum aynıdır. Aynı şekilde, Hz. İbrahim aleyhisselamın çocuklarından biri olan Midyan'ın etkisi altına giren tüm bölge halkına Bena Medyen (Medyenoğulları) ve onların oturduğu yerlere de, Medyen bölgesi dendi. **(Ez-Zirikl, Kâmûsû'l-A'lâm, VI, 4244; Yakut el-Hamev, Mu'cemü'l-Büldan, Beyrut 1956, V, 77).**

Şuayb aleyhisselam, Hz. İbrahim'in torunlarından Mikâil'in oğludur. Annesi ise Hz. Lut'un kızıdır. **(Et-Taber, Tarih, Misir 1326,I, 167; es-Sa'leb, el-Arâis, Mısır 1951, s. 164; M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, Ankara 1990, I, 327).**

Yüce Allah'tan Şuayb aleyhisselama kitab veya sahife gönderilmedi. O, Âdem, Şit, İdris, Nuh ve İbrahim'e indirilen sahifeleri okudu ve onlarla tebliğde bulundu. **(Ibn Asakir, Tarih, Beyrut 1979, VI, 322).**

Şuayb aleyhisselam büyük bir hatipti. İnsanları güzel söz ve nasihatlerle aydınlatmaya çalıştı. Dolayısıyla ona peygamberler hatibi denilmiştir. **(ez-Zemahserî, el-Kessâf, Kahire 1977, II, 118).**

Şuayb aleyhisselam ayni zamanda Musa aleyhiselamın kayınpederi idi. Kızı Safura'yi Musa aleyhi selam ile evlendirmişti. **(İbnü'l Esir, el-Kâmil, Beyrut 1965, 177).**

Şuayb aleyhisselamın Peygamber olarak Medyen'e gönderilmesi ve Medyenlilerle mücadelesi, Kur'an'da şöyle bildirilir;

"Medyen'e de kardeşleri Şuayb'i (gönderdik). Dedi ki: "Ey kavmim, Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka ilahınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil geldi. Ölçüyü ve tartıyı tam yapın, insanların eşyalarını eksik vermeyin, düzeltildikten sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inanan (insan)lar iseniz böylesi sizin için daha iyidir!... Ve her yolun başına oturup da tehdit ederek insanları Allah yolundan çevirmeye ve O (Allah yolu)nu eğriltmeye çalışmayın. Düşünün siz az idiniz, O sizi çoğalttı ve bakın bozguncuların sonu nasıl oldu!... Eğer içinizden bir kısmı benimle gönderilene inanmış, bir kısmı da inanmamış ise, Allah aramızda hükmedinceye kadar sabredin. O, hükmedenlerin en iyisidir." **(El-A'raf, 7/85,86,87).**

Görülüyor ki; Şuayb aleyhisselam onları Allah'a kulluk etmeye, insan haklarına saygılı olmaya, her türlü bozgunculuktan uzak durmaya ve bu yolda sabırla hareket etmeye davet ediyordu. Fakat Medyen halkı Şuayb aleyhisselamın nasihatlerini dinlemediler ve kötü hareketlerinde daha ileri gittiler. Onların bu isyan ve sapkınlıkları, Kur'an'da şöyle haber verilir;

"Dediler ki: Ey Şuayb, senin söylediklerinden çoğunu anlamıyoruz, biz seni içimizde zayıf görüyoruz. Kabilen olmasaydı, seni mutlaka taslarla öldürürdük! Senin bize karsı hiç bir üstünlüğün yoktur!" **(Hd 11/91).**

Şuayb aleyhisselam onların bu taşkınlıklarına karsı nasihat ediyor ve onları büyük bir azap ile kokutuyordu.

"Şuayb onlara de ki; Ey kavmim, size göre kabilem Allah'tan daha mı üstün ki, O'nu arkanıza atıp unuttunuz? Şüphesiz Rabbim, yaptıklarınızı kuşatıcıdır. Ondan bir şey gizli kalmaz. Ey kavmim, olduğunuz yerde yaptığınızı yapın, ben de yapıyorum. Yakında kime azabın gelip kendisini rezil edeceğini ve kimin yalancı olduğunu bileceksiniz. Gözetin, ben de sizinle beraber gözetmekteyim." **(Hd, 11/92-93)**

Her türlü mücadelede, tebliğ ve nasihate rağmen, Allah'ın emirlerini dinlemeyen, zulüm, taşkınlık ve kötülükte ısrar eden Medyen halkı, azabı hak etmişti. "Derken o müthiş sarsıntı onları yakalayıverdi, yurtlarında diz üstü çöke kaldılar. Şuayb'i yalanlayanlar, sanki yurtlarında hiç oturmamış gibi oldular. Şuayb'i yalanlayanlar... İşte ziyana uğrayanlar, onlar oldular." **(El-A'raf, 7/91-92).**

Medyen halkı, kâfirlerin kaçınılmaz sonu olan azaba maruz kaldıktan sonra Şuayb aleyhi selam onlara acımıştı. Bu durum, Ku'an'da şöyle bildirilir;

Şuayb, onlardan yüz çevirdi ve dedi ki; "Ey kavmim, ben size Rabbimin gönderdiği gerçekleri duyurdum ve size öğüt verdim. Artık kâfir bir kavme nasıl acırım!.." **(El-A'raf, 7/93)**

Buna göre, Allah'ın emirlerini dinlememede ısrar eden ve bunun neticesinde Allah'ın azabı ile cezalandırılanlara acımamak gerekir. Çünkü bu cezayı hak etmiş oluyorlar. Şuayb aleyhisselam Medyenlilerle beraber, Eyke halkına da peygamber olarak gönderilmişti. Onlarla da önemli mücadelelerde bulundu. Onlarla olan mücadelesi ve onların isyankârlığı, Kur'an'da şöyle özetlenmektedir;

"Gerçekten Eyke halkı da zalim kimselerdi." **(El-Hasr, 15/78).**

Eyke halkı da gönderilen elçileri yalanladı. Şuayb aleyhisselam, onlara demişti ki;

"Allah'ın azabından korunmaz mısınız? Ben size gönderilen güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Ben sizden buna karsı bir ücret istemiyorum. Benim ücretim yalnız âlemlerin rabbine aittir. Ölçüyü tam yapın, eksiltenlerden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların haklarını kısmayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. Sizi ve

önceki nesilleri yaratan Allah'dan korkun." **(Es-suar, 26/176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184).**

Eykeliler, Şuayb aleyhi selamın telkinlerine karsı ters hareket ettiler. Söz dinlemeyip isyanda bulundular. Hatta Şuayb aleyhisselama hakaret ettiler. Onların bu isyanı, Kur'an'da şöyle dile getirilir; "Dediler, sen iyice büyülenmişlerdensin. Sen de bizim gibi bir insansın, biz seni mutlaka yalancılardan sanıyoruz." **(Es-suarâ, 26/185, 186).**

Eykeliler bununla bile yetinmediler. Azab isteyecek kadar, ileri gittiler; "Eğer doğrulardansan, o halde üzerimize gökten parçalar düşür" **(Es-suarâ, 26/187)** diyerek Şuayb aleyhisselama meydan okudular. Şuayb aleyhisselam onlara şöyle cevap verdi;
"Rabbim, yaptığınızı daha iyi bilir" **(Es-suara, 26/188).**

Yüce Allah da, onlara verilen azabı, söyle haber veriyor;
"O'nu yalanladılar. Nihâyet o gölge gününün azabı, kendilerini yakaladı. Gerçekten o, büyük bir günün azabı idi. Muhakkak ki, bunda bir ibret vardır. Ama yine çokları inanmazlar." **(Es-suarâ, 26/189, 190).**

Ayette söz konusu olan "gölge gününün azabı" hakkında, müfessirler şöyle bir açıklamada bulunuyorlar;
"Eykeliler azab isteyince, güneş yedi gün müthiş bir sıcaklığı yaydı. O sırada gökyüzünde bir bulut belirdi ve serin bir rüzgâr esti. Eykeliler bulutun gölgesinde toplandılar. Birden o buluttan bir ateş indi ve Eyke halkı yeryüzünden silindi." **(El-Beydav, Envaru't-Tenzl, Misir 1955, II, 84).**

Medyen ve Eyke halkı Hz. Şuayb'i dinlemediler ve bunun neticesinde, yukarıda sunulan âyetlerde ifâde edildiği gibi helâk oldular. Allah'ı dinlememenin, peygambere uymamanın ve yanlış yollara sapmanın cezasını buldular.

Şuayb aleyhisselam, kendisine uyanlarla birlikte Mekke'ye gidip yerleşti. Orta boylu, buğday benizli biri olan Şuayb aleyhisselam, hayatının sonuna doğru gözlerini kaybetmişti, âmâ olarak yaşıyordu. Mekke'de vefât etti.

Türbesinin, Kâbe'nin batısında, Darünnedve ile Benu Semh kapısının arasında olduğu rivâyet edilir. **(Et-Taberî, Tarih, Mısır 1326, I, 167; Ibn Kuteybe, Kitabü'l-Maârif, Beyrut 1970, s. 19: Ibn Asakir, Tarih, Beyrut, 1979, VI, 322).**

YÛSUF ALEYHİSSELÂM

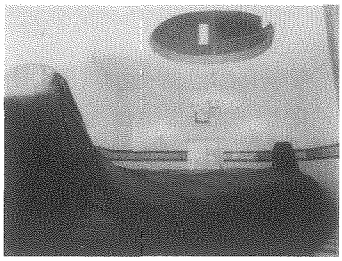

Mısır ahâlisine gönderilen peygamber. Yâkûb aleyhisselâmın oğludur. Annesinin ismi Râhil'dir. İsrâiloğullarından (Yâkûb aleyhisselâmın neslinden) gönderilen ilk peygamberdir.

Küçük yaştayken annesi vefât eden Yûsuf aleyhisselâmı ve küçük kardeşi Bünyâmin'i babaları olan Yâkûb aleyhisselâm şefkâtle bakıp büyütüyordu. Çünkü onlar anne şefkatinden mahrum kalmışlardı. Annesinin vefâtından sonra Yûsuf aleyhisselâm halasının yanında kaldı. Halasının vefâtından sonra tekrar babasının yanına döndü. Yâkûb aleyhisselâmın diğer hanımlarından olan Rabil, Şem'un, Lâvî, Yehûda, İsâhar, Zablun, Dân, Neftâli, Câd ve Âşir adlı oğulları Yûsuf ve kardeşi Bünyamin'i babalarının daha çok sevmesini kıskanıyorlardı.

Yûsuf aleyhisselâm 7 veya 12 yaşlarındayken 11 yıldız, ay ve güneşin kendisine secde ettiklerini rüyâsında gördü. Bu rüyâsını babasına anlattı. Oğlu Yûsuf'un anlattıklarını dinleyen Yâkûb aleyhisselâm 11 yıldızın diğer oğulları güneşin kendisi, ayın da hanımı olduğu şeklinde tâbir etti. İleride Hazreti Yûsuf'un

büyük nîmetlere kavuşacağını ve ona peygamberlik verileceğini anladı. Bu rüyâyı duydukları takdirde kardeşlerinin kendisini daha çok kıskanacaklarını ve şeytanın vesvesesiyle ona bir kötülük yapabileceklerini düşünerek, rüyâsını kardeşlerine anlatmamasını Hazreti Yûsuf'a söyledi.

Yâkûb aleyhisselâmın oğlu Hazreti Yûsuf'u kendilerinden daha çok sevmesi sebebiyle kıskançlıkları iyice artan diğer oğulları toplanıp aralarında konuştular. Yûsuf'u babalarından uzaklaştırmaya karar verdiler. Bunun için de iki yol düşündüler; "Ya öldürürüz veya onu babamıza ulaşamayacağı bir yere bırakırız. Böylece babamızın sevgisini kendimize çekeriz" dediler.

İçlerinden biri (Rabil veya Yehûda); "Eğer benim sözümü tutarsanız, Yûsuf'u öldürmeyin. Onu büyük bir kuyunun dibine bırakın ki, oraya uğrayan yolculardan biri çıkarıp başka bir yere götürür. Böylece Yûsuf babamızdan uzaklaştırılmış olur" dedi.

Diğerleri de bu görüşü benimseyip Hazreti Yûsuf'u kuyuya atmaya karar verdiler. Ertesi gün hep birlikte Yâkûb aleyhisselâma giden oğulları koyunlarını otlatmak için kıra gideceklerini, kardeşleri Yûsuf'u da çok sevdikleri için, yanlarında götürmek istediklerini söylediler.

Kardeşlerinin Yûsuf'a birşey yapacaklarından çekinen Yâkûb aleyhisselâm:
"Onu götürmeniz beni mahzûn eder. Siz ondan habersizken onu kurt yemesinden korkarım" dedi.

Oğulları babalarına karşı yemin ederek; "Biz kuvvetli bir toplulukken, onu kurt yerse âciz ve güçsüz kimseler olmuş oluruz." diyerek hîle ile Hazreti Yûsuf'u babalarından aldılar. Yâkûb aleyhisselâm oğullarının ısrârı ve Hazreti Yûsuf'un da

onlarla gitmek istemesi karşısında takdire râzı oldu. Kardeşleri babalarından uzaklaşınca Yûsuf'a eziyet etmeye başladılar. Bir müddet sonra atmayı kararlaştırdıkları kuyunun başına vardılar. Kardeşleri Yûsuf aleyhisselâmın elbiselerini soydular. İpe bağlayıp kuyuya sarkıttılar. Kuyunun yarısına kadar varınca da ipi kestiler.

Yûsuf aleyhisselâm suyun içine düştüğü sırada şu duâyı okudu:

"Ey gâib olmayan Şâhit! Ey uzak olmayan Karîb! Ey Mağlup olmayan Gâlib! Beni bu musîbetten kurtar. Bunun için bana bir çıkış yolu nasip et!"

Yûsuf aleyhisselâm kuyuda duâ edip Allahü Teâlâ'yı zikretmeye başladı. Yûsuf aleyhisselâmın zikrini duyan melekler onun etrâfına toplanıp, teselli ettiler. Cebrâil aleyhisselâm da gelip ona arkadaşlık etti.

Yûsuf aleyhisselâmın kardeşleri de, onun sırtından çıkardıkları gömleği kestikleri bir hayvanın kanına buladılar ve babaları Yâkûb aleyhisselâma götürdüler. "Ey bizim babamız, hakîkaten biz gittik. Yarış edecektik. Yûsuf'u da eşyâlarımızın yanında bırakmıştık. O'nu kurt yemiş" dediler.

Kesmiş oldukları hayvanın kanına buladıkları gömleği getirdiler.

Yâkûb aleyhisselâm onların yalan söylediklerini anlayarak; "Hayır, nefisleriniz sizi aldatıp böyle bir işe sürüklemiş. Artık bana düşen sabr-ı cemildir. Sizin bu yaptıklarınız üzerine sabrımla Allahü Teâlâ'dan yardım isterim" dedi.

Yûsuf aleyhisselâmın kana bulanmış gömleğini yüzüne gözüne sürdü. Gömleğin hiç yırtılmamış olduğunu görüp; "O kurdun Yûsuf'uma karşı şefkati sizden fazlaymış. Vallâhi

bugüne kadar bu kurt gibi yumuşak huylusunu görmedim. Oğlumu yemiş de, sırtındaki gömleğini bile yırtmamış" dedi ve takdire râzı olup sabrı cemilin kendisi için en güzel yol olduğunu söyledi.

Yûsuf aleyhisselâm kuyuya atıldıktan bir müddet sonra Medyen'den gelip Mısır'a gitmekte olan bir kervan kuyunun yanında konakladı. Su almak için vazîfeli olan bir kişi kovasını kuyuya saldığı zaman Yûsuf aleyhisselâm kovaya sarıldı. Kova yukarı çekilince Yûsuf aleyhisselâm da kovayla berâber dışarıya çıktı. Kovayı çeken kişi güzel yüzlü bir çocuğun da kovanın ipine tutunup çıktığını görünce şaşırdı. O'nu yanına alıp, kâfiledekilere götürdü. Böylece Yûsuf aleyhisselâm kuyudan çıkıp kurtuldu.

Bu sırada Hazreti Yûsuf'u kuyuya atan kardeşlerinden biri O'na yiyecek vermek üzere attıkları kuyunun yanına gelmişti. O'nun kervancılar tarafından kuyudan çıkarılmış olduğunu görünce diğer kardeşlerine haber verdi. Kervancıların yanına gelen kardeşleri; "Bu bizim kölemizdi, kaçtı. İsterseniz onu satın alıp başka bir memlekete götürün" dediler.

Yûsuf aleyhisselâmı da; "Bizi yalancı çıkarma, seni öldürürüz" diye korkuttular.

Kervancılar paralarını mala yatırdıklarını, yanlarında bulunan birkaç dirhemi verebileceklerini söylediler. Asıl maksatları Yûsuf aleyhisselâmı satmak olmayıp, babalarından uzaklaştırmak olan kardeşleri, kervancıların verdiği birkaç dirheme râzı olup O'nu sattılar.

Kervancılar Hazreti Yûsuf'u Mısır'a götürüp pazara çıkardılar. Birçok kimse onu satın almak isteyince fiyatı yükseldi. O sırada Mısır Azîzi, yâni Mâliye Nâzırı (Bakanı) olan Kıtfîr (veya İzfîr) Yûsuf aleyhisselâmı kervancılardan çok

yüksek bir fiyata satın aldı. Eve varınca da hanımına, ona iyi muâmele etmesini ileride kendilerine faydalı olabileceğini söyledi.

Yûsuf aleyhisselâmı satın alan Mısır Azîzi'nin hanımı Zelihâ (veya Züleyha) idi ve çocukları olmamıştı. Bu yüzden Azîz, Yûsuf aleyhisselâmı evlâd edinmeyi düşündü. Yûsuf aleyhisselâm Azîz'in evinde gâyet rahattı. Azîz'in hanımı genç ve güzel bir kadındı. Azîz ise, ınnîn, yâni iktidarsız idi.

Yûsuf aleyhisselâm ise, akıllara durgunluk verecek derecede güzeldi. Yüzünde parlayan nübüvvet (peygamberlik) nûru herkesi hayran bırakırdı. Bu hal Züleyhâ'nın ona âşık olmasına sebep oldu. Yûsuf aleyhisselâma karşı süslenip onu kendine çekmek için çalıştı. Fakat Yûsuf aleyhisselâm Allahü Teâlâ'nın yardımıyla ona hiç îtibâr etmedi. Züleyhâ sonunda kapıları kapadı ve ondan murâd almak istedi.

Yûsuf aleyhisselâm:

"Efendim (Kıtfîr) iyi bakman için beni sana bıraktı. Bunun karşılığında onun haremine hıyânet etmekten Allah'a sığınırım" dedi.

Yûsuf aleyhisselâmın kendisine îtibâr etmediğini gören Züleyhâ ona iftirâ etti. Züleyhâ'nın Yûsuf aleyhisselâma yaptıkları bir müddet sonra Mısır ahâlisi tarafından duyuldu.

Haber sarayda vazîfeli kimselerin hanımları tarafından da duyulunca, kadınlar:

"Züleyhâ, Ken'anlı kölesi Yûsuf'un nefsinden murâd almak istiyormuş. O gencin sevgisi onun yüreğine işlemiş, onu deli etmiş. Azîzin hanımı olduğu halde, Züleyhâ'nın bir köleye gönül vermesini açık bir hatâ olarak görüyoruz" dediler.

Züleyhâ Mısırlı kadınların kendisi hakkındaki sözlerini işitti. O kadınların da Yûsuf aleyhisselâmı görmesi için bir ziyâfet tertip etti. Kendisini ayıplayan kadınlarla berâber şehir

eşrâfından 40 kadar hanımı dâvet etti. Onlar için bıçakla kesilerek yenecek yiyecekler de hazırlattı. Misâfirler gelip kendileri için hazırlanan yemekleri yemeye başladılar. Züleyhâ, başka bir odada bulunan Yûsuf aleyhisselâmın kadınlara görünmesini istedi.

Yûsuf aleyhisselâm Züleyhâ'dan çekindiği için, emrine karşı gelmeyip kadınlara göründü. Kadınlar Yûsuf aleyhisselâmı görünce cemâlinin heybetinden yüzünün güzelliğinden kendilerini unuttular. Meyve yerine hiç acı duymadan ellerini kestiler. Onun güzelliğini ve cemâlinin heybetini hiçbir insanda görmemişlerdi. Böylece, onun melek olmadığını bildikleri halde; "Bu bir melektir" demekten kendilerini alamadılar.

Onların bu hâlini seyreden Züleyhâ; "İşte gördünüz mü? Siz benden daha çok kınanmaya, ayıplanmaya lâyıksınız. Çünkü onu bir defâ görmekle kendinizi kaybedip ellerinizi kestiğinizin bile farkında olmadınız. Ben ise, uzun zamandır onunla birlikteyim. Fakat hiçbir vakit sizin bu hâlinize düşüp, hayranlığımdan dolayı kendimden geçmedim. Şimdi gördüğünüzü önceden görseydiniz, beni kınamazdınız" dedi.

Sonra da onlara; "Duyduğunuz gibi ben ondan bu iş için talepte bulundum. O ise, bu hususdaki teklifimi kabul etmedi. Eğer ona emrettiğim şeyi yapmazsa muhakkak zindanlarda sürünür" dedi.

Misâfir gelen kadınlar Yûsuf aleyhisselâmm etrâfına toplanıp; "Azîzin hanımının emrine karşı gelmen sana bir fayda getirmez" diye Züleyhâ'nın arzusuna uymaya teşvik ettiler. Yûsuf aleyhisselâm kadınların fuhuşu güzel gösteren hîleleri ve sözleri karşısında Allahü Teâlâ'ya sığınıp duâ etti.

Başına gelen bu musîbetten korunmasını niyâz etti:

Ey Rabbim! Zindan bana bu (Mısırlı) kadınların beni dâvet ettikleri şeyden daha sevimlidir. Eğer sen onların hîlelerini benden çevirmezsen (beni ismet üzere sâbit kılmak sûretiyle

korumazsan, ben ihtiyârî olmayan tabiî bir meyl ile) onlara meyleder, böylece sefihler zümresine dâhil olurum.

Bunun üzerine Rabbi onun duâsını kabul etti. Kadınların hîlelerini, şerlerini ondan çevirdi. Çünkü O (Allahü Teâlâ, kendine tazarrû ve ilticâ edenlerin duâlarını) işitici ve (hallerini) bilicidir. **(Yûsuf sûresi: 33)**

Züleyhâ'nın kocası Azîz, Yûsuf aleyhisselâmın yapılan soruşturma netîcesinde suçsuzluğunu anlamış olduğu için herhangi bir cezâ vermeye lüzum görmemişti. Fakat yayılan dedikoduları kesmek için ve Züleyhâ'nın baskılarına boyun eğerek Yûsuf aleyhisselâmın hapsedilmesine karar verdi. Böylece Hazreti Yûsuf zindana atıldı. Uzun zaman zindanda kaldı. Zindanda ne kadar kaldığı kesin olarak bilinmemektedir. Yûsuf aleyhisselâmla birlikte Mısır Firavununun ekmekçisi ve şerbetçisi de hapishânedeydiler.

Yûsuf aleyhisselâm zindandayken hastaları ziyâret eder, geceleri dâimâ namaz kılar, Rabbini zikrederdi. Kendisine Allahü Teâlâ rüya tâbiri ilmini öğretti. Yûsuf aleyhisselâm Firavun'un ekmekçisi ve şerbetçisinin görmüş oldukları rüyâyı tâbir etti. Birisi rüyâsında üzüm sıktığını, diğeri de başının üzerinde ekmek taşıdığını ve bu ekmekten kuşların yediğini görmüştü.

Yûsuf aleyhisselâm rüyâsında üzüm sıkanın serbest bırakılacağını, ekmek taşıyanın ise îdâm edileceğini söyledi. O kimselerin rüyâları, yorumladığı gibi çıktı. Şerbetçi serbest bırakılıp eski vazîfesine döndü, ekmekçi de asıldı ve başının etini kuşlar yedi.

Yûsuf aleyhisselâm zindandayken Mısır hükümdarı da bir rüyâ görmüştü. Dehşetle uykusundan uyanıp; "Ben rüyâmda 7 semiz ineğin 7 zayıf ineği yediğini ve 7 yeşil başak, 7 de

kurumuş başak gördüm. Ey ileri gelenler, eğer rüyâ tâbiri biliyorsanız bu rüyâmı yorumlayın" dedi.

Onlar, "Biz böyle rüyâların yorumunu bilmeyiz" dediler. Bu sırada daha önce Yûsuf aleyhisselâm ile zindanda kalan şerbetçi kendi rüyâsını tâbir ettirdiğini hatırlayarak; "Ben bu rüyânın yorumunu yaptıracağım. Beni Yûsuf'un (aleyhisselâm) bulunduğu zindana götürüp onunla görüştürün" dedi. Şerbetçiyi Yûsuf aleyhisselâmın yanına götürdüler. O da Mısır hükümdârının rüyâsını anlatıp yorumunu istedi.

Allahü Teâlâ Yûsuf aleyhisselâma zindandayken peygamberlik emrini bildirdi. Yûsuf aleyhisselâm Mısır hükümdârının rüyâsını tâbir etmeden önce Allahü Teâlâ'nın peygamberi olduğunu söyleyip, mûcize gösterdi. Gelecek yemekler daha gelmeden önce cinsini ve tadını haber verdi. Peygamber âilesinden geldiğini, baba ve dedelerinin peygamber olduğunu bildirdi.

Zindandayken insanları tevhid inancına dâvet etmeye başladı. Zindandakilere; "Ey zindan arkadaşlarım! Çok sayıdaki putlarınız mı hayırlı, yoksa (zâtında ve sıfatlarında) tek ve her şeye gâlib olan Allahü Teâlâ mı?" dedi. Arkadaşlarına tevhid inancını, inanmanın gerekli olduğunu ve hak dînin emir ve yasaklarını anlattı.

Yûsuf aleyhisselâm hükümdarın rüyâsını yorumlayıp; "7 sene bolluk, sonra 7 sene kıtlık olacak. Bollukta saklayın, kıtlıkta bunları yersiniz" buyurdu.

Hükümdar, tâbiri duyunca Yûsuf aleyhisselâmı istedi. Yûsuf aleyhisselâm Mısır hükümdârının elçisine; "Efendine dön de ellerini kesen o kadınların zoru (hâli) neydi? Kendisine sor. Benim Rabbim onların hîlelerinin ne olduğunu (ne söylediklerini, ne yaptıklarını) elbette bilir" dedi.

Elçi, hükümdarın yanına dönüp Yûsuf aleyhisselâmın isteğini arz etti. Meseleyi araştıran hükümdar, o kadınları yanına getirtip; "Yûsuf'un nefsinden Murâd almak istediğiniz vakit ne halde idiniz? O'nu Züleyhâ'nın emrine itâat etmeye teşvik ederken size karşı bir meylini hissettiniz mi? Kendisinde bir kötülük, şüphe götürür bir hareket gördünüz mü?" dedi.

Kadınlar "Hâşâ! Biz onun hiçbir kötü hâline, hiçbir günahına muttalî omadık" dediler. O mecliste bulunan Azîzin hanımı Züleyhâ da; "Şimdi hak (doğru) ortaya çıktı. Ben onun nefsinden murâd almak istemiştim. O ise şüphesiz doğru söyleyenlerdendir" dedi.

Böylece Yûsuf aleyhisselâmın suçsuzluğu ve senelerdir zindanda suçsuz olarak kalmış olduğu ortaya çıktı.

Mısır hükümdârı Yûsuf aleyhisselâma tekrar elçi gönderip; "O'nu bana getirin, kendisini has müsteşâr edinip işlerimi O'na bırakayım" dedi.

Hükümdârın dâvetini kabul eden Yûsuf aleyhisselâm zindandan çıktı. Zindanın kapısına da; "Burası belâ, musîbet ve hüzün evi, dirilerin kabri, düşmanların sevinç, dostların tecrübe yeridir" diye yazdı.

Yûsuf aleyhisselâm hükümdârın sarayına varınca, hükümdâr ona çok iltifatta bulundu. Hükümdar görmüş olduğu rüyâ ile ilgili ne gibi tedbirler alınması gerektiğini sordu.

Yûsuf aleyhisselâm; "Bolluk senelerinde çok ekip, ekinleri sapları ile berâber, başaklarıyla ambarlara koymalısın. Bu şekilde ekinler bozulmadan kalır, hem de saplar hayvanlarınız için yem olur. Halka da, ekinlerinden ihtiyaçları kadarını yemelerini, geriye kalanını saklayıp korumalarını emretmelisin. Bu yiyecekler kıtlık senelerinde sizin ve çevredeki insanların ihtiyaçlarını karşılayacaktır" dedi.

Yûsuf aleyhisselâmın tavsiyeleri çok hoşuna giden hükümdâr; "Bu işleri yapmakta bana kim yardım eder?" dedi.

Yûsuf aleyhisselâm ona; "Arzın (Mısır'ın) hazînelerinin idâre işini bana bırak. Ben onu korumaya muktedirim. Tasarruf yollarını bilirim, bu işi ben yaparım" buyurdu.

Yûsuf aleyhisselâmın teklifinden bir sene sonra Mısır Azîzi (Mâliye Nâzırı) öldü. Hükümdar Hazreti Yûsuf'u onun yerine Mâliye Nâzırı yaptı. Mücevherlerle süslü taht ve tâclarla birlikte hazînelerin anahtarlarını ona teslim etti. Hükümdar bütün yetkilerini de ona verdi. Memleketin her tarafında Yûsuf aleyhisselâmın emri geçer oldu. Yûsuf aleyhisselâm, Azîzin ölümünden sonra sarayı terk edip perişân hâle gelen ve Allahü Teâlâ'ya îmân etmiş olan Züleyhâ'yı Allahü Teâlâ'nın emriyle kendine nikâhlayıp onunla evlendi.

Yûsuf aleyhisselâm Züleyhâ'ya: "Bu senin istemiş olduğundan hayırlı değil mi?" dedi.

Züleyhâ da ona: "Ey Sıddîk! Beni kınama. Bildiğin gibi ben, mal, mülk, güzellik gibi dünyâ nîmetlerine sâhip bir kadındım. Ancak kocam kadınlara yaklaşmaktan mahrumdu. Sen de benim gördüğüm en güzel kimseydin" diye cevap verdi.

Yûsuf aleyhisselâmın Züleyhâ'dan iki oğlu ile Rahmet adında bir kızı oldu.

Yûsuf aleyhisselâm yetkileri eline alınca kıtlık senelerinin geleceğini düşünerek gerekli tedbirleri aldı. Gerekli gıdâ stoklarını yaptırdı. Bu stoklar için büyük depolar yaptırıp topladığı yiyecekleri buralarda depoladı. İnsanlara da çok iyilik ve ihsânlarda bulundu. 7 sene olan bolluk seneleri geçip, peşinden bütün şiddetiyle kıtlık baş gösterdi. Kıtlığın ilk senesinde insanlar hazırladıkları yiyecekleri bitirdiler. Yûsuf

aleyhisselâmdan para ile yiyecek satın almaya başladılar. Yûsuf aleyhisselâm kim olursa olsun, kimseyi kayırmadan yiyecek almaya gelene bir deve yükünden fazla yiyecek vermezdi. Bu hususta adâletten aslâ ayrılmazdı.

Mısır hükümdârı ve pekçok kimse onun adâleti ve güzel huyları sebebiyle Allahü Teâlâ'ya inanmışlardı.

Mısır'dan ve çevre ülkelerden olan insanlar akın akın gelip Yûsuf aleyhisselâmdan yiyecek alıyorlardı. Babası Yâkûb aleyhisselâmın ve kardeşlerinin yaşadığı Ken'an diyârında da kıtlık baş gösterdiğinden Yâkûb aleyhisselâm, Yûsuf aleyhisselâmın anne-baba bir kardeşi olan Bünyamin hâricindeki 10 oğlunu Mısır'a erzak almak üzere gönderdi. Yâkûb aleyhisselâmın oğulları Mısır'a varınca Hazreti Yûsuf onları tanıdı. Onlar ise, Hazreti Yûsuf'u tanıyamadılar. Fakat Hazreti Yûsuf onların kim olduklarını, nereden geldiklerini sordu.

Onlar dediler ki: "Biz Ken'an vilâyetindeniz. İhtiyar bir babanın on evlâdıyız. Babamızın ismi Yâkûb'dur. Beldemizde kıtlık var. Babamız bizi buraya erzak almaya gönderdi" dediler.

Yûsuf aleyhisselâm; "Şimdi babanız nerede ve kiminle berâberdir?" deyince, onlar da; "Ken'an ilinde bizim en küçük kardeşimizle berâber kaldı. Babamızın küçük kardeşimizle aynı anadan olan çok sevdiği bir oğlu daha vardı. Kırda telef oldu. O'nun derdinden Bünyamin adındaki küçük oğlunu yanından hiç ayırmaz. Oğlu Yûsuf'a üzüntüsünden dolayı gözleri görmez oldu" dediler.

Yûsuf aleyhisselâm her bir kardeşi için birer deve yükü erzak hazırlattı. Onlardan almış olduğu paralarını da gizlice tekrar yüklerinin içine bıraktırdı. Gelecek sefere diğer kardeşlerini de getirmelerini istedi. Getirmedikleri takdirde erzak vermeyeceğini bildirdi.

Yâkûb aleyhisselâmın oğulları Mısır'a varınca babalarına, Mısır Mâliye Nâzırı tarafından büyük ihsân ve iltifat gördüklerini anlattılar. Mısır Mâliye Nâzırının bir daha Mısır'a gittiklerinde kardeşleri Bünyamin'i de getirmelerini istediğini, aksi hâlde erzak vermeyeceğini söylediğini bildirdiler. Yâkûb aleyhisselâm Bünyamin'i göndermek istemedi. Yüklerini açtıkları zaman da paralarının ihsân olarak yüklerinin içine konulduğunu gördüler.

Bunun üzerine babalarına; "Ey babamız! Daha ne istiyoruz, işte sermâyemiz de bize iâde edilmiş. Biz onunla tekrar âilemize zahîre getiririz. Kardeşimizi de koruruz. Kardeşimizi götürmekle bir deve yükü zahîre de fazla alırız. Bu seferki aldığımız zahîre az bir ölçektir, bizi idâre etmez" dediler.

Bünyamin'i getireceklerine dâir söz aldıktan sonra onlarla birlikte tekrar Mısır'a gönderdi.

Onlara da; "Daha önce Yûsuf'a olanı biliyorsunuz. Fakat Allahü Teâlâ en iyi koruyucudur. Merhametlilerin en merhametlisidir" dedi.

Yâkûb aleyhisselâmın oğulları ikinci defâ Mısır'a gittiler. Bünyamin'i Yûsuf aleyhisselâmın yanına getirdiler. Yûsuf aleyhisselâm kardeşlerine ikram ve ihsânlarda bulundu. Diğer kardeşlerinden ayrı olduğu sırada kardeşi Bünyamin'e kendisini tanıttı. Bir tedbirle onu göndermeyeceğini bildirdi.

Her bir kardeşi için bir deve yükü erzak hazırlattı. Kardeşi Bünyamin'in yükünün içine Mısır hükümdârının altından yapılmış su tasını koydurdu. Yâkûb aleyhisselâmın oğullarının yükleri hazırlanıp yola çıkacakları sırada saraydan bir vazîfeli gelerek; "Ey kâfile ehli! Durun! Muhakkak siz hırsızlarsınız" dedi.

Yûsuf aleyhisselâmın kardeşleri geri dönerek; "Ne kayboldu. Aradığınız nedir?" diye sordular.

Vazîfeli; "Hükümdârın tası kayboldu. Onu getirene bir deve yükü zahîre var. Ben de buna kefilim" dedi.

Yûsuf aleyhisselâmın kardeşleri; "Vallahi muhakkak siz de bilirsiniz ki, biz buraya fesâd çıkarmak için gelmedik. Biz hırsız da değiliz" dediler.

Vazîfeli ve yanındakiler; "Eğer sözünüzde yalancı çıkarsanız sizin dîninizde hırsızlığın cezâsı nedir?" dediler.

Yâkûb aleyhisselâmın oğulları; "Su kabını çalanın cezâsı kimin yükünde bulunursa, çalan kimse, mal sâhibinin kölesi olur. Biz hırsızlık yapanları böyle cezâlandırırız" dediler.

Saray vazîfelileri Yâkûb aleyhisselâmın oğullarının yüklerini aradılar. Su tası en son aradıkları Bünyamin'in yükünde çıktı. Bunun üzerine Yâkûb aleyhisselâmın bildirdiği dînin hükümlerine göre Bünyamin Mısır'da alıkonuldu.

Yâkûb aleyhisselâmın oğulları:

"Ey Azîz! Hakikat, Bünyamin'in ihtiyar ve çok muhterem bir babası var. Kaybolan kardeşimizin acısını onunla unutur. O'nu bizden çok sever. O'nun yerine birimizi alıp O'nu serbest bırak. Biz muhakkak seni ihsân edenlerden görüyoruz. Bu ihsânını tamamla" dediler.

Yûsuf aleyhisselâm:

"Eşyâmızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını alıkoymaktan Allahü Teâlâ'ya sığınırız. Çünkü bu takdirde (dîninize uygun olarak verdiğiniz fetvâya göre) biz de elbette zâlimlerden oluruz" dedi.

Yâkûb aleyhisselâmın büyük oğlu ve Şem'un da, babam bana izin verinceye kadar gelmem, deyip Mısır'da kaldı.

Yâkûb aleyhisselâmın diğer oğulları Mısır'dan ayrılıp utanarak ve sıkılarak babalarına geldiler;

"Ey babamız! Muhakkakki oğlun Bünyâmin hırsızlık yaptı. Biz ancak gördüğümüze şâhitlik ederiz. Su kabının Bünyamin'in yükünden çıktığını gördük. Biz gaybı, yâni onun gerçekten çaldı mı, yoksa onun haberi olmadan eşyâsı arasına mı kondu, bilmeyiz. Eğer bize inanmazsan içinde bulunduğumuz (kendisinden döndüğümüz) şehre (Mısır halkına) de aralarında geldiğimiz kervana da sor. Biz hakîkaten doğru söyleyicileriz" dediler.

Yâkûb aleyhisselâm bu habere çok üzülüp, anlatılanlara inanmadı. Fakat "Artık bana düşen sabr-ı cemildir. Umulur ki, Allahü Teâlâ oğullarımı bana getire. Şüphesiz Allahü Teâlâ Alîmdir, Hakîmdir" dedi.

Allahü Teâlâ'nın kendisini bu sıkıntıdan yakında kurtaracağına inanan Yâkûb aleyhisselâm son derece üzüntülü ve kederli olmasına rağmen, hâlini Allahü Teâlâ'dan başkasına arz etmedi. Başına gelen musîbetlere rağmen, dâimâ sabırlı oldu.

Bir gün oğullarına kavuşacağını ümit eden Yâkûb aleyhisselâm; "Ey oğullarım! Mısır'a gidin, Yûsuf ile kardeşlerinden haber sorun. Allahü Teâlâ'nın fadl ve ihsânından ümit kesmeyin. Çünkü hakîkat, kâfirler gürûhundan başkası Allahü Teâlâ'nın fadl ve rahmetinden ümit kesmez" dedi.

Yâkûb aleyhisselâmın oğulları babalarının tavsiyesi üzerine 3. defâ Mısır'a geldiler. Yûsuf aleyhisselâmın huzûruna varıp; "Ey Azîz! Bize ve âilemize darlık, kıtlık, fakirlik ve açlık isâbet etti. Çok az ve ehemmiyetsiz bir sermâye ile geldik. Bize daha önce tam bedelle verdiğin gibi tam ölçek ver. Sermâyemizden eksik olan bu miktara karşılık olan zahîreyi vermekle veya

kardeşimizi iâde etmek sûretiyle hakkımızda ayrıca tasaddukta bulun. Zîrâ Allahü Teâlâ sadaka verenleri mükâfatlandırır."

Yûsuf aleyhisselâm onlara:

"Siz sonunun nereye varacağını bilmeden Yûsuf'a ve kardeşine yaptığınız işin kötülüğünü anlayıp ondan tövbe ettiniz mi?" dedi.

Bu sözler üzerine onlar bu kimsenin, kardeşleri Yûsuf olabileceğini düşündüler. O'na Yûsuf olup olmadığını sordular. Onların yalvarışlarını, çâresiz kaldıklarını görünce, kalbi inceldi. Merhametinden dolayı, kendisinin kardeşleri Yûsuf olduğunu açıkladı.

Kardeşleri; "Yoksa sen gerçekten Yûsuf'musun?" dediler.

Yûsuf aleyhisselâm; "Evet, ben Yûsuf'um ve bu kardeşim Bünyamin'dir. Allahü Teâlâ birbirimize kavuşturmakla bize ihsânda bulundu" dedi.

Kardeşleri Yûsuf aleyhisselâmın üstünlüğünü ve ona yaptıklarından dolayı günahkâr olduklarını kabul ettiler.

Yûsuf aleyhisselâm onlara; "Bugün size bir kınama ve ayıplama yoktur" dedi.

Kardeşlerine çok izzet ve ikrâmda bulundu. Babası Yâkûb aleyhisselâmın hâlini, kendisinin yokluğundan sonra ne durumda olduğunu sordu.

Onlar da; "Senin için çok üzüldü, ağladı. Bu sebeple gözleri görmez oldu" dediler.

Bunun üzerine Yûsuf aleyhisselâm gömleğini çıkarıp onlara verdi ve; "Şu gömleğimi babama götürün ve yüzüne sürsün. O benim kokumu koklasın ve gömleğimi gözlerine sürsün. O artık rahatlıkla görmeye başlar. Sonra bütün âilenizi bana getirin" dedi.

Yûsuf aleyhisselâm kardeşlerinin yol hazırlıklarını yaptırdı. Babası Yâkûb aleyhisselâma verilmek üzere bütün hânedânı ve akrabâsı ile birlikte Mısır'a gelmelerini isteyen bir mektup da verdi.

Yâkûb aleyhisselâm, oğulları Mısır'dan yola çıktıktan sonra oğlu Hazreti Yûsuf'un kokusunu aldığını söyledi. Fakat yanındakiler, Yûsuf aleyhisselâma duyduğu aşırı muhabbetten dolayı böyle bir koku duyduğunu zannedebileceğini söylediler.

Nihâyet Yâkûb aleyhisselâmın oğulları Ken'an diyârına yaklaşınca, onlardan birisi müjdeci olarak gelip Yûsuf aleyhisselâmın gömleğini babasına verdi. Yâkûb aleyhisselâm gömleği alıp yüzüne, gözüne sürdü. Gözleri açılıverdi. Yâkûb aleyhisselâm, bütün oğulları ve akrabâsıyla birlikte Ken'an diyârından Mısır'a gitmek üzere yola çıktı.

Yûsuf aleyhisselâm Mısır hükümdârı ve halkıyla birlikte Yâkûb aleyhisselâmı ve berâberindekileri karşıladı. Babasını sarayına götürdü. Babasını ve üvey annesini tahtının üstüne çıkarıp oturttu. Hepsi (babası, üvey annesi ve kardeşleri ona kavuştukları için) secde (şükür secdesi) ettiler.

Yûsuf aleyhisselâm babasına; "Ey babam! İşte bu evvelce gördüğüm rüyânın tevili(yorumu)dir. Hakîkaten Rabbim o rüyâyı tahakkuk ettirdi. Beni zindandan çıkarıp mülk ihsân etti. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını (hased ile) açtıktan sonra, Allahü Teâlâ sizi çölden (Ken'an diyârından) getirdi. Muhakkak ki, Rabbim dilediği şeyleri hakkıyla bilen herşeyi hikmetinin icâb ettirdiği vakit ve şekilde yapan O'dur" dedi ve kardeşlerini affettiğini bildirdi.

Yâkûb aleyhisselâm Yûsuf aleyhisselâmla birlikte 10 seneden fazla yaşadıktan sonra vefât etti. Vasiyeti üzerine Kudüs yakınlarındaki Halîlürrahmân denilen yere defnedildi.

Yûsuf aleyhisselâm babasının vefâtından sonra bir müddet daha yaşadıktan sonra vefât etti. Mısır'da herkes Yûsuf aleyhisselâmı kendi mahallesine defnetmek istiyordu. İş kavgaya kadar vardı. Sonunda mermer bir Sandukaya koyup Nil Nehri kıyısına (veya Nil Nehrinin ortasına) defnetmekte anlaştılar. Bir rivâyete göre ondan 400 sene sonra, gelen Mûsâ aleyhisselâm kabrini bulup, mübârek cesedini oradan alarak Yâkûb aleyhisselâmın da medfûn bulunduğu Halîlürrahmân'da defnedildi.

Yûsuf aleyhisselâmın güzelliği fevkalâdeydi. Âdem aleyhisselâma çok benzerdi. Mısır sokaklarında gezerken yüzünün pırıltısı güneş ışıklarının yansıması gibi duvarlara aksederdi. Bir kimse onun yüzüne bakmak isterse hemen gözlerini çevirmek zorunda kalırdı. Bütün bunlara rağmen Yûsuf aleyhisselâma güzelliklerden sâdece bir parça verilmişti. Muhammed aleyhisselâma ise tamâmı verilmişti.

Eshâb-ı Kirâm Peygamber Efendimize, siz mi güzeldiniz, Yûsuf âleyhisselâm mı güzeldi? diye sorunca Peygamber Efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem; "Kardeşim Yûsuf benden sabih (güzel), ben ondan melihim (sevimliyim). O'nun görünen güzelliği benim görünen güzelliğimden çoktur" buyurdu.

Peygamberimizin (sallallahü aleyhi vesellem) görünmeyen güzelliği gösterilseydi, kimse bakmaya tâkat getiremezdi.

Eshâb-ı Kirâmın gençleri, Hazreti Âişe vâlidemizden Peygamberimizin (sallallahü aleyhi vesellem) güzelliğini sorduklarında Hazret-i Âişe şu şiiri söylemiştir:

"Ve lev semia ehlü Mısre evsâfe haddihî,
Lemâ bezelû fî sevmi Yûsûfe min nakdin.
Levîmâ Zelihâ lev reeyne cebînehû,
Le âserne bilkat'il kulûbi alel eydi."

Mısırdakiler, onun yanaklarının güzelliğini işitmiş olsalardı, Yûsuf aleyhisselâmın pazarlığında hiç para vermezlerdi. Yâni, bütün mallarını, onun yanaklarını görebilmek için saklarlardı. Zelihâ'yı kötüleyen kadınlar, onun parlak alnını görselerdi, ellerinin yerine kalplerini keserlerdi (de acısını duymazlardı).

Yûsuf aleyhisselâm güzel ahlâk sâhibi olup, Mısır Azîzinin hakkını gözeterek Züleyhâ'nın tekliflerini reddetti ve iyilik gördüğü kimseye ihânet etmedi. Hiçbir menfâat ve zarar onun doğruyu söylemesine mâni olamadı. Allahü Teâlâ onu Kur'ân-ı Kerîm'de "Sıddîk = Çok doğru sözlü" olarak medh etti. Kendisine hıyânet ve zulmedenleri affediciydi. İnsanların rüyâlarını doğru olarak tâbir ederdi. İnsanlara hizmet eder ve onların ihtiyaçlarını tedârik ederdi. Yûsuf aleyhisselâm iffet sâhibi, olup iffetini korumakta gayretliydi. Mısır kadınları ile arasında geçen hâdise meşhurdur.

Mûcizeleri:

Yûsuf aleyhisselâmın 3 çeşit mûcizesi vardı:

1. Hazreti Yûsuf'un konuşması pek şirin, çok tatlı olduğu için, herkesin kalbi ona meylederdi. Onun tatlı sözleri karşısında îmân eden pekçoktu.

2. Hazreti Yûsuf'un yüzü güneş gibi nûrluydu. Hattâ bir kimse yüzüne bakmak istese, hemen gözlerini çevirmeye mecbur olurdu. Bu nûrun tesiriyle, yâni başkasına sirâyetiyle huzûruna getirilen âmânın hemen gözleri görmeye başlamıştı.

3.Yûsuf aleyhisselâmın duâsı bereketiyle ağaçların yapraklarından güzel kumaş olmuştu. Huzûruna bir büyük kişi gelmiş, şu gördüğümüz ağaçların yaprakları birbiriyle birleşip güzel kumaş olsun, diye mûcize teklifinde bulunmuştu. Hazreti Yûsuf öyle duâ edince, kıymet biçilmez bir kumaş olmuştur.

Yûsuf aleyhisselâmın hayâtı, başından geçenler ve hikmetleri Kur'ân-ı Kerîm'de Ahsen-ül-Kasas (kıssaların en güzeli) diye

medh edilen Yûsuf sûresinde bildirilmiştir. Bu sûrede Yûsuf aleyhisselâmın başına gelenlerle, kavuştuğu ihsânlardan bahsedilir. Hasedin noksanlık ve Allahü Teâlâ'nın yardımından mahrum kalmaya, sabrın ise sıkıntı ve gamlardan kurtulmaya sebep olduğu; Yâkûb aleyhisselâmın sabrettiği için maksâdına kavuştuğu; Yûsuf aleyhisselâmm sabrı ve doğruluğu anlatılmaktadır.

MÛSÂ ALEYHİSSELÂM;

Mûsâ Aleyhisselâm, İsrâiloğullarına gönderilen peygamberlerden. Peygamberler içinde üstünlükleri olan ve kendilerine "ulü'l-azm" denilen 6 peygamberin 3.'südür. Allahü Teâlâ ile konuştuğu için, "Kelîmullah" denilmiştir. Benî İsrâil'e gelmiştir. Yâkûb aleyhisselâmm soyundandır. Hârûn aleyhisselâmın kardeşidir. Babasının ismi İmrân'dır. Annesinin ismi Nüceyb veya Nâciye veya Yuhâbil'dir.

Hazreti Yûsuf'tan sonra, Mısır'da, İsrâiloğulları iyice artıp çoğaldı. Bunlar Hazreti Yâkûb ve Hazreti Yûsuf'un bildirdikleri dîne inanıyorlar ve emirlerini yerine getiriyorlardı. Mısır'ın eski yerlisi Kıbtî kavmiyse yıldızlara ve putlara taparlardı ve İsrâiloğullarına hakâret gözüyle bakar, başlarında bulunan firavunlar onları esir gibi ağır işlerde kullanırlardı. Onların çoğalmasından endişe ederlerdi.

Benî İsrâil, Kıbtî kavminin kötü muâmelelerinden ve Firavunların ağır tekliflerinden bezmiş, usanmışlardı. Bu bakımdan dedelerinin eski yurtları olan Ken'ân diyârına gitmek isterlerdi. Fakat firavunlar onların Mısır'dan çıkmasına izin vermeyip, eziyetlerini artırırlardı.

Mısır'ın idâresini elinde bulunduran ve Firavun denilen Krallar, kendilerine mezar olarak dağ gibi piramitler

yaptırıyorlar ve bu piramitlerin yapımında binlerce insanı zorla çalıştırıyorlardı. Allahü Teâlâ'yı inkâr edip, ilâhlık dâvâsında bulunuyorlardı. Bu zamanda falcılık, sihirbâzlık meslek hâline getirilmiş ve ülkenin her tarafında kâhinler, sihirbâzlar türemişti. Bu sırada Mısır halkının başında bulunan Firavun bir gece rüyâsında Kudüs tarafından çıkan bir ateşin Mısır'ın yerli halkı Kıbtîleri yaktığını, İsrâiloğullarına ise hiç zarar vermediğini gördü. Bu rüyâyı yorumlayan kâhinler, "İsrâiloğullarından bir erkek çocuk dünyâya gelecek, senin saltanatını yıkacak ve sen helâk olacaksın" dediler.

Bunun üzerine Firavun 12 kabîle hâlinde olan ve her bir kabîlenin başında bir idârecisi bulunan İsrâiloğullarının birleşmesinden de iyice endişelendi. İsrâiloğullarından doğacak erkek çocukların öldürülmeleri için kânun çıkardı. Bu hâdise karşısında İsrâiloğullarının sıkıntıları iyice arttı. Firavun'un emrine karşı gelenler topluca öldürülmeye başlandı. Bu sırada doğan Mûsâ aleyhisselâmın annesi onun da öldürülmesinden korkmuş ve çok endişelenmişti.

Kur'an-ı Kerîm'de onun kalbine meâlen şöyle ilhâm edildiği bildirilmektedir:

"Mûsâ'nın annesine şöyle ilhâm ettik; Bu çocuğu (Mûsâ'yı) emzir, sonra öldürülmesinden korktuğun zaman O'nu suya (Nil Nehrine) bırakıver, boğulmasından korkma, ayrılmasından kederlenme. Çünkü biz, muhakkak O'nu sana geri vereceğiz ve kendisini peygamberlerden yapacağız." **(Kasas sûresi: 7)**

Mûsâ aleyhisselâmın annesi onu bir sandığın içine koyup Nil Nehrine bıraktı. Nehir üzerinde akıp giderken akıntı O'nu Firavun'un sarayına doğru sürükledi. Firavun'un hanımı Âsiye, sandığı görerek yakalayıp saraya götürdü. Sandığı açıp içinde nûr topu gibi bir çocuk görünce O'nu cân u gönülden sevip;

"Aman bunu öldürmeyiniz. Belki büyür de işimize yarar yâhut O'nu oğul ediniriz..." dedi.

O'nu emzirmek için pekçok süt analar getirtti. Mûsâ aleyhisselâm hiçbirisinin memesini almadı. Annesi, çocuğunun Firavun'un sarayına alındığını ve süt annesi arandığını öğrendi. Süt annesi olabileceğini söylemesi için kızını yâni Hazret-i Mûsâ'nın kardeşini gönderdi. Kardeşi saraya gidip;

"Size bu çocuğu emzirecek, onu güzel yetiştirecek bir hanımı haber vereyim mi?" dedi.

Bunun üzerine Mûsâ aleyhisselâmın annesini getirttiler. Mûsâ aleyhisselâm onun memesini aldı ve bunun üzerine Firavun'un hanımı Âsiye onu süt anneliğine kabûl etti. Böylece kimsenin haberi olmaksızın kendi oğlunu Firavun'un sarayında emzirip büyüttü...

Mûsâ aleyhisselâm Firavun'un sarayında büyüdükten sonra sarayı terkedip akrabâsınm ve büyük kardeşi Hârûn'un yanına gitti. Bir gün gördü ki; İsrâiloğullarından biriyle bir Kıbtî kavga ediyor. Hazreti Mûsâ aralarına girip ayırmak için Kıbtîyi itip hafifçe göğsüne vurdu. Kıbtî yere düşüp öldü. Hazreti Mûsâ elinden böyle bir kazâ çıkmasına üzüldü. Firavun'un şerrinden çekinip, Mısır'dan ayrılarak Medyen'e gitti. Orada peygamber olan Şuayb aleyhisselâmla buluşup, 10 sene Medyen'de kaldı ve Şuayb aleyhisselâmın kızıyla evlendi. Daha sonra Mısır'a gitmek üzere Medyen'den ayrıldı. Tur Dağına geldiği sırada mekânsız olarak Allahü Teâlâ ile konuştu. Kendisine ve kardeşi Hârûn aleyhisselâma peygamberlik verildi. Elindeki asânın yılan olması mûcizesi ve elini koynuna sokup çıkarınca bembeyaz olup, ışık yayması mûcizeleri verildi.

Sonra da Kur'ân-ı Kerîm'de meâlen şöyle vahyedildiği bildirilmektedir: "Bu iki mûcize Firavun ve adamlarına karşı Rabbinin 2 delîlidir. Doğrusu onlar yoldan çıkmış bir millettir. Firavun'a git, doğrusu o azmıştır." **(Kasas sûresi: 32-33)**

Hazreti Mûsâ Mısır'a varıp, kardeşi Hârûn aleyhisselâm ile görüşüp, durumu anlattı. Firavun'a gidip onu dîne dâvet ettiler. İsrâiloğullarını serbest bırakmasını istediler. Firavun ilâhlık dâvâsında bulunarak kabûl etmedi.

Bunun üzerine Mûsâ aleyhisselâm elindeki asâsını yere bıraktı. Kocaman bir ejderhâ olup, hareket etmeye başladı. Elini koynuna sokup çıkardı, eli bembeyaz göründü. Bu mûcize karşısında şaşırıp kalan Firavun, durumu vezirlerine anlatınca, o sihirbâzdır dediler.

Hazreti Mûsâ; "Size gelen gerçeğe dil mi uzatıyorsunuz. Bu, sihir değildir. Bu, her şeyin yaratıcısı olan Allahü Teâlâ'nın verdiği bir mûcizesidir" diyerek onları îmâna çağırdı. Firavun ve adamları Hazreti Mûsâ'nın sözlerini dinlemediler. Gösterdiği mûcizelere inanmayıp, sihirdir diye ısrâr ettiler.

Firavun; "Ey Mûsâ! Sihirbâzlığın ile bizi yurdumuzdan çıkarmaya mı geldin? Biz de sana sihir göstereceğiz. Bir vakit ve yer tâyin et" diyerek ülkesindeki bütün sihirbâzları topladı. Mûsâ aleyhisselâm Allahü Teâlâ'ya duâ ederek, sihirbazlarla karşılaşmayı kabûl etti. Mısır halkı önünde sihirbazlarla karşı karşıya geldiler. Sihirbazlar ellerindeki ip ve sopaları yere attılar, göz bağcılık ile bir takım yılanlar geziyor gibi gösterdiler. Bu sırada Mûsâ aleyhisselâm elindeki asâsını yere bırakıverdi. Mûcize olarak dehşetli ve çevik bir ejderhâ olup, sihirbazların yere attıkları ve yılan gibi gösterdikleri şeyleri yuttu. Bunu gören sihirbazlar; "Bu mutlaka insan gücünün dışında bir mûcizedir" dediler ve Hazret-i Mûsâ'ya îmân ettiler.

Bu hâdise karşısında Firavun iyice azgınlaşıp, baskı ve zulmünü arttırdı. Mûsâ aleyhisselâma inananları şehit ettirdi. Hazreti Mûsâ'ya îmân etmiş olan kendi hanımı Âsiye'yi de şehit etti.

Firavun ve kavmi küfürde ve imansızlıkta ısrâr edince, Allahü Teâlâ onlara çeşitli belâlar verdi. Önce şiddetli bir kuraklık oldu ve çetin bir kıtlığa tutuldular. Sonra su baskını, çekirge, haşarât ve kurbağa istilâsına uğradılar. Başlarına belâ geldikçe Hazreti Mûsâ'ya gidip belânın kaldırılmasını ve îmân edeceklerini söylediler. Fakat belâ kalkınca azgınlıklarına devâm ederek îmân etmediler. Tekrar belâlar başlarına geldi. Buna rağmen îmân etmediler. Firavun ve kavmine gönderilen bu belâlar Kur'ân-ı Kerîm'in A'raf sûresinde bildirilmektedir.

Firavun ve kavmi, Mûsâ aleyhisselâmın gösterdiği mûcizeler karşısında İsrâiloğullarının Mısır'dan gitmelerine izin verdi. Mûsâ aleyhisselâm bir vakit tâyin ederek bir gece vakti bütün İsrâiloğullarını toplayıp Mısır'dan çıktı. Bunun üzerine Firavun izin verdiğine pişmân oldu. Derhâl askerini toplayıp, peşlerine düştü ve sabaha doğru onlara Kızıldeniz kenarında yetişti. Önlerinde denizi arkalarında düşmanı gören İsrâiloğulları endişeye kapıldılar.

Bu sırada Allahü Teâlâ Mûsâ aleyhisselâma meâlen; "Asân ile denize vur" **(Şuarâ sûresi: 63)** diye vahyetti. Hazreti Mûsâ bu emir üzerine asâsını denize vurdu. Deniz hemen ikiye ayrıldı her bir tarafı yüksek bir dağ gibiydi. Önlerine çok geniş ve kupkuru 12 tâne yol açıldı. 12 sülâle olan İsrâiloğulları bu yollardan yürüyüp karşıya geçtiler.

Firavun, askerleriyle birlikte peşlerine düşüp denizde açılan yola dalınca, açılan yol kapanıp sular kavuştu. Firavun, askerleriyle birlikte boğuldu. Firavun boğulmak üzere iken "inandım" demişse de onun ye'se kapılarak söylediği bu sözü kabul olunmadı.

Bu hususta Kur'ân-ı Kerîm'de meâlen şöyle buyrulmaktadır:

"İsrâiloğullarını denizden geçirdik. Firavun ve askerleri haksızlık ve düşmanlıkla arkalarına düştüler. Firavun boğulacağı

anda, "İsrâiloğullarının îmân ettiğinden Allah'tan başka bir ilâh olmadığına inandım, artık ben de Müslümanlardanım" dedi. **(Yûnus sûresi: 90)**

Ancak Allahü Teâlâ Firavun'un îmânını kabul etmedi ve ona Cebrâil aleyhisselâm vâsıtasıyla şöyle hitap buyurdu:

"Şimdi mi inandın daha önce baş kaldırmış ve bozgunculuk etmiştin." **(Yûnus sûresi: 91)**

"Biz de bugün seni cansız bedeninle denizden yüksek bir yere atacağız ki, arkadan geleceklere bir ibret olasın. Bununla berâber doğrusu insanlardan birçok kimseler âyetlerimizden (ibret verici mûcizelerimizden) gâfildirler." **(Yûnus sûresi: 92)**

Tefsîr âlimlerinden Zemahşerî bu âyeti şöyle tefsir etmiştir;

"... Seni deniz kenarında bir köşeye atacağız... Cesedini tam, noksansız ve bozulmamış hâlde çıplak ve elbisesiz olarak, senden asırlar sonra geleceklere bir ibret olmak üzere koruyacağız."

Firavun'un cesedi bir İngiliz araştırma ekibi tarafından Kızıldeniz kenârında kumlar arasında bulunarak İngiltere'ye götürülmüştür.

Hâdisenin olduğu zamandan bugüne kadar 3 bin yıl geçmiş olmasına rağmen, Firavun'un vücudu bozulmamış, etleri dökülmemiş, tüyleri kaybolmamış hâliyle secde eder vaziyette Londra'daki meşhur British Museum'da sergilenmektedir.

Mûsâ aleyhisselâm Kızıldeniz'i geçtikten sonra, İsrâiloğullarını Ken'an diyârına doğru götürdü. Yolda putperest bir kavmin yurduna uğradılar. Bu kavim öküz sûretinde yapılmış bir puta tapıyorlardı. Onların bu hâlini gören İsrâiloğulları onlara meyl ettiler.

Hazreti Mûsâ'ya;

"Yâ Mûsâ! Onların tanrıları gibi bize de bir tanrı yap" dediler.

Hazreti Mûsâ onlara;

"Siz câhil bir kavimsiniz. Allahü Teâlâ size nîmet ve kurtuluş verdi. Allahü Teâlâ'ya îmân ediniz, şirkten ve putlardan kaçınınız..." diye nasîhat etti.

Allahü Teâlâ Mûsâ aleyhisselâma bir kitap indireceğini vâdetmişti. Tûr Dağına çıkması bildirildi. Mûsâ aleyhisselâm, kardeşi Hârûn'u (aleyhisselâm) yerine vekil bırakıp kendisi Tûr Dağına gitti. 40 gün Tûr Dağında kalıp ibâdet etti. Vâsıtasız olarak Allahü Teâlâ'nın kelâmını işitti. Bu sırada Tevrât kitâbı nâzil oldu.

Mûsâ aleyhisselâm Tûr'da iken, Sâmirî adında bir münâfık İsrâiloğullarının ellerindeki altınları topladı. Eriterek bir buzağı heykeli yapıp işte sizin ilâhınız budur diyerek İsrâiloğullarını aldatınca, buzağıya tapmaya başladılar. Hârûn aleyhisselâm her ne kadar nasîhat ettiyse de dinlemeyip, ona karşı çıktılar.

Mûsâ aleyhisselâm Tûr'dan dönünce, bu hâle çok gadaplanıp Sâmirî'yi reddetti ve yaptığı buzağı heykelini yakıp denize attı. Sâmirî de insanlardan ayrı ve uzak, vahşî bir şekilde, başkaları ona yaklaşamadığı gibi, o da başkalarına yaklaşamaz hâlde yaşadı. Bu hâlde bulunan Sâmirî sahrâda perişan bir hâlde helâk oldu.

Hârûn aleyhisselâma bu durumu sorunca;

"Nasîhat ettim dinlemediler. Az kaldı beni öldüreceklerdi" dedi.

Böylece Hazreti Mûsâ'nın gadabı geçti. Onlara, kendisine Tevrât'ın indirildiğini bildirdi. İsrâiloğulları da Tevrât'ta bildirilen hükümlerle amel etmeye başladılar. Putlara tapmaktan vazgeçtiler. Şirkten kurtulup, Allahü Teâlâ'ya îmân ve ibâdet ettiler.

İsrâiloğulları Tih Sahrasında kaldıkları sırada Mûsâ aleyhisselâmın bildirdiklerine uymayıp yine taşkınlık gösterdiler. Mûsâ aleyhisselâmdan çeşitli isteklerde bulundular. Allahü Teâlâ Mûsâ aleyhisselâmın duâsı üzerine, Tîh Sahrasında

susuz kalan İsrâiloğullarına su ihsân etti. Allahü Teâlâ'nın emriyle Mûsâ aleyhisselâm asâsını yere vurup, 12 tâne pınar fışkırıp İsrâiloğulları içtiler.

Allahü Teâlâ onlara "selva" denilen bıldırcın eti ve "men" denilen kudret helvası ihsân etti.

Nihâyet; "Biz bunları yemekten usandık, bakla, soğan gibi hubûbat ve sebze isteriz" dediler.

Bu nîmetlere karşı nankörlük yapan İsrâiloğulları, Mûsâ aleyhisselâmın Ken'an diyârında bulunan Cebbâr (zâlim) kavimlerle harp etmeleri isteğini de kabul etmediler. Mûsâ aleyhisselâma;

"Sen ve Rabbin cebbârlara karşı gidip savaş edin" dediler.

Mûsâ aleyhisselâmm akrabâlarından olan Kârûn, Mûsâ aleyhisselâma karşı iftirâda bulunduğu için malları ve servetiyle yerin dibine battı.

İsrâiloğulları böyle taşkınlıklar gösterdikleri için Allahü Teâlâ onları 40 sene müddetle Tîh Sahrâsında kalmakla cezâlandırdı. 40 sene müddetle Tîh Sahrâsında şaşkın ve perişan bir hâlde dolaşan İsrâiloğulları, perişan hâlde telef oldular.

Nihâyet aradan epey bir zaman geçip İsrâiloğullarının çocukları itâatkâr ve savaşacak bir tarzda yetiştiler. Bu sırada Hârûn aleyhisselâm da vefât etti.

Mûsâ aleyhisselâm, İsrâiloğullarını alıp, Lût Gölünün güney tarafına getirdi. Buradan da hareket ederek Üç bin Unk adında zâlim bir kralın ordusu ile savaş yapıp gâlip geldiler. Böylece Şeria Nehrinin doğusuna sâhip oldular. Eriha şehrinin karşısındaki dağa çıktılar. Buradan Ken'an diyârı gözüküyordu. Bu sırada 120 yaşında bulunan Mûsâ aleyhisselâm vefât etti.

Mûsâ aleyhisselâmın nerede vefât ettiği ve kabrinin nerede olduğu husûsunda muhtelif rivâyetler vardır. Kudüs civârında veya Nebû Dağında olduğu bu rivâyetlerdendir.

Hazreti Mûsâ'nın şerîati (bildirdiği dîni) Hazreti Îsâ'nın gönderilmesine kadar devâm etti.

İkisi arasında gelen peygamberler hep Mûsâ aleyhisselâmın şerîatı ile amel etmekle mükellef oldular. İsrâiloğulları daha sonra Tevrât'ı değiştirip hak dinden uzaklaşıp 71 fırkaya ayrıldılar. Bunlara Yahûdîler denilmiştir.

Mûsâ aleyhisselâmın mûcizeleri:

1. Asâsının ejderhâ (büyük yılan) olması.

2. Yed-i Beydâ: Sağ elini koynuna sokup çıkarınca, güneş gibi parlaması. Bu nûru gören düşmanları kaçışırlardı.

3. Kavmiyle Kızıldeniz'in kenarına gelince asâsını vurup denizde yol açması.

4. Tîh Sahrâsında kavminin susuz kalıp, su istemeleri üzerine asâsını bir taşa vurup Benî İsrâil'in kabîleleri adedince, 12 pınar akıtması.

5. Firavun ve Kıbtî kavmi İsrâiloğullarına zulüm ettiği ve Mûsâ aleyhisselâma inanmayıp isyân ettiklerinde, Allahü Teâlâ Hazreti Mûsâ'ya tûfân mûcizesini vermiştir. Çok şiddetli yağmur yağdı. Öyle bir karanlık ve fırtına oldu ki, kimse evinden dışarı çıkamadı. Ayın ve güneşin ışığı görünmez oldu. Kıbtîlerin evlerini su bastı. Ayakta durur oldular. Su boğazlarına kadar yükseldi. İsrâiloğullarının evlerine ise bir damla su girmedi. Firavun ve Kıbtî kavmi, bu belânın kaldırılmasını ve îmân edeceklerini söylediler. Kaldırıldı fakat yine îmân etmediler ve başka belâlara dûçâr oldular.

6. Kıbtî kavminin ekinlerini, meyvelerini ve giydikleri elbiselerini, evlerinin tavanlarını yiyen çekirge sürülerinin istilâsına uğramaları mûcizesi. Bu çekirgeler İsrâiloğullarına hiç dokunmayıp, Firavun'un kavmi Kıbtîlere musallat olmuştur.

7. Kumnel yâni bit ve ekin böceği denen haşeratın Mûsâ aleyhisselâmın mûcizesi olarak Kıbtî kavmine musallat olması.

8. Kurbağa mûcizesi. Kıbtî kavmi her belâya tutuldukça, belâ kaldırıldığında îmân edeceklerini söylemelerine rağmen, sözlerinden vazgeçmeleri üzerine üst üstüne belâya tutuldular. Kurbağaların istilâsına uğramaları da bu şiddetli belâlardan biridir. Kurbağalar, yiyeceklerine, içeceklerine düşer, kalırdı. Bir söz söylemek isteseler ağızlarını açarken birkaç küçük kurbağa ağızlarından mîdelerine girerdi. Geceleri üzerlerinde toplanan kurbağaların seslerinden uyuyamazlardı. Firavun, bu belâ kaldırıldığı takdirde, îmân edeceğini söylemesine rağmen, belâ kalkınca yine îmân etmedi.

9. Kan belâsı. Mısır'da bulunan bütün sular, Kıbtîlerin kaplarına doldurulurken kan hâlini alırdı. Böylece susuzluktan çâresiz kalmışlardı. İsrâiloğullarına ise böyle bir şey olmazdı.

10. İsrâiloğullarından biri öldürüldüğü vakit kimin öldürdüğü bilinemeyince, Mûsâ aleyhisselâmın duâsı ile dirilip, kendisini öldüreni haber vermiştir.

11. Mûsâ aleyhisselâm kavmiyle Tîh Çölüne geldiği zaman, kavminin yiyeceği kalmadığı için, Mûsâ aleyhisselâma gelerek, "çoluk-çocuğumuzla açlığa dayanamıyoruz" dediklerinde Mûsâ aleyhisselâm Allahü Teâlâ'ya duâ etti. Kudret helvâsı ve bıldırcın kebabı indi. Her ne zaman isteseler önlerinde hazır olurdu.

12. Hazreti Mûsâ'nın duâsı ile kuraklıktan kavrulup kuruyan ekinler, otlaklar ve meyveler eski hâlini almıştır.

13. Hazreti Mûsâ Tîh Sahrâsında bulunan İsrâiloğullarının durumunu merak edince bir kurt gelip onların hâllerini haber vermiştir.

14. Hazreti Mûsâ'nın duâsıyla sarı dikenler altın olmuştur. Malı ve zenginliğiyle gururlanıp isyân etmesinden dolayı malı ve mülkü ile birlikte yere batırılan Kârun, bu mûcize karşısında âciz kalıp, hased ederdi.

15. Yolculukta Hazreti Mûsâ'ya uzun mesâfeler kısalır, kısa zamanda çok uzak mesâfeleri katederdi.

Kur'ân-ı Kerîm'de Mûsâ aleyhisselâmdan 136 yerde bahsedilmektedir. Hakkında çok Hadîs-i Şerîf vardır. Yine Kur'ân-ı Kerîm ve Hadîs-i Şerîflerde Hızır aleyhisselâm ile yaptıkları seyâhat bildirilmektedir. Vahyi tebliğ için Cebrâil aleyhisselâm ona 400 kere gelmiştir.

Peygamber Efendimiz sallallahü aleyhi vesellem buyuruyorlar ki:

"Kendimi, peygamberler arasında gördüm. Mûsâ aleyhisselâm ayakta namaz kılıyordu. Esmerdi, saçları dağınık ve sarkık değildi. Zât kabilesinden bir yiğit gibiydi... Sonra bizi 6. semâya doğru yükseltti. Cibrîl (aleyhisselâm) O'nun kapısını çaldı. 'Kim o' denildi. 'Cibrîl'dir' dedi. 'Yanındaki kimdir' denildi. 'Muhammed'dir' dedi. 'O'na 'dâvet' gönderilmiş midir' denildi. Cibrîl, 'O'na 'dâvet' gönderilmiştir' dedi. Onun üzerine kapı bize açıldı. Ben orada Mûsâ (aleyhisselâm) ile karşılaştım. Bana merhabâ dedi ve hayır duâ eyledi.

LÛT ALEYHİSSELÂM;

Kur'ân-ı Kerîm'de ismi bildirilen peygamberlerden. İbrâhim aleyhisselâmın kardeşinin oğludur. İbrâhim aleyhisselâm ve ona inananlarla birlikte Nemrûd'un memleketinden hicret edip Şam'a geldikten sonra, Lût Gölü yanındaki Sedûm şehri halkına peygamber gönderildi. İnsanlara İbrâhim aleyhisselâmın dînini tebliğ etti.

İbrâhim aleyhisselâmla birlikte Bâbil'den hicret edip, Şam diyârına geldikleri zaman Cebrâil aleyhisselâm gelerek Lût Gölü civârındaki Sedûm bölgesi ahâlisine peygamber olarak gönderildiğini bildirdi. İbrâhim aleyhisselâmdan ayrılarak Sedûm bölgesine gitti.

Bu beldede ahlâksız ve sapık bir millet türemişti. Putlara tapıyorlar, soygun yapıyorlar, zayıfları eziyorlardı. İğrenç olan

livata (homoseksüellik; bugün tedâvisi mümkün olmayan AIDS hastalığına sebeb olan cinsî sapıklık) yapıyorlardı. Lût aleyhisselâm onları çirkin işlerden menedip, doğru yola dâvet etti.

Bu husus Kur'ân-ı Kerîm'de Şuarâ sûresi 161-164. âyetlerde meâlen şöyle bildirilmektedir:

"Kardeşleri Lût onlara; Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Doğrusu ben size gönderilmiş emîn, güvenilir bir peygamberim. Artık Allah'tan korkun ve bana itâat edin! Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim âlemlerin Rabbine âittir" dedi.

Sedum halkı Hazreti Lût'un dâvetine uymadılar. İsyân edenler arasında kendi hanımı da vardı. O da kocası Hazreti Lût'a inanmamıştı. Kâfirlerle bir olup, O'na ihânet etmişti. Bu azgın ve cinsî sapıklıkla uğraşan kavim, îmân etmedikleri gibi Hazreti Lût'u ve O'na inananları memleketlerinden kovmaya kalkıştılar. Lût aleyhisselâm bu kavme nasîhat edip, doğru yola dönmezlerse Allahü Teâlâ'nın azâbına uğrayacaklarını bildirdi. Buna rağmen isyândan ve fuhuştan vazgeçmediler.

Hattâ Hazreti Lût'a; "Doğru sözlü isen bahsettiğin azâbı getir de görelim" dediler.

Sapık kavmin isyânının gittikçe artması üzerine Allahü Teâlâ onları cezâlandırmak için melekler görevlendirdi. Bu melekler Cebrâil, Mikâil, Azrâil aleyhisselâm bir rivâyete göre de Cebrâil aleyhisselâm ile birlikte on iki melekti. Melekler önce İbrâhim aleyhisselâma uğrayıp, kendisine bir oğlan evlâdı (Hazreti İshâk) verileceğini müjdelediler ve azgın Sedum halkını helâk etmek üzere geldiklerini söyleyip ayrıldılar.

Öğle veya akşam vakti Sedum beldesine gidip Hazreti Lût'u buldular. Melekler nûr yüzlü genç delikanlı sûretinde Hazreti Lût'un evine gelince Hazreti Lût'un isyankâr hanımı, durumu

azgın Sedum halkına bildirdi. Azgın Sedum halkı Hazreti Lût'un evinin etrâfını sarıp misâfirlerini bize teslim et diyerek musallat olmaya kalkıştılar. Hazreti Lût onlara nasîhat ettiyse de dinlemeyip kapıyı zorladılar.

Bunun üzerine melekler: "Ey Lût! Gerçekten biz Rabbinin elçileriyiz. Kalbini onlardan gelecek bir korku ve zarar ile meşgûl etme. Onlar sana aslâ dokunamazlar. Cebrâil aleyhisselâm dedi ki, hemen gecenin bir kısmında ev halkınla çık git ve içinizden hiçbiri geri kalmasın, ancak hanımın hâriç, çünkü kavmine isâbet edecek azâb ona da gelecektir. Onların helâk zamânı sabah vaktidir" dedi.

Azgın kavim içeriye girmek için kapıyı kırınca Cebrâil aleyhisselâm; "Ey Lût kapıyı aç ve geriye çekil gelsinler dedi.

Lût aleyhisselâm kapıyı açıp geriye çekildi. Cebrâil aleyhisselâm kanadını önlerine gerdi ve içeriye hücum eden azgınların gözleri âniden kör oldu, bunun üzerine şaşkın şaşkın kaçışmaya başladılar.

Bu husus Kur'ân-ı Kerîm'de Kamer sûresi 44. âyette meâlen şöyle bildirilmektedir:

"Lût'tan kavmi, misâfir melekleri istediler. Hemen biz onların gözlerini kör ettik. Anadan doğma gibi kör oldular, işte azâbımı ve tehditlerimin âkıbetini tadın dedik."

Lût aleyhisselâm kendine tâbi olanlarla geceleyin Sedum beldesinden ayrılıp Sa'r şehrine gitti. Cebrâil aleyhisselâm Sedum beldesini kanadıyla alt üst etti. Üzerlerine şiddetli taş yağmaya başladı, nihâyet hepsi helâk olup gitti.

Bu hususta Kur'ân-ı Kerîm'in Kamer sûresi 38. âyet-i Kerîmesinde meâlen; "Celâlim hakkı için, bir sabah vakti devamlı bir azâb onları bastırıverdi." Ve Hicr sûresi 73-74-75. âyetlerde de; "Nihâyet onları güneşin doğma vaktinde korkunç

gürültü yakalayıverdi. Hemen şehirlerinin üstünü altına geçirdik ve üzerlerine de çamurdan pişmiş taş yağdırdık. Elbette bunda keskin anlayışlılar için ibret alâmetleri var" buyrulmaktadır.

Lût aleyhisselâmın kavminin yaşadığı ve helâk oldukları topraklar Kur'ân-ı Kerîm'de alt-üst olan memleket mânâsına gelen "El-mü'tefikât" şeklinde zikredilmiştir.

Sedum beldesi alt-üst olduktan sonra kaynarsular fışkırıp göl hâline geldi. Bu gün bu bölge, Lût Gölü adıyla anılmaktadır. Yahûdî kaynaklarında ise, bu belde Sodom ismiyle geçmektedir.

Lût aleyhisselâm, kavminin helâkinden sonra, Şam bölgesine gidip, amcası İbrâhim'in (aleyhisselâm) yanında 7 sene kaldı. Sonra Hicaz'a gidip, 80 yaşında iken orada vefât etti. Kabrinin, İbrâhim aleyhisselâmın kabrinin de bulunduğu Filistin'deki Halîlürrahmân'da veya Mekke-i Mükerreme'de Kâbe yanında Hatim denilen yerde olduğu rivâyet edilir.

Kur'ân-ı Kerîm'de 27 âyette Lût aleyhisselâmdan bahsedilmektedir.

Lût aleyhisselâmın mûcizelerinden bâzıları şöyledir:

1. Bulutsuz yağmur yağdırmıştır. Kavmini doğru yola dâvet ettiği vakit, mûcize olarak bulutsuz yağmur yağdırmasını istediler. Duâsı kabul olunup, elleriyle göğe işâret etmesi vahyedildi. Göğe işâret edince yağmur yağmaya başladı.

2. Duâsı bereketiyle otsuz bir dağda ot bitmiştir. Kavmi Lût aleyhisselâmın koyunlarını otsuz bir dağa toplayıp başka yere salmadılar. Hayvanlar açlıktan telef olmaya başlamıştı. Hazreti Lût kuruyan dağda ot bitmesi için duâ etti ve yemyeşil otlar bitti. Azgın kavmin koyunları o dağdan otlasa hemen ölürdü. Bu mûcizesi ile 40 kişi îmân etmiştir.

3. Taşlar, çakıllar ve kum tâneleri, Lût aleyhisselâm ile konuşmuşlardır. Kavminin isyânı üzerine taş parçaları dile gelip, "Kavminin îmân etmeyeceği sizce muhakkak ise Cenâb-ı Hakk'a duâ et, onları yakmak için bizi ateş eylesin" dediler.

4. Kavmi, ona eziyet vermek için üzerine ufak taşlar atardı. Allahü Teâlâ'nın koruması ile hiçbiri ona dokunmazdı.

5. Üzerine yattığı taşlar döşek gibi yumuşak olmuştur. Kavmi, kendisini öldürmek için karar verince ilâhî emre uyarak onlardan uzaklaşıp bir dağa gitti. Çok yorulduğundan bir yerde uyuyup kalmıştı. Peşinden gelen 7 kişi, onu gördüklerinde sırt üstü yatmış, altında bulunan taşlar döşek gibi yumuşayıp çukurlaşmıştı. Onu tâkip eden 7 kişi bu hâli görünce îmân etmiştir.

6. Lût aleyhisselâm çok uzak yerlerde olan şeyleri görüp haber verirdi. Çocuğu kaybolan biri gelip, nerede olduğunu sorunca duâ etti. Allahü Teâlâ da O'na bildirdi. O da, çocuğun olduğu yeri söyledi. Bunun üzerine çocuğunu soran kimse îmân etti.

Ahmed bin Hanbel ve İbn-i Mâce'nin bildirdikleri Hadîs-i Şerîflerde, Peygamber Efendimiz sallallahü aleyhi vesellem, Lût kavmi hakkında buyurdu ki:

"On şey vardır ki, Lût kavmi onları yapmış ve o yüzden helâk edilmiştir. Ümmetim ise onlara bir de kendisi katar. Bunlar; livâta (erkek erkeğe münâsebet), fındık gibi taşları sapanla atmak, güvercinle (kumar) oynamak, def çalmak, (kadınlar için düğünlerde ruhsat vardır) içki içmek, (özürsüz) sakal kesmek, (emredilenden fazla) bıyık uzatmak, ıslık çalmak, el çırpmak, (erkekler için) ipek gömlek giymek bir tâne de ümmetim ilâve eder ki; o da kadın kadına münâsebette bulunmaktır. Lût kavminin işini (livâta) yapan mel'undur. Benden sonra ümmetim hakkında en korktuğum şey Lût kavminin yaptığını yapmalarıdır."

İSHÂK ALEYHİSSELÂM;

Şam ve Filistin ahâlisine gönderilen peygamberlerden. İbrâhim aleyhisselâmın ikinci oğludur. Annesi Hazreti Sâre'dir.

Büyük kardeşi İsmâil aleyhisselâmdan kaç yaş küçük olduğu bilinmemektedir.

İbrâhim aleyhisselâm, Nemrûd'un ateşinden kurtulduktan sonra, Bâbil'den hicret ederek, kendisine inananlar ve hanımı Sâre Hâtunla birlikte Mısır'a gitti. Oradan da Filistin ve Şam diyârına döndü. Sâre Hâtun'un gençliğinde çocuğu olmamıştı. İbrâhim aleyhisselâm oğlu İsmâil aleyhisselâmı ve annesi Hâcer Hâtunu Mekke'ye bıraktıktan sonra, Şam diyârına döndü.

Allahü Teâlâ yaşlıyken Sâre Hâtuna bir oğul ihsân edeceğini, Cebrâil aleyhisselâm vâsıtasıyla müjdeledi. Sâre Hâtun, bu müjdeye sevindiği için oğluna İshâk ismi verildi. İshâk İbrânice "güler" mânâsına gelir.

İshâk aleyhisselâm, Allahü Teâlâ'nın Lût Kavmini azgınlıkları sebebiyle helâk ettiği sene doğdu. Şam diyârında büyüyünce, babası ve annesi ile Mekke'ye gitti. Kâbe-i Muazzamayı ziyâret edip, ağabeyi İsmâil aleyhisselâmla görüştü. Üçü birlikte Filistin'e döndüler. Burada anne ve babasına hizmet etti.

Her sene hac zamânında Mekke'ye gitti. Bir rivâyette babasının sağlığında, başka bir rivâyette ise, vefâtından sonra Şam ve Filistin ahâlisine peygamber olarak gönderildi. İbrâhim aleyhisselâmın dîninin hükümlerini yaymaya devâm etti. Kavmine nasihat edip, Allahü Teâlâ'nın emir ve yasaklarını bildirdi.

60 yaşındayken, İys ve Yâkûb adında 2 oğlu oldu. İys amcası İsmâil aleyhisselâmın kızıyla evlendi. Babasının duâsı bereketiyle soyu bereketli olup, kısa zamanda çoğaldı.

İshâk aleyhisselâmın diğer oğlu Yâkûb aleyhisselâma da peygamberlik verildi. Oğul ve torunlarından peygamberler geldi. Bir adı da İsrâil olan Yâkûb aleyhisselâmın soyundan gelenlere sonradan "İsrâiloğulları" denildi.

Ömrünün sonuna doğru gözlerinin görmesi zayıflayan İshâk aleyhisselâm, 120 sene veya daha fazla yaşadıktan sonra,

Filistin'de vefât etti. Filistin'de Halîlürrahmân denilen yerde baba ve annesinin de medfûn bulunduğu mağaraya defnedildi.

Yüz ve şekil îtibâriyle, ahlâk ve yaşayışta babası Hazreti İbrâhim'e çok benzeyen İshâk aleyhisselâm, Kur'ân-ı Kerîm'de ilim sâhibi olarak zikredildi.

Mûcizeleri:

1. Hayvanlar açık bir lisanla peygamberliğine şehâdet ederlerdi.
2. Duâ etmesi üzerine dağın harekete geçmesi: İshâk aleyhisselâm Kudüs'te insanları Allahü Teâlâ'ya îmâna dâvet edince, insanlar; "Eğer şu dağı harekete geçirirsen, îmân ederiz" dediler. İshâk aleyhisselâm duâ edince dağ sallanmaya başladı. Kudüs halkı hep birlikte îmân ettiler.
3. İshâk aleyhisselâm merkebine binip bir dağa çıkmak isteyince merkebin ön ayakları kısalır, arka ayakları uzardı. Dağdan aşağı inerken de tersi olurdu.
4. İshâk aleyhisselâmın duâsı bereketiyle Allahü Teâlâ ölmüş hayvanları diriltirdi.
5. Şam ahâlisinin arzusu üzerine yaptığı duâ netîcesinde, elini sırtına koyduğu bir koyun, hemen kuzulamış daha sonra ard arda dokuz defâ yavrulamıştır.

Kur'ân-ı Kerîm'in Bakara, Âl-i İmrân, Nisâ ve İbrâhim sûrelerinde İshâk aleyhisselâmla ilgili haberler verilmiştir.

EYYUB ALEYHİSSELAM

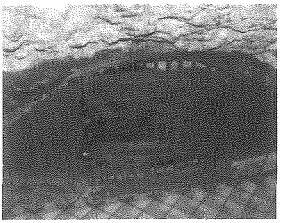

Eyyub aleyhisselam İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden. Hazreti İshak'ın oğlu Iys'ın neslindendir. Kendisine 7 kişi îmân etti. 140 sene yaşadı. Sabrı ile insanlık târihinde darbımeselle anılan Eyyub aleyhisselam, Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilmiştir.

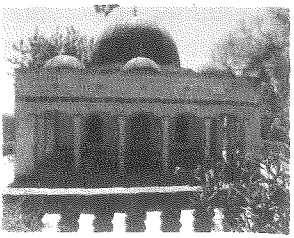

Eyyub aleyhisselamın çok mal ve serveti ile 10 oğlu vardı. Sürü sürü hayvanları, bağları ve bahçeleri bulunuyordu. Şam civârında Beseniyye mevkiindeki çiftliklerinde binlerce insan çalışırdı. Fakat servetinin çokluğu onu Allah yolundan alıkoymadı.

Eyyub aleyhisselam Şam civârında yaşayan insanlara peygamber olarak gönderildi. Onları Allahü Teâlâ'ya îmân ve ibâdet etmeye çağırdı. Bu uğurda pekçok zahmet çekti. Sonra malı, evlâdı ve bedeni ile imtihân edildi. Eyyub aleyhisselam çok büyük sıkıntılara göğüs gerdi. Sabrı, kullukta kusûr etmeyip şikâyette bulunmayışı ve başka güzel vasıfları ile ibâdet ehline ve akıl sâhiplerine örnek oldu.

Allahü Teâlâ Hazreti Eyyub'u imtihân etmeyi murâd etti. O'nun mallarını çeşitli vesîlelerle elinden aldı. Koyunları sel, ekinleri ise rüzgâr ile telef oldu. Şeytan çoban sûretinde ağlayarak Eyyub aleyhisselamın yanına geldi. O sırada insanlara vaaz ve nasîhatte bulunan Eyyub aleyhisselama mallarının ve servetinin telef olduğunu söyledi. Hazreti Eyyub bu haber karşısında hiç şikâyette bulunmayarak Allahü Teâlâ'ya hamd ve şükürde bulundu ve "Üzülme! O malı mülkü bana Rabbim vermişti. Şimdi de aldı. Çünkü sâhibi O'dur" dedi. Bu sözleri ve hareketi karşısında şeytan perişan olup, geri gitti.

Sonra Allahü Teâlâ Eyyub aleyhisselamın, hocaları ile ders okuyan çocuklarının da zelzeleyle ruhlarını aldı. Bu defâ hoca şekline giren şeytan feryâd ve figân ederek Eyyub aleyhisselamın yanına geldi;

"Ey Eyyub! Allahü Teâlâ evini zelzele ile yıktı. Çocukların öldü. Her biri parça parça oldular" dedi.

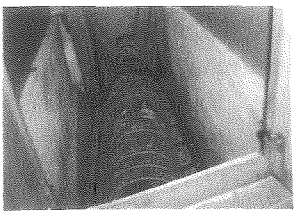

Çocuklarına olan şefkatinden dolayı gözlerinden yaşlar gelen Eyyub aleyhisselam sabır ve tevekkül ederek, Allahü Teâlâ'ya teslimiyetini bildirdi. Şeytana da: "Ey mel'ûn! Sen İblissin. Beni Rabbime isyâna teşvik etmek istiyorsun. Şunu bil ki, evlâdım bir emânet idi. Rabbime niçin incineyim. Rabbime hamd ederim" buyurdu.

Bundan sonra Allahü Teâlâ Eyyub aleyhisselamın vücuduna hastalık verdi. Hazreti Eyyub'un hastalığı gün geçtikçe şiddetlendi. Akrabâları, komşuları ve başkaları yanına uğramaz oldu. Yalnız hanımı Rahîme Hatun O'nu terk etmedi. O'na hizmetine devâm edip, ihtiyâç için neyi varsa sarf etti.

Hazreti Eyyub bu hastalık hâlinde de şikâyet ve feryâdda bulunmayıp, hamd etti ve sabır gösterdi.

Bu defâ şeytan Eyyub aleyhisselamın bulunduğu şehir halkına vesvese vererek;

"O'nun hastalığı size geçer, O'nu şehrinizden çıkarın" dedi.

Şehir halkı Eyyub aleyhisselamı ve hanımı Rahîme'yi şehirden dışarı çıkardılar. Rahîme Hatun şehrin dışında bir yerde Hazreti Eyyub'a hizmete devâm etti.

Hazreti Eyyub, 7 yıl dert ve belâ içinde kaldı. Hâlinden hiç şikâyet etmedi. Şeytan, bu defâ insan sûretinde Rahîme Hâtunun karşısına çıkıp onu Eyyub aleyhisselamın hizmetinden alıkoymaya çalıştı. O'na; "Kendine yazık ediyorsun. Hastalığı sana geçer" dedi.

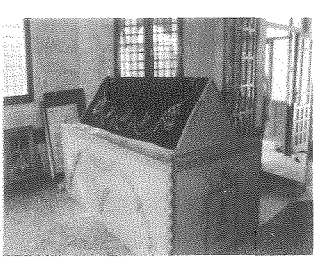

Rahîme Hatun ise, şeytana; "O'nun üzerimdeki hakkı çoktur, ödeyemem. Nîmet ve râhat vaktinde O'nunla yaşadım. Bu hastalık hâlinde O'nu bırakamam" dedi.

Dönüşte, olanları Hazreti Eyyub'a

anlattı. Eyyub aleyhisselam da onun iblîs yâni şeytan olduğunu ve onun vesvesesinden sakınmasını söyledi. Şeytan daha sonra da Rahîme Hâtunun karşısına çıkarak, vesvese vermeye çalıştıysa da aldırış etmedi.

Hazreti Eyyub'un hastalığı gittikçe şiddetlendi. O'nun bu hâli beden, kalp ve lisânıyla yaptığı kulluk ve peygamberlik vazîfelerini iyice zorlaştırdı. O zaman Allahü Teâlâ'ya dua ve niyazda bulundu:

"Bana gerçekten hastalık isâbet etti. Sen merhamet edenlerin en merhametlisisin" dedi. Allahü Teâlâ O'nun dua ve niyâzını kabûl etti.

Birgün Eyyub aleyhisselamın hanımı Rahîme Hatun yiyecek aramaya çıkmıştı. İkindi vakti Allahü Teâlâ'nın lütuf ve müjdesi ulaştı. Cebrâil aleyhisselam gelerek Allahü Teâlâ'dan; "Ey Eyyub! Belâ verdim sabrettin. Şimdi ben sıhhat ve nîmet vereceğim" haberini getirdi. Allahü Teâlâ; "(Ey Eyyub!) Ayağını yere vur. Çıkan sudan gusleyle ve soğuğundan iç" **(Sâd sûresi: 42)** buyurdu.

Bu emri ilâhî üzerine Eyyub aleyhisselam ayağını yere vurdu. Biri sıcak, biri soğuk, iki pınar fışkırdı. Sıcak sudan gusül edince bedenindeki, soğuk sudan içince içindeki hastalıklardan kurtuldu ve sıhhate kavuştu. Kuvveti geri geldi. Tâze bir genç oldu. Elinden alınmış olan mallarını Allahü Teâlâ geri iâde etti. Çok sayıda evlâd ihsân etti veya bir rivâyette ölmüş olan oğullarını diriltti. Yüz çeviren dostları kendisine muhabbetle yöneldiler.

Eyyub aleyhisselamın hastalığı âfiyet hâline dönüşünce, o gece seher vaktinde bir âh eyledi. Sebebini sorduklarında; "Her gece seher vaktinde «Ey bizim hastamız nasılsın?» diye ses duyardım. Şimdi o vakit geldi; «Ey sıhhatli kulumuz nasılsın?» sesini duyamadım. Onun için ağlıyorum" buyurdu.

Eyyub aleyhisselam ömrünün sonunda en olgun evlâdı olan Havmel'i vâsi tâyin etti. Techiz ve tekfin işlerini ona ısmarladı. 140 sene ömür sürdükten sonra vefat etti.

Bişr isimli bir oğlunun peygamberliğinde ihtilâf olunmuştur. O'nun yaşıyla ilgili başka rivâyetler de vardır. Hazreti Eyyub'un kabri Şam'da Beseniyye denilen yerdedir.

Mucizeleri:

Eyyub aleyhisselam Allahü Teâlâ'nın emirlerini tebliğ ederken birçok mucizeler gösterdi.

Bunlardan bâzıları şöyledir;

1. Eyyub aleyhiselâmın duası bereketi ile koyunların yünleri ibrişim olurdu.

2. Eyyub aleyhisselam kavminin hâkimini îmâna dâvet ettiği vakit o da; "Evimdeki direklerin kalkarak havada durmasını senden mucize olarak isterim" demişti. Hazreti Eyyub dua etti. Nihâyet evin direkleri düştü ve ev havada kaldı. Hâkim bu mucizeyi gördüğü hâlde îmân etmedi.

3. Eyyub aleyhisselamın duasıyla çöldeki seraplar ve dumanlar su olurdu.

Eyyub aleyhisselam güzel huylu, cömerd ve çok merhametliydi. Fakirlere, misâfirlere, yetimlere çok yardım ederdi. Bedenine, malına ve evlâdına gelen musibetlere sabredip ilâhî takdire rızâ gösterirdi. Bundan dolayı insanlık târihinde, "Eyyub aleyhisselamın sabrı gibi" darbımeseliyle anıldı.

Allahü Teâlâ O'nu bu güzel vasıfları sebebiyle Kur'ân-ı Kerîmde şöyle medh ü senâ buyurdu:

"Biz O'nu (belâlalara) hakîkaten sabırlı bulduk. O ne güzel kuldu. Şüphe yok ki O tamâmen Allah'a dönen (bir zât) idi." **(Sâd sûresi: 44)**

Eyyub aleyhisselamla ilgili olarak Kur'ân-ı Kerîmin En'âm, Nisâ, Sâd ve Enbiyâ sûrelerinde bilgi verilmiştir.

Hazret-i Eyyub ve sabrı

Eyyub aleyhisselam, namaza durduğu zaman, dünya ile alakasını tamamen keser, Hak Teâlâ'dan başka bir şey düşünmezdi. Hak Teâlâ, O'nun ibadet ve taatteki sabrını övünce, yerde ve gökte bulunan bütün melekler, ziyaretine geldiler.

Şeytan, Eyyub aleyhisselamı kıskanarak Hak Teâlâ'ya niyazda bulundu;

- Ya Rab, bu kuluna ne izzet verdin de melekler O'nu ziyarete geliyor?

- Eyyub benim sabırlı kulumdur. Sabırlı kullarıma böyle ikramlar da azdır.

- Ya Rab, O'nun sabırlı olup olmadığı benim tecrübeme bağlıdır. İzin ver de, ben O'nu bir tecrübe edeyim!

- Ey melun haydi tecrübe et!

Hadis-i Şerifte buyuruldu ki:

"Şüphe edilen altın, ateşle muayene edildiği gibi, insanlar da dert ile bela ile imtihan olur." **[Taberani]**

Şeytan, izin üzerine Eyyub aleyhisselamın yanına gitti. Sabrını taşırıp yoldan çıkarmak için önce malına el uzattı.

Dağda otlayan bütün davarlarını [koyun ve keçilerini] öldürüp Eyyub aleyhisselamın yanına geldi.

O'nu secdede bulup dedi ki:

- Ya Eyyub, sen hâlâ ibadetle meşgulsün. Hâlbuki Rabbin sana hışmetti. Bütün davarlarını kırıp geçirdi. O'na hâlâ ibadet mi ediyorsun?

Hazreti Eyyub namazını bitirip selam verdikten sonra buyurdu ki:

- Davarların hepsinin helak olduğunu söylüyorsun. Onlarla benim ne alakam vardır? Ben sadece aciz bir kulum, köleyim. Kölenin nesi olur? Bütün mal-mülk Efendinindir. Efendi, kendi davarlarını helak etmişse, bana ne? Ben kulum, kulluğumu bilirim.

Sonra, tekrar ibadete başlayınca, şeytan perişan oldu. Bu sefer de evlatlarına el attı. 10 çocuğunun hepsini öldürüp tekrar Eyyub aleyhisselamın yanına geldi.

Dedi ki:

- Ya Eyyub yaptığın ibadetlerin Hak katında bir sineğin kanadı kadar kıymeti yoktur. Rabbin sana gazap etti. Bütün çocuklarını öldürdü.

Hazreti Eyyub namazını bitirip selam verdikten sonra buyurdu ki:

- Çocuklarımın benimle ne ilgisi var? Yaratan, can veren, yaşatan, öldüren O'dur. Hüküm yalnız kahhar olan Allahü Teâlâ'nındır.

Tekrar namaza durdu. Şeytan, umduğunu bulamayınca çok üzüldü. Hak Teâlâ'ya niyaz etti:

- Ya Rab, Eyyub kulunu çok sabırlı buldum. Mallarını ve evlatlarını helak ettiğim halde gönlünü senden alamadım. Müsaade buyur da bir de gidip elimi Eyyub'ün vücuduna süreyim, onu hastalandırayım! Bakalım bu sefer sabredebilecek midir?

- Haydi git, bildiğini yap!

Şeytan, Eyyub aleyhisselam secdede iken, burnundan üfledi. Bütün vücudu eridi. Zehirli yılan sokmuş gibi oldu. Her tarafı yara oldu. Buna rağmen bir defa inleyip sızlamadı.

Şeytan bir doktor şeklinde gelip, "Bir sıkıntın varsa söyle, hemen tedavi edeyim"dedi.

Fakat sıkıntısını belli etmedi, halinden şikâyet etmedi. 7 yıl hasta yattı. Yine de gücünün yettiği nispette Rabbine ibadet ederdi.

Eyyub aleyhisselam Allahü Teâlâ'dan ümidini kesmeyip sabrederek imtihandan başarıyla çıkınca, bütün malı ve evladı tekrar kendisine verildi. Allahü Teâlâ, sabredenlerle beraberdir. O'nun kaza ve kaderine sabredenler sonsuz nimetlere kavuşur.

Kur'an-ı Kerim'de mealen buyuruldu ki:

"Sabredenlere, mükâfatlar hesapsız verilecektir." **[Zümer 10]**

Hadis-i Şerifte de buyuruldu ki:

"Allahü Teâlâ buyurdu ki; Kimin, bedenine, evladına veya malına bir musibet gelir de o da sabr-ı cemil gösterirse [güzel sabrederse], Kıyamette O'na hesap sormaya hayâ ederim." **[Hâkim]**

Eyyub aleyhisselam, afiyete, mal ve evlatlarına kavuşunca, o gece seher vaktinde bir ah çekerek ağladı. Sebebini sual ettiler.

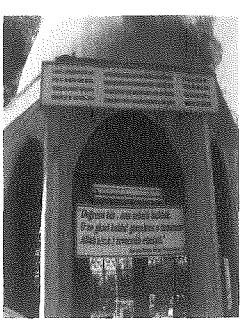

Buyurdu ki:

"Her gece seher vaktinde 'Ey hastamız nasılsın?' diye bir ses duyardım. Şimdi o vakit geldi. Bir ses işitmediğim için ağlıyorum." **[R. Nasıhin]**

Hazreti Eyyub'ün ağlaması

Sad suresinin 44. Âyet-i Kerimesinde mealen, "Eyyub'ü, [malına, canına ve aile efradına gelen musibetlere] sabredici bulduk. O ne güzel kuldu, daima Allah'a yönelir, O'na sığınırdı" buyuruluyor. Bu Âyet-i Kerimede Cenab-ı Hak, Eyyub aleyhisselamın sabrını övüyor, "O ne güzel kuldu" buyuruyor. Eğer, Eyyub aleyhisselam, hastalığını şikâyet etseydi, Allahü Teâlâ, O'nu övmezdi.

Bu hususu âlimler şöyle izah ediyor:

Hastalığını insanlara sızlanarak anlatmak şikâyettir. Doktora anlatmak, diğer insanlara anlatmak gibi değildir. Hiç kimsenin bulunmadığı bir yerde, "Ya Rabbi, hastalığım sebebiyle ibadetlerimi yapamıyorum" diye ağlamak, hastalıktan şikâyet değil, ibadet edemediğinden dolayı halini arzdır. Bir nevi özür dilemektir. Hâlini Allahü Teâlâ'ya arz edip dua etmekte mahzur yoktur.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, Yakub aleyhisselâmın, "Ben büyük kederimi ve hüznümü, [başkalarına değil] ancak Allah'a arz ederim" dediği bildirilmektedir. **[Yusûf 86]**

Hastalığına üzülmedi

Kur'an-ı Kerim'i en iyi bilen, tefsir eden şüphesiz Peygamber efendimizdir. Aynı sual O'na da sorulunca, cevaben buyurdu ki:

"Allahü Teâlâ'ya yemin ederim ki, Eyyub aleyhisselam, hastalığı için inleyip sızlanmadı. 7 sene, 7 ay, 7 gün, 7 saat, o belaya maruz kaldığı için, ayakta namaz kılamayıp yere düştü. İbadette kusur edince, 'Gerçekten bana hastalık isabet etti" dedi.

Şeytan, Eyyub aleyhisselamı kandırmak için yanına gidip, "Malına, canına ve aile efradına gelen bu beladan kurtulmak istersen bana secde et, seni eski haline getireyim" dedi.

Şeytanın bu ağır sözü, Eyyub aleyhisselamın gayretine dokundu. Büyük bir belaya maruz kaldığını anlayıp "Gerçekten bana hastalık isabet etti" dedi.

Hastalık uzadıkça, tanıdıkları kendinden uzaklaştı. Fakat sadık hanımı, onu bırakmadı. Şehrin kenarında bir kulübe yaptırdı. İhtiyaçlarını şehirden alıp getirirdi. Bir gün yine şehre gittiği sırada, Hazret-i Cebrail, Hazreti Eyyub'e Allahü Teâlâ'nın lütfunu müjdeledi:

"Ya Eyyub, bela verdim, sabrettin, şimdi ise, ne istersen iste vereyim."

Eyyub aleyhisselam da âyetteki gibi hâlini arz edip dua etti.

Cenab-ı Hak, "O'nun duasını kabul ettik" buyurdu. **(Enbiya 84)**

Yerden su çıktı

Sad suresinde bildirildiği gibi, Cebrail aleyhisselam, Hazreti Eyyub'ün ayağını yere vurmasını söyledi. Ayağını vurunca, yerden berrak bir su çıktı. Bu su, içme zamanında soğuk, yıkanma zamanında sıcak akardı. Bu sudan bir yudum içip, bir miktar da başına dökünce, hastalığı hemen geçti, kuvveti yerine geldi. Genç bir delikanlı oldu. Hazreti Cebrail, ona temiz ve kıymetli elbiseler giydirdi. Bir müddet sonra, hanımı, şehirden yiyecekle dönünce, O'nu yatakta göremeyip ağlamaya başladı. "Hastama ne oldu, canavarlar mı götürdü?" diyerek feryat ederken, Hazreti Eyyub ona seslendi:

- Ey hatun, sen kimi arıyorsun?

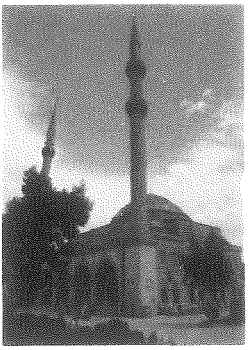

- Hayat arkadaşım bir hastam var idi. O'nu kaybettim.
- Adı ne idi?
- Sabırlı Eyyub idi.
- Şekli nasıldı?
- Sıhhatli iken sana çok benzerdi.
- Ya Rahime, işte o belaya maruz kalan Eyyub benim.

Hanımı ile Allahü Teâlâ'ya şükrederek ağlaştılar. Şehre geldiklerinde köhne evlerinin yenilendiğini, daha önce ölen 7 oğlu ile 3 kızının dirildiğini, helak olan develerinin, koyunlarının ve diğer mallarının hepsinin geri geldiğini gördüler. Üstelik anbarlarını altın ve gümüş ile dolu buldular. Hanımı da gençleşti ve 26 çocukları oldu. **(R. Nasıhin, Tibyan)**

Bazıları, "Peygamberlere böyle hastalık gelmez" diyorlarsa da, yaralarına kurt düşmez diye bir şey yoktur. Peygamberlik sıfatına aykırı değildir.

Peygamberliğin 7 vasfı vardır:

1- Emanet,
2- Sıdk,
3- Tebliğ,
4- Adalet,
5- İsmet,
6- Fetanet,
7- Emn-ül azl.

Yaralarının kurtlanması, bu sıfatlara aykırı değildir.

Eyyüb aleyhisselamın yaralarının kurtlandığını büyük âlim Alâaddin-i Attar hazretleri de bildirmektedir. **(S. Ebediyye)**

Sabır Mağarası Şanlıurfa'nın Eyyubiye ilçesi merkezindedir.

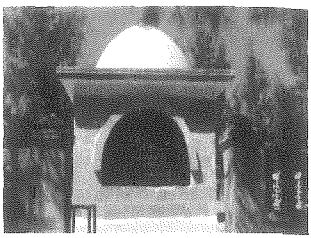

Kabri ise, Viranşehir ilçesi Eyyupnebi beldesindedir. Eyyüb aleyhisselamın eşi Rahime Hatunun Türbesi de Eyyupnebi beldesindedir.

Eyyüb aleyhisselamın çile çektiği mağara hemen hergün ziyaretçi akınına uğruyor.

İBRÂHİM ALEYHİSSELÂM

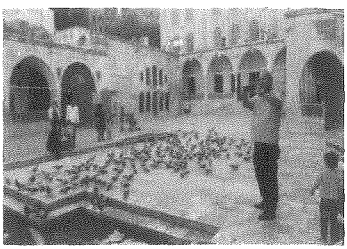

Kur'ân-ı Kerîm'de ismi bildirilen peygamberlerden, ülülazm adı verilen 6 peygamberden biri olup, Keldânî kavmine gönderilmiştir.

Peygamber Efendimiz Muhammed aleyhisselâmdan sonra peygamberlerin ve insanların en üstünüdür. Allahü Teâlâ O'na Halîlim (dostum) buyurduğu için Halîlullah veya Halîlürrahmân olarak bilinir.

Babası mümin olan Târûh olup, annesi Emile'dir. İbrâhim aleyhisselâm, Peygamber efendimizin dedelerindendir. Çünkü ilk oğlu İsmâil aleyhisselâm Arapların, ikinci oğlu İshâk aleyhisselâm da İsrâiloğullarının ceddi yâni dedesidir.

İbrâhim aleyhisselâm, Keldânî memleketi olan Bâbil'in doğu tarafında ve Dicle ile Fırat nehirleri arasındaki bölgede doğdu. Yüz yetmiş beş (175) yaşındayken Kudüs'te vefât etti.

İbrâhim aleyhisselâma annesi Emîle veya Ûşâ hâmileyken, babası Târûh vefât etti. Annesi, amcası olan Âzer ile evlendi.

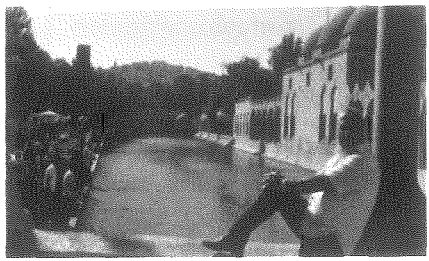

Âzer üvey babası ve amcası olup, putperestti. Geçimini put yapıp satarak temin ederdi.

Tefsir âlimleri, En'âm sûresinin Âzer'in ismi geçen 14. âyetini tefsir ederken, Âzer'in Hazreti İbrâhim'in amcası ve üvey babası olduğunu açıkça belirtmişlerdir.

Zîrâ Peygamberimizin baba ve dedeleri Âdem aleyhisselâmdan beri hep mümindi.

Kur'ân-ı Kerîm'de meâlen; "Sen yâni senin nûrun, hep secde edenlerden dolaştırılıp, sana ulaşmıştır" **(Şu'arâ sûresi: 219)** buyrulmaktadır.

Ehl-i sünnet âlimleri bu âyet-i kerîmeyi tefsir ederken, Peygamberimizin bütün ana ve babalarının, mümin olduğunu anlamışlardır.

Abdullah ibni Abbâs'ın bildirdiği Hadîs-i Şerîfte de: "Benim dedelerimin hiçbiri zinâ yapmadı. Allahü Teâlâ, beni temiz babalardan, temiz analardan getirdi. Dedelerimin 2 oğlu olsaydı, ben bunların en hayırlısında, en iyisinde bulunurdum" buyuruldu.

Âyet-i Kerîme ve Hadîs-i Şerîflerden anlaşıldığı ve binlerce İslâm kitâbında yazıldığı üzere Peygamber efendimizin anaları ve babaları arasında bulunmakla şereflenen bahtiyarların hepsi, zamanlarının ve memleketlerinin en asîl, en şerefli, en güzel ve en temiz kimseleriydi. Hepsi de aziz ve muhteremdiler.

İbrâhim aleyhisselâmın babası, Târûh da böylece mümin, yâni inanmıştı. Kötü ahlâktan, âdî ve çirkin sıfatlardan uzaktı.

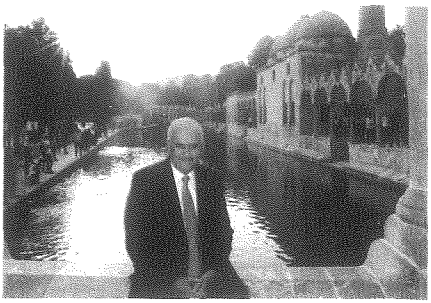

Nûh aleyhisselâmdan çok sonra Bâbil'de hüküm süren, yıldızlara ve putlara tapan Keldânî kavminin o devirdeki kralı olan Nemrûd, insanları kendine ve putlara taptırıyordu.

Bir gece gördüğü rüyâyı, müneccimler; "Doğacak bir erkek çocuğun yeni bir din getireceği ve onun saltanatını yıkacağı" şeklinde tâbir edince, Nemrûd yeni doğan erkek çocukların öldürülmelerini ve hâmile kadınların hapsedilmelerini emretti.

O sırada Hazret-i İbrâhim'e hâmile olan annesi, amcası Âzer'le evliydi. Görünüşte hâmileliği belli olmadığı için fark edemediler, kocasına da; "Çocuk doğunca oğlan olursa, kendi elinle Nemrûd'a teslim eder mükâfât alırsın" dedi.

Annesi zamânı gelince de şehir dışında bir mağarada doğum yaptı ve Âzer'e çocuğun doğup öldüğünü söyledi. Oğlunu mağarada gizledi ve orada büyüttü. Yanına gittiğinde onu parmağını emerken bulur ve doymuş görürdü. Parmaklarından süt ve bal gelirdi. Allahü Teâlâ Cebrâil aleyhisselâmı göndererek bu gıdâları Cennet'ten parmaklarına akıtırdı.

İbrâhim aleyhisselâm büyüyüp, mağaradan çıkınca, güneşe, aya, yıldızlara ve kâinâta bakarak bunları yaratan eşi ve benzeri olmayan bir yaratıcının olduğunu anladı.

Keldânî kavmine gelerek, taptıkları yıldızların ve putların ilâh olmadığını, anlayabilecekleri açık delillerle anlattı. Bâbil halkı çocuk yaşta olan ve putlarına karşı çıkan Hazreti İbrâhim'i üvey babası Âzer'e şikâyet ettiler.

Âzer, İbrâhim aleyhisselâmı azarlayarak bu işten vazgeçmesini istediyse de İbrâhim aleyhisselâm onun sözlerine hiç aldırmayıp;

"Benden delil isteyin göstereyim. Bana hidâyet veren, doğru yolu gösteren Allahü Teâlâ beni sizden ayırdı. Sizin içinde bulunduğunuz sapıklığa düşürmedi. Sizi ve putlarınızı sevmiyorum" dedi.

Putlara tapmanın mânâsız olduğunu Âzer'e de söyledi. Âzer hiddetlenip İbrâhim aleyhisselâmın yanından uzaklaşmasını istedi.

Genç yaştayken Keldânî kavmine peygamber olarak gönderilen ve kendisine 10 sayfa (forma) kitap verilen İbrâhim aleyhisselâm, Allahü Teâlâ'nın emriyle büyük-küçük herkesi Allahü Teâlâ'ya îmân etmeye çağırdı. İnsanlara topluca ve açık bir tebliğde bulunmayı, putların mânâsız ve âcizliğini, onlara tapmanın sapıklık olduğunu gâyet açık bir şekilde göstermek istedi.

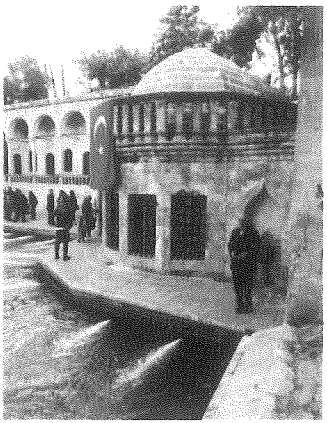

O zaman Keldânî kavmi, bir gün bayram yapmak üzere bir yere toplandı. Onlar gittiği zaman İbrâhim aleyhisselâmın üvey babası ve puthânenin bekçisi olan Âzer O'nu da bayram yerine gitmeye zorladı. İbrâhim aleyhisselâm hasta olduğunu söyleyerek gitmedi.

İnsanlar bayram yerinde toplandıkları zaman, 70 kadar putun bulunduğu puthâneye girdi. Getirdiği bir balta ile bütün putları kırıp, parça parça etti. Sâdece en iri putu kırmadı ve baltayı bunun boynuna asarak, oradan uzaklaştı.

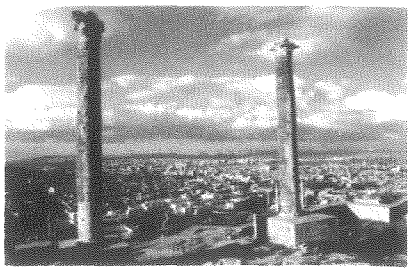

Keldânî kavmi bayramdan dönünce puthâneye girip, putların kırılıp parça parça edildiğini görüp, şaşırdılar. Bunu kim yaptı, diye bağrışmaya başladılar. Bu işi, İbrâhim yapmıştır, diyerek O'nu yakalayıp halkın önünde sorguladılar.

"Ey İbrâhim! Putlarımızı sen mi kırdın?" deyince, İbrâhim aleyhisselâm, bu işi olsa olsa;

"Ben varken bu küçük putlara niçin tapıyorlar" diyen şu iri put yapmıştır, demiştir.

"Siz ona sorunuz" deyince, putperestler;

"Putlar konuşmaz ki, sen bize ona sor diyorsun" dediler.

Bunun üzerine İbrâhim aleyhisselâm; "O hâlde daha kendilerini kırılmaktan kurtaramayan, size hiçbir faydası olmayan bu putlara ilâh diyerek niçin tapıyorsunuz? Hâlâ akıllanmayacak mısınız? Size ve bu taptığınız putlara yazıklar olsun" dedi.

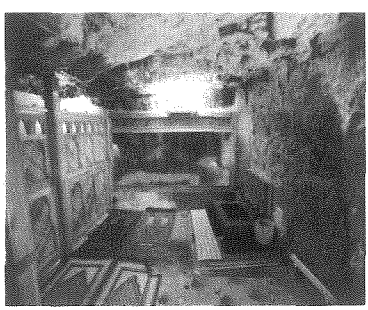

Putlarını İbrâhim aleyhisselâmın kırdığını anlayan Keldânî kavmi, O'nu hapsettiler. Durumu da ilâhlık iddiâsında bulunan kralları Nemrûd'a bildirdiler.

Nemrûd, İbrâhim aleyhisselâmı yanına getirmelerini emretti. İbrâhim aleyhisselâm Nemrûd'u Allahü Teâlâ'ya îmân etmeye dâvet etti. Nemrûd, bunu reddettiği gibi, İbrâhim aleyhisselâmın

kendisine secde etmesini istedi. Secde etmeyince, hapsettirdi ve ateşte yakılmasını emretti.

Günlerce yığılan odunlar ateşlendi. Şiddetinden yanına yaklaşamadıkları ateşe Hazreti İbrâhim'i mancınıkla attılar.

Ateşe atılırken; "Hasbiyallah ve ni'mel vekil", yâni "Bana Allah'ım yetişir. O ne iyi vekildir, yardımcıdır" dedi.
Ateşe düşerken Cebrâil aleyhisselâm gelip;
"Bir dileğin var mı?" diye sorunca;
"Var, fakat sana değil, Rabbim beni görüyor, biliyor" dedi.

O'nun bu hâli Kur'ân-ı Kerîm'de övülüyor ve; "Sözünün eri olan İbrâhim" buyruluyor.

Allahü Teâlâ, Kur'ân-ı Kerîm'de meâlen ateşe;
"Ey ateş! İbrâhim'e karşı serin ve selâmette ol" **(Enbiyâ sûresi: 69)** diye emretti. Ateşin içi yemyeşil bir bahçe kesildi. Cebrâil aleyhisselâm da kendisine arkadaş oldu. Cennet'ten gömlek ve yaygı getirdi ve O'nu Cennet nîmetleri ile doyurdu.

Ateşte 7 gün kaldığı rivâyet edilir. Ateş sönünce mûcizeyi gözleriyle görenlerden kardeşi Haran, amcasının kızı ve sonra hanımı olan Hazreti Sâre ve bâzı kimseler îmân ettiler.

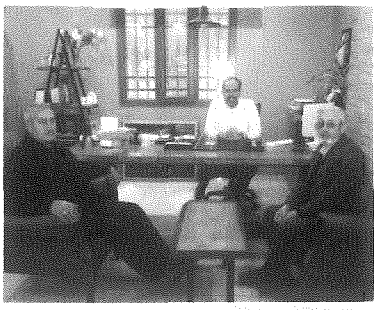

İbrâhim aleyhisselâm ateşten kurtulduktan sonra Keldânî kavmini bir müddet daha îmâna dâvet etti. Fakat zâlim Nemrûd ve putperest ahâli küfürlerinden vazgeçmediler.

Allahü Teâlâ, Nemrûd ve kavmine sivrisinekleri musallat etti. Sinekler onların kanlarını emdiler ve kuru kemik hâline getirdiler. Sineklerden birisi de Nemrûd'un burnundan girip beynine yerleşti. Uzun zaman azap ve ızdırap verdi. Hattâ başını tokmakla dövdüre dövdüre öldü. Allahü Teâlâ, tanrılık iddiâ eden Nemrûd'u en âciz mahlûklarından birisi olan sivrisinekle cezâlandırdı.

İbrâhim aleyhisselâm Allahü Teâlâ'nın emriyle Bâbil'den **Harrân**'a (Urfa'nın güneyinde bir yer) hicret etti. Bu yolculukta kardeşinin oğlu Lût aleyhisselâm, hanımı Sâre Hâtun ve diğer inananlar da bulundular. Harrân'da bir müddet kaldıktan sonra Şam'a, oradan da Mısır'a gitmek üzere yola çıktı. Bu yolculuk esnâsında kardeşinin oğlu Lût aleyhisselâmın Sedûm bölgesi ahâlisine peygamber olarak vazîfelendirildiği bildirildi.

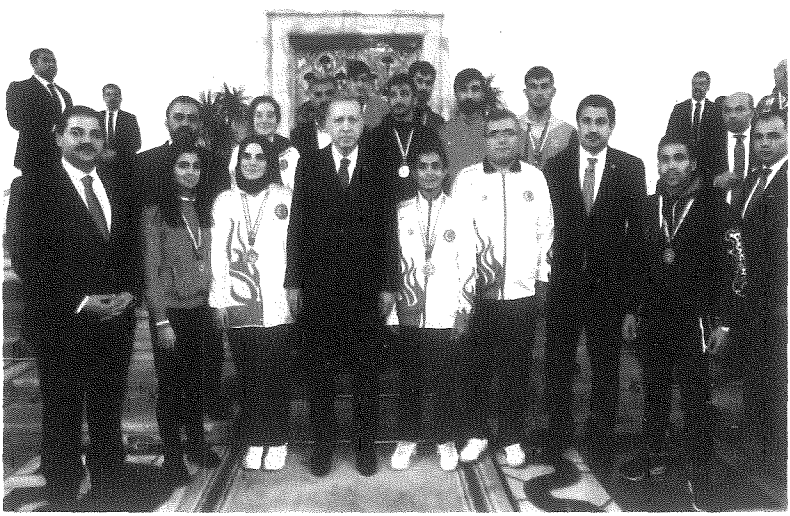

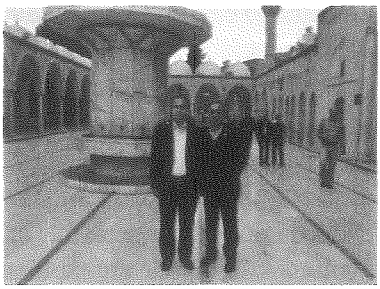

Lût aleyhisselâmın Sedûm'a hareketinden sonra, Mısır'a giden İbrâhim aleyhisselâm rivâyete göre bu sırada 38 yaşındaydı.

Mısır'a gittiği sırada Sinan bin Ulvan adlı zâlim bir Firavun vardı. İbrâhim aleyhisselâm ve hanımı Hazreti Sâre'nin Mısır'a geldiğini haber alan Firavun, zorbalık yaparak Sâre'yi almak istedi. Bu zâlim hükümdâr Hazreti Sâre'yi sarayına çağırttı. O'na musallat olmak isteyince nefesi kesilip elleri ve ayakları tutmaz hâle geldi. Bu hâline pişman olup, musallat olmaktan vazgeçti. Hazreti Sâre'den, onun düştüğü fecî hâlden kurtulması için duâ etmesini istedi. Hazreti Sâre, hükümdârı bu kadın öldürdü, diye suçlanmasından korktuğu için, duâ etti.

Tekrar eski hâline dönen Firavun, Hacer adında bir câriyeyi Hazreti Sâre'ye hediye etti. Bu hâdiseden sonra İbrâhim aleyhisselâm hanımı Sâre ve hediye edilen Hacer Hâtunla birlikte Mısır'dan ayrılıp, Filistin'e gitti. Filistin topraklarındaki ıssız ve kupkuru bir yer olan Sebû'ya yerleşti. Bir müddet burada kaldı. Zamanla çok mala kavuştu. Yarım milyonu sığır olmak üzere, davarları ovaları ve vâdileri doldurdu. Çok zengin oldu. Sebû denilen yere sonradan gelip yerleşen insanların İbrâhim aleyhisselâmı incitmeleri üzerine oradan ayrılıp, Şam tarafında Kıst adlı yere göçtü. Çok Cömert olan İbrâhim aleyhisselâm insanlara çok ikrâmlarda bulunurdu.

İbrâhim aleyhisselâm, çocuğu olmadığı için hanımı Hazreti Sâre'nin isteği ve izniyle Hazreti Hacer'le evlendi. Bu evlilikten İsmâil aleyhisselâm doğdu. Muhammed aleyhisselâmın nûru Hazreti Hacer vâsıtasıyla İsmâil aleyhisselâma intikâl ettiği için, Hazreti Sâre'nin kalbinde Hazreti Hacer'e karşı gayret hâsıl oldu. İbrâhim aleyhisselâm, Hazreti Sâre'yi üzmemek için

Allahü Teâlâ'nın emriyle Hazreti Hacer ve oğlu İsmâil'i (aleyhisselâm) yanına alarak, o zamanlar ıssız ve susuz bir yer olan Mekke'ye götürdü. Onları oraya bırakıp, Şam diyârına geri döndü. Hacer annemiz ve oğlu İsmâil aleyhisselâm oradayken, mübârek Zemzem suyu yerden fışkırarak çıktı.

İbrâhim aleyhisselâm, daha önce bir oğlum olursa, Allah yoluna kurban edeceğim, diye adakta bulunmuştu.

İbrâhim aleyhisselâm, Hazreti Hacer ve oğlu İsmâil aleyhisselâmı ziyâret için Mekke'ye geldiği sırada, 3 gün üst üste gördüğü bir rüyâ üzerine İsmâil aleyhisselâmı kurban etmek istedi. Tam kurban etmek üzereyken, Allahü Teâlâ İbrâhim aleyhisselâma rüyâsma sadâkat (bağlılık) gösterdiğini bildirerek kurbanlık bir koç ihsân etti. Böylece İsmâil aleyhisselâm, kurban edilmekten kurtuldu.

Allahü Teâlâ, İbrâhim aleyhisselâma ihtiyar yaşında Hazreti Sâre'den İshâk isimli oğlunu ihsân etti. İbrâhim aleyhisselâm birkaç defâ Hazreti Hacer'i ve oğlu İsmâil aleyhisselâmı ziyâret etti. Bir defâsında oğlu İsmâil ile birlikte Beytullah'ı (Kâbe-i muazzamayı) inşâ etti. Cennet yâkutlarından olan Hacer-ül-Esved adlı siyâh taşı Cebrâil aleyhisselâmın bildirmesiyle alarak, Kâbe-i Muazzama'nın duvarına yerleştirdi.

İbrâhim aleyhisselâmın Tenceresi

Kâbe duvarını örerken, şimdi Makâm-ı İbrâhim denilen taşın üzerine bastı. Kâbe'yi yapıp bitirince, Allahü Teâlâ'nm Cebrâil aleyhisselâm aracılığıyla bildirdiği gibi, İsmâil aleyhisselâm ve Mekke'de yerleşmiş olan Cürhümlülerle birlikte hac ibâdetini yaptı.

İsmâil aleyhisselâmla haccın rükünlerini yerine getirdikten sonra, oğluna Kâbe'ye bakması ve onu koruması için tenbihde bulundu. Şam'a gitmek istedi. Gitmeden önce Arafat'a çıkıp, İsmâil aleyhisselâmın evlâdına duâ etti ve Şam'a döndü.

Ertesi sene hac mevsiminde hanımı Hazreti Sâre ve oğlu İshâk aleyhisselâmı da alarak Mekke'ye geldi. Hac ibâdetini yaptıktan sonra, birlikte Şam'a döndüler.

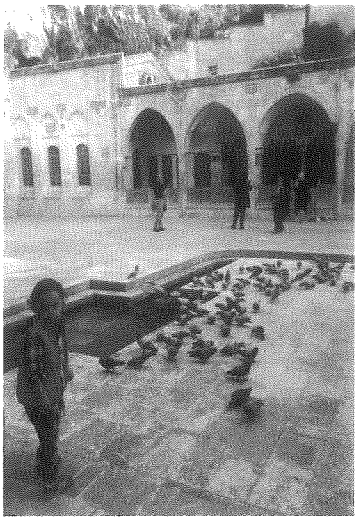

İbrâhim aleyhisselâm, vefât etmeden önce oğlu Hazreti İsmâil'e şu vasiyette bulundu:

"Ey oğlum! Alnında parlayan bu nûr, son peygamber Muhammed aleyhisselâmın nûrudur. Bütün baba ve dedelerimizin vasiyeti, bu nûru iyi muhâfaza edip, ehline teslim etmektir. Bu mübârek nûru iyi muhâfaza et. Nikâhlı, afîf ve temiz kadınlara teslim eyle. Evlâdına da böyle vasiyette bulun" dedi.

175 yaşında Hazreti Hacer ve Hazreti Sâre'den sonra Kudüs'te vefât etti. Kudüs civârında Habrun kasabasında bir mağaraya defnedildi. Bu kasaba, İbrâhim aleyhisselâmın Halîl (Allahü Teâlâ'nın dostu) ismine izâfeten Halîlurrahmân ismiyle meşhurdur.

Hazreti Lût, Hazreti İshâk ve Hazreti Yâkûb ile pekçok peygamberin bu beldede bulunduğu rivâyet edilir.

Müslüman hükümdârlar oradaki mescitleri ve türbeleri kendi devirlerinde tâmir ettirmişlerdir.
Halîlurrahmân'daki mescit ve türbeleri ise son olarak Osmanlı Sultânı 2. Abdülhamîd Han tâmir ettirmiştir.

Hazreti İbrâhim aleyhisselâm ülülazm peygamberlerin 2.'si olup, Peygamber Efendimiz Muhammed aleyhisselâmdan sonra bütün peygamberlerden ve resûllerden üstündür. İbrâhim aleyhisselâmdan sonra gelen bütün peygamberler O'nun neslindendir.

Allahü Teâlâ Hazreti İbrâhim'i ilâhî sırlara vâkıf kıldı ve O'nu, ateşe atıldığında nefsiyle, oğlu Hazreti İsmâil'i Allah için kurbân etmesini bildirip evlâdı ile malı ile imtihân etti.

Malı ile imtihân edilmesi şöyle olmuştur:
O kadar zengindi ki, sâdece sığırları yarım milyon olup, davarları ovaları ve vâdileri dolduruyordu.

Cebrâil aleyhisselâm insan sûretinde gelip;
"Yâ İbrâhîm, bu sürüler kimindir?" deyince;
"Allah'ındır fakat benim elimde emânettir. Allahü Teâlâ'yı tesbih et, ismini an, O'nu zikret, bu sürülerin hepsi senin olsun" diyerek bütün malını bağışladı.

Cebrâil aleyhisselâm kendini tanıtınca, Hazreti İbrâhim; "Ben Allah için bağışladığımı geri alamam" diyerek bütün malını satıp, Allah yoluna sarf etti.

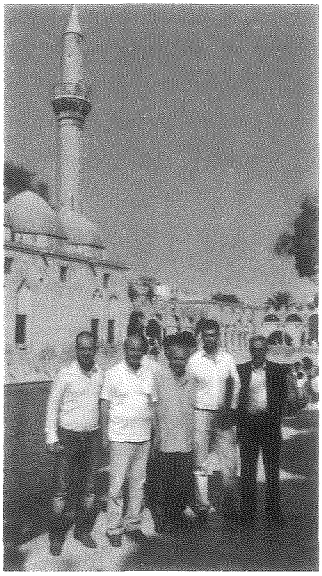

Hazreti İbrâhim kendisine nâzil olan (indirilen) emir ve yasakları tamâmen halka bildirdi. Allah'tan başka şeylere tapmanın bâtıl (geçersiz) olduğunu çok açık bir şekilde anlattı. Şirke (Allah'a ortak koşma) yol açacak kapıların hepsini kapattı.

Çocukluğundan ölümüne kadar hak din üzere olduğundan ve insanlara hak dîni bildirdiğinden dolayı, O'nun milletine işâret için Kur'ân-ı Kerîm'de "Hanîfen" (hak din üzere bulunanlar) diye zikredilmiştir.

Hazreti İbrâhim'in husûsiyetleri Kur'ân-ı Kerîm de Nahl sûresi 120, 121, 122. âyetlerde bildirilmektedir.

Misâfirperverliği ve cömertliği dillerde dolaşırdı. Misâfir olmayınca yemek yemez, bir misâfir bulmak için uzaklara giderdi. Bu vasfından dolayı ona Ebû'd-Düyûf (misafirler babası) adı verilmişti.

Kıblesi Kâbe idi. Namaza durduğu zaman kalbinin coşması, hışırtısı çok uzaklardan duyulurdu.

İbrâhim Aleyhisselâmın Mûcizeleri:

1. İbrâhim aleyhisselâmın mübârek vücûduna ateş tesir etmedi. Nemrûd O'nu ateşe attığında Allahü Teâlâ; "Ey ateş! İbrâhim üzerine serin ve selâmet ol" buyurunca ateş onu yakmadı.

2. Cansız olan, parça parça edilmiş ve parçaları ayrı ayrı yerlere konmuş olan kuşlar (4 kuş), İbrâhim aleyhisselâmın çağırması üzerine yeniden dirilmişlerdir.

3. İbrâhim aleyhisselâmın mûcizesi ile taşlar kömür gibi yanmıştır. Rivâyete göre İbrâhim aleyhisselâm Şam tarafına hicret ettiğinde çayırlık, çimenlik bir yerde konaklamıştı. Orada yakacak hiçbir şey bulamayan, buldukları az bir şeyle ihtiyaçlarını karşılayamayan ahâli, durumlarını İbrâhim aleyhisselâma anlattı. İbrâhim aleyhisselâm taşları toplattı ve kömür gibi yaktı. Bu mûcizeyi gören pekçok kimse îmân etti.

4. Bâzan yırtıcı ve yabânî hayvanlar İbrâhim aleyhisselâmla berâber giderler ve dile gelerek gâyet açık bir şekilde O'nunla konuşurlardı.

Bir defâsında, hanımı Hazreti Hacer ve oğlu İsmâil'le görüşmek ve onları ziyâret etmek için Mekke'ye gitmişti. Şam'a geri dönüşünde birçok yabânî hayvan, İbrâhim aleyhisselâm ile berâber yürüyüp, O'nunla açıkça konuştular.

5. İbrâhim aleyhisselâm duvarların ve dağların arkasını da görürdü. Bu mûcizesi Mısır'a gittiğinde zevcesi Hazreti Sâre'ye musallat olmak isteyen zamânın kralı Firavun, Hazreti Sâre'yi sarayına alınca, İbrâhim aleyhisselâm dışardan içeriyi seyretmiştir. Sarayın duvarları ona cam gibi olmuş ve gözünden perde kaldırılmıştır. Böylece Hazreti Sâre'ye el uzatmaya kalkışan Firavun'un ellerinin kuruyup, ayaklarının tutmayarak yere yıkıldığına şâhid olmuştur.

6. İbrâhim aleyhisselâmın bastığı taşın üzerinden ağaç bitip yeşermiştir. Bu istek dîne dâvet ettiği bir beldenin ahâlisinden gelmiş, duâsı üzerine mûcizeyi göstermiştir.

7. İbrâhim aleyhisselâmın oturduğu yerden güzel kokular yayılırdı. Ayrılsa bile, senelerce güzel kokusu oradan çıkmazdı. Hazreti İsmâil de babasının evine gelip gittiğini, onun kokusundan anlamıştı.

İbrâhim aleyhisselâmın dîni:

İbrâhim aleyhisselâmın dîni, Hanîf dînidir. Yanlış ve sapık olan şeye hiç dalmadan doğruya yönelen mânâsınadır. İbrâhim aleyhisselâm, Keldânî kavminin taptığı putlara aslâ tapmayıp, onları aşağılayıp, Allahü Teâlâ'ya ibâdet ettiği için, Hanîf denilmiştir.

Ayrıca, kendisinde eğrilik bulunmayan dosdoğru olan din mânâsında da Hanîf dîni denilmiştir.

Peygamber Efendimize peygamberlik bildirilmeden önceki Arablardan birçok kimse Hanîf dînine mensuptu.

İbrâhim aleyhisselâma bildirilen Hanîf dîninin esaslarından bâzıları şunlardır:

Kimse kimsenin günâhını yüklenmez. Kimse başkasının günâhından sorumlu olmaz. İnsanlar âhirette ancak ihlâsla işlediği sâlih amellerinin ve niyetlerinin faydasını görürler.

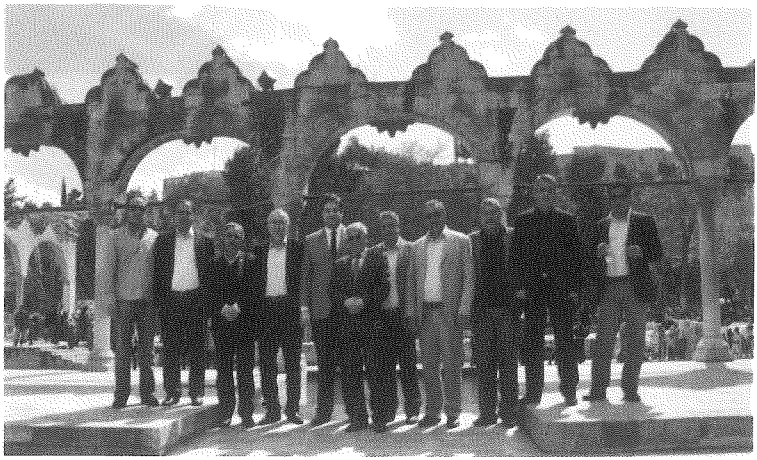

Her insanın hayır ve şerden ibâret olan ameli kıyâmet gününde mizânında görülecektir. İnsana çalışmasının karşılığı tam olarak verilecektir.

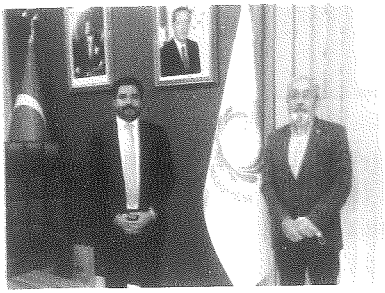

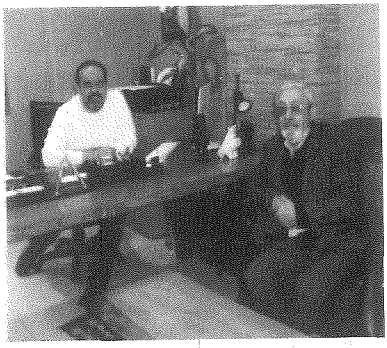

Harrân'da yetişen evliyânın büyüklerinden

HAYÂT BİN KAYS EL-HARRÂNÎ

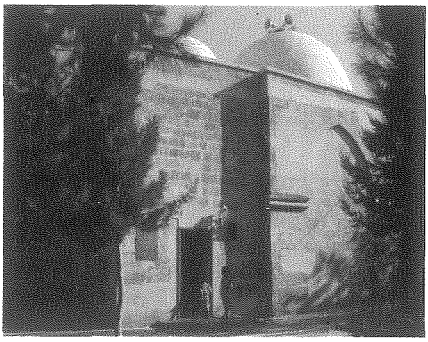

Hayat Bin Kays El Harrani Hazretlerinin türbe girişi ve Sandukası (Kabri)

Hayat Bin Kays El Harrani

Hayatı:

Harrân'da yetişen evliyânın büyüklerinden, âriflerin ileri gelenlerinden. Nesebi; **Hayât bin Kays bin Kahhâl bin Sultan el-Ensârî el-Harrânî**'dir. Urfa'ya bağlı Harrân kazasında doğup yetiştiği için "Harrânî" nisbeti ve "Şeyh-ül-Kıdve" lakabı ile meşhûr oldu.

Doğum târihi hakkında, kaynaklarda bir bilgiye rastlanamamıştır. Ömrünün 50 senesine yakınını Harrân'da geçirmiş büyük bir velîdir. İnsanlar ve bâzı sultanlar, onu ziyâret edip duâsını alırlar, onunla berâber olmakla bereketlenirlerdi. Yüksek hâllerin ve kerâmetlerin sâhibi olup, ehliyeti, ihlâsı, iffeti yanında, dînine çok bağlı bir zât idi.

Hayât bin Kays hazretleri cömertliğiyle meşhûrdur. 1185 (H.581) yılında orada vefât etti. Harrân'ın dışına defnedildi. Kabri, ziyâretçilere açıktır.

Hayât bin Kays hazretleri büyük himmet sâhibi olup, yüksek makamlara kavuşmuştu. Keşf ve kerâmetleri, açık ve meydanda bir zât idi. Allahü Teâlâ ya yakınlık derecesi bakımından yüksek bir mevkide bulunuyordu. Hakîkat ilimlerinde derin bilgisi vardı. Sayısız kerâmetleri yanında, hikmetlerle dolu, yüksek hakîkatleri açıklayan sözleri çoktur. İlimde ve tarîkatta o kadar yükselmişti ki, himmet ve tasarrufları "Yed-i Beyzâ"ya benzetilirdi.

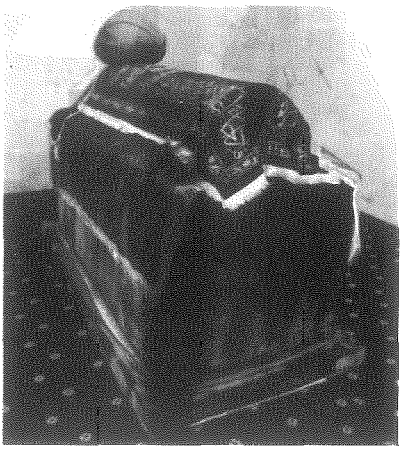

Yed-i Beyzâ, Mûsâ aleyhisselâmın mûcize olarak gösterdiği beyaz ve parlak olan sağ eli olup, istediği vakit yakasına sokup çıkardıkça, güneş gibi bir ilâhî nur parlamaya başlardı. Düşmanları bu nûr-i ilâhîyi görünce, kaçıp dağılırlardı. Bu tâbir, mecâz olarak, kerâmet ve hârikulâde hâller ve meziyetler hakkında da kullanılırdı.

O, her yönden ilim ve hâl sâhiplerine ışık tutmuş ve kendisine ilim, hâl ve zühd yönünden reislik verilmiştir. Bu hususlarda, pek çok velî kendi talebelerinin terbiyesini ona havâle etmişler ve onun sâyesinde nice kimse makam ve hâl sâhibi olmuştu.

Ondan sayısız kimse ders ve feyz almıştı. Yetiştirip mezûn ettiği talebelerinin sayısı da hayli kalabalıktır. Yetiştirmiş olduğu talebeler, karanlık bir gecede parlayan yıldızlar misâlî, seçilmiş ve kerâmet ehli zâtlardır.

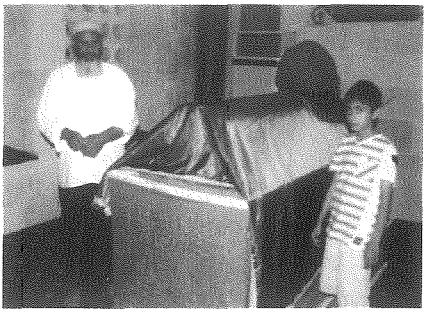

Evliyânın büyüklerinden birçoğu, onun hâllerini beğenip, söylediklerini tekrar etmişler ve birçok âlim de, onun büyüklüğünü her vesîle ile dile getirmiştir. Âlim ve câhil, herkes ondan istifâde etmiş, Harrân halkının başı sıkıştığında ona başvurulmuştur.

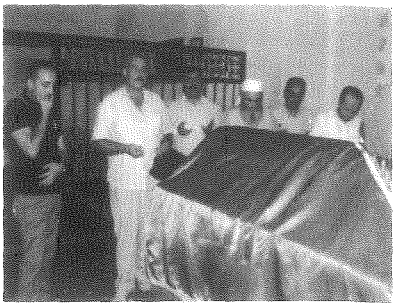

Meselâ Harrân Ovasında, bazen günlerce suyun damlası bulunmaz olurdu. Halk, bunun çaresini bulmuştu. Hemen Hayât bin Kays hazretlerine koşar, onun duâsını alır, duâsının himmet ve bereketiyle yağmur yağar, halk susuzluktan kurtulurdu.

Bu hususta onun yardımları saymakla bitirilemez. Sultan Nûreddîn Zengî onu ziyâret edip, hıristiyanlara karşı yaptığı cihâdda azim ve gayretini kuvvetlendirince, onun muvaffak olması için duâ ederdi.

Sultan Selâhaddîn-i Eyyûbî de ziyâret eder, ondan duâ isterdi. Duâsını alarak yaptığı harbi kazanırdı.

Hayât bin Kays el-Harrânî hazretlerinin oğlu Ebû Hafs Ömer şöyle anlatır;

Şeyh Zagîb er-Rahâbî, babamın ziyâretine gelmişti. Babam ise, sabah namazından sonra evinin kapısında oturmuş, kendi işi ile meşgûl oluyordu. Zagîb er-Rahâbî gelip kapının diğer tarafına oturdu. Babam, onunla hiç konuşmadı. Şeyh Zagîb, buna alındı ve içinden;

"Tâ Rahâbe'den geldim de, bana hiç iltifât edip konuşmadı. Hiç böyle olur mu?"diye düşündü.

Babam ona hemen şöyle seslendi;

"Benim hakkımda kalbinden geçirdiğin şu îtirâzından dolayı, sana bir zarar geleceğinden korkuyorum. Bunun dış âzâlarında mı, yoksa iç âzâlarında mı meydana gelmesini istersin?"

O da; "Dış âzâlarımda olsun"deyince, babam elini uzattı, o ânda gözlerinden bir tânesinin şekli ve yeri değişip rahatsızlandı. Adam kalkıp hürmet gösterdi ve oradan ayrıldı, memleketi olan Rahâbe'ye döndü. Birkaç sene sonra, kendisine bir yerde tesâdüf ettiğimde, gözünün iyileşmiş olduğunu gördüm.

Sebebini sorunca;
"Bir zikir halkasına iştirâk ettim. Orada babanızın talebelerinden biri ile görüştüm. Ellerini hasta gözüme koyunca, hemen iyileşip eski hâline döndü"diye cevap verdi ve "O gün, baban benim gözüme parmağı ile işâret ettiği zaman kalb gözüm açılmış, onun feyzi ile birçok garîb şeyler görmüştüm" dedi.

Harrân'da bir câmi yapılıp, sıra mihrâba gelince, kıble husûsunda Hayât bin Kays hazretleri ile câmiyi yapan zât arasında ihtilâf çıktı. Sonunda Hayât bin Kays ustaya;"Önüne bak, kıbleyi göreceksin!" buyurdu. O zât da, önüne baktığında Kâbe'yi karşısında gördü ve düşüp bayıldı.

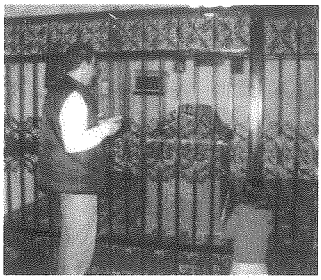

Bir gün, Hayât bin Kays hazretleri ile berâberindekiler, yolculuğa çıkmışlardı. Yorulunca, bir yerde dinlenmek istediler. Ümm-i Gâylân denilen bir ağacın altında istirahate çekildiler.

Bir aralık hizmetçisi, Hayât bin Kays'a;
"Ben, hurma yemek istiyorum"deyince; ona:
"Şu ağacı salla, hurma düşer ve yersin" buyurdu.

Hizmetçi; "Bu ağaç Ümm-i Gâylân denilen bir ağaçtır, hurma ağacı değildir" dedi.

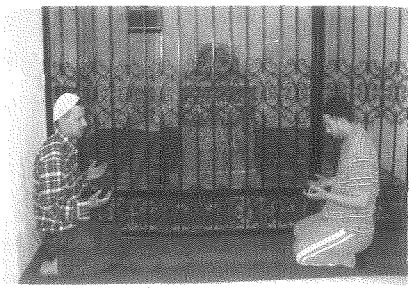

Hayât bin Kays hazretleri, "Ben sana o ağacı salla diyorum" deyince, hizmetçi ağacı sallamak zorunda kaldı. Ağacı sallayınca, misk gibi yaş hurma dökülüverdi. Dökülen hurmaları yediler, doydular ve sonra kalkıp gittiler.

Sâlih bin Gânim bin Ya'lâ isimli bir zât;

"Güzel bir günde, Yemen'den Hind Denizine bir sefere çıkmıştı. Gemi denizin ortasına gelince, şiddetli esen fırtına ve dalgalara tutuldu. Gemi hasara uğrayıp delindi ve battı. Salih bin Gânim, bir tahta parçasına tutunarak, kimsenin yaşamadığı bomboş bir adaya ulaştı. Çok gezdiği hâlde hiç kimseyi göremedi. Orada bir mescid görüp, içeriye girdi. Mescidde bulunan dört kişi, kıbleye yönelmiş, tâat ve zikir ile meşgûl idi. Selâmlaştıktan sonra hâlini hatırını sordular.

O da, soranların hâllerini müşâhedeye devâm etti. Yatsı namazı vaktinde, Hayât bin Kays hazretleri içeriye girdi. Onların yanına yaklaşıp selâm verdi. Namaz kılmak için öne doğru geçti. O'nu imâm yapıp, yatsıyı cemâatle kıldılar. Sabaha kadar ibâdet, tâat ve zikir ile meşgûl oldular. Sabah namazı da kılındı.

Namazdan sonra, Hayât bin Kays hazretlerinin; "Ey tövbe edenlerin sevgilisi. Ey âriflerin neşe, sevinç kaynağı. Ey âbidlerin gözbebeği. Ey yalnızların dostu. Ey sığınanların sığınağı ve ey ümidini kesenlerin dayanağı. Ey sıddîkların kalblerinin kendisine meylettiği ve sevgililerinin kalblerinin kendisiyle dost olduğu ve korkanların himmetinin kendisine bağlandığı yüce Rabbim" diye münâcâtta bulunup, yalvardığını

işitti. Sonra ağladı. O sırada etrâfı aydınlatan nurlar gördü. Onlar sebebiyle, ayın on dördündeki parlaklık gibi her taraf aydınlanmıştı.

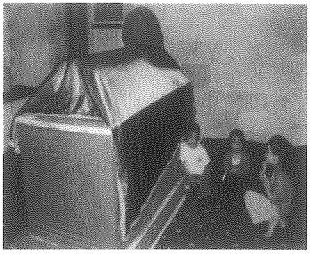

Sonra Hayât bin Kays mescidden; "Sevenin, sevgiliye gitmesi, büyük bir iştir. Çünkü kalbte korkulardan meydana gelen dehşetli üzüntü vardır. Ey sevgili. Ben ıssız çölleri yürüyerek katediyorum. Karşılaştığım bütün ovalar ve dağlar, beni hep sana gönderiyor" mânâsındaki beyitleri söyleyerek çıkıp gitti.

Orada bulunanlar, Sâlih bin Gânim'e; "Bu zâta tâbi ol" dediklerinde, peşine takıldı. Yer ve gök, denizler ve dağlar, sahrâlar, onun ayağı altında dürülüyordu. O, her adımını atışında, "Yâ Rabbî! Hayât'a hayat ver" diyordu. Az zaman sonra, bir anda yeryüzü katlanıp, hemen Harrân'a geldiler. Oradakiler henüz sabah namazını kılıyorlardı."

Ebû Abdullah el-Kureşî diyor ki;

"Vefâtlarından sonra kabirde, hayatlarındaki gibi kerâmetleri ve tasarrufları devam eden dört evliyâ gördüm.

Bunlar;

"Ma'rûf-i Kerhî, Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî, Ukayl-i Münbecî ve Hayât bin Kays el-Harrânî hazretleridir."

Hikmetlerle dolu, kalblere tesir eden sözlerinden bâzıları şunlardır:

"Kalbinde, Allah korkusu bulundurmak ve sıddîklerin hâlleri ile hâllenmek isteyen kimse, her işinde sünnet-i seniyyeye yapışmalı, onu mutlaka yerine getirmeli ve helâl lokma yemelidir. İnsanın meleklik sıfatından mahrûm olması; haram yemesi ve Allahü Teâlâ'nın yarattıklarına eziyet etmesi sebebiyledir."

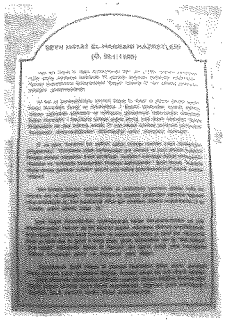

"Kalb yumuşaklığını, Allah adamı olan evliyânın sohbetlerine devâm etmekte aramalıdır. Kalb nûrunu da, sohbete olan gayreti devâm ettirmede aramalıdır."

"Sâdık talebenin alâmeti şudur; Bir ân bile, Rabbini zikretmekten, O'nu hatırlamaktan ayrılmamalı ve O'nun hakkını gözeterek, farz ve sünnetlere devâm etmeli, dünyânın geçici zevklerinin sevgisini kalbe sokmayıp atmalı ve kalbinde dâimâ Cenâb-ı Hakk'ın sevgisini bulundurmalıdır."

"Haramlardan sakın ve dünyâya düşkün olma. Zühde, ibâdet etmek niyetiyle sarılmalı, yoksa kendisinin zühd sâhibi olduğunu gösterip, dünyâlıklara kavuşmak için onu vesîle etmemelidir."

"Muhabbet, yâni Allahü Teâlâ'yı sevmek, mârifetin (yâni O'nu tanımanın) ve Hakk'a giden yolun en büyük nişânıdır. Bâkî, sonsuz var olan sevgiliye, muhabbet ile kavuşulur."

Türbesi restore edildi

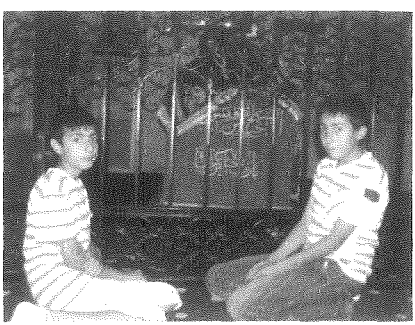

Ölümünden önce ve sonra keramet sahibi olan, Şanlıurfa ve yöresinde "Şeyh Hayat-i Harrani" olarak da bilinen ve hemen her gün sayısız ziyaretçilerin akınına uğrayan, zatın hürmetine halis niyet ve temiz kalb ile huzurunda Allahü Teâlâ'ya yapılan duaların kabul olduğu hikmet sahibi ve 4 büyük İslam Âliminden biri olan Hayât bin Kays el Harrânî Hazretlerinin Şanlıurfa'nın Harran ilçesinde bulunan türbesi restore edildi.

Hayat Bin Keys El Harrani Hazretlerinin türbesi ve külliyesinin restorasyonu, Harran Belediyesinin önderliğinde Şanlıurfa'nın eski Valilerinden T. Ziyaeddin Akbulut zamanında başlatıldı ve Şahabettin Harput zamanında da tamamlandı. Cami ve türbe 1999-2001 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğünce restore edilmiştir.

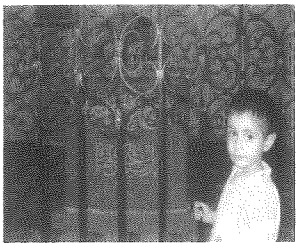

2019 yılında da türbe ve çevresi yeniden düzenlenmiş, dolayısıyla uzun süre ziyarete kapanmıştı. 2019 yılı sonu ve 2020 yılı başlarında Hayat Bin Kays El Harrani hazretlerinin türbesi tekrar ziyarete açıldı.

Hayat Bin Kays Hazretlerinin tasarrufu öldükten sonra da devam etmektedir.

Şeyh Yahya Hayat El-Harrani
(Hayat B. Kays-Hayat B. Abdülaziz)

Türbesi ve Camii

Şeyh Yahya Hayat El Harrânî; XII. yüzyılda Harran'da yaşamış ve 1185 tarihinde burada vefat etmiş büyük bir İslâm âlimi ve mutasavvufudur.

1184 yılında Şeyhin sağlığına yetişen ve O'nu ziyaret eden İbni Cübeyr bizlere şu bilgileri vermektedir;

"Allah bu şehri (Harran) dindar, iyi kişilerin oturduğu, kendini Allah'a adamış seyyahların uğradığı bir yer yapmış. Bu kişilerden Ebü'l Berakat Hayat b. Abdülaziz'i kendi adını taşıyan mescidin kıblesine inşa ettiği zaviyede ziyaret ettik. Bu zaviyenin yanında oğlu Omar'ın zaviyesi de bulunur. Babasının yolunu tutmuştu. O'nda zahitlerde gördüğümüz halleri gördüm. Şeyh Ebü'l Berakat'ın yanına vardık. 80 yaşını aşmıştı. Bizimle

el sıkıştı, bize hayırlı dualarda bulunup oğlu Ömer'i görmemizi tavsiye etti. O'nun yanına vardık."

İbn Cübeyr'in verdiği bu bilgilerden, şeyhin vefatından önce burada kendisine aitbir mescid ve zaviyenin bulunduğu anlaşılmaktadır.

XVII. yüzyılın ortalarında Harran'ı ziyaret eden Evliya Çelebi, Şeyh Hayat'ın türbesinden şu şekilde bahsetmektedir;

"Şeyh Yahya (Hayat) ziyaret yeri Harran dibindedir. Kutupluğa ayak basmış ulu sultandır. Harran Kalesinin yanında çöl tarafında büyük bir kubbe içinde medfundur.

Çöl Arapları bu sultana son derece bağlıdırlar. Hatta Araplar arasında mühim bir mesele için yemin ettirmek icap etse ta Basra, Lahsa, Umman, Cezayir, Kurna'dan gelip bu sultanın üzerine "Yahya Hayati'nin başı için" deyip duvara el sürse Allah'a yemin etmiş gibi sayarlar. Bu sultana Yahya Hayati demelerinin aslı, bir seccade üzerinde tahiyatta ve hayatta oturur gibi oturduğundandır."

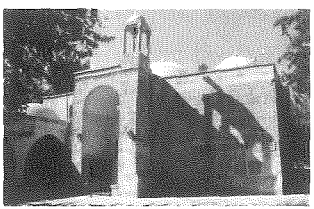

Şeyh Hayat'ın türbesi ve bunu güneyine bitişik olan camisi, Harran şehir surlarının kuzey batı dışarısındaki mezarlık alanındadır. Türbe ve caminin günümüze kadar önemli değişiklikler geçirdiği duvar ve payelerdeki izlerden anlaşılmaktadır. Dört paye ve kemerler üzerine oturmuş tromplu bir kubbenin örttüğü türbede Şeyh Hayat'ın sandukası bulunmaktadır. Türbenin doğu tarafında, giriş kısmı olarak kullanılan kubbeli ikinci bir mekân inşa edilmiştir. Rice, sandukanın bulunduğu kubbeli mekânın Eyyûbiler devrinde yapıldığını söylemektedir. Türbe ve girişinin güney tarafına bitişik olarak ikişerli sıra halinde, dört kubbenin örttüğü cami bulunmaktadır. Kubbeler, yanlarda duvar payelerine, ortada bağımsız bir payeye oturur.

Orta eksenden batıya kaymış durumdaki mihrabın sonradan yapılmış olması, duvar ve payelerdeki bazı mimari izler bu caminin esasının İbni Cübeyr'in sözünü ettiği mescit ve zaviye olduğunu, sonradan önemli değişiklikler geçirerek bugünkü şekli aldığını göstermektedir.

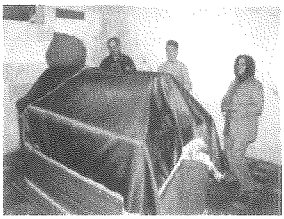

Camiye giriş, doğu cephedeki taç kapıdan olmaktadır. Kapı üzerindeki kitabede; bu meşhed'in (türbe) Hayat İbni Kays'ın (İbni Cübeyr, İbni Abdülaziz diyor) oğlu Ömer'in emri ve kız kardeşine oğlunun eliyle h. 592 (m.1195) tarihinde yaptırdığı yazılıdır. Tabakat el-Kübra'da Şeyh'in vefat tarihi olarak h. 581 (m. 1185) verilmiştir. Buradan, türbenin şeyhin vefatından 10 yıl sonra inşa edildiği ortaya çıkmaktadır.

Cami ile türbeyi ayıran duvarın camiye bakan tarafında iki tamir kitabesi bulunmaktadır. Bunlardan solda olanında Şeyh Hayat İbni Kays'ın adı ve ebced hesabi ile h.882 (m.1399) tarihi kayıtlıdır. Sağdaki iki satırlık kitabede ise, bu cami ve makamın h.1168 (m.1755) tarihinde tamir edildiği yazılıdır. Caminin güney doğusuna bitişik olarak, doğu-batı istikametinde, 4 kubbeli kuzeye açık bir revak eklenmiştir. Cephesindeki kitabeden bu revakın h.1275 (m.1858) tarihinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Caminin doğuya bakan taş kapısının üzerinde, 4 sütuna oturan taş kubbeli minber minare bulunmaktadır.

Harran'ın Tarihi Mezarlığı

Harran'da biri surların batı dışarısında Şeyh Hayat'ın türbesinin bulunduğu yerde, diğeri surların doğu dışarısında olmak üzere 2 mezarlık bulunmaktadır. Bunlardan Şeyh Hayat'ın türbesinin bulunduğu mezarlıkta süslemeli şahideler dikkat çekmektedir.

Harran'ın tarihteki esas İslâm Mezarlığı surların doğu dışarısında yer almaktadır. Ancak, bu mezarlık tamamen kaybolmuş, sanat değeri olan, süslemeli ve kitabeli şahideler toprak altında kalmıştır. Son yıllarda bu bölgede yapılan ev inşaatlarının temel kazılarında, bu mezar taşlarına sıkça rastlanılmaktadır.

Prof. Dr. Ramazan Şeşen "Harran Tarihi" (1993) adlı eserinde, Yakut'un "ayakta duran adamlar gibi uzun mezar taşlı" mezarlıklardan bahsettiğini belirtmektedir. Yakut'un sözünü ettiği bu mezarlık, surların doğu dışarısında toprak altında kalan ve üzerine evler yapılan mezarlık olmalıdır.

Harran kazılarında bulunan ve günümüzde ayakta olan mimari eserler

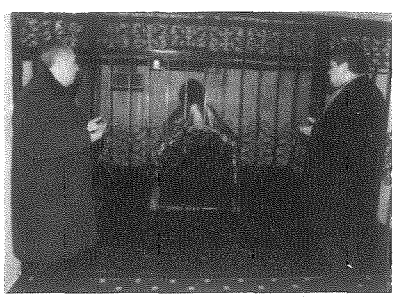

Parlak bir tarih ve ilim geçmişine sahip olan Harran, tarih boyunca birçok devletin hâkimiyetine girdiğinden kültürlerin kaynaştığı bir kent olmuş ve zengin mimari eserlerle donatılmıştır. Ancak, hiçbir zaman Bizans ve Haçlı hâkimiyetine girmeyen Harran'da bu devletlere ait eserler yer almamıştır.

Kentin ortasında yer alan höyükte ve sur içerisindeki harabelerde Sin Mabedi ve üniversite dâhil en eski mimari eserlerin temel kalıntıları yer almaktadır.

Harran'ın zengin mimarisinden sadece surlar, iç kale, Ulu Cami, Şeyh Hayat el-Harrânî türbe ve camii ile konik kubbeli evler günümüze kadar gelebilmiştir.

HAYAT
BİN KAYS EL HARRANİ
HAZRETLERİNİN
MÜBAREK
İSMİNİN GEÇTİĞİ
ŞİİRLERDEN
BÖLÜMLER

Hayat Bin Kays El-Harrani Hazretleri kastedilerek yazılmış bazı şiirler;

"Yıkılmıştır, onaran yok burcunu,
Harrani'den almaktasın gücünü,
İmam Bakır şarkta tutar ucunu,
Boz, Sarı, hem yeşil nakışın Harran"

M.Talat KARAÇİZMELİ
(HARRAN Şiirinden)

"Bir yanında Şeyh Hayat El-Harrani,
Diğer yanında İmam Bakır Hazretleri
Kol kanat germişler sana..
Manevi çadırlarını kurmuşlar topraklarına..
Ama biz o ... gönül sultanlarına da layık olamamışız,
Harran, Harran."

A.Naci İPEK
(HARRAN'a AĞIT Şiirinden)

"Sökerken ötelerden şafak
Gün doğmak istemiyor sanki
Bir ilahi ses geliyor Hayat-ı Harrani'den
Ka'be'den ezanı duyuyorum sanki"

Faik DÜNDAR
(HARRAN Şiirinden)

"Dünyaya gelen göçmek için gelir
Hak ile batılı seçmek için gelir
Maddeden manaya geçmek için gelir
Diyen Hayat El-Harrani
Ölümünden sonra
Tasarruf eden dört uludan
Harran ey Harran"

Yusuf ERKİŞİ
(HARRAN ey HARRAN Şiirinden)

"Harran bit tütsü, bir duman
Soylu rüyalardan
Hayat El-Harrani, İmam Bakır
Bir bulut gibi geçer ufkumuzdan
Hayriyesiyle Nabi bir gül tutar gönlümüze"

Yusuf ERKİŞİ
(HARRAN Şiirinden)

"Tarihi değiştiren o yüce sesler hani
İshak, Yakup ve Musa yurt edinmiş Harran'ı
Ruhlara huzur verir güven sarar her yanı..
Şeyh İmam Bakır ile Şeyh Hayat-ı Harrani"

Mehmet KURTOĞLU
(HARRAN GÜZELİM ŞEHİR Şiirinden)

Neseb-i Hayat

Nesebi; Hayât bin Kays bin Kahhâl bin Sultan el-Ensârî el-Harrânî'dir,
Urfa'ya bağlı Harrân'da doğup yetişen ve medfun Şeyh-ül-Kıdve velidir,
Çölleri katederken "Yâ Rabbî! Hayât'a hayat ver"derdi O Yed-i Beyza,
Sevenin, sevgiliye gitmesi büyük iş, kalbteki düşüş döner korkuya...

"Ey tövbe edenlerin sevgilisi. Ey âriflerin neşe, sevinç kaynağı,
Ey âbidlerin gözbebeği, yalnızların dostu, sığınanların sığınağı,
Ey ümidini kesenlerin dayanağı, rahmeti bol yüce Rabbim" derdi,
İşte O Yed-i Beyza, Şeyh-ül-Kıdve veli, Hayât bin Kays El-Harrâni...

Ma'rûf-i Kerhî, Ukayl-i Münbecî, Abdülkâdir-i Geylânî, Hayât El-Harrâni,
Yetişir Mü'minlerin imdadına her daim, bu zatlar ile herkes olur mülayim,
Cenab-ı Hak onları "Ehli Tasarruf" kılmış ki, isteyen mü'mine versin nasibi,
Her biri Ulu Veli, Hak katında bir eli, tasarruf ikramıyla muhtaçlarda bir eli...

Şeyh Hayât bin Kays bin Kahhâl bin Sultan el-Ensârî el-Harrâni Hayydır,
Harran'da mukim, yolu Peygamber yolu, yüce, sağlam, müstakim berhayattır,
Harran'da keremiyle her haliyle diridir, kalblere sultan olmuş seyyidlerin piridir,
Kim ki ziyaret edip dua istemez ise, kalbleri kararmıştır, riyakârdır, delidir...

Müslüm ABACIOĞLU

ŞEYH HAYET EL-HARRANİ

I

Onikinci asırda Harran'da "Hayat" güzel,
Şehrin sakinleri hoş, kötülük kayıp gitmiş..
Orada mutasavvıf, mevcudiyeti özel;
Şeyh Hayat El-Harrani yaşıyor, nifak bitmiş..

Büyük evliyalardan, mürşid-i kâmil, arif,
Tevazuyla süslenmiş gül yaprağından zarif,
Peygamberlere ait nice lütuf var onda
Candan içre can O'nda, candan aziz yar O'nda...

Sohbetiyle toplumda sevdayı gezdiren O,
İyileri kötüden ayırıp sezdiren O;
Gönüllere kapılar açıp keşif yapıyor,
Yüreklerde atarak Hakka kanat çırpıyor...

Damarda kan oluyor, beyinde zekâ, akıl;
İdrak edemez bunu aşkını bilmeyen kul..
Sayısız kerameti dillerde dolaşıyor,
Tasarruftaki adı "Yed-i Beyza" taşıyor...

Müşkülleri halleden bir hüccet ehli önder;
Örnek olan, öğreten, halka emsalsiz rehber..
Hergün başı sıkışan doğru O'na koşmada,
Duası himmetiyle dertten uzaklaşmada...

O Hakkın nazlı kulu, mümkün mü reddedilsin?
Sırrını Hak katından gafil olan ne bilsin?
İsmi ittifakların, sevgilerin adıdır,
O, Harran'ın her şeyi, "Dünya-Ahret tadı" dır..

Talebeleri Şeyhi yıllarca anlattılar,
İlim sofralarına nice tadlar kattılar.
Bir seccade üstünde oturmuş "Tehiyyat" ta,
Sevgili kul bugün de, o gün gibi hayatta.

Hala Ma'rûf-i Kerhî, Ukayl-i Münbecî ve
Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî gibi verir nasibi..
Meşayihten bu dört zat ölmez, berhayattırlar,
Karargâh türbelerden hükmeden ayettirler...

Cenab-ı Hak onları "Ehli Tasarruf" kılmış,
Herbiri bir bölgenin kalbine sultan olmuş;
Şahlar ile gedalar hep ziyaret ederler,
Mana'lardan feyz alıp yollarına giderler...

Hayat Bin Kays Harran'da keremiyle diridir,
Bölgede merhametli seyyidlerin piridir..
"Şeyh-ül-Kıdve" olarak nam salmış Ulu Veli,
Bir eli Hak katında, muhtaçlarda bir eli...

Mescitler yapılırken "Kıble" O'ndan sorulur,
Görmeyenin gözüne "Ka'be" ile durulur..
Yağmurlar yağmayanda duayı çağlatan O,
Mazlumlarla beraber gökleri ağlatan O...

Garipler inleyende, kuzular meleyende,
Kurtlar, kuşlar, naçarlar rızkını dileyende,
İmamet'i olmasa şaşırır bütün kullar,
Menzile erişemez yarı yolda kalırlar...

O'nun gözyaşlarıyla sulanır bütün Harran,
Kal'ası yıkılsa da ovası kalmaz viran.
Bereket toprağında sevdasıyla boy verir,
Harran adı O'nunla diri kalır, yücelir...

II

O, tam dokuz asırdır duasıyla necatta,
Elleri Hakk'a açık İlahi Münacaat'ta;
"Ya Rabbi, Senden başka tamah olunan kimse,
Bulamadım, Allah'ım, Senin kapına çöktüm...

Rükû', secdede kaldım. Kıyamla boyun büktüm,
Ömrümüze izzet kat, gönül penceremizi aç,
Kulların aciz, gafil... Senin affına muhtaç...
Kurtuluşu umarak nefsimi bağlamışım,

Aşkınla ağlamışım, zikrinle dağlamışım...
Bizlere kereminden müjdeler, sevinçler ver,
İzninle nasibimiz, olmasın hüzün, keder...
Ey tövbe edenlerin, ariflerin süruru,

Ey yalnızların dostu, Abidlerin göz nuru...
Çaresizler melcei, hayat, umut ocağı,
Sıddık kalblerin meyli, varılan son bucağı,
Sen kapkara günleri aydınlatıcı Rabbim...

Huzurunda diz çöküp Sana yalvarıyorum,
Akan gözyaşlarımda "Rahm"ini arıyorum...
Sevenin sevgiliye koşması aceledir,
Mutlak heyecan ile, dopdolu can iledir...

Ya Rabbi "Hayat"ına lütfundan bir hayat ver,
Zorlukları aşmada azim, kolaylık göster...
Münacaat nurlandıkça şavkı vurdu Harran'a,
Elbet saadet düşer huzuruna varana...

Bütün yollar ezelden-ebede O'na çıkar,
Yüce dağlar, ovalar, ırmaklar O'na akar...
Bir gönül ehli insan mümkün mü O'nsuz kalsın?
Mümkün mü bu illerde aşktan yoksun, bunalsın?

Güzelliğin, umudun, hayatın özüdür O,
Zemzem'li pınarların, şiirin sözüdür O...
Şeyh Hayat El-Harrani "Hayy"dır, Harran'da mukim,
Yolu Peygamber yolu, yüce, sağlam, müstakim...

Mehmet H. ÖCAL

(ŞEYH HAYAT EL-HARRANİ Şiirinden)

Hayat Bin Kays El Harrani Hazretlerinin Mübarek İsminin Geçtiği bir Sohbet:

URFA'DA MİSAFİR OLMAK

Fatma **BARBAROSOĞLU**

.....

Her şehrin sahibi vardır. Yerin altında yatanlar şehre ruh verirken, yerin üstündekiler hizmet aşkı içinde her geleni Allah'ın misafiri bilip elinden geldiğince ağırlamanın telaşını yaşarlar. Haritada bir nokta olan yerler; gidip gördükten, şehrin taşına toprağına misafir olduktan sonra haritada bir nokta olmaktan çıkar, hafıza albümüne yerleşmiş soluk alıp veren bir mekân haline dönüşür.

Peygamberler şehri Urfa benim için artık haritada bir nokta, fotoğraflardan tanımaya çalıştığım bir şehir değil. Çünkü kulaklarımda Miraç Gecesi'ni gündüze bağlayan sabah ezanında dinlediğim dualar var. Urfa Kalesi'nin eteklerinde kıpırtısız duayı dinleyen güvercinler ve sabah ezanında camiye gelen 20-30 yaşlarındaki gençlerin muhteşem kalabalığı var.

Urfa'ya gidişimin en fazla onun dualarıyla olduğuna inandığım kalbi mümin zarafetine gark olmuş Gülçin ve arkadaşı Serpil bizi kahvaltıya bekliyor. Kahvaltımızı eder etmez Harran yoluna koyuluyoruz. Niyetimiz dünyanın en eski üniversitesinin olduğu, düzlüğü insana uhrevi bir ferahlık veren Harran Ovasını görmek. Ama en çok Şeyh Hayat el Harrani Hazretleri'ni ziyaret etmek heyecanlandırıyor bizi. Asıl adı Hayat bin Kays El-Harrani olan şeyh, 1185'te seksen yaşında vefat etmiş. İslam âleminde ölümünden sonra tasarrufu devam

eden dört büyük zattan birisi olarak kabul ediliyor. Diğerleri Abdülkadir Geylani, Ma'ruf-i Kerhi, Ukayl-i Münbeci.

Hayat el Harrani hakkında bilgi vermek isteyen yalınayak, yüzü kavruk çocuklar "abla tarihi anlatayım mı?" diyerek kuşatıyorlar bizi. Sultan Nurettin Zengi'yi Haçlılar'la savaşa teşvik edecek duacısı olan Hayat El Harrani Hazretleri'ni Milenyum haçlı seferleri esnasında ziyaret etmek olağanüstü etkileyici. Ağzımızın içinde bir dilimizin olduğunu unutuyoruz.

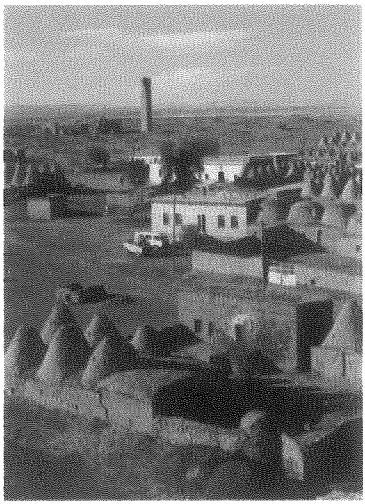

Hayat Bin Kays El Harrani türbesinden ve tarihi Harran kümbet evlerinden genel görünüm...

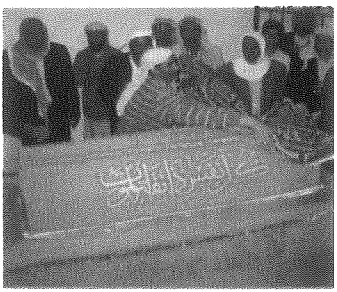

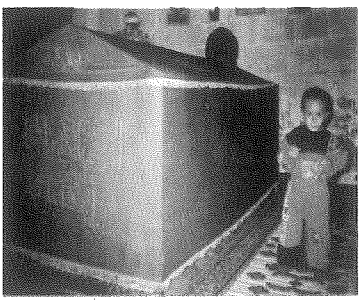

BÜYÜK İSLAM ÂLİMİ HAYAT BİN KAYS EL HARRANİ VE HARRAN'DAN GENEL GÖRÜNÜMLER (FOTOĞRAFLAR)

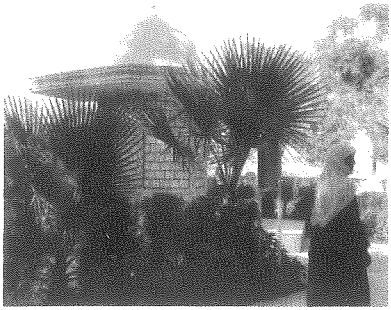

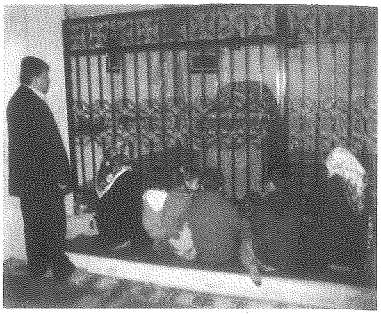

Hayat Bin Kays El Harrani türbesinin
Dış kapısı ve türbesinden görünüm...

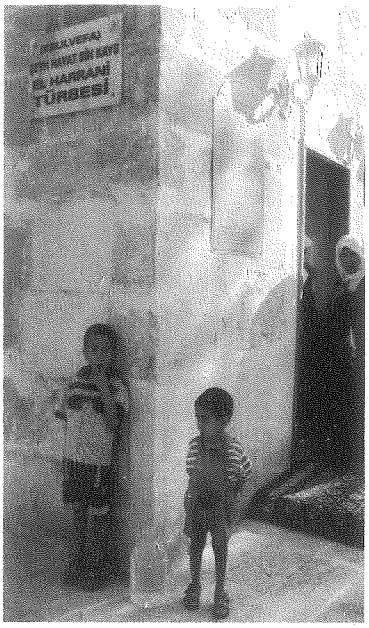

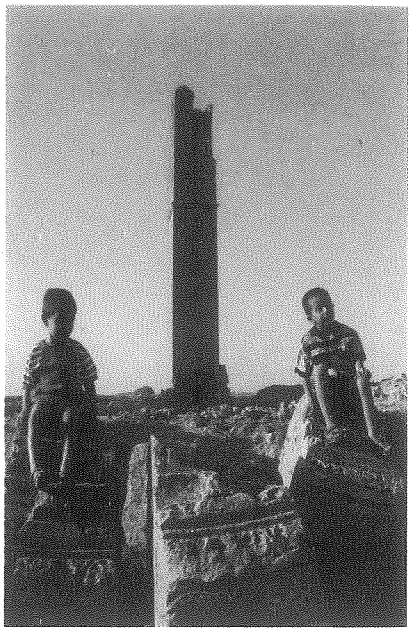

Harran Üniversitesi rasat kulesi ve kalıntılar...

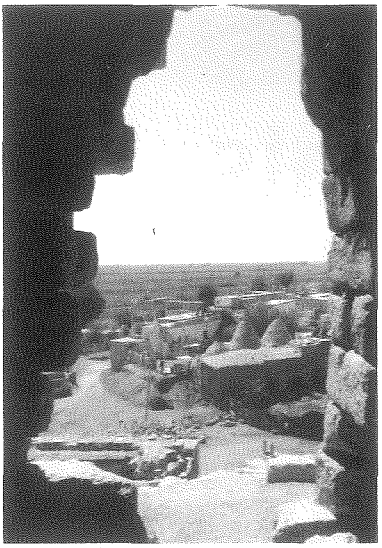

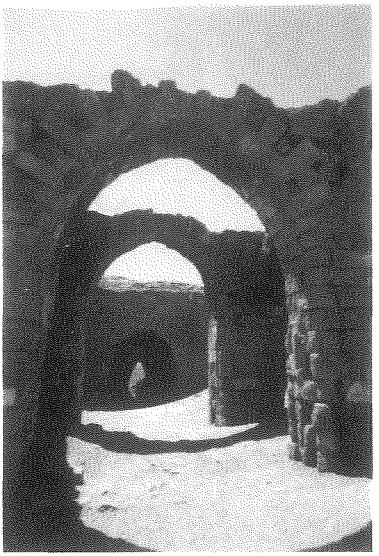

Harran Kalesi penceresinden bir görünüm...

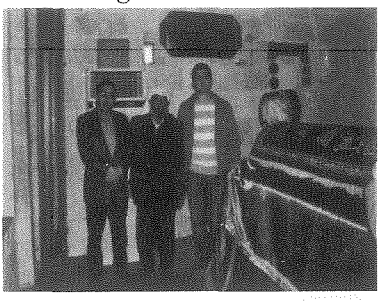

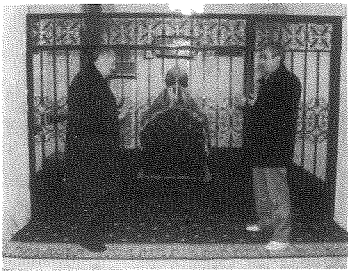

3 HADİS

VE

İHLÂS

İLE

SOHBET

أَحَبُّ الأَعْمَالِ إِلَى اللهِ تَعَالَى: أَدْوَمُهَا، وَإِنْ قَلَّ.

"Amellerin Allah'a en sevimli olanı; az da olsa devamlı olanıdır".

Müslim (Salatü'l – Müsafirîn 218)

مَنْ سَلَكَ طَرِيقاً يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْماً، سَهَّلَ اللهُ لَهُ بِهِ طَرِيقاً إِلَى الْجَنَّةِ.

"Kim ilim öğrenme arzusuyla bir yola girerse, Allah (cc) bu sebeple ona Cennet'e giden yolu kolaylaştırır".

Müslim (Zikir 11)

مَنْ يُرِدُ اللهُ بِهِ خَيْراً، يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ.

"Allah (cc) kimin için hayır dilerse, onu dinde fakîh (derin anlayış ve ilim sahibi) kılar".

Buhari (İ'tisam 10 – Müslim (Zekât 100)

Namaz 5 vakittir

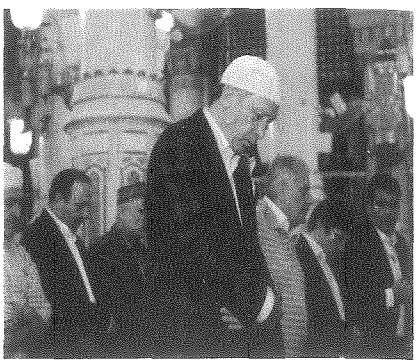

Bir vakit namazı kasten terk etmek çok büyük günahtır. Miraç'tan önce, yalnız sabah ve ikindi namazı vardı. Hac, namazdan on yıl sonra farz oldu. Saçları dağınık biri [belki de İslamiyet'i öğrenmek için] gelip, Resulullah'a sordu;

- Ya Resulallah İslam nedir?
- Günde beş vakit namaz kılmaktır.
- Beşten fazla değil mi?
- Hayır, nafile kılmak isteyen kılabilir. Bir de yılda bir ay Ramazan orucu vardır.
- Bundan başka, oruç yok mu?
- Nafile olarak tutmak isteyen tutabilir. Bir de zengin için malının zekâtı vardır.
- Bundan fazlası var mıdır?
- İsteyen nafile olarak sadaka verebilir.
- Vallahi ne fazla, ne de bundan noksan yaparım.
- Bunları yapan kurtuluşa erer. **[Buhari, Müslim, Ebu Davud, Nesai]**

Yahut sırf o söylenen şahsa ait özel bir durumdur, namaza alışana kadar ona öyle denmiş olabilir. Çünkü o zaman din yeni geldiği için, özel olaylar olabiliyordu.

Mesela buna benzer bir olay şöyle idi:

Bir genç, "Ya Resulallah, yalan, zina ve içkiyi bırakamıyorum. Ne buyurursunuz?" dedi.

Resulullah Efendimiz, "Yalanı benim için bırak" buyurdu.

O genç, kabul edip gitti. Daha sonra, diğer iki günahı işlemek isteyince,"Bu günahları işleyip Resulullah'ın karşısına çıkınca, "işlemedim" desem yalan olur. Eğer "işledim" dersem, beni cezalandırır" diye düşündü. Diğer iki günahtan da vazgeçti.

Namazın beş vakit olduğuna dair Hadis-i Şeriflerden bazıları şöyledir:

İslam 5 temel üzerine kuruldu;

1- Allah'a ve Muhammed aleyhisselamın O'nun Resulü olduğuna inanmak,

2- Her gün beş vakit namaz kılmak,

3- Senede bir kere malının kırkta birini Müslüman olan fakirlere zekât vermek,

4- Ramazan-ı şerif ayında her gün oruç tutmak,

5- Mekke'ye giderek, ömründe bir kere hac etmek." **[Buhari, Müslim, Tirmizi, Nesai]**

"Beş vakit namaz kılanın hâli, evinin önünden akan suda beş defa yıkanan kimse gibidir. Nasıl böyle bir kimse kirden temizlenirse namaz kılan da küçük günahlardan öyle temizlenir." **[Buhari, Müslim, İ. Ahmed, Beyheki, Darimi, Taberani]**

"Hz. Cebrail inip, bana imamlık yaptı ve kendisi ile birlikte beş vakit namazı kıldım ve beş vakit namazla emrolundum." **[Buhari, Müslim, Ebu Davud, Nesai]**

"Farz olduğuna inanıp rükû, sücud, abdest ve vakitlerine riayet ederek beş vakit farz namaza devam edene Cennet vacib, Cehennem haram olur." **[Taberani]**

Namazın beş vakit olduğuna dair hadis-i şeriflerden bazıları:

"Beş vakit namazı, ilk tekbire yetişerek kırk gün cemaatle kılana Cennet vacibdir." **[Ebu Ya'la]**

"Allah'tan korkun, beş vakit namazı kılın, [Ramazan ayında] oruç tutun, mallarınızın zekâtını, isteyerek verin, âmirinize itaat edin, böylece Rabbinizin Cennetine girin." **[Tirmizi]**

"Allah için ibadetinizi ihlaslı yapın. Beş vakit namazı kılın, gönül hoşluğu ile malınızın zekâtını verin, ramazan orucunu tutun, hacca gidin, böylece Rabbinizin Cennetine girersiniz." **[Taberani]**

"Allahü Teâlâ'nın ilk farz kıldığı şey beş vakit namazdır. İlk ortadan kalkacak olan da yine beş vakit namazdır. İlk sorgu da beş vakit namazdan olacaktır." **[Hâkim]**

"Kıyamette herkes korku içinde iken korkmayan üç grup insandan biri, sırf Allah rızası için, her gün beş vakit namaza çağıran müezzindir." **[Taberani]**

"Allahü Teâlâ 5 vakit namazı emretti. Güzel abdest alıp, bunları vaktinde kılanı, rükû ve huşularını tamam yapanı affedeceğine söz verdi. Bunları yapmayan için söz vermedi. Onu dilerse affeder, dilerse azab eder." **[Ebu Davud, İbni Mace, Nesai, İ. Malik]**

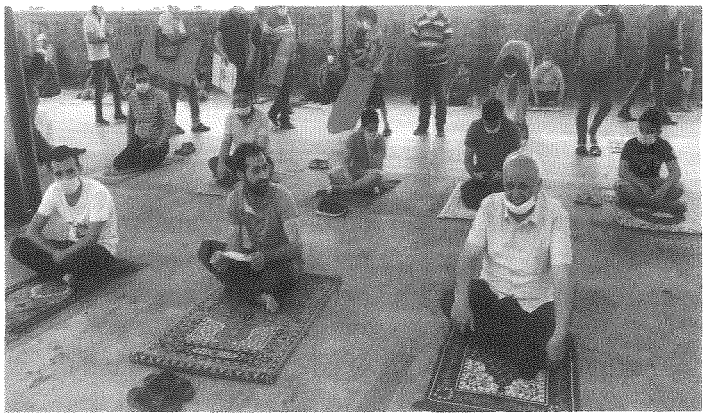

(Covid-19 Pandemi döneminde camilerde safları sıklaştırmanın aksine araya uygun mesafe, kendi seccadelerimiz ve maskelerimiz ihmal edilmedi.)

Resulullah'ı tasdik şarttır

Allah'ın bildirdiğinin hepsine inanmak şarttır, birisine inanılmazsa bu iman olur mu hiç?

Hac ibadeti henüz farz olmadan önce, Resulullah Efendimiz şöyle buyurmuştu;

"Size şunları emrediyorum;

1- Allah'a iman. Allah'a iman nedir biliyor musunuz? Allah'tan başka mabud olmadığına ve Muhammed'in O'nun peygamberi olduğuna şehadet etmektir.

2- Namazı kılmak,

3- Zekât vermek,

4- Ramazan orucunu tutmak.

5- Aldığınız ganimetlerin beşte birini Allah için vermek.

Bunları sizden sonrakilere de bildirin." **[Buhari, Müslim, Tirmizi, Nesai, Ebu Davud, İbni Hibban, Taberani]**

Dikkat edilirse, Muhammed aleyhisselamın Allah'ın peygamberi olduğunu kabul etme şartı bildiriliyor. Kabul etmek ise, beğenip ona tabi olmak demektir. Tâbi olunca da zaten misyonerlerin uydurduğu böyle kâfirlik iddiaları gündeme bile gelmez, insanın gözü kâfirlikte olmaz.

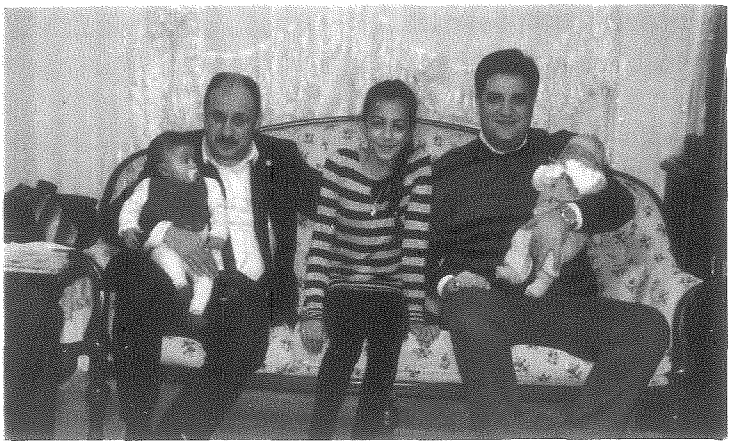

Evladın hakkı

Müslüman evladı olduğu halde, helale, harama, farzlara, mesela, namaza, gusle önem vermeyen, oruç tutmak istemeyen, günah işleyince pişman olmayan mürted olur, Müslüman'dan miras alamaz.

Bir hadis-i şerif meali şöyledir;
"Müslüman kâfire, kâfir de Müslüman'a mirasçı olamaz." **[Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi]**

Hz. Nuh "Ya Rabbi, benim ailemden olanları kurtaracaktın. Oğlum suda boğuldu" dedi.

Allahü Teâlâ, "Ey Nuh, o oğlun, yaptığı kötü iş yüzünden senin ailenden sayılmaz" buyurdu. **(Hud 46)**

Görüldüğü gibi, bir Müslüman'ın dinsiz imansız oğlu, onun ailesinden sayılmıyor. Aileden sayılmayınca miras da düşmüyor.

Sahibini kim bilmez?

İslam âlimlerinin büyüklerinden Abdullah bin Mübarek, birkaç koyun otlatan bir çocuk gördü. Ona acıdı. "Zavallı Çocuk!.. Küçük yaşta çobanlık yapıyor. Büyüyünce Allahü Teâlâ'nın ibadet ve marifetine nasıl kavuşur" diye düşündü.

"Gidip çocuğa Allahü Teâlâ'yı tanımakta bir mesele öğreteyim" diye, çocuğun yanına geldi ve aralarında şu konuşmalar geçti;

- Evladım, Allahü Teâlâ'yı bilir misin?
- Kul sahibini nasıl bilmez!..
- Allahü Teâlâ'yı ne ile biliyorsun?
- Bu koyunlar ile.
- Bu koyunlar ile O'nu nasıl biliyorsun?
- Bu birkaç koyun çobansız işe yaramaz. Bunları koruyucu birisi lazımdır ki, bunlara su ve ot versin! Kurttan ve diğer tehlikelerden korusun. Bundan anladım ki, bu âlemdeki her şey, insanlar ve cin, bu hayvanlar, canavarlar, kanatlı kuşlar yaratıcısız olamazlar. İşte bu koyunlar ile Allahü Teâlâ'yı böylece bildim.

- Allahü Teâlâ'yı nasıl bilirsin?
- Hiçbir şeye benzetmeden bilirim.
- Böyle olduğunu nasıl bildin?
- Yine bu koyunlardan.
- Nasıl yani?

- Ben çobanım. Onların koruyucusuyum. Onlar benim korumam ve tasarrufumdadırlar. Onlar benim ne düşündüğümü ne yapacağımı bilemez. Onlara dikkatle bakıyorum. Ne onlar bana benzerler ve ne de ben onlara benzerim. Buradan, bir çoban koyunlarına benzemezse, Allahü Teâlâ'nın elbette kullarına benzemeyeceğini anladım; "Ona benzeyen bir şey yok. O her şeyi işitir ve görür."

- İyi söyledin. İlimden bir şey öğrendin mi?
- Ben bu sahralarda, nasıl bir ilim öğrenebilirim?
- Peki, başka neler biliyorsun?
- Üç ilim bilirim. Gönül ilmi, dil ilmi ve beden ilmi.
- Bunlar nelerdir?
- Gönül ilmi şudur ki; bana kalb verdi. Kendini tanımak ve sevmek yeri yaptı. Bu kalb ile O'nu bileyim. O'nun sevdiklerine gönülde yer vereyim. Sevmediklerine yer vermeyeyim ve böylelerinden uzak olayım.

Dil ilmi şudur ki; bana dil verdi. Dili zikir etmek, O'nun adını söylemek yeri yaptı. Bununla O'nu hatırlayıp adını söylemeyi, Ondan bahsedilmeyen sözden onu korumayı, böyle sözden uzak olmayı istedi.

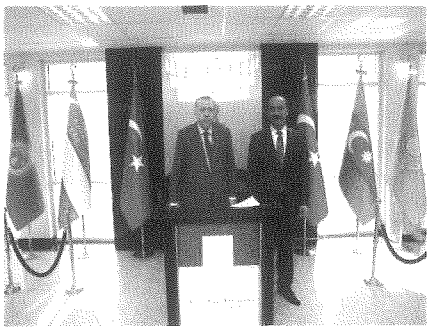

Beden ilmi şudur ki, bana beden vermiştir. O'nun ile kendine hizmet olan her şeyi yaparım. Hizmet olmayan şeyi ise bedenimden uzaklaştırırım.

- Maşallah evladım sana. Bana bir diyeceğin var mı?
- Ey efendi! Âlim olduğun yüzünden belli oluyor. Eğer ilmi Allah rızası için öğrendiysen insanlardan istemeyi kes! Yok, dünya için öğrenmişsen, Cennet arzu ve isteğini kalbinden çıkar.

İblisle konuşan evliya

Evliyanın büyüklerinden bir zat, hac zamanında insan kılığına girmiş olan İblis'i Arafat'ta gördü. Zayıflamış ve benzi solmuş, gözü yaşlı ve kamburu çıkmış perişan bir haldeydi. Evliya zât, İblis'i tanıyıp ona dedi ki;

- Niçin gözün yaşlıdır?

- Ticaret yapmak fikri olmadan, sırf Allah rızası için hac yapmaya gelenlerin, duaları yüzünden diğerlerinin de haclarının kabul edilmesinden korktum. Onun için ağlıyorum.

- Seni zayıflatan nedir?

- Hacıları getiren atların inlemeden, kişneyerek gelmelerine üzüldüm. Hâlbuki benim yoluma gidenleri böyle götürselerdi, sevincim çok artardı.

- Peki, benzini solduran nedir?

- Müslümanların ibadetlerine devam etmeleri ve birbirleriyle yardımlaşmalarıdır. Şayet isyanda yardımlaşsalardı, sevincim artardı.

- Seni çökertip, belini büken nedir?

- Kulların, "Yâ Rabbi, iman ile ölmemi nasip eyle" diye dua etmeleridir. Hâlbuki ben onları, kendiişlerini ve ibadetlerini beğendirip, imansız gitmeleri için çalışmaktayım. Allah'a böyle yalvaranların, benim bu iş için çalıştığımı anlamalarından korkuyorum.

Melekler yıkadı

Uhud savaşına bir günlük evli olmasına rağmen Peygamber Efendimizin emrine uyan Hz. Hanzala da katılmıştı.

Savaş sona erince Müslümanlar Medine'ye dönmeye başladılar.

Harbe iştirak edenlerin yakınları acaba bizden geriye dönen olacak mı heyecanı içerisinde yollara sıralanmışlardı. Bunların arasında henüz bir günlük evli olup, gece yarısı sevgili Peygamberimizin emrine uyarak harbe giden ve şehitlik şerbeti içen Hz. Hanzala'nın hanımı da vardı. Herkes büyük bir heyecanla harpten dönenlere yakınlarını soruyor, fakat hiç kimse kimseye cevap vermiyordu. Ancak sorulan soruları sevgili Peygamberimiz "aleyhisselam" cevaplıyordu.

En son olarak soru sorma sırası, Hanzala'nın hanımına gelmişti.

Resulullah Efendimize yaklaşarak;

-Ey Allah'ın Resulü! Hanzala nerede? Demesi üzerine sevgili Peygamberimiz cevabında buyurdu ki;

-Hanzala şehit oldu.

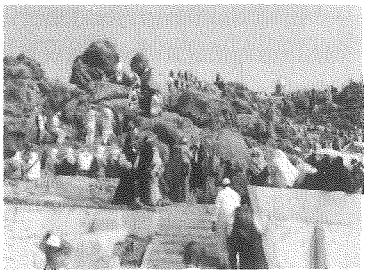

Bunu üzerine Hanzala'nın hanımı dedi ki:

-Ya Resulallah, şu anda söyleyeceğim bir aile sırrıdır. Sizler de biliyorsunuz ki, kocamla daha henüz ilk evlendiğimiz geceydi. Hanzala, sizin mübarek emrinize uyarak boy abdestini dahi alamadan hemen harbe katıldı. Bu sebeple, emir veriniz de kocamı bulsunlar ve yıkasınlar, Ya Resulallah!

Peygamber Efendimiz buyurdu ki;

"Sen Hanzala için hiç merak etme! Ben Hanzala'yı meleklerin yıkadığını gördüm."

Bunun için ona "Gasilül-melâike" yani "Meleklerin guslettirdiği Hanzala" denir.

Süte su katmak

Hz. Ömer, halifeliği sırasında bir gece asayişi kontrol için Medine sokaklarında dolaşıyordu. Gecenin karanlığında önünden geçmekte olduğu bir evden yüksek sesler işitti. Bir anne kızına şöyle diyordu;

- Kızım, yarın satacağımız süte su karıştır!
- Anne, Halife süte su karıştırmayı yasak etmedi mi?
- Kızım, gecenin bu saatinde Halifenin nerden haberi olacak, o şimdi yatağında yatıyor.
- Anne! Anne! Halife uyuyor, haberi olmaz diyorsun! Her şeyi bilen, gören ve her şeye kâdir olan Allahü Teâlâ bizi görüyor, hâlimizi biliyor! Hilemizi insanlardan gizleyebiliriz, fakat her şeyi bilen ve gören Allah'tan nasıl gizlersin?

Hz. Ömer, bu kızın güzel ahlakına çok hayran kaldı. Bu durumu hanımına da anlattı. Sonra da, o kızı oğlu Asım ile evlendirdi. Asım'ın bu kadından bir kızı oldu. Bu, kızdan da âdil halifelerden Ömer bin Abdülaziz hazretleri doğdu.

Kazdığı kuyuya düştü

Bir gün Ebu Cehil, Peygamber Efendimize bir tuzak hazırlayarak evinin önüne bir kuyu kazdırır. Ve sonra Resulullah'ı evine davet eder. Peygamber Efendimiz davet üzerine Ebu Cehil'in evine gelir. Cebrail aleyhisselam gelip, Ebu Cehil'in, evinin önünde tuzak için bir kuyu kazdığını söyler. Bu durum karşısında Peygamber Efendimiz kendi evlerine döner. Ebu Cehil ise, geri dönmesine bir mana

veremeyerek kendisine sormak için arkasından koştuğunda, kapının önündeki kuyuyu unutarak, adımını atar atmaz kendi eliyle kazdığı kuyuya düşer.

Çıkarmak için ip uzattıklarında, bir türlü ipe kavuşamaz. İpler uzadıkça kuyu derinleşir. Bu hâl üzerine Ebu Cehil karanlık kuyuda çıldıracak gibi olur. Peygamber Efendimize haber verilerek kendisinin çıkarılmasını ister. Durumu Peygamber efendimize bildirirler. Hemen kuyu başına gelerek seslenir;

- Seni kuyudan çıkarırsam iman eder misin?

O da kabul eder.

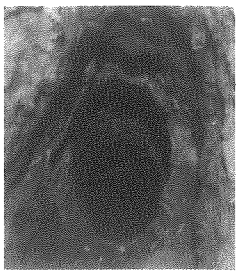

Peygamber Efendimiz mübarek ellerini uzatarak Ebu Cehil'i kuyudan çıkarır.

Ebu Cehil kuyudan çıkınca:

- Hayatımda senin kadar güçlü sihirbaza rastlamadım, der ve iman etmez.

Maşite Hatunun imanı

Firavunun hazine işleriyle görevli bir veziri, bunun da Maşite adında bir hanımı vardı. Firavunun kızının dadılığını yapıyordu. Kendisi Musa aleyhisselamın dinine inandığı hâlde imanını gizliyor, ibadetlerini de gizli yapıyordu.

Maşite hatun bir gün hamamda Firavunun kızının saçını tararken, tarak yere düştü. Tarağı yerden gayri ihtiyari besmele çekerek aldı. Firavunun kızı bu söze kızarak dedi ki;

-Ey dadı! Bu nasıl sözdür. Benim babamdan başka tanrı mı vardır? Babamın adını değil de, bir başkasının adını nasıl söylersin?

-Evet yavrum Allah vardır. Hem yeri, göğü ve içindekileri yoktan var eden, seni beni, babanı ve bütün varlıkları yaratan bir Allah vardır.

Firavunun kızı bu sözlere daha da kızarak dedi ki;

-Seni babama şikâyet edeceğim. Hak ettiğin cezaya çarptırılacaksın.

Durumu babasına söyledi. Firavun Maşite hatuna dedi ki;

- Sen benden başka bir tanrıya inanıyormuşsun. Söyle, benden başka yeryüzünde tanrı var mıdır?

- Ey Firavun sen de biliyorsun ki sen ilâh değil, âciz bir kulsun. Seni de yaratan Allah'tır. Sen fânisin, yok olacaksın. Fakat Allah ebedidir. Fâni değildir. Musâ da O'nun peygamberidir.

Bu sözlere çok kızan Firavun onu hemen öldürmektense, her gün bir uzvunu keserek başkalarına da bir ders olmasını istedi. Önce tırnaklarını çektirdi. Saçından tavana asıldı. Kamçılarla vücudundan kan çıkıncaya kadar kırbaçlandı. Bunlara rağmen dininden dönmeyince, Firavunun kini günden güne fazlalaşıyordu. Maşite hatunu bir ağaca bağlattı. Biri 5 yaşında, diğeri de 5 aylık olan iki kız çocuğundan büyüğünü karşısına getirerek şöyle söyledi;

-Ey Maşite, beni tanrı olarak kabul edersen seni serbest bırakacağım. Maşite, yavrusunun acıklı hâline, bir de Firavunun hâline baktı.

Sonra dedi ki;

- Ben ancak bir olan Allah'a inanıyorum.

Firavun eline geçirdiği bıçakla 5 yaşındaki yavrunun gırtlağını annesinin gözü önünde kesti. Kanını da Maşite'nin ağzına yüzüne sürdürdü. Sonra tekrar hiddetlenerek şöyle sordu;

- Söyle benden başka tanrı var mıdır?
- Allah birdir, Allah'tan başka ilâh yoktur.

Bu sefer Firavun 5 aylık yavruyu annesine yaklaştırdıklarında saatlerdir süt emmeyen yavru, meme aramaya başladı. Maşite hatun önceki yavrusunun uğratıldığı akıbetini düşündü. İkinci yavrusunun da hunharca kesilmesine bir anne olarak dayanamayacaktı, kararını verdi.

Firavuna Rabbim sensin diyecek, fakat kalben inanmayacaktı. Tam "Rabbim sensin" diyeceği sırada küçük yavru dile gelerek dedi ki;

- Hayır anne, hayır! Sabreyle! Rabbim sensin deme! İmanından asla dönme. Firavuna inanma! Benim için, ablam için, senin için, Allah'ın Cennette hazırlamış olduğu makamı görüyorum. O makamı, etrafında sana hizmet etmek için pervane gibi dönen hurileri de görüyorum.

Firavun ve orada hazır olanlar bu sözü duydular. Tevbe edeceklerine daha da hiddetlenen Firavun, 5 aylık yavruyu da hemen boğazlattı. Fakat Maşite hatun ağlamıyor, gülüyordu. Kızının gördüklerini artık o da görüyordu. Ölümünün bir an evvel gelmesini arzuluyordu. Firavun kocasıyla beraber Maşite hatunu ve yavrusunu kaynar kazanın içine attı. Fakat kini hâlâ yatışmamıştı.

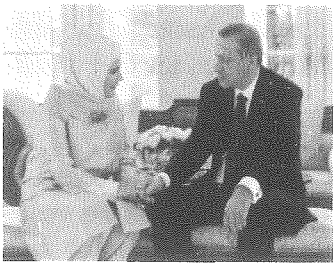

Köylünün duası

Ebu Müslim-i Saftar, evliyanın büyüklerindendi. Bir gün gemi ile yola çıktı. Yanında çok kimseler de vardı. Aniden ters yönden bir rüzgâr çıktı. Dalgalar yükseldi. Gemi batacak gibi oldu. Gemide olan yükü denize attılar. Yardım istediler.

Ebu Müslim diyor ki;

- Bizimle beraber gemide kim olduğu bilinmeyen bir köylü vardı. Yanında bir mushafı vardı. Oradan kalktı ve mushafı elinin üzerine koydu ve şöyle yalvararak dua etti;

"Yâ Rabbi! Eğer bir kimsenin elinde dünya sultanından bir mektup bulunursa, hiç kimse ona saldıramaz, zarar veremez, belalardan emin olur. Mushafı kaldırdı ve Yâ Rabbi! Bu senin kitabındır, bunu bize verdin. Ellerinde senin kitabın bulunan kullarını suda boğmak keremine yakışmaz. Bizi tehlikeden kurtar."

Derhal dalgalar döndü ve deniz süt liman oldu ve sağ salim gitti. İman önceki günahları temizler.

Dıhye-i Kelbi, iman etmeden önce zengin bir Arap melikiydi. Peygamber efendimiz onun Müslüman olmasını arzu ediyordu.

Dıhye, Mescid-i Nebeviye girdi. Resul-i Ekrem omuzlarındaki elbisesini yere serdiler. Oraya oturmasını işaret buyurdular.

Resul-i Ekrem'in bu keremini gören Dıhye'nin gözlerinden yaşlar boşandı. Hürmetle, saygı ile "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühu ve Resulühu" diyerek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Peygamber Efendimiz aleyhisselam sordu;

- Niçin ağlıyorsun?

- Ya Resulallah! Ben çok büyük günahlar işledim. Bu günahlarımın kefareti nedir? Malımın, mülkümün sadaka olarak verilmesi mi, yoksa öldürülmem mi gerekiyor?

- Ey Dıhye, nedir günahın?

- Ya Resulallah! Cahiliyet devrinin âdetine uyarak kız çocuklarımı öldürmüştüm.

Tam o sırada Cebrail aleyhisselam gelerek;

"Ya Resulallah! Allahü Teâlâ Müslüman olanların önceki işledikleri bütün günahlarını affetti" buyurdu.

Ölümünden önce ve sonra kerametinin devam ettiğine inanılan büyük İslam Alimi Hayat Bin Kays El Harrani Hazretlerinin huzurunda, O'nun hürmetine yapılan duaların kabul olunduğu kesindir. Orada dua edip te duası kabul olanlar, dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar, artık her fırsatta ziyarete gelebilme gayreti içersine girerler.

Bari onunla beraber yanayım

İbrahim aleyhisselamı ateşe attıkları zaman bütün melekler, vahşi hayvanlar ve kuşlar ağlaştılar ve etrafında toplanıp, İbrahim aleyhisselama bir yardım yapabilmenin çaresini aradılar.

Bunların arasında zayıf bir bülbül yavrusu vardı. Kendini ateşe atacağı sırada Hak Teâlâ, Cebrail aleyhisselama emredip buyurdu ki;

- O kuşu tut ve ne dileği olduğunu sor?

Cebrail aleyhisselam kuşu tutup istediğini sorunca, kuş dedi ki;

- Halilullah'ı ateşe atıyorlar. Mademki kurtarmaya kâdir değilim, bari onunla beraber ben de yanayım.

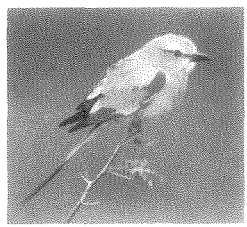

Hak Teâlâ buyurdu ki;

- O kuşun benden dileği nedir?

Bülbül şöyle arz etti;

"Benim dünyada, Hak Teâlâ'nın adını anmaktan başka arzum yoktur. Bin bir ismi olduğunu işittim. Yüz birini biliyorum. Dokuz yüz ism-i şerifini de bilmek isterim.

Hak Teâlâ kuşun dileğini yerine getirdi. Şimdi sahralarda feryat eden bülbül, Hak Teâlâ'nın ismini söylemektedir.

Nemrud'un ateşi, İbrahim aleyhisselama gülistan olunca, bülbül gelip gül ağacında nağmeye başladı. O zamandan kıyamete kadar, gül ağacına muhabbet etti, âşık oldu.

Kapatılamayan kapı

Bir zamanlar Valilik yapan birisinin çok güzel bir bahçesi vardı. Rengârenk çiçeklerle donatılmış, tam bir zevk ve sefa yeriydi. Bir gün Vali, bu bahçeye geldi. Orada bahçıvanın hanımını gördü. Kadın çok güzeldi. Vali, bir bahane ile kadının kocası olan bahçıvanı, bir iş için dışarıya gönderdi.

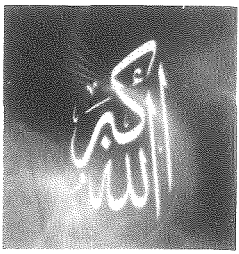

Kadına da dedi ki;

- Bahçenin kapılarını kapat. Hiçbir kapı açık kalmasın!

Kadın, akıllı ve namuslu idi. Valinin kendisine kötü niyet taşıdığını anladı. Gidip bir ağacın arkasına saklandı ve biraz sonra gelip dedi ki;

- Kapıları kapattım. Yalnız bir tanesi kaldı. Onu kapatmaya gücüm yetmiyor. Ne kadar uğraşsam da kapatamıyorum.

-O, hangi kapıdır?

-Bu kapı, Allahü Teâlâ'nın bizi gözetlediği kapıdır.

Vali, bu sözü duyunca, pişman olup tevbe etti. Allahü Teâlâ'nın sevgili kullarından biri oldu.

بسم الله الرحمن الرحيم

EDEP

"İlim çok kıymetlidir ama edep sahibi olan âlim için kıymetlidir. Edebe riayet etmezse sıfırdır. İnsanın kıymeti, ilim sahibi olmaktır ve edep sahibi olmaktır. Zengin olmak, mevkii sahibi olmak, insana hiçbir zaman şeref kazandırmaz.

Netice, bu dinin başı edeptir, hürmettir, saygıdır, ortası; edeptir, saygıdır, sonu; edeptir, saygıdır.

Çünki Şah-ı Nakşibend hazretleri buyurmuşlar ki; Edebe riayet etmeyen, hiçbir zaman Allah dostu olamaz. Edep demek, haddini bilmek demektir, benim sınırım nedir, bunu bilmektir. Sınırı aştığın zaman birinin sınırına girersin, harpler, münakaşalar, kavgalar hep oradan çıkar."

Enver ÖREN (Enver Abi)

Allahü ehad ver-resulü Ahmed

İbrahim Havvas hazretleri anlatır;

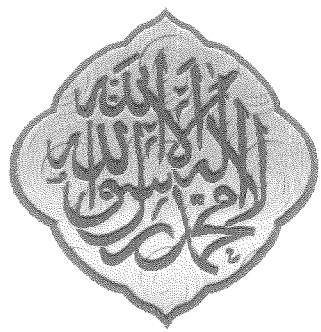

Bir sene hacca gitmeye niyet ettim. Bu niyetle yola çıktım. Maksadım Kâbe-i Şerif tarafına gitmek olduğu halde, istemeyerek ters yöne gidiyordum. Allahü Teâlâ'nın iradesi beni batı tarafına çekiyordu. En sonunda İstanbul'a gitmeye karar verdim. Şehre girdim. Yüksek bir köşk gördüm. Kapı önünde bir kısım insanlar, bir araya toplanmışlardı. Yaklaştım ve "Niçin toplandınız?" diye sordum. "Rum Kayseri'nin kızı delirdi. Çare bulmak için doktorları toplandı" dediler.

Bunda bir hikmet olsa gerektir, dedim ve içeri girdim. Orada Kayser'in kızını parlak ay gibi gördüm. Bana bakıp dedi ki;

- Hoş geldin, ey İbrahim Havvas!
- Beni nereden tanıyorsunuz?
- Canımı, Cânâna teslim etmek istedim ve Hak Teâlâ'dan sevdiği bir kulunu yanımda bulundurmasını niyaz ettim. Rüyamda buyuruldu ki;

"Yarın İbrahim Havvas sana gelecek!"

- Hastalığınız nedir?
- Bir gece dışarı çıkıp ibret nazarıyla gökyüzüne baktım. Kendimden geçtim. "Allahü ehad verresulü Ahmed" kelimesi dilime, manası kalbime geldi. Bu kelimeyi dilimden düşürmez oldum. Bu sebepten hâlime delilik alameti, bana da deli dediler.

[Bu sözlerin manası, "Allah birdir ve Peygamberi Ahmed (yani Muhammed aleyhisselam)'dir.]

- Bizim diyara gelmek ister misin?
- Sizin diyarda ne var?
- Mekke, Medine ve Beytül-Mukaddes (Mescid-i Aksa) oradadır.

- Sağ tarafına bak!
- Baktım bir düzlükte Mekke, Medine ve Beytül-Mukaddes karşımda duruyor gördüm.
- Az sonra dedi ki;
- Vakit yaklaştı. İstek ve arzu haddi aştı.

Kelime-i Şehadet getirip ruhunu teslim etti.

İtikat İmamları

İman ve itikat aynıdır. Bunları anlatan derin ilme İlm-i kelam denir. Kelam ilmi, Kelime-i şehadeti ve buna bağlı olan, imanın altı temel bilgisini öğreten ilimdir. Kelam ilmi âlimleri, çok büyük insanlardır ve kelam kitapları pek çoktur. Bu kitaplara, Akâid kitabı da denir.

Kelam ilmini, Ehl-i sünnet vel-cemaat âlimlerinin bildirdikleri itikadı öğrenecek ve bunları akıl ile nakil ile ispat edecek ve doğru yoldan ayrılanlara, dinsizlere anlatacak kadar okumak farz-ı ayn olup, bundan fazlasını öğrenmek, ancak din âlimlerine lazımdır.

Sünnilerin itikatta mezhebi, Ehl-i sünnet vel cemaattir. Amelde mezhebi ise, dört hak mezhepten birisidir. İtikatta ayrılık olmaz. İtikatta mezhep üçe ayrılmaz. Her müctehidin kendine göre bir mezhebi bulunur. Bir müctehidin ictihad ederek elde ettiği bilgilerin hepsine, o müctehidin mezhebi denir. Her

müctehidin ictihadı, başka müctehidin ictihadından farklı olabilir. Birine hak, ötekine bâtıl denmez.

Mesela İmam-ı Ebu Yusuf'un mezhebi, İmam-ı Züfer'in mezhebi şudur denir. Ama bunlar Hanefi mezhebinden ayrı sayılmaz. Bunun gibi İmam-ı Eşari ve İmam-ı Matüridi'ninde mezhepleri vardır.

Fakat bunlar Ehl-i sünnetten ayrı değildir. İkisi de, Ehl-i sünnetin imamıdır. Ehl-i sünnetin imamı iki tane değildir, çoktur. İmam-ı A'zam, sadece fıkıhta değil, itikatta da Ehl-i sünnetin imamlarından biridir.

İmam-ı Rabbani, İmam-ı Gazali ve Abdülhakim-i Siyalkuti birer kelam âlimi ve akaid imamıdır.

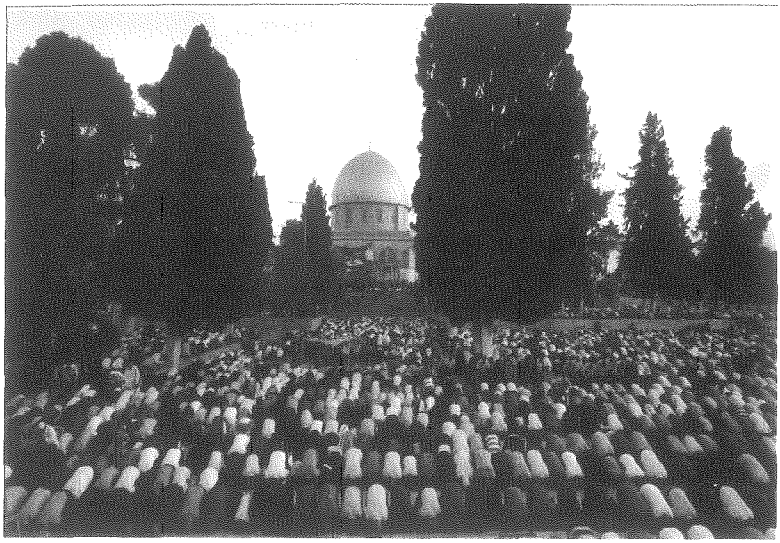

Namaz ne vakit farz olur?

Bir namazın vakti girince hemen edası farz olmaz, o vakit çıkarken o vakti kılacak kadar bir zaman kalınca edası farz olur.

Evet, vakit girince edası hemen farz olmuyor, öyle olsa, on dakika, yarım saat, bir saat sonra kılmak haram olur. Elbette hemen kılınırsa iyi olur, ama edası ancak vaktin sonunda farz oluyor.

Bir insan vakit girdikten sonra, namaz kılmadan ölse, o vakti kılmadığı için sorumlu olmaz, çünkü o vakti kılacak kadar zaman kalınca edası farz olur. Ancak bir namazın vakti gelince, bu namazı edaya [kılmaya] başlandığı vakit, kılmak farz olur.

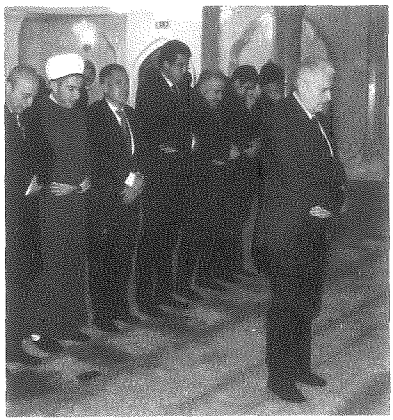

Kurban kesmek de zengine bayramın üçüncü günü vacib olur, daha önce vacib olmaz. Bir kimse bayramın ikinci günü ölse, kurban kesme borcu ile ölmüş olmaz. Eğer üçüncü günü, kurban kesmeden ölürse, borçlu olarak ölür. Birinci günü kesse, vacib yerine gelmiş olur.

Ancak namazda olduğu gibi, kurban bayramı birinci veya ikinci veya üçüncü günü kurbanı kesmeye veya vekile kestirmeye başlandığı vakit, kesmek vacib olur.

Hac da böyledir. Hac günleri gelmeden Kâbe'ye gidince hac farz olmaz. Hac zamanı farz olur. Yolda ölürse hac sakıt olur, borçlu olarak ölmüş olmaz.

Ama zengin olduğu birinci sene gitmeyip ikinci sene giderken yolda ölürse, o zaman hac borcu ile ölmüş olur. Haccı tehir ederek daha sonra giderse haccını eda etmiş olur.

Zekât da öyledir. Bir sene dolmadan farz olmaz. Fakat günü hatta senesi gelmeden bile, zekât vermekle farz yerine gelmiş olur. Birkaç yılın zekâtı daha önce de verilse, ama o seneler hep zengin ise farz sevabı alınır.

Yerdeki Besmeleye Hürmet

Bişri Hafi hazretlerinin tevbesi şöyle oldu;

Genç yaşta içkiye müptela olmuştu. Bir gün, yolda sarhoş bir halde giderken, üstünde Besmele yazılı bir kâğıt buldu. İçi sızlayıp yerden aldı. Öptü, çamurlarını silip, temizledikten sonra, güzel kokular sürüp, evinde duvara astı.

Gece âlim bir zat bir rüya gördü. Rüyada, "Git, Bişr'e söyle! "O bizim ismimizi temizledi Biz de onun kalbini temizleriz. O bizim ismimizi büyük tutup yükseğe astı, Biz de onun ismini büyük yapıp, yüksek kullarımın arasına katarız. O bizim ismimize güzel kokular sürdü, Biz de onun şahsını hidayetini kıyamete kadar Müslümanlar için güzel kokular saçan yıldız yaptık" denildi.

Bu rüya, üç defa tekrar etti.

Rüya gören zat, sabah olunca, Bişr-i Hafi'yi arayıp meyhanede buldu. Bişr, gelen zâta dedi ki;

- Benimle sizin ne işiniz olabilir? Benden ne istiyorsunuz?
- Senin için önemli bir haberim var.
- Kimden bahsedeceksin?
- Allahü Teâlâ'dan...

Bunu duyan Bişr, ağlamaya başladı ve sordu;
- Hâlim malum. Bana şiddetli azap mı yapacak?

O zat, rüyayı anlattı. Bişr arkadaşlarına dönüp şöyle söyledi;
- Ey arkadaşlarım! Beni çağırdılar, bundan sonra bir daha beni buralarda göremeyeceksiniz.

O zatın yanında hemen tevbe etti. Bu anda ayağında ayakkabı bulunmadığı için, başka zaman da hiç ayakkabı giymedi. Sebebini soranlara, "Söz verdiğim zaman yalınayaktım, şimdi giymeye hayâ ederim" derdi.

Ayakkabı giymediği için kendisine "Hafi" [yalınayak] denilmiştir.

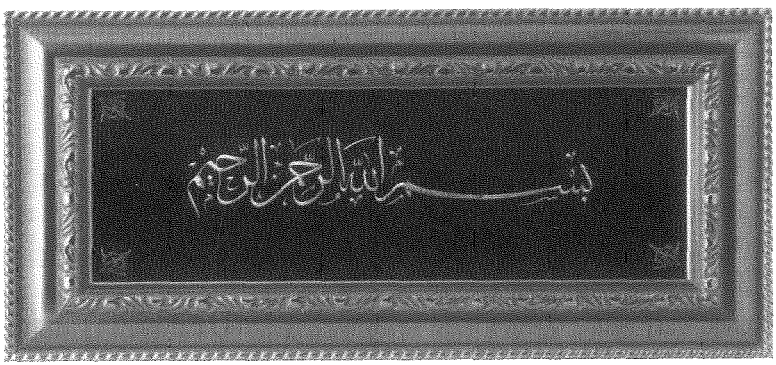

Benim gücüm bu kadar

Bir gün Nemrut, İbrahim aleyhisselamı ateşe atmaya karar verir. O kadar büyük bir ateş yakar ki bu sefer kendisi ateşe yaklaşamaz.

Bir mübarek zat, bakmış bir karınca ağzına su alıyor, uzaktan getiriyor ateşi söndürmek için. Fakat yaklaşamıyor, yakın bir yere bırakıyor.

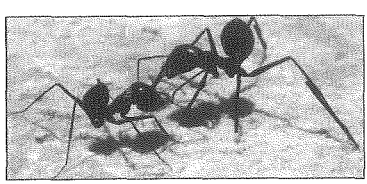

Evliya zat sormuş;
- Ne yapıyorsun sen?
Karınca, demiş ki;
- Sorma, Allah'ın Peygamberini yakacaklar. Ateşi söndürmeye çalışıyorum.
O zat sormuş;
- Senin bu küçük cüssenle taşıdığın bir damla su ile bu koca ateş söner mi?
- Vallahi Cenab-ı Allah herkese gücüne göre hesap sorar. Benim gücüm bu kadar.

Öbür taraftan bir yılan da devamlı ateşi körüklüyor.
Demiş ki;
- Böyle ne yapıyorsun?
Yılan demiş ki;
- Bugün bayram. Bir peygamber yanacak.

Bu da gücü nispetinde elinden gelen kötülüğü yapmaya çalışıyor.

Demek ki yüce Allah hayvanları nasıl iki gurupta yaratmışsa, insanları da iki gurupta yaratmış. Birisi ateşi körükleyenler, diğeri ateşi söndürenler.

Cenabı Hak bizleri ateşi söndürenlerden eylesin! (Amin)

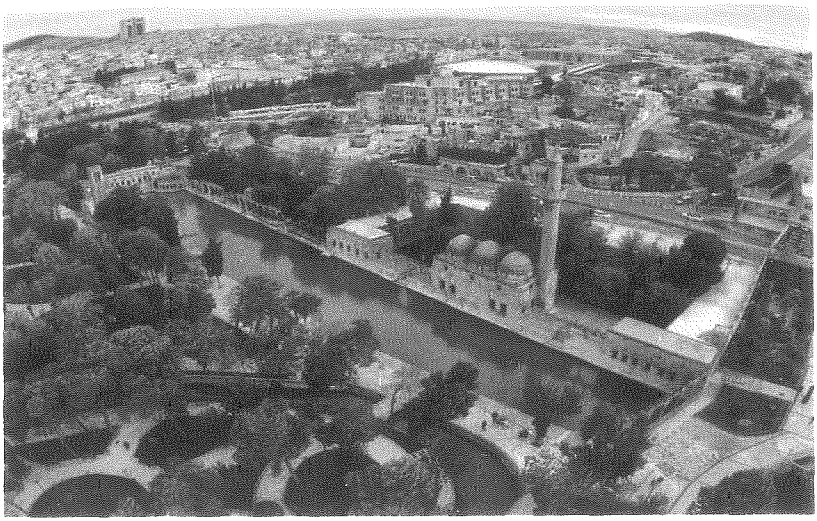

Akıl Terazimizin Çekemedikleri

Resulullah Efendimiz, İslam bilgilerini ikiye ayırdı;
"Fen Bilgileri ve Din Bilgileri".
Din Bilgileri, yalnız nakil ile anlaşılır. Bunların kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerdir.

His organları ile anlaşılan şeylerin bir sınırı vardır. Bu sınırların dışında olan bilgilen his organlarımız ile anlaşılamaz veya yanlış anlaşılır. Bundan başka, insanların hissetme kuvvetleri çok yerde hayvanlardan daha zayıftır.

His organlarımız ile anlayamadığımız şeyleri, akıl ile bulur, anlarız. Bunun gibi aklında bir anlayış sınırı vardır. Bu sınırın dışında olan bilgileri akıl bulamaz ve anlayamaz. Akıl,

erişemediği şeyleri anlamağa kalkışırsa yanılır, aldanır. Böyle bilgilerde akla güvenilemez.

Mesela, Allahü Teâlâ'nın sıfatları, Cennette ve Cehennemde olan şeyler, ibadetlerin nasıl yapılacağı ve din bilgilerinin çoğu böyledir. Bunlara akıl eremez. Bu bilgilerde akıl ile nakil çatışırsa, nakle uyulur, aklın yanıldığı anlaşılır.

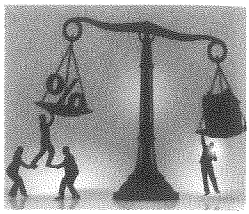

Nakil yolu ile anlaşılan, yani peygamberlerin söyledikleri şeyleri, akıl ile araştırmaya uğraşmak, düz yolda güç giden yüklü bir arabayı, yokuşa çıkarmak için zorlamaya benzer. Yokuşa doğru at kamçılanırsa, çabalaya çabalaya ya yıkılıp canı çıkar yada alışmış olduğu düz yola kavuşmak için sağa, sola ve geriye kıvrılarak arabayı yıkar ve eşyalar harap olur.

Akıl da, yürüyemediği, anlayamadığı ahiret bilgilerini çözmeğe zorlanırsa ya yıkılıp insan aklını kaçırır. Veya bunları alışmış olduğu dünya işlerine benzetmeğe kalkışarak yanılır, aldanır ve herkesi aldatır.

Akıl, his kuvveti ile anlaşılabilen veya hissedilenlere benzeyen ve onlara bağlılıkları bulunan şeyleri birbirleri ile ölçerek, iyileri kötülerinden ayırmağa yarayan bir alettir. Böyle şeylere bağlılıkları olmayan varlıklara eremeyeceğinden, şaşırıp kalır.

O halde, Peygamberlerin bildirdikleri şeylere, akla danışmaksızın inanmaktan başka çare yoktur. Görülüyor ki; Peygamberlere tabi' olmak, aklın gösterdiği bir lüzumdur. Aklın istediği ve beğendiği bir yoldur. Peygamberlerin, aklın dışında ve üstünde bulunan sözlerini, akla danışmağa kalkışmak, akla aykırı bir iş olur.

Gecenin koyu karanlığında bilinmeyen yerlerde, pervasızca yürümeğe ve engin denizde, acemi kaptanın, pusulasız yol almasına benzer ki, her an uçuruma, girdaba düşebilirler.

Nitekim felsefeciler ve tecrübeleri hayalleri ile izaha kalkışan maddeciler, aklın dışında bulunan sözlerinin çoğunda yanılmış, bir yandan birçok hakikatleri meydana çıkarırken, bir taraftan da, insanların saadet-i ebediyyeye kavuşmalarına mani olmuşlardır.

Tecrübelerin dışına taşmayan akıl sahipleri, bu acıklı hali her zaman görmüş ve bildirmiştir. Misalleri çoktur.

Din-i İslâm'da aklın ermediği şeyler çoktur. Fakat akla uymayan bir şey yoktur. Ahiret bilgileri ve Allahu Teâlâ'nın beğenip beğenmediği şeyler ve O'na ibadet şekilleri, eğer aklın çerçevesi içinde olsalardı ve akıl ile doğru olarak, bilinebilselerdi, binlerce Peygamberin gönderilmesine lüzum kalmazdı.

İnsanlar, dünya ve ahiret saadetini kendileri görebilir, bulabilirdi. Allahü Teâlâ, hâşâ peygamberleri lüzumsuz göndermiş olurdu.

Hiçbir akıl, ahiret bilgilerini bulamayacağı, çözemeyeceği içindir ki, Allahü Teâlâ her asırda, dünyanın her tarafına peygamber göndermiş ve en son kıyamete kadar değiştirmemek üzere bütün dünyaya, Peygamber olarak Muhammed Aleyhisselam'ı göndermiştir.

Allahü Teâlâ cümlemizi Kendisine, Kur'an-ı Kerim'e, Peygamberlerine ve Hadis-i Şerfilere inanan kullarından eylesin. (Âmin)

Besmele ve İnsan

• İki cihan saadetine kavuşmak, ancak ve yalnız, dünya ve ahretin efendisi olan, Muhammed Aleyhisselama tabi olmağa bağlıdır.

Peygamberimiz "Sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki; "Hoca çocuğa, Besmele okur, çocuk da söyleyince, Allahü Teâlâ, çocuğun ve anasının ve babasının ve hocasının Cehenneme girmemesi için sened yazdırır."

Abdüllah İbni Mesud "Radiyallahü anh" diyorki; "Cehennemde azap yapan 9 melekten kurtulmak isteyen, Besmele okusun! Besmele 19 harftir."

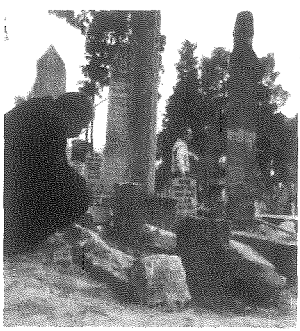

Levh-i mahfuzda ilk yazılan Besmeledir. Adem aleyhisselama ilk gelen Besmeledir. Müminler Besmele yardımı ile Sıratdan geçer. Cennet davetiyesinin imzası Besmeledir.

İnsanın 3 hali vardır. Dünya, kabr ve ahiret halleri. İnsan, Allahü Teâlâ'ya ibadet ederse, dünyada işlerini kolaylaştırır. Kabirde ona acır. Ahiretde günahlarını afv eder.

Peygamberimiz "Aleyhisselam" buyurdu ki; "Kur'an-ı Kerim'den kendi aklı ile kendi düşüncesi ve bilgisi ile mana çıkaran kâfirdir." **(Berika - Hadika)**

Dinlerini dünyaya satanlar hakkında Kur'an-ı Kerim'in Bakara suresi 16. Ayeti kerimesinde mealen;

"Cahiller, ahmaklar, dünyadaki zevk ve lezzetlere kavuşmak için, dinlerini, imanlarını verdi. Ahiretlerini satıp, dünyayı, şehvetlerinin istediklerini aldılar. Kurtuluş yolunu bırakıp, helaka koşdular. Bu alış verişlerinde bir şey kazanmadılar. Bunlar, ticaret ve kazanç yolunu bilmedi. Çok ziyan etdi."

İki cihan saadetine kavuşmak, ancak ve yalnız, dünya ve ahiretin efendisi olan, Muhammed Aleyhisselama tabi olmağa bağlıdır. O'na tabi olmak için, iman etmek ve Ahkâm-ı Islamiyyeyi öğrenmek ve yapmak lazımdır.

Kalbde doğru imanın bulunmasına alamet, kâfirleri düşman bilip, onlara mahsus olan ve kâfirlik alameti olan şeyleri yapmamaktır. Çünkü İslam ile küfür, birbirinin aksidir, zıddıdır. Birinin bulunduğu yerde, diğeri bulunmaz, gider. Bu iki zıd şey bir arada bulunamaz.

Hak Teâlâ, kâfirlere kıymet verenlerin ve küfre tabi olanların aldandıklarını ve pişman olacaklarını beyan buyurarak, İmran suresi 149. Ayet-i kerimesinde mealen; "Ey benim sevgili Peygamberime (sellallahu alyehisselam) inananlar! Eğer, kâfirlerin sözlerine aldanıp da, Resulüm'ün (sellallahu alyehisselam) yolundan ayrılırsanız, kendilerine Müslüman süsü veren din düşmanlarının uydurma ve yaldızlı sözlerine kapılarak, imanınızı çaldırırsanız, dünyada ve ahiretde ziyan edersiniz" buyuruyor.

Hadis-i Şerifde;
"Oğullarınıza yüzmek ve ok atmak öğretiniz! Kadınların, evinde iplik eğirmesi ne güzel eğlencedir" buyruldu.

Bu Hadis-i Şerif, harb için lazım olan her çeşit bilgi ve aleti edinmeği, hiç boş durmamağı ve faideli eğlenceleri

emretmektedir. Bunun içindir ki, bu gün, bir İslam milletinin atom bombası, suni peyk yaparak Müslümanlığı dünyaya tanıtması farzdır. Yapmağa çalışılmazsa, büyük günah olur.

İslamiyet, faideli olan her ilmi, her fenni ve her tecrübeyi emreden bir dindir. Müslümanlar, fenni sever, fen adamının tecrübelerine inanır. Fakat fen adamıyım diyen fen taklidcilerinin iftiralarına, yalanlarına aldanmaz.

Kâfirler ellerinden gelirse, Müslümanları ezer, imha eder. Veyahut Müslümanları kendi uydurdukları yola sokar. Bunlar kitaplarında ve konuşmalarında, düşmanlıklarını açıkça ve hayâsızca bildiriyorlar.

İlimden, fenden haberleri olmadığı için çocukça şeyler söylüyorlar.

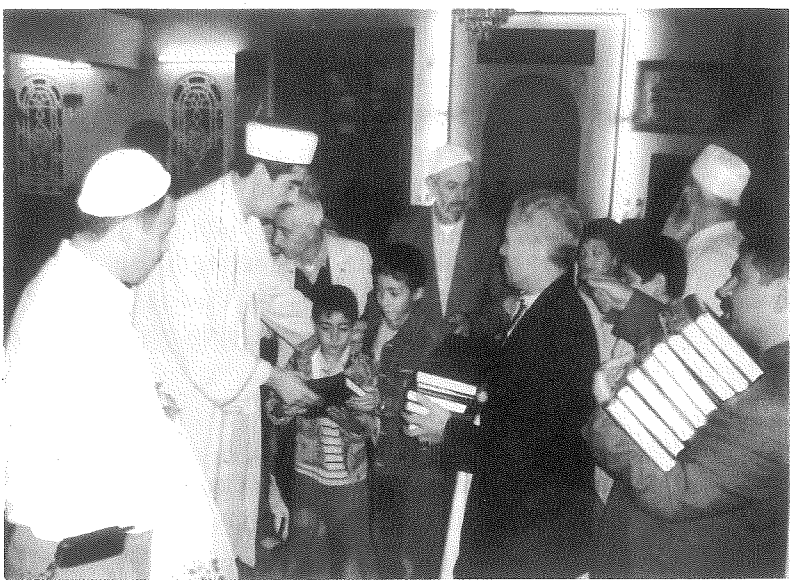

MÜSLÜMAN'A NASİHAT

NASİHAT

"*Günah işleyince hemen kalb ile tevbe ve dil ile istiğfar eyle. Tevbeyi asla geciktirme.

* Bir işi yaparken kalbin rahat etmezse, sıkılırsan, çarparsa o işi terk et.

* Bütün taatlerini, ibadetlerini kusurlu bil, hakkı ile yapamadığını düşün.

* Çok yime, az da yime. Yimekde i'tidal üzere ol.

* Her işde iyi niyyet yap. Kalb ile halis, Allahü Teâlâ emrettiği için niyyet etmedikçe, hiçbir ibadete başlama.

* Faidesiz, hele zararlı olan şeylerle vakit geçirme.

*Arkadaşlarınla lüzumlu şeyleri öğretecek ve öğrenecek kadar görüş, diğer vakitleri ibadetler ile kalbi temizleyecek şeylerle geçir.

* Dost, düşman herkesi güler yüz ve tatlı dil ile karşıla, hiç kimse ile münakaşa etme.

* Herkesin özrünü kabul et, kabahatlarını afvet, zararlarına karşılık yapma.

* Az konuş, az uyu ve az gül.

* Her işi Allahü Teâlâ'ya havale et. Fakat sebeblerin te'sir etmesini Allahü Teâlâ'dan bekle.

* Hiçbir farzı kaçırma ve geciktirme.

* Hep kendini düşünme, Allahü Teâlâ'dan başka kimseye güvenme.

* Evlad ve aile ile daima tatlı sözlü ve güler yüzlü ol. Onlarla da, zaruret kadar, haklarını ödeyecek kadar görüş.

* Kavuştuğun halleri herkese söyleme. Makam ve servet sahipleri ile çok görüşme. Her halinde sünnete uymağa ve bid'atlerden sakınmağa çalış.

*** Sıkıntılı zamanlarda Allahü Teâlâ'dan ümidini kesme, hiç üzülme.**

* Sıkıntılı ve ferahlık zamanında, halinde bir değişiklik olmasın. Varlık ve yokluk zamanları halini değiştirmesin.

* Selef-i salihinin hallerini, her vakit oku; garibleri, fakirleri ziyaret et.

*** Hiç kimseyi gıybet etme, çekiştirme, gıybet yapana mani ol.**

* Emr-i ma'rufu ve nehy-i münkeri, yani nasihati elden kaçırma.

* Fakirlere, mücahidlere mal ile yardım et. Hayır hasenat yap.

***Günah işlemekten çok kork. Fakirlikten korkarak hasislik yapma. Fakir olunca üzülme.**

* Allahü Teâlâ servet de ihsan eder.

* Fakirlere ve bütün din kardeşlerine hizmet et. Büyüklerimiz kendi nefisleri için değil, din kardeşlerine yardım için, çalışıp kazanmışlardır. Mürşidinin sohbetinde, yanında edebli olmağa çalış. Ondan ancak edebli olan istifade eder.

- Bunu asla unutma..."

Hüseyin Hilmi IŞIK

Allahü Teâlâ cümlemizi nasihatde belirtilenleri uygulayan kullarından eylesin. (Amin)

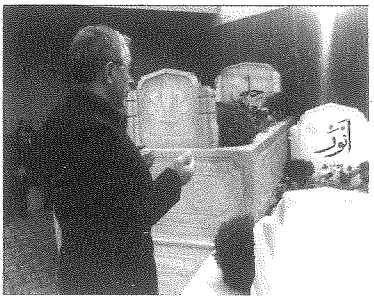

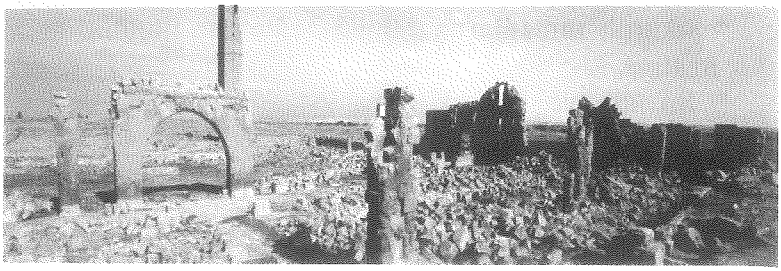

HARRAN VE ŞANLIURFA RESİMLERİ

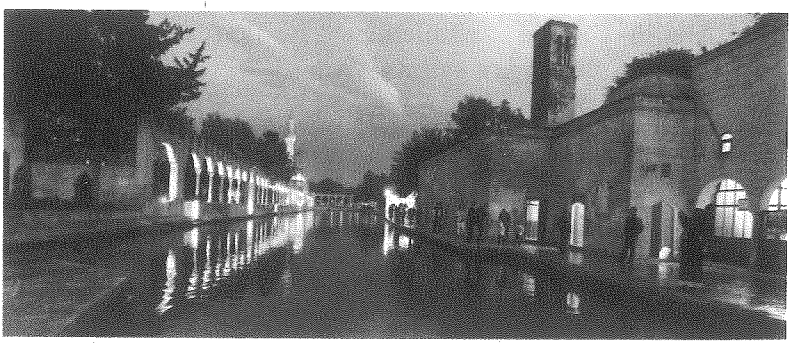

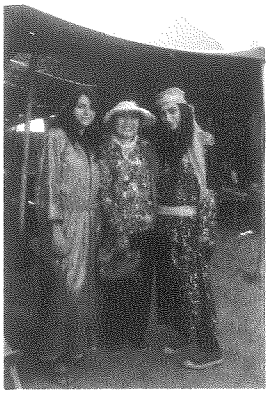

Urfalı mahalli kıyafetli kızlar Çinli bayanla

Harran'dan genel görünüm...

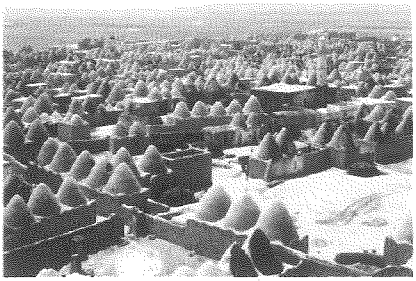

Tarihi Harran'dan genel görünüm...

Şanlıurfa'dan genel görünüm...

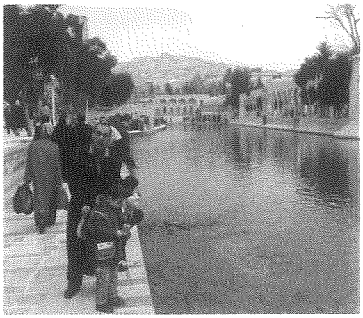

Şanlıurfa'nın Kaleden görünümü...

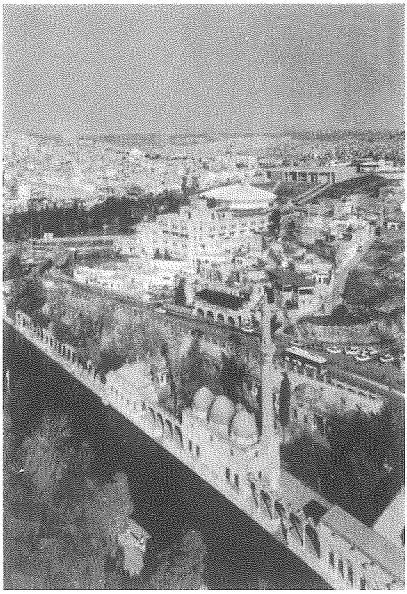

Halilürrahman Gölü (Balıklıgöl) ve çevresinden genel görünüm

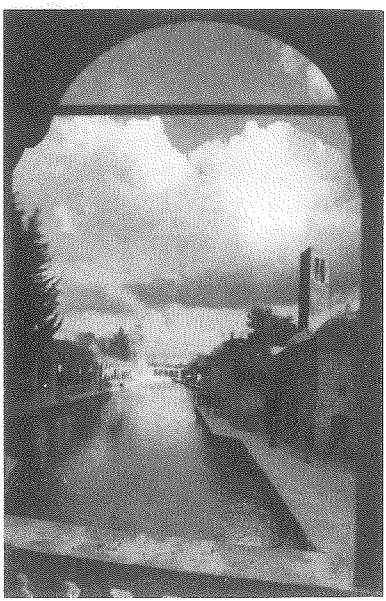

Döşeme ve Rızvaniye Camii...

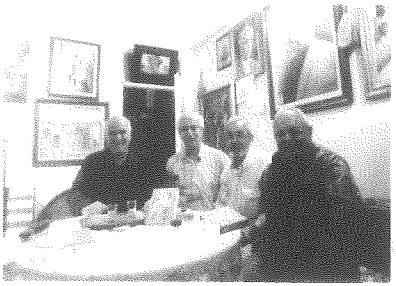

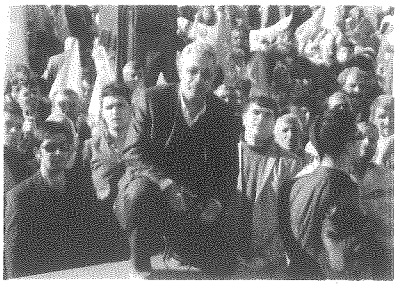

Karaköprü ilçesinden Esentepe semti ve Oto Gar...
Esentepe'den Karaköprü ilçesinin genel görünümü...

Şanlıurfa Rabia Meydanında 15 Temmuz Nöbeti...

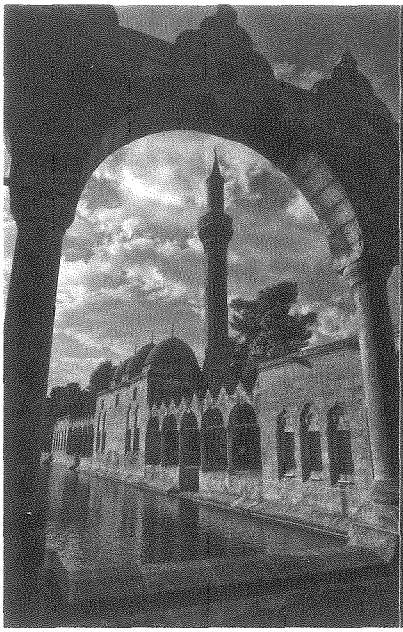

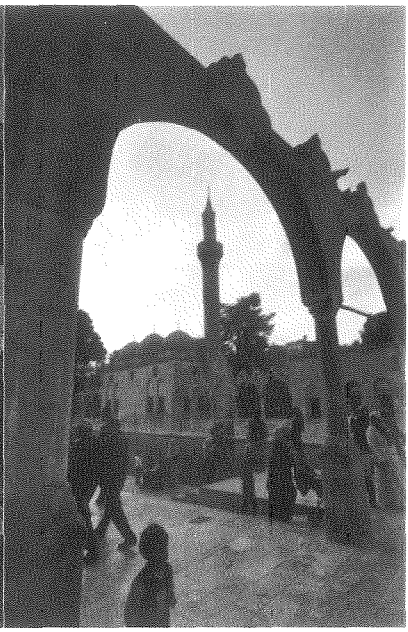

Balıklıgöl ve Rızvaniye Camii

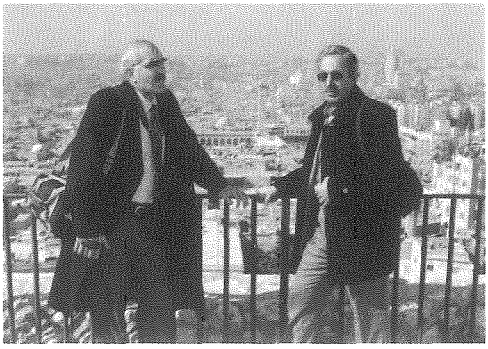

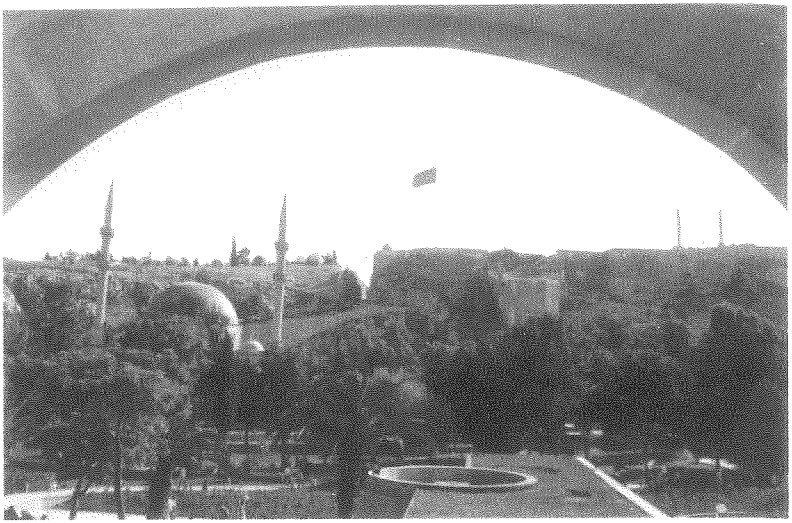

Urfa Kalesi ve Dergah Camii...

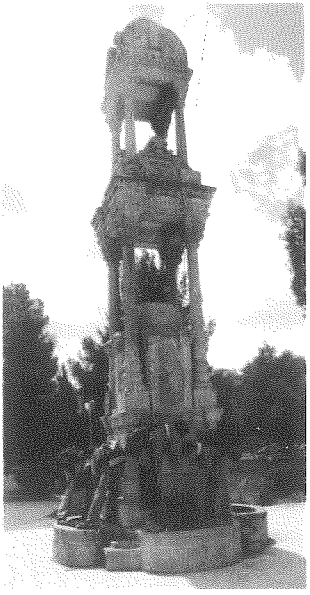

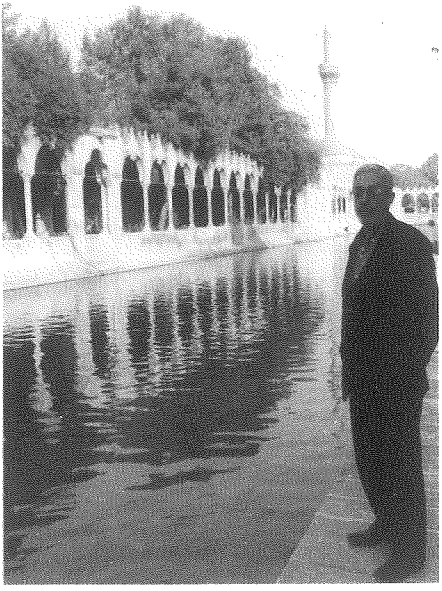

Kurtuluş Çeşmesi ve Balıklıgöl...

DÜNYANIN ŞANLIURFA'DAKİ İNCİSİ GÖBEKLİTEPE

13- Göbeklitepe

Arkeolojik bir mevkii olarak ilk kez 1963 yılında, Türk ve Amerikan bilim adamlarının yaptığı bir yüzey araştırması sırasında tespit edilmiştir. Bu çalışmayla ilgili sonuçlar, Peter Benedict tarafından 1980 yılında yayımlanmıştır.

Göbeklitepe, Şanlıurfa'nın 15 Km kuzeydoğusunda, merkeze bağlı Örencik Köyü yakınlarındaki dağlık alan üzerinde yer almaktadır. Seçilen alan, diğer Neolitik Dönem yerleşim yerlerinde olduğu gibi su kenarı, vadi ya da ovada olmayıp, Harran Ovasını kuzeyde sınırlayan uzun bir yükselti silsilesi üzerinde, görüşe ve manzaraya hâkim bir konumda bulunmaktadır. **(Foto 1 ve 2)**

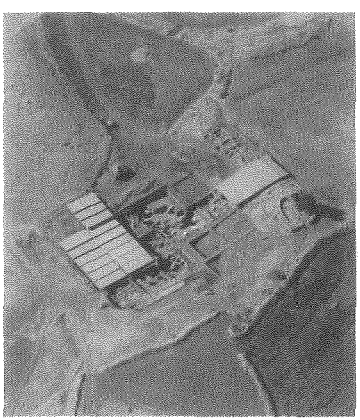

Foto: 1

Foto: 2

300 m. çapında ve 15 m. yüksekliğindeki Neolitik Dönemin ilk evrelerine ait Göbeklitepe'nin topografik özelliklerinden ve yer seçiminden dolayı, ilk fark edildiğinde şimdiki önemi anlaşılamamış olup, tepenin her yerinde rastlanan kireçtaşı blokları nedeniyle buranın bir mezarlık olduğu kanısına varılmıştır.

1995-2006 yılları arasında Şanlıurfa Müze Müdürlüğü başkanlığında, Alman Arkeoloji Enstitüsünden Prof. Dr. Harald Hauptmann ve daha sonra Dr. Klaus Schmidt ve ekibinin katılımıyla kesintisiz kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 2007 yılından itibaren Dr. Klaus Schmidt başkanlığında Bakanlar Kurulu 'Kararlı Kazı' statüsüne geçmiştir. **(Foto 3-4)**

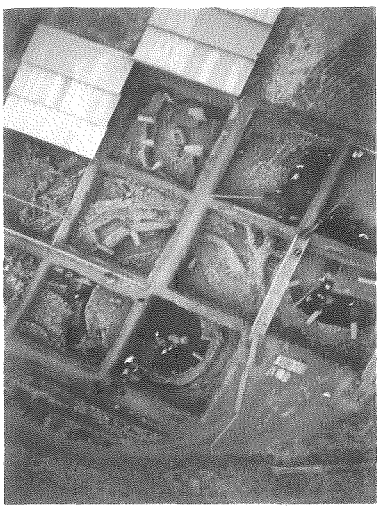

Foto: 3

Foto: 4

Şimdiye kadar yapılan kazı çalışmaları sonucunda, Göbeklitepe'de 4 tabaka açığa çıkartılmıştır. En üstteki I. Tabaka, tarım yapılan yüzey dolgusu olup, geriye kalan 3 tabaka ise Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e tarihlenmektedir.

Göbeklitepe'de stratigrafi en üstten alta doğru şu şekilde izlenmektedir.

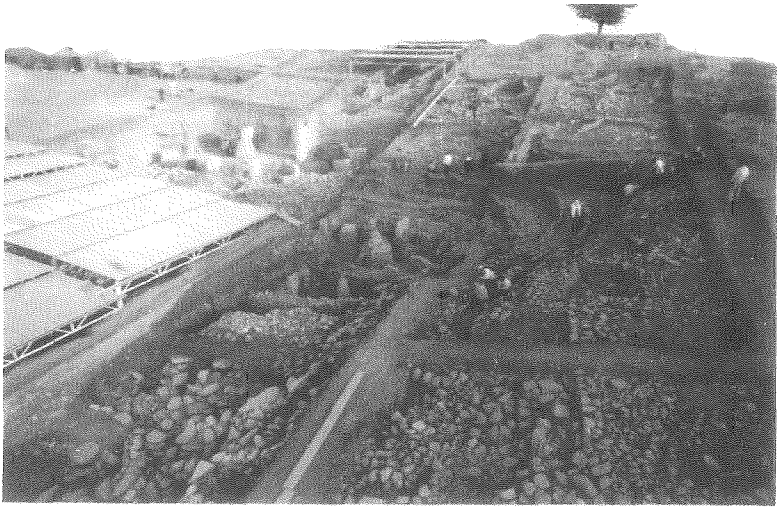

Foto: 5

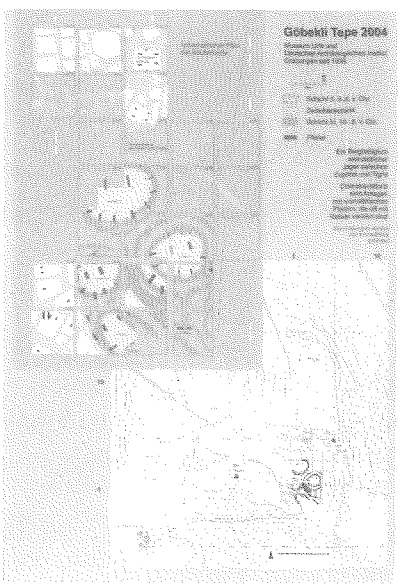

Foto: 6

Foto: 7

I. Tabaka: Yüzey dolgusu
II A. Tabaka: Dikilitaşlı Köşeli Yapılar (M.Ö. 8.000-9.000).
II B. Tabaka: Yuvarlak-Oval Yapılar (Ara tabaka).
III. Tabaka: Dikilitaşlı Dairesel Yapılar (M.Ö. 9.000-10.000).

Çanak Çömleksiz Neolitik-B Evresi'ne tarihlenen ve yüzey dolgusunun hemen altında bulunan II A. Tabakasında dikilitaşlı dörtgen planlı yapılar açığa çıkartılmıştır. Bu yapıların, çağdaşı olan Nevali Çori'de bulunan tapınak yapısıyla benzerlik göstermesi bakımından kültle ilişkili yapılar olduğu düşünülmektedir.

Bu evre için tipik olan Aslanlı Yapı'da, karşılıklı olmak üzere, ikisinin üzerinde kabartma olarak birer aslan motifinin işlendiği dört adet dikilitaş bulunmaktadır. **(Foto 6-7)**

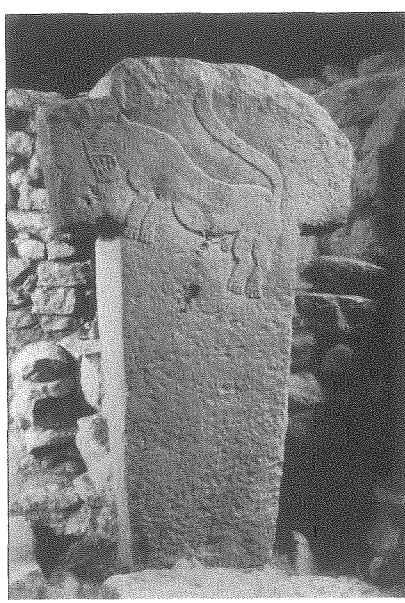

Foto: 11

Foto: 8

Çanak Çömleksiz Neolitik-A ve B Evresi arasında bir geçiş tabakası özelliği gösteren II B. Tabakası'nda, bu dönemin karakteristik özelliklerini taşıyan yuvarlak ya da oval planlı yapılar açığa çıkartılmıştır. **(Foto 8)**

Gene Çanak Çömleksiz Neolitik-A Evresi'ne tarihlenen ve Göbeklitepe'nin en önemli tabakası olan III. Tabakada ise, dikilitaşlarla çevrelenmiş büyük dairesel planlı yapılar dikkat çekmektedir. Kültle ilişkili olduğu düşünülen bu yapılar, T biçimli dikilitaşların belli aralıklarla dairevi şekilde dizilmesi ve etrafının duvarlarla çevrilmesiyle oluşturulmuştur. Merkezde karşılıklı ve kenarlardakine oranla daha büyük iki dikilitaş yer almaktadır. Merkezde bulunan dikilitaşlar serbest dururken kenarlardakiler, duvarlar ya da banklarla birbirlerine bağlanmıştır. Bu yapıların, tamamlanmasından sonra bilinçli bir şekilde toprak ve çakıl dolguyla örtülmüş olduğu kazılar sırasında anlaşılmış olduğundan bunların ölü kültüyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. **(Foto 9-10-11)**

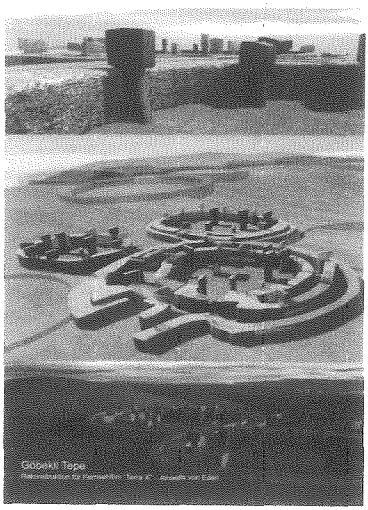

Foto: 9

Foto: 10

Şu ana kadar dört adet böyle anıtsal yapı açığa çıkartılmış olup, yapılan jeomanyetik ölçümler sonucunda Göbeklitepe'de en az 20 anıtsal yapının olduğu anlaşılmıştır.

Konumu itibariyle çevresinde geniş kayalık platolar bulunan Göbeklitepe'de, dikilitaşlar bu platolardaki kayalardan yekpare halinde kesilerek temin edilmiştir. Arazide, işlenmemiş durumda bazı dikilitaşlar kesildiği yerde hala görülebilmektedir. Ayrıca bu platolarda, kayalar üzerinde, işlevleri henüz anlaşılamayan oyuklar ve bir takım işaretler bulunmaktadır. **(Foto : 12-13)**

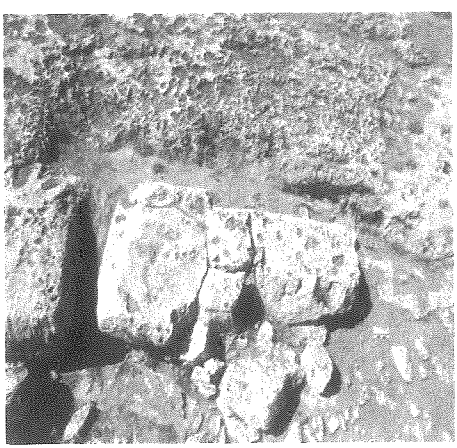

Foto : 12

Foto : 13

Boyları 5m.ye ulaşan dikilitaşların bazılarının üzerinde, kabartma olarak çoğunluğunu yılan, tilki, yaban domuzu ve kuşların oluşturduğu çeşitli hayvan tasvirleri bulunmaktadır.

Bazı örneklerde kabartma olarak yapılmış kol ve ellerden dolayı, dikilitaşların stilize edilmiş insan figürleri olduğu, aşırı şematik ve kübik formda gösterilen gövdeleri ile yaşayanları değil de başka bir boyutun varlıklarını temsil ettikleri öngörülmektedir. **(Foto: 14-15-16-17-18)**

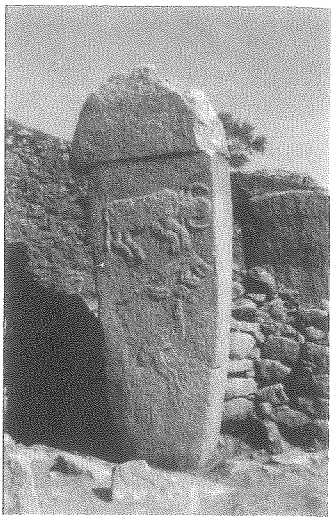

Foto: 14

Foto: 15

Foto: 16

Foto: 17

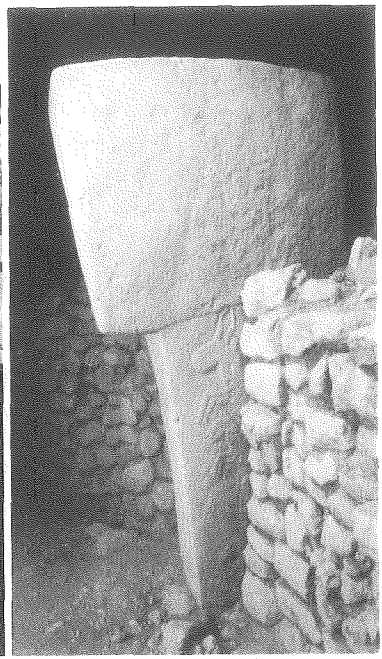

Foto: 18

Kazılar sırasında ve genellikle de yüzey buluntusu olarak ele geçen yabani, yırtıcı hayvan heykellerinin varlığı, antik dönemden bilinen yeraltı dünyasının koruyucusu Kerberos'u akla getirmekte ve bu vahşi hayvan heykellerinin de Göbeklitepe'deki yapıların bekçisi olabileceğini düşündürmektedir. **(Foto: 19-20)**

Foto:19

Foto:20

Kazılar sonucunda çok sayıda hayvan heykeli, çakmaktaşından aletler, taştan boncuklar ve kaplar ile küçük figürünler açığa çıkartılmıştır. **(Foto 21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31)**

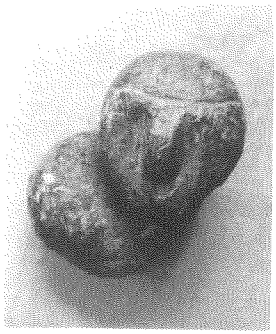

Foto: 21

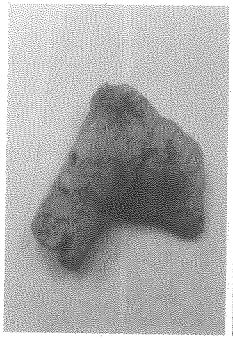

Foto: 22

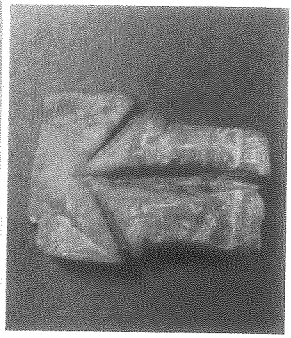

Foto: 23

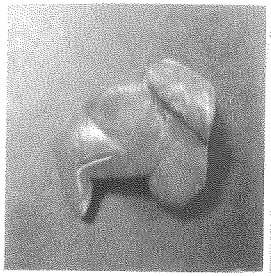

Foto: 24

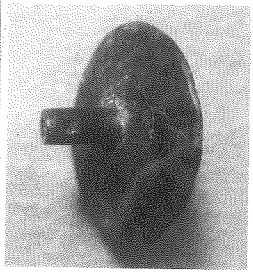

Foto: 25

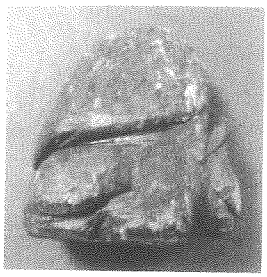

Foto: 26

Foto: 27

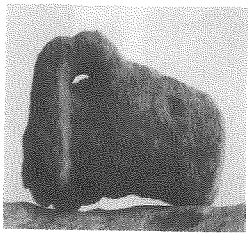

Foto: 28

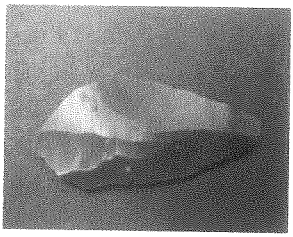

Foto: 29

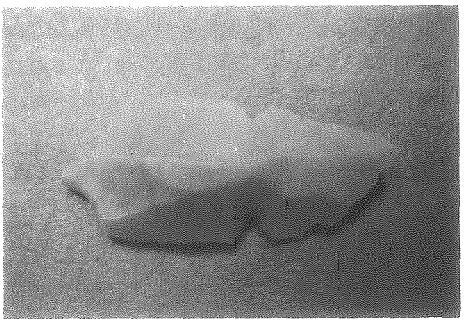

Foto: 30

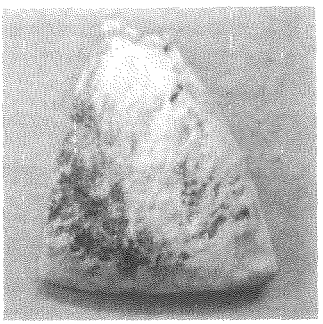

Foto: 31

Göbeklitepe'de temsil edilen bu dönemde, eldeki bulgulara göre insanların avcılık ve hayvancılıkla geçindiği, henüz tarımın yapılmadığı düşünülmektedir. Yerleşim yerinin konumu, açığa çıkartılan devasa boyutlu yapıları, tonlarca ağırlıktaki dikilitaşları ve bu dikilitaşların yerleştirilmesi bakımından Taş Çağı insanlarının, büyük bir organizasyon ve uzun bir zaman dilimi dâhilinde hareket ettikleri düşünülmektedir.

Şimdilik en erken tabaka olan III. Tabakanın tarihi M.Ö.10. Bin olarak belirtilmektedir. Yerleşim yerinde henüz ana toprağa ulaşılamamış olup, ileriki yıllarda gerçekleştirilecek kazı çalışmaları sonucunda Göbeklitepe'deki hayat netlik kazanacaktır.

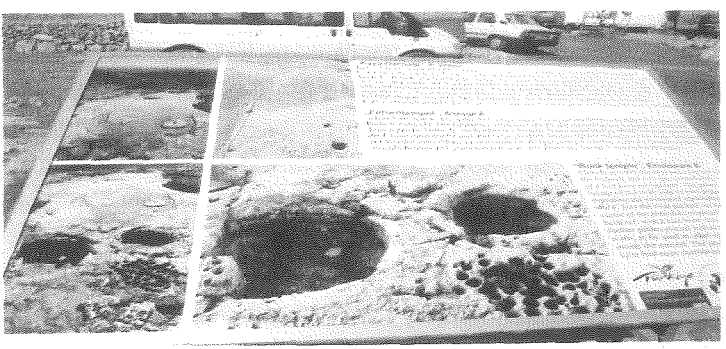

Dr. Klaus ve Çiğdem Schmidt çiftinin ağzından Göbeklitepe

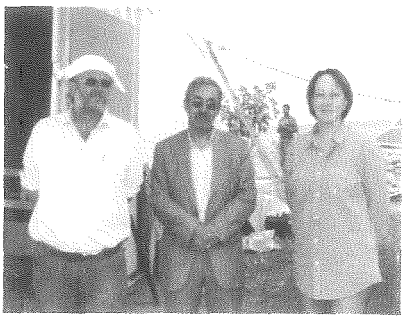

Bu bilgilerden sonra sizlere, 2007 yılından itibaren Dr. Klaus Schmidt başkanlığında Bakanlar Kurulu kararı ile 'Kararlı Kazı' statüsüne geçilmesinin ardından gün yüzüne çıkarılan eserler ve yapılan genel çalışmaları Kazı Başkanı merhum Schmidt ve Türk eşi Çiğdem Schmidt'in ağzından o yıllarda anlattıkları bilgileri aktaralım.

Dr. Klaus ve Çiğdem Schmidt çifti Göbeklitepe çalışmaları hakkında şöyle diyorlardı;

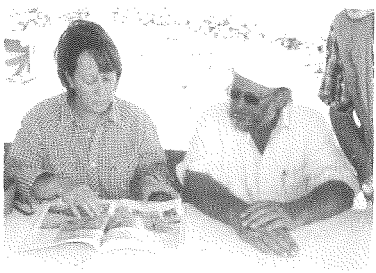

Göbeklitepe, kutsal bir mekân

"Göbeklitepe, 10. ve 9. binden günümüze ulaşmış kalıntılar tepesi tapınaklardan oluşan bir yapı. Bu alanda 20 adet yapı var. Tapınak kelimesi yardımcı bir terimdir. Aslında buralar kutsal mekânlardır. Bu mekânların 8'i gün yüzüne çıkarıldı, diğerleri de kazılar sonucu çıkacak. Bunlar yuvarlak biçimli yapılar. 9. Bin yıl öncesinden kalanlar ise daha küçük yuvarlak yapılar ve bunlardan da 50'nin üzerinde hatta daha çok sayıda var. Kutsal mekânlar dememizdeki neden, günlük hayata dair hiçbir kalıntı olmayışıdır. Mesela Urfa'da Nevala çori gibi yerleşim yeri olan çok yer var. Göbeklitepe yerleşim yeri değil. Tapınak, yani kutsal bir mekân. Burası hakkında net bir şey söyleyemezsek te ölü kültürü ile ilgili bir yer olduğunu söyleyebiliriz. Burası Çayönü, Nevala Çori ve daha

keşfedilmemiş çok yerlerde yaşayan insanların geldikleri yer. Çiftçilikten ayrı olan, avcılıkla uğraşanlar biraz uzaktır bu bölge insanlarından."

Göbeklitepe el değmemiş olarak gelecek nesillere bırakılmalı

"Kazı alanı, çevresindeki taş ocaklarıyla birlikte 9 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Biz şu ana kadar 5 bin metrekarelik bir alanı kazabilmişiz. Amaç tahrip edilmeden kazabilmek. Zira burayı daha el değmemiş olarak gelecek nesillere bırakmak. Zaten UNESCO kültür mirası olarak düşünülüyor. 2014 yılında da UNESCO kültür mirasları arasına kabul edileceğini sanıyoruz. Bilindiği gibi UNESCO yılda bir toplanır. Önce bu yer geçici listeye alınır. 2 yıl sonra da başvuru yapılır. Göbeklitepe geçici listeye alındı, 2013'te başvuru yapılacak ve 2014'te de işlemler tamamlanacak ve UNESCO kültür mirasları arasına kabul edilecek. Zaten Almanya'da birlikte çalıştığımız Alman Üniversitesi Bölümü UNESCO için çalışıyor. UNESCO korumaya yönelik değerlendirme yapıyor. Ödenek bakımından UNESCO'dan bir katkı olmuyor. Ancak dünya turizmine tanıtımı açısından katkısı çok fazla olacak."

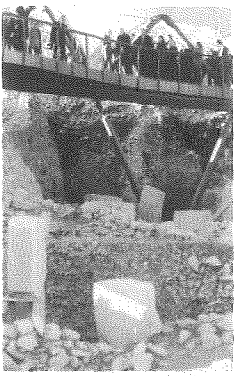

Değerlendirme ve arşivleme kazıdan çok zor

"Göbeklitepe kazı alanındaki kamulaştırma işlemleri tamamlandı. Kazıyı yapan Alman Kuruluşu tarafından ücreti ödendi. Kültür Bakanlığı kontrolünde çalışmalar devam ediyor. Yılda 4 ay kazı yapılıyor. 12 ay da değerlendirme ve arşivleme çalışmaları yapılıyor ama yetiştiremiyoruz. Arkeolojik kazı, otoban kazıları gibi değil. Benim şanslı yanım Alman Üniversitesinde çalışıyorum ve bu şansı kullanıyorum."

Geçmişte yaşayanlar ilkel değil

"Biz bugünkü insanlar, geçmişte yaşayanları ilkel insanlar olarak değerlendiriyorduk. Ancak o dönemin insanları olarak Göbeklitepe gibi yerler yapabildiklerine göre sosyal, inanç sistemleri olan çalışkan insanlar oldukları anlaşılıyor."

Kazı çalışması 70 kişi ile yapılıyor

"Kazı çalışması 45'i işçi, 25'i öğrenci toplam 70 kişi ile yapılıyor. 2009'dan beri yaptığımız kazı çalışmalarına yeni alanlar da eklendi. Yeni kazı alanında çıkan taş üstünde aslan kabartması ve zengin figürler var."

Güvenlik sağlanacak

"Kazı çalışmalarının çok uzun yıllar devam edeceği sanılıyor. 3 yıl içinde kazı alanının üstü kapatılmış olacak. İnfrarood ışıklandırma ile güvenliği sağlanacak. Zaten kamera sistemi mevcut. Şu an proje aşamasında. Biz sadece kazı alanına zarar verilmemesi için gelen konukların dolaşabilecekleri gezi basamakları, merdivenler yaptık."

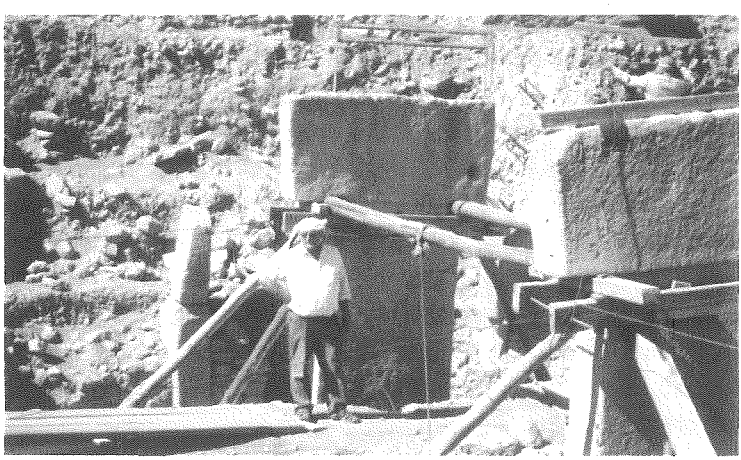

GÖBEKLİTEPE İLE İLGİLİ FOTOĞRAFLAR

Kazı alanına girişteki Göbeklitepe tanıtım panosu

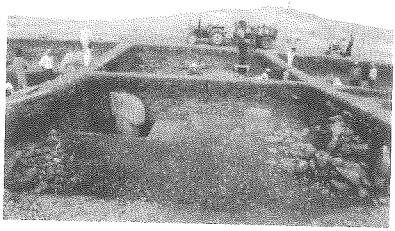

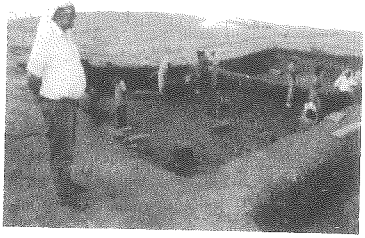

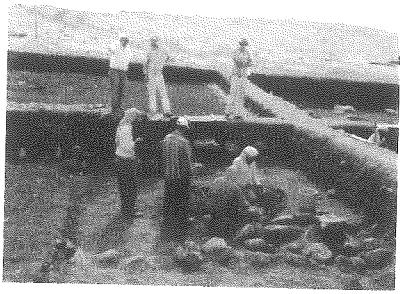

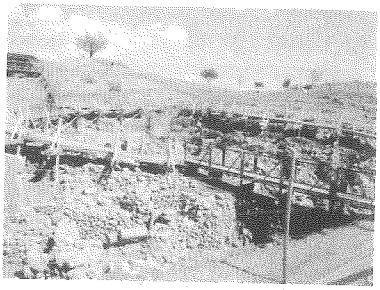

Kazılar Başkan Dr. Klaus Schmidt gözetiminde yapılıyor...

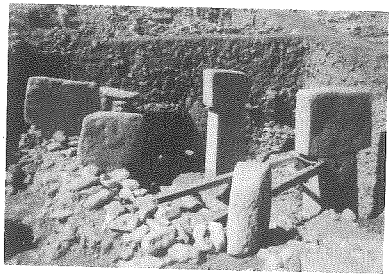

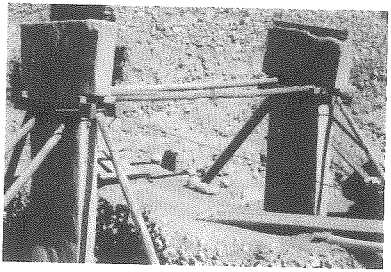

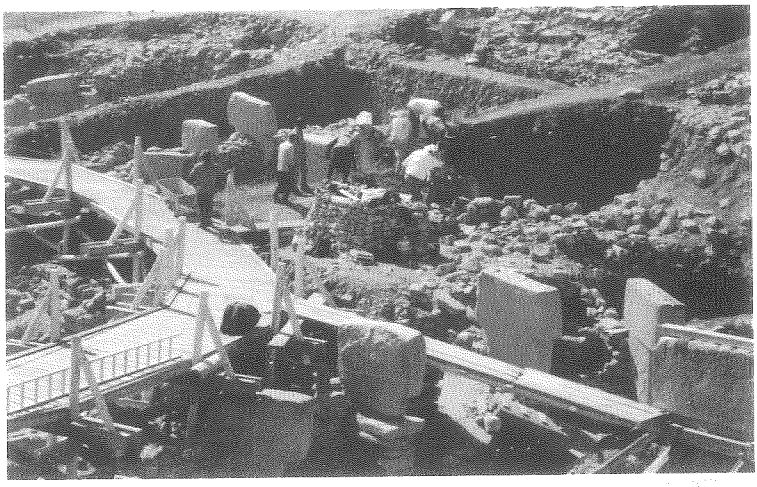

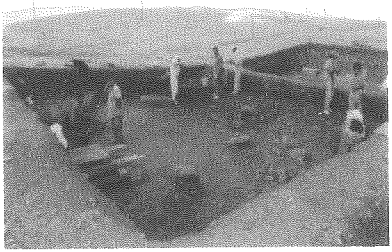

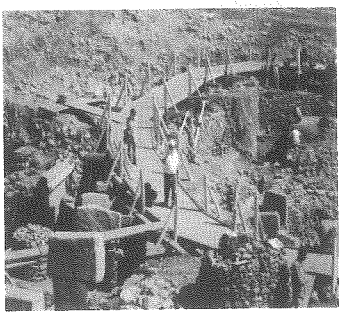

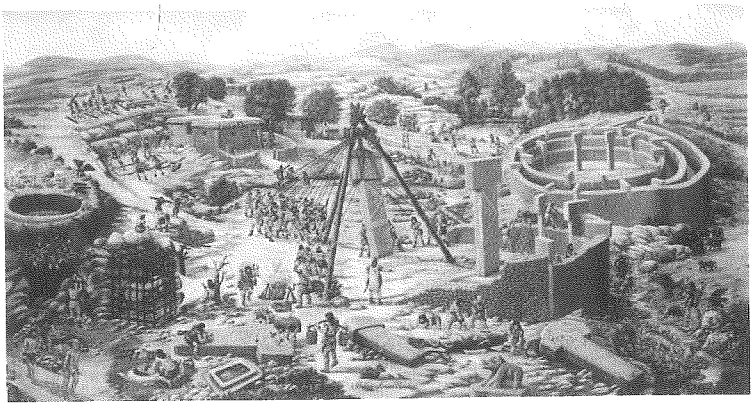

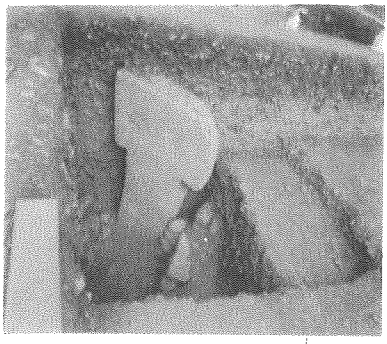

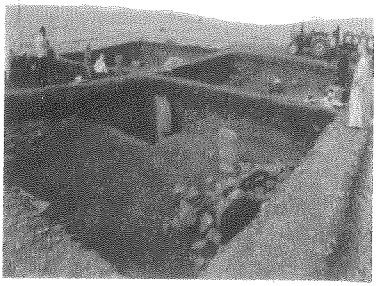

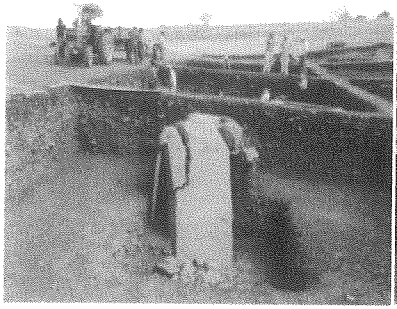

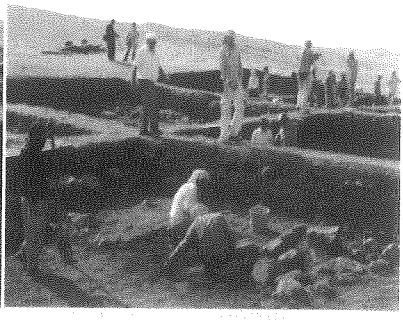

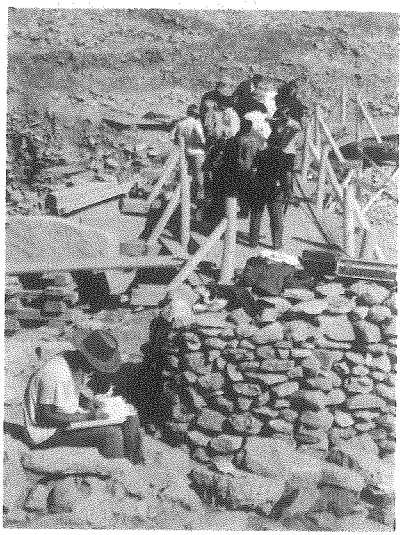

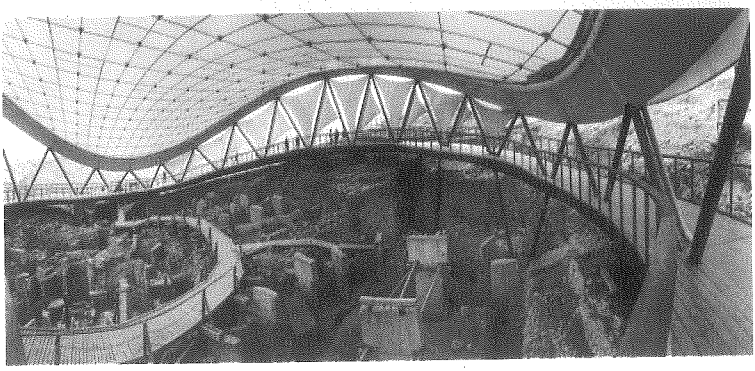

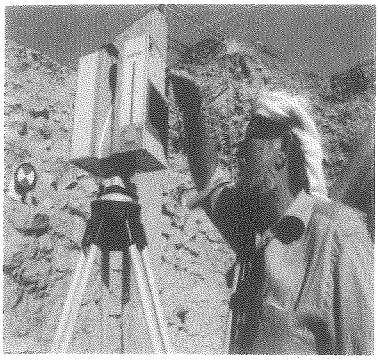

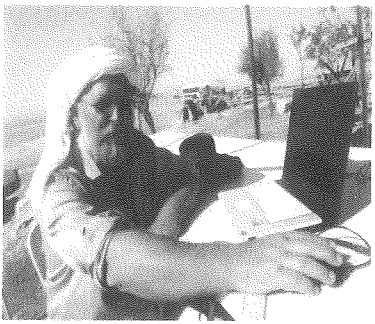

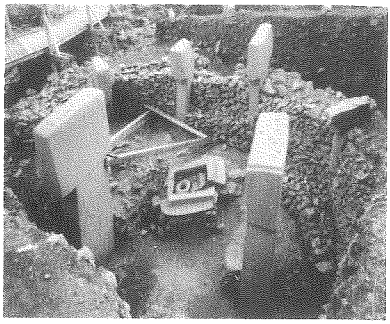

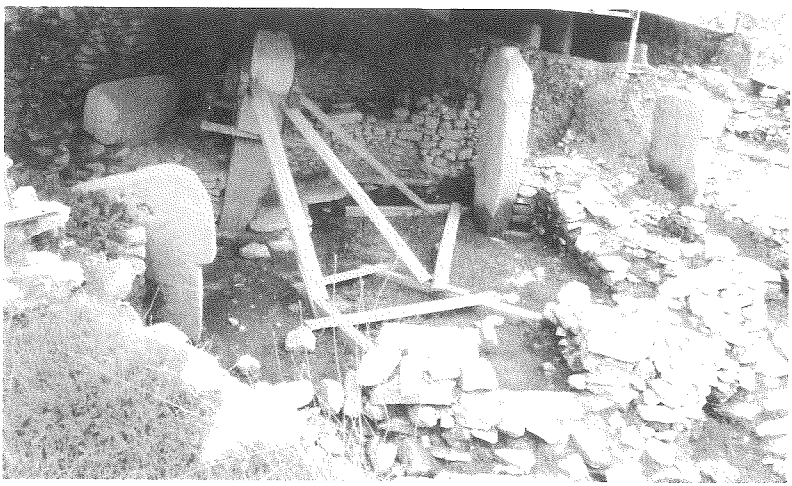

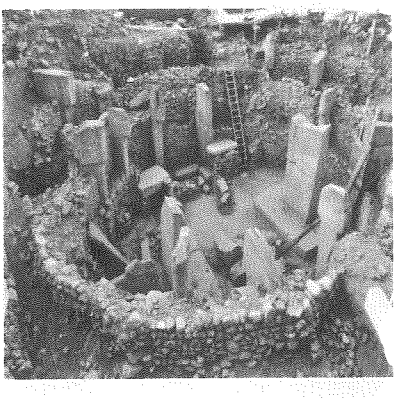

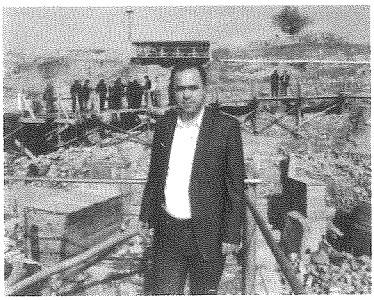

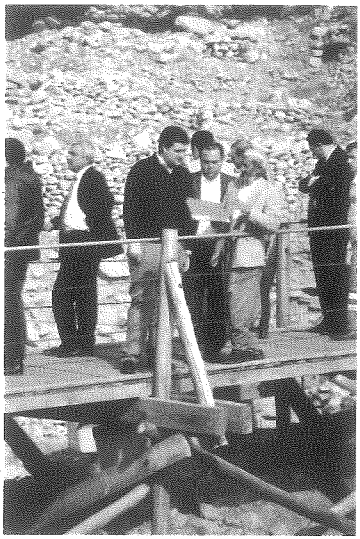

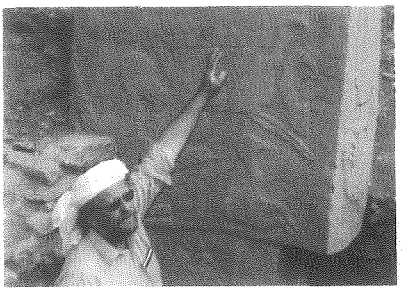

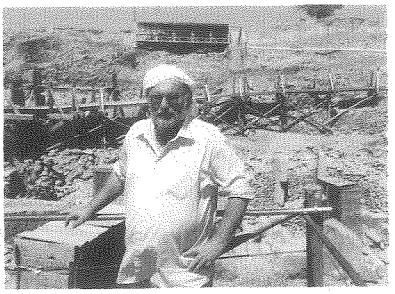

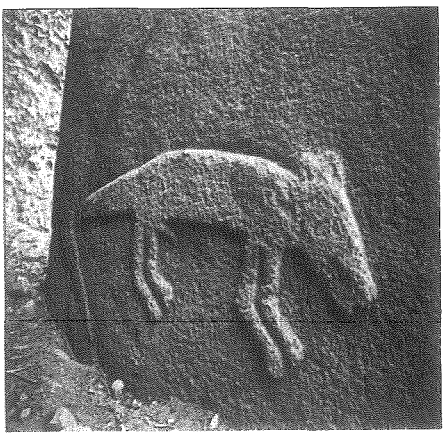

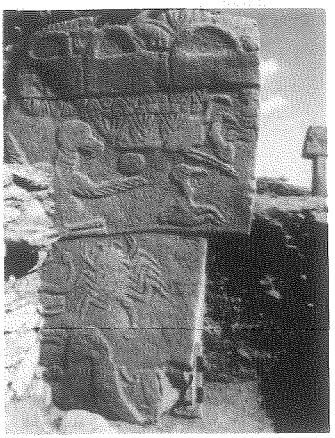

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANIMIZ RECEP TAYYİP ERDOĞAN GÖBEKLİTEPE'DE

15- GÖBEKLİTEPE YILI

2019 yılını Göbeklitepe Yılı ilan eden Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, 08 Mart 2019 günü Şanlıurfa'ya gelerek Göbeklitepe Ören Yeri resmî açılış törenini gerçekleştirdi;

"Göbeklitepe, Anadolu'daki medeniyet köklerinin derinliğini göstermektedir"

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Şanlıurfa'da Göbeklitepe Ören Yeri resmî açılış törenine katılarak, bir konuşma gerçekleştirdi.

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Şanlıurfa'da Göbeklitepe Ören Yeri resmî açılış töreninde yaptığı konuşmada, "Göbeklitepe, insanlık tarihinin yeniden yazılmasını gerektirecek derecede önemli bir yerdir. İnsanlığın ortak kültür hazinesine yaptığı katkılarla Göbeklitepe, Anadolu'daki medeniyet köklerinin derinliğini göstermesi bakımından, şimdiden çok önemli bir referans hâline gelmiştir" dedi.

"Göbeklitepe ile Anadolu, sahip olduğu sayısız tarihî değere bir yenisini daha ekliyor"

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan konuşmasında; Göbeklitepe'nin, insanlık tarihinin yeniden yazılmasını gerektirecek derecede önemli bir yer olduğuna dikkat çekerek, Göbeklitepe'nin, Anadolu'daki

medeniyet köklerinin derinliğini göstermesi bakımından şimdiden çok önemli bir referans hâline geldiğini söyledi.

"Göbeklitepe ile birlikte insanlık ailesinin adeta anavatanı konumundaki Anadolu, sahip olduğu sayısız tarihî değere bir yenisini daha ekliyor" diyen Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, burada elde edilen bulguların şehir kavramı ile insanlığın toplu olarak birlikte yaşama ihtiyacının nasıl ortaya çıktığına işaret ettiğini belirtti.

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, "İnsanların bunca zamandır hep öne sürüldüğü gibi önce yerleşik hayata geçip ondan sonra inançlarını sembolize eden yapılar inşa etmediklerini, sürecin tersinden işlediğini buradaki kalıntılardan anlıyoruz. Gerçekten de Göbeklitepe bize insanların inançlarının peşinden giderek yerleşik hayata geçtiklerinin de ipuçlarını veriyor. Yani buradaki bulgular insanın dünyada asıl varlık gayesinin ne olduğuna çok güçlü bilimsel delillerle ışık tutuyor. Bu bilgi, insanlığın bizim inancımızla, medeniyet ve kültür çerçevemizle uyumlu bir geçmişe sahip olduğunu da gösteriyor" dedi.

Göbeklitepe'deki kazılardan elde edilen sonuçlar, pek çok bilim disiplini için çok önemli değere sahip

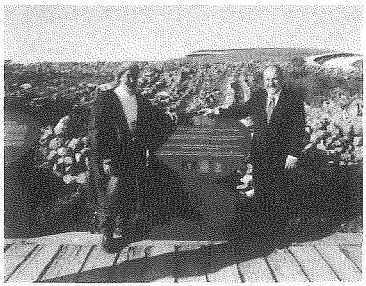

Göbeklitepe'deki kazılardan elde edilen sonuçların arkeoloji ve antropoloji yanında dinler tarihi başta olmak üzere diğer pek çok bilim disiplini için de çok önemli değere sahip olduğuna dikkat çeken Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, buradaki çalışmalarda emeği geçenleri tebrik etti.

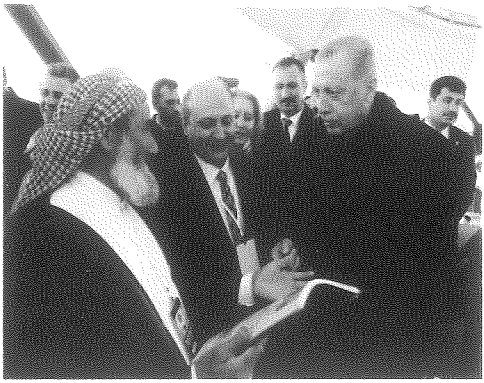

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, 2011'de UNESCO Dünya Mirası geçici listesine giren Göbeklitepe'nin, ilgili kurumların takibi sonucu geçen yıl kalıcı listeye ilave edildiğini hatırlatarak, daha önce de Türkiye'nin ikisi karma, 15'i kültürel olmak üzere 17 miras alanının bu listede yer aldığını, Göbeklitepe ile bu sayının 18'e yükseldiğini söyledi.

Türkiye'nin açık hava müzesi olduğunu, İstanbul, Hatay, Mardin, Şanlıurfa ve daha birçok ilde farklı amaçlarla yürütülen faaliyetler sırasında çok önemli tarihî esere rastlanıldığını belirten Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, bunun en somut örneğinin Göbeklitepe olduğunu, zira buranın da 1986 yılında bir çiftçinin tarlasını sürerken bulduğu bir heykeli müzeye teslim etmesiyle ortaya çıkarıldığını anlattı.

Müzeye teslim edilen heykeli Alman arkeolog Prof. Dr. Klaus Schmidt'in görmesiyle Göbeklitepe'nin öneminin ortaya çıktığını ifade eden Cumhurbaşkanı Erdoğan, Prof. Dr. Schmidt'i saygıyla yâd etti.

Göbeklitepe'deki proje çalışmalarına destek verdiği için Doğuş Grubuna da teşekkürlerini ileten Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'deki diğer firmalardan da benzer projelere destek vermelerini, sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerini beklediklerine değindi.

Kültür varlıklarımızın tanıtımını layıkıyla yerine getiremiyoruz

"Vatandaşlarımızın sahip çıkmadığı, devletin destek vermediği, özel sektörün de inisiyatif alıp elini taşın altına koymadığı bir çalışmanın başarıya ulaşma şansı çok zayıftır" ifadelerini kullanan Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bu tarz projelerde eserleri bulmak ve gün yüzüne çıkarmak kadar, tanıtımını yapmak da çok önemlidir. Bu gerçeğe bilhassa yurt dışına gerçekleştirdiğimiz seyahatlerde yakından şahitlik ediyoruz. 100-150 senelik mazisi bile olmayan eserlerin nasıl reklamının yapıldığını, nasıl korunduğunu, nasıl her yıl milyonlarca turistin ziyaret ettiği bir çekim merkezi hâline dönüştürüldüğünü görüyoruz. Türkiye'nin tarihî eser, ören yeri, anıt yapılar, gastronomi gibi özgün kültürel miras ürünleri bakımından kesinlikle bir eksikliği yoktur, tam aksine fazlası vardır. Ülkemizin tabii güzellikler ve insan sıcaklığı bakımından da rakiplerinden geri kalır hiçbir yanı yoktur. Bilakis Göbeklitepe gibi insanlık tarihine ait yerleşik kalıpları ve ezberleri bozan yeni kültür varlıklarıyla hazinemizi sürekli güçlendiriyoruz. Bizim eksikliğimiz, bunların reklamını,

tanımını layıkıyla yerine getirememiz sebebiyledir. Şüphesiz terör ve güvenlik sorunu bir dönem bu çalışmaların önündeki engellerden biri olmuştur. Ne yazık ki Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemiz uzun yıllar çatışmalarla, yasaklarla bölücü terör örgütünün baskılarıyla anılmıştır."

Devletin ve müteşebbislerin şartları zorlayarak bölgede hayata geçirdiği yatırımların bizzat terör örgütü tarafından bugüne kadar sabote edildiğine ifade eden Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, "Biz, terörün istismar ettiği ne varsa hepsini ortadan kaldırarak işte bu fasit daireyi kırdık" dedi.

Türkiye çok geniş bir turizm potansiyeline sahip

Türkiye'nin turizm alanında sezonluk deniz, güneş, kum üçgenine hapsolduğunu, hâlbuki Türkiye'nin tarihten tabii güzelliğe, müzikten gastronomiye kadar çok geniş bir turizm potansiyeline sahip olduğunu aktaran Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, bu çerçevede AK Parti hükûmetleri döneminde 142 müzenin yenilendiğini, 52 yeni müze açıldığı, 68 yurt dışı kültür varlığı sergisi açıldığı bilgisini verdi.

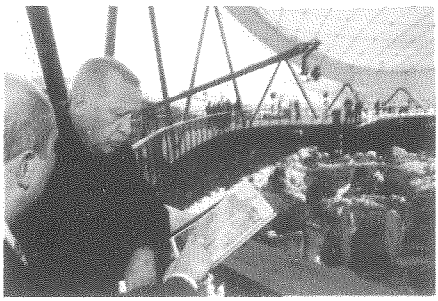

Sinema ve dizi sektörüne verilen desteklerle Türkiye'nin tanıtımında yepyeni ve etkili bir mecrayı harekete geçirdiklerine işaret eden Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, sağlıktan spora, yayladan ören yerlerine kadar birçok yeni destinasyonla turizm yelpazesini genişlettiklerini, böylece Türkiye'ye gelen turist sayısını 13 milyondan 46 milyona çıkarttıklarını belirtti.

Turizm gelirimiz 12 milyar dolardan 30 milyar dolara yükseldi

Türkiye'nin turizm gelirinin de 12 milyar dolardan 30 milyar dolar sınırına geldiğini belirten, Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, işletme belgeli tesis sayısının 419'dan bin 506'ya, bakanlık belgeli tesis sayısının 4 bin 888'e, turizm bölgesi sayısının da 143'ten 267'ye yükseldiğini açıkladı.

Sürdürülebilir turizm amacıyla belediyelere yapacakları çevre düzenlemesi ve altyapı çalışmaları için yaklaşık 2 milyar liralık destek verdiklerini dile getiren Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, "Şimdi hedefimiz, bu yıl 50 milyon turisti geride bırakmak, 2023'te de 70 milyon turist hedefine ulaşmak, bunu başaracağız, bunda kararlıyız. Bugün için de Göbeklitepe gibi gerçekten özel ve önemli bir hazinemizi çok iyi değerlendirmeliyiz" şeklinde konuştu.

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Şanlıurfa'nın Göbeklitepe yanı sıra Akat, Sümer, Babil, Hitit, Roma, Emevi, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi eserleriyle tam bir tarih hazinesi olduğunu sözlerine ekleyerek, Şanlıurfa'nın her yıl tek başına milyonlarca turisti ağırlaması, bunun için de ciddi bir altyapının süratle geliştirilmesi gerektiğini söyledi.

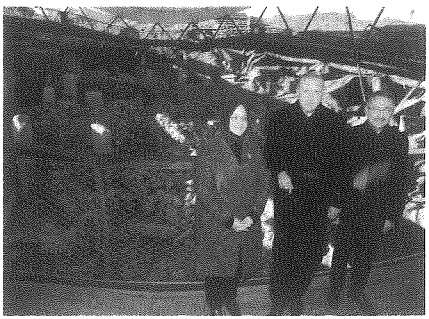

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Göbeklitepe'deki çalışmalara katkı veren herkese teşekkürlerini yineleyerek, insanlık tarihinin bir dönemine ışık tutacak eserin hayırlara vesile olmasını diledi.

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, konuşmasının ardından beraberindekilerle Göbeklitepe Ören Yerinin açılışını gerçekleştirdi.

Konuşması öncesinde beraberindekilerle ören yerinde incelemelerde bulunan Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, yetkililerden bilgi aldı ve anı fotoğrafı çektirdi.

Törene, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk, Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Mehmet Cahit Turhan, milletvekilleri, Avrupa komisyonu Delegasyonu Mali İşbirliği Başkan Yardımcısı Angel Gutierrez Hidalgo, Şanlıurfa Valisi Abdullah Erin, Şanlıurfa Büyükşehir Belediye Başkanı Nihat Çiftçi ile sanat ve kültür dünyasından temsilciler katıldı.

Göbeklitepe ancak bu kadar tanıtılabilir...

Piramitlerden 7000 yıl, İngiltere'deki meşhur Stonehenge'den 6000 yıl daha eski. Üstelik onlar gibi gizemli, şaşırtıcı ve gökyüzüyle bağlantılı.

Bilinen insanlık tarihini alt üst eden, ders kitaplarını yeniden yazdıran Göbeklitepe'ye, 12.000 yıl önceye gidiyoruz.

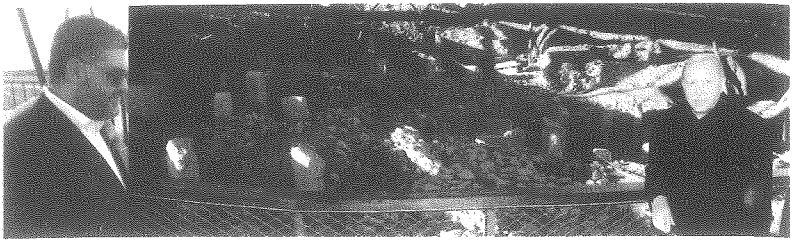

ÇİN HALK CUMHURİYETİ PEKİN BÜYÜKELÇİMİZ ABDULKADİR EMİN ÖNEN VE GÖBEKLİTEPE

Çin Halk Cumhuriyeti Pekin Büyükelçimiz Abdulkadir Emin Önen Şanlıurfalı olunca, Çin'de Şanlıurfa'yı, dolayısıyla Göbeklitepe'yi tanıtmamak, Çinlileri Göbeklitepe ziyaretine göndermemek olur mu?

16- Çin'de Göbeklitepe Semineri

"Çin'de 2018 Türkiye Turizm Yılı" çerçevesinde Türkiye'nin Pekin Büyükelçiliğinin ev sahipliğinde Pekin'deki Vangfucing Peninsula Otelde Göbeklitepe ile ilgili seminer düzenlendi.

Türkiye'nin Çin Halk Cumhuriyeti Pekin Büyükelçisi Abdulkadir Emin Önen ve Göbeklitepe Bilim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Mehmet Özdoğan, düzenledikleri seminerle Pekin'de Şanlıurfa'da halen kazı çalışmaları devam eden Göbeklitepe'yi anlattı.

Çin'de devam eden '2018 Türkiye Yılı' etkinlikleri kapsamında seminer için Pekin'e giden Göbeklitepe Bilim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Mehmet Özdoğan ve Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Müdürü Celal Uludağ'ı Büyükelçilik binasında kabul etti. Pekin'de düzenlenecek olan Göbeklitepe Semineri

konusunda fikir alışverişinde bulundular. Daha sonra hep birlikte seminer salonuna geçtiler.

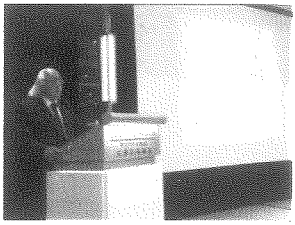

Göbeklitepe, tarihin en eski tapınağı

Seminerin açılışında konuşan Türkiye'nin Çin Halk Cumhuriyeti Pekin Büyükelçisi Abdulkadir Emin Önen, memleketi Şanlıurfa'da bulunan Göbeklitepe'nin insanlık medeniyeti tarihinin yeniden yazılmasına neden olacak önemli bir keşif olduğunu belirterek, insanlığın ortak mirası olmasına dikkat çekti.

Türkiye'nin Pekin Büyükelçisi Abdulkadir Emin Önen, "Göbeklitepe'yi insanlık medeniyeti için bu kadar önemli yapan şey, tarihin en eski tapınağı olması ve 12 bin yıl öncesine dayanmasıdır. Göbeklitepe, Taş Devri'nden 6 Bin 500 yıl, en eski Mısır piramidinden de 7 bin yıl daha eskidir. Göbeklitepe'yi insanlık medeniyeti için bu kadar önemli yapan şey, tarihin en eski tapınağı olması ve 12 bin yıl öncesine dayanmasıdır. Göbeklitepe, Taş Devri'nden 6 Bin 500 yıl, en eski Mısır piramidinden de 7 bin yıl daha eskidir. Göbeklitepe'nin güzelliği ve gizemi dünyanın birçok yerine yayılmıştır" diyerek Göbeklitepe'nin gün yüzüne çıkarılmasının ardından Şanlıurfa'da bu tarihi yapıyı korumak için yeni bir müze inşa edileceğini belirtti.

Göbeklitepe insanlığın ortak kültürüdür

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Prehistorya Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Özdoğan da, seminerde Birleşmiş Milletler Bilim, Eğitim ve Kültür Teşkilatının (UNESCO) "Dünya Mirası Geçici Listesi"ne alınan ve

dünyanın en eski tapınak merkezi kabul edilen Göbeklitepe ve kazılarda çıkan eserlerle ilgili çalışmalar hakkında bilgi verdi.

Göbeklitepe'de keşfedilen yapılar üzerinde DNA tespit çalışmaları yapıldığını ancak iyi korunmuş DNA örneklerinin henüz bulunamadığını, hâlihazırda bu tarihi yapının hangi millete ya da uygarlığa ait olduğunu söylemenin mümkün olmadığını belirten Göbeklitepe Bilim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Mehmet Özdoğan, Pekin'de kalabalık bir guruba Göbeklitepe'yi anlatı ve Göbeklitepe'nin insanlığın ortak kültürü olduğunu söyledi.

Özdoğan, Çin ile Türkiye arasında arkeolojik alanda ortak çalışmalar yapılması durumda, iki tarafta keşfedilen tarihi eserler ve arkeolojik modellerin karşılaştırılabileceğini ve bu sayede elde edilen benzerlik ve birikimlerin günümüz çalışmalarına da ışık tutacağını belirterek, "Hemen yarın ziyarete açacağız diye yapılan baskıyla Göbektepe'yi kaybederiz ve dünyaya da nasıl kaybettiğimizi anlatmamız çok zor olur" dedi.

Prof.Özdoğan, Çin ile Türkiye arasında arkeolojik alanda ortak çalışmalar yapılması durumda iki tarafta keşfedilen tarihi eserler ve arkeolojik modellerin karşılaştırılabileceğini ve bu sayede elde edilen benzerlik ve birikimlerin günümüz çalışmalarına da ışık tutacağını belirtti.

Göbeklitepe, dinler tarihini sorgulatacak

Çin'de Türkiye Turizm Yılı etkinlikleri kapsamında arkeolojik miraslarımızın da öne çıkarıldığını belirten Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Müdürü Celal Uludağ ise, Göbeklitepe'nin, Şanlıurfa'nın

20 Kilometre Kuzeydoğusundaki Örencik köyü yakınlarında, yaklaşık 300 metre çapında ve 15 metre yüksekliğinde, geniş görüş alanına hâkim bir konumda yer aldığını söyledi.

İnsanlık tarihi hakkında bildiklerimizi yeniden düşünmemizi sağlayacak, yerleşik tarih anlayışını ve bilgilerini değiştirip, dinler tarihini sorgulatacak, bir kısmımızın varlığından haberi dahi olmadığı bir arkeolojik çalışmanın 1995 yılından beri Urfa Göbeklitepe'de devam ettiğini belirten Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Müdürü Celal Uludağ, "Neolitik döneme ait Göbeklitepe, ilk tapınağın dolayısıyla yeryüzündeki ilk inancın merkezi olabilmesi açısından önemlidir" dedi.

Seminere ÇHC Pekin BüyükelçimizAbdulkadir Emin Önen, Prof.Özdoğan, Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Müdürü Celal Uludağ'ın yanı sıra çok sayıda Çinli Akademisyen, iş dünyası ve turizm şirketlerinin temsilcileri ile Çin'de yaşayan Türkler katıldı.

"14. Uluslararası Çin Turizm ve Gezi Fuarı"nın açılış galası

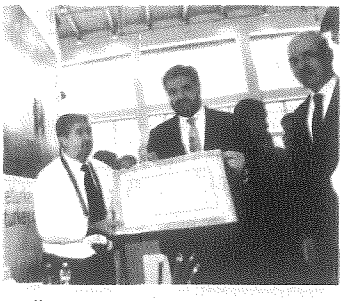

"2018 Çin'de Türkiye Turizm Yılı" münasebetiyle düzenlenen "14. Uluslararası Çin Turizm ve Gezi Fuarı"nın açılış galası Kültür ve Turizm Bakanımız Numan Kurtulmuş, ÇHC Kültür ve Turizm Bakanı Luo Shugang, Pekin Büyükelçimiz Abdulkadir Emin Önen, Şanlıurfa'nın ünlü Ebru Sanatçısı Ömer Sabuncu ile Çinli ve Türk vatandaşlarının katılımlarıyla gerçekleştirildi.

Ebru Sanatının sergilendiği ve yapılışının gösterildiği Türkiye standında, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Türkiye'yi temsil etmek üzere davet edilen Bakanlık Ebru Sanatçısı Şanlıurfalı Ömer Sabuncu tarafından kendisi gibi

Şanlıurfalı olan hemşehrisi Çin/Pekin Büyükelçimiz Abdulkadir Emin Önen'e çevresini ebru ile süslediği bir hat yazısı ile ebru sanatı ile ilgili bilgilerin ve resimlerin yer aldığı EbrUrfa isimli kitabı hediye etti.

Kültür ve Turizm Bakanımız Prof.Dr. Numan Kurtulmuş'a da Ay-Yıldız / bayrağımızı simgeleyen Kelime-i Tevhid yazılı Ebru tablosu hediye etti.

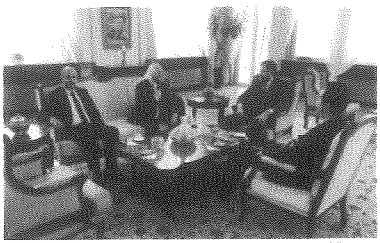

Çinli Turistler, Gazeteciler Göbeklitepe'ye hayran kaldılar

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANININ EŞİ VE ÜNLÜLER GÖBEKLİPE'DE

16- Kültür ve Turizm Bakanı eşi Pervin Ersoy ve ünlüler de Göbeklipe'ye geldiler

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un eşi ve ünlüler de Urfa'ya gelerek Göbeklitepe'de buluştular.

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un eşi Pervin Ersoy, ülke turizmine katkı sağlamak ve farklı yardımlaşma derneklerine destek olmak amacıyla başlatılan "Her Şehri Ünlüsüyle Geziyoruz" projesi kapsamında ünlülerle Şanlıurfa'nın tarihi ve turistik yerlerini ziyaret etti.

Şanlıurfalı Sarkıcı Ferhat Göçer, Şanlıurfalı Oyuncu Bülent İnal, Bizim Çocuklarımız Dayanışma Derneği Kurucu Üyesi ve Başkan Yardımcısı Pervin Ersoy ile seyahat yazarı Saffet Emre Tonguç, Remax Gayrimenkul Danışmanı Evrim Kırmızıtaş Başaran ve proje kapsamında ünlü isimlerle Balıklıgöl, Göbeklitepe, Harran ve Şanlıurfa Müze Kompleksi gibi birçok yeri ziyaret ettiler.

Guruptakilere, Vali Abdullah Erin'in eşi Gülhan Erin, Kültür ve Turizm İl Müdürü Aydın Aslan, Şanlıurfa Müze Müdürü Celal Uludağ da eşlik etti.

Turlara katılıyorlar

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un eşi Pervin Ersoy, iç turizmi hareketlendirmek ve Türkiye'yi bilinmeyen yönleriyle tanıtmak amacıyla "Her Şehri Ünlüsüyle Geziyoruz" projesini başlattıklarını söyledi.

Proje kapsamında her şehrin birkaç ünlü isminin, kendi şehrinde düzenlenecek tura katılacağını dile getiren Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un eşi Pervin Ersoy, Şanlıurfalı Bülent İnal, Ferhat Göçer, Mahmut Tuncer ve Seyyal Taner ile Ayşegül Aldinç ve Asuman Dabak'ın da aralarında yer aldığı isimlerle Şanlıurfa'ya geldiklerini belirtti.

81 ili geziyorlar

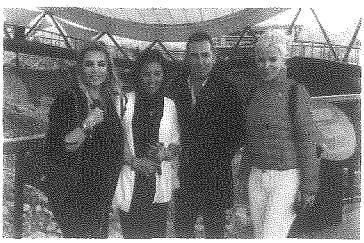

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un eşi Pervin Ersoy, projeyi yeni başlatmalarına rağmen büyük ilgi gördüğüne dikkati çekerek, "Şanlıurfa'da çok güzel izlenimler elde ettik. Sanatçılarımız da aynı şekilde çok mutlu ve gezimize renk kattılar. Bilmeyenler için burası gerçekten görülmesi gereken bir yer, beni müthiş etkileyen şehirlerden bir tanesidir. Hele de 2019'un Göbeklitepe Yılı olması dolayısıyla mutlaka insanların buraya gelmesi ve en az bir kez görmesi gerektiğini düşünüyorum. Hedefimiz, Türkiye'nin 81 ilini gezmek. Projeyi Ankara'da tamamlamayı düşünüyoruz. Bizim amacımız, iç turizme hareket getirmek. Gittiğimiz şehre dokunuyoruz, o dokunmayla beraber şehrin ivme kazanmasını sağlamaya çalışıyoruz" dedi.

Geziye katılan Evrim Kırmızıtaş Başaran, Harran ve Şanlıurfa Müze Kompleksiyle Şanlıurfa'nın çok güzel bir şehir olduğunu vurgulayarak, "Göbeklitepe Türkiye için çok büyük bir değer, ikinci kez gelişim, sahip çıkıp bu değeri bütün dünyanın bilmesini sağlamamız gerekiyor" diye konuştu.

Sanal Müzelerde Göbeklitepe

Corona virüs önlemleri kapsamında kapatılan müzeleri yerinde geziyormuş hissi uyandıran sanal müze uygulaması ile Türkiye'nin en büyük 13 müzesi 810 bin 410 kez ziyaret edildi. Tarihin sıfır noktası Göbeklitepe, sanal müzeler içerisinde en çok görülen yer oldu.

Corona virüs salgını sebebiyle evde kalan ama keşif yapmaktan da uzak kalamayanlar için, Kültür ve Turizm Bakanlığı sanal müze uygulamasını hayata geçirdi.

Milyonlarca nadide esere ev sahipliği yapan müzelerden 13'ü ise bu süreçte "https://sanalmuze.gov.tr" adresinde sanal ortamda ziyarete açıldı.Sanal müzeleri Mart ayından bu yana 800 bin kişinin ziyaret ettiği öğrenildi.

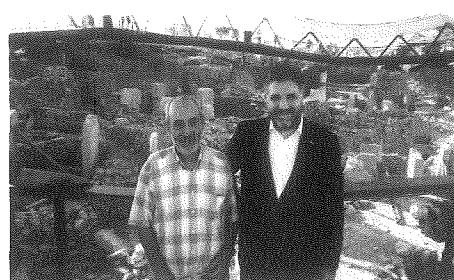

Bakanlık yetkililerinden edinilen bilgiye göre, Göbeklitepe Örenyeri, Kurtuluş Savaşı Müzesi (Birinci Meclis Binası), Efes Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Troya Müzesi, Cumhuriyet Müzesi, Gazi Müzesi Samsun, Etnoğrafya Müzesi, Antalya Müzesi, Çorum Boğazköy Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Zeugma Müzesi, Gaziantep ve Çorum Müzesi, geride kalan sürede 810 bin 410 kez ziyaret edildi.

Göbeklitepe ilk sırada

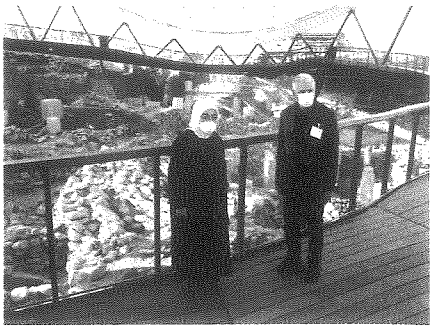

En çok ziyaret edilen sanal müzeler arasında Göbeklitepe ilk sırada yer aldı.

Tarihin sıfır noktası olarak bilinen, yabancı ve yerli turistlerce Güneydoğu Anadolu'nun en çok ziyaret edilen tarihi mekânların başında gelen, 'Doğuş Grubu'nun "Doğuş'tan İyi Bir Gelecek" vizyonu ile desteklediği Göbeklitepe, 255 bin 150 kez gezilerek, sanal müzeler içerisinde en çok görülen yer oldu.

Müzelerde sergilenenler tek tek gösteriliyor

Yerinde geziyormuş hissi uyandıran sanal müze uygulamasında ziyaretçiler, müzeyi gezmeye istediği bölümden başlıyor.

Tarih meraklıları eserleri yakınlaştırarak inceleme fırsatı bulurken, gezenlere müzelerle ilgili mekânın ve eserlerin tarihçesi de sunuluyor.

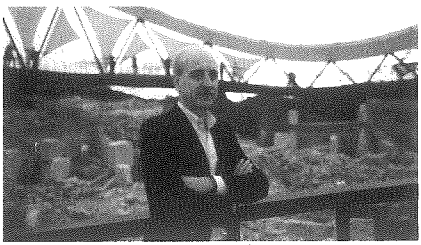

3 boyutlu olarak ziyaretçilere kapılarını açan müzelerde, camekânlı yapıların içinde muhafaza edilen nadide eserler net bir şekilde incelenebiliyor.

Müzelerin krokilerinin ve bölümlerinin de tanıtıldığı sanal müzeleri, isteyenler sinevizyon şeklinde hızlı bir şekilde de gezebiliyor.

PEYGAMBERLER ŞEHRİ ŞANLIURFA

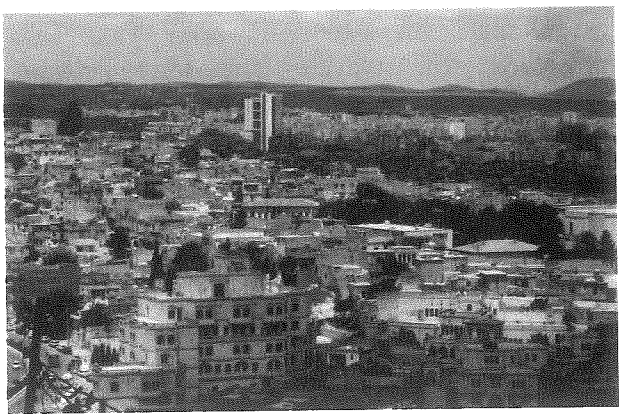

2- Geçmişten Günümüze Şanlıurfa

Eski çağlarda Urfa ve isimleri

Rivayete göre eski Yunanlılar Enoch'un (Enoch=Hermes = İdris Peygamber = Uhnud, bu dört ismin aynı kimse olduğu kabul edilmektedir.) insanlara şehirler kurmayı öğrettiğini ve onun devrinde 180 şehir kurulduğunu, bunların en küçüğünün Urhai veya diğer bir okunuşla Orhay yani Urfa olduğu söylenilmektedir. Bu rivayete göre İdris Peygamber Nuh Peygamberden önce geldiğinden Urfa Nuh tufanından önce kurulmuştur. Nuh tufanında bütün dünya gibi Urfa'da harap oldu. Fakat tufandan sonra dünya yeniden kuruldu ve Urfa da tarihteki yerini aldı. Yine anlatıldığına göre Nuh tufanından sonra Babil'de hüküm süren Nemrut üç şehir inşa etmişti. Bunlardan biri de Urfa şehridir. Bu şehir önce Arach ve daha sonra zaman süreci içinde Erech, Orhay, Edessa ve Ruha isimlerini almıştır.

Urhai veya Orhay ismi, Urfa'nın ilk sakinleri olan Arami – Süryanilerin verdiği isimdir. Daha sonra Urfa'ya gelen Helenler

Edessa ismini verdiler. Helenlerin verdiği Edessa ismi "suyu bol" anlamına gelmektedir. Helenlerin verdiği Edessa ismi "suyu bol" anlamına gelmektedir. Urfa da içinden akan Karakoyun (Daysan) deresi ve kaynayan pınarlardan dolayı suyu bol bir şehirdi. Urfa'ya Edessa isminden başka yine suyu güzel çeşme anlamına gelen "Kaliruha" adı da verilmiştir. İslam'ın fethinden sonra Müslüman Araplar tarafından "Kaliruha"nın "Kali" heceleri atılmış ve sadece "Ruha" heceleri kullanılmıştır. İkinci bir rivayete göre Orhay kelimesinin hafif bir değişikliğe uğratılmasıyla Ruha denilmiştir. Böylece şehir, İslam'ın fethinden sonra Müslümanlar tarafından artık "Ruha" diye çağrılmıştır. Osmanlı devrinde Urfa denilmeye başlanmıştır. Başka bir rivayetle Orhay isminin Urfa'ya dönüştürülmesi daha uygun görülmektedir.

Kurtuluş Savaşı Öncesi Cumhuriyet Dönemi

Urfa'da Selefkoslar Devri

Makedonya kralı Büyük İskender (ö. M.Ö.323) Urfa'yı M.Ö. 331 yılında zapt eder. Büyük İskender, bütün Ön Asya'yı Çin'e kadar fetheder. Vefat edince, ülkesi komutanları arasında paylaştırılır. Bunlardan Antiyochus, Seleucus Nikator ile birlikte bütün Anadolu ve Suriye bölgesine hâkim olmuştu. Antiyochus'un ölümünden sonra Seleucus tek başına Suriye bölgesinde ve bütün büyük Asya'da Hindistan'a kadar Babilonya denilen bu bölgede 21 yıl hüküm sürdü. Bu sebeple bu devlete Selefkoslar devleti denildi. Urfa, M.Ö. II. yüzyılda Seleucos Nikator'un (323–281) hâkimiyeti altına girer. Edessa isminin Selefkoslar zamanında Makedonya'dan bu bölgeye gelen Makedonyalılar tarafından verilmiş olduğu da söylenilmektedir.

Fakat o zaman Urfa'nın yerlisi olan Süryaniler, Grekçe olan bu ismi kullanmamış, kendi dillerindeki eski ismi Orhay'ı

kullanmışlardır. Buna rağmen Selefkoslardan itibaren Urfa, uzun bir zaman sürecinde Edessa ismi ile şöhret bulacaktır. Bugün bile Avrupa'nın kullandığı isim Helenlerin verdikleri Edessa ismidir.

O devirlerde Selefkoslar tarafından birçok şehre verilmiş olan Edessa ismi "suyu bol" anlamına gelmektedir. Urfa da içinden akan Karakoyun (Daysan) deresi ve kaynayan pınarlardan dolayı suyu bol bir şehirdi. Selefkoslar M.Ö.132 yılında İranlıların baskısına dayanamayarak yıkıldı. Bölgede bu tarihten itibaren Osrhoene ismi ile bir şehir devleti kuruldu.

Urfa Osrhoene Krallığı Devri (M.Ö.132 – M.S.244)

Urfa'da kurulan ilk ve tek bağımsız devlet Osrhoene krallığıdır. İngiliz tarihçi Segal'ın belirttiğine göre Osrhoene adı Urfa'nın ilk adı Orhay'dan türemiş olabilir. Osrhoene, Urfa ve çevresine birlikte verilen bir isimdir. Fakat başka bir rivayete göre Urfa krallığının adının Osrhoene olmadığı, bu ismin Urfa krallığının Roma hâkimiyetine geçtikten ve bir Roma eyaleti olduktan sonra bu eyalete verilmiş bir isim olduğu da ileri sürülmektedir. Urfa krallarının çoğu Abgar ismi ile çağrıldığından bu devlete Abgarlar devleti denildiği gibi Abgarlar dönemi de deniliyordu. Abgarlar dönemi Urfa'nın en belirgin ve meşhur dönemidir.

Roma Hâkimiyetinde Urfa (244–637)

Urfa her ne kadar bağımsız bir devlet görünüyordu ise de daha çok Roma'nın güdümünde bir devletti. Zaman zaman Roma'nın müdahalesi ile krallar değişiyor, yeni kral Roma tarafından tayin ediliyordu. Nihayet bu durum Urfa devletinin M.S. 244 tarihinde tamamen Roma egemenliğine girmesine kadar devam etti. Bu tarihten itibaren Urfa bir Roma şehri idi. 244 tarihinden itibaren Urfa, Roma imparatorluğunun Osrhoen

adında bir eyaleti oldu ve artık Urfa'yı Roma'dan gönderilen valiler idare etmeye başladı. Osrheon bölgesinin merkezi Urfa idi ve Urfa'ya bağlı on iki şehir bulunuyordu Roma imparatorluğunun 395 tarihinde ikiye ayrılmasından sonra da Doğu Roma (Bizans) imparatorluğunun egemenliğine giren Urfa, Güney-doğu Roma'nın merkezi oldu. Artık Urfa Müslümanlar tarafından fethedilmesine kadar 400 yıl Doğu Roma'nın (Bizans'ın) hâkimiyetinde kaldı.

Müslümanların Urfa'yı Fethi ve 4 Halife Devrinde Urfa

636 tarihinde Kudüs'ün fethi sırasında Halife Hazreti Ömer (radıyallahü anh) Kudüs'e gitmişti. Oradan Fırat'ı geçerek daha kuzeye doğru çıktığı ve onun bu seyahati sırasında Urfa'ya yaklaştığı, Urfa halkının Hazreti Ömer'i (radıyallahü anh) karşılamaya çıktıkları ve Urfa'nın güvenliği hakkında kendisinden söz aldıkları da kaydedilmektedir. Halife Ömer, İyaz bin Ganem'i Güneydoğu Anadolu (el-Cezire) valiliğine tayin etmişti. İyaz b. Ganem, önce "Pagan" dininde (daha sonra kendilerine Sabiî denilecek) olan yani halkının yıldızlara taptığı Harranlılara teslim olmalarını teklif eder. Harranlılar, önce Urfa'ya gitmelerini ve bu teklifi onlara yapmalarını, Urfa'nın nasıl bir anlaşmayı kabul ederlerse kendilerinin de aynı anlaşma gereğince teslim olacaklarını söylediler. Bu devirde Bizans İmparatorluğu, putperest olduklarından dolayı Harranlılara, Hristiyan olmalarına rağmen mezhep ayrılığından dolayı Uralılara zülum ediyordu. O sebepledir ki İslam ordusunun Harran önlerine gelmesi Harranlılara adeta Bizans işkencelerinden kurtulma ümidi vermişti. Yine de Urfa'nın nasıl hareket edeceğini görmek istiyorlardı. Bu arada Urfalıların, Müslümanları kurtarıcı olarak ve seve seve karşıladıkları söylenilmektedir. İyaz bin Ganem Urfa halkı ile anlaştı. Güneydoğu Anadolu'nun diğer şehirlerinin halkı da Urfa barış

şartlarına göre, Müslümanlarla barış yaptılar. Böylece Urfa miladi 637–38 yılında fethedildi.

Urfa'da Emeviler Devri

Hazreti Osman'ın halifeliği zamanında Şam Valisi Hazreti Muaviye, bu bölgeye Mudar kabilesinin kollarından Beni Temim ve Kays kabilelerini yerleştirmişti. Zaten İslam'dan evvel de Mudarlar bu bölgede yerleşmişlerdi. Onun için Urfa'nın da içinde bulunduğu bu bölgeye bir müddet "Diyar-ı Mudar" deniliyordu. Hazreti Osman'ın şehit edilmesinden sonra Halife olan Hazreti Ali'nin (halifeliği 656–660) halifeliğini Şam valisi Hazreti Muaviye tanımamıştı. O yüzden hazreti Muaviye'nin (halifeliği 660–680) Şam valiliği sırasında ve sonra müstakil hareket ettiği halifeliği zamanlarında, Urfa da Muaviye'nin idaresine girmiştir. Hazreti Muaviye, yumuşak huyluluğu ve cömertliği ile sadece emrinde bulunan Müslüman kabilelerini değil, bölgedeki Hıristiyanları da hoşnut etmişti.

Velid bin Abdulmelik (705–715) halife olduktan sonra el-Cezire (Güneydoğu Anadolu) bölgesine kardeşi Mesleme bin Abdulmelik'i (ö.739) vali tayin etti. Mesleme de devamlı Anadolu içlerine ve hatta İstanbul'a gazalar yapardı. O devrin efsanevî kahramanı Battal Gazi (ölüm.740) de Mesleme'nin komutanlarındandı. Mesleme bin Abdülmelik bölgeye vali olunca, bölgenin merkezini Kinnesrin'den Harran'a taşıdı. İkamet etmesi için de bir saray inşa ettirdi. Böylece Mesleme'den itibaren Güneydoğu Anadolu valileri devamlı Harran'da ikamet etmeye başladılar. Dolayısıyla Anadolu içlerine yapılan gazalar için buradan ordu sevk ettiler.

Urfa ve Harran'ın fethedilmesi ile Urfa Anadolu'ya açılan bir kapı oldu. Bundan sonra Anadolu üzerine yapılan bütün gazalar Urfa ve Harran üzerinden yapılmıştır. Öyle ki Güneydoğu

Anadolu (el-Cezire) genel valileri Kinnesrin'den sonra bölgenin merkezi olan Harran'da otururlar ve Bizans üzerine gönderilen orduları buradan idare ederlerdi.

Urfa'da Abbasiler Devri

Harran, Emevilerle Abbasiler arasında cereyan eden kanlı ve şiddetli savaşlara sahne olmuştur. Bu sırada Abbas oğullarının propagandasını yapanlar, Resulullah'ın (s.a.s.) amcası Hazreti Abbas'ın (ö.653) oğlu Abdullah'ın (ö.687–88) oğlu Ali'nin (ö.736) oğlu Muhammed'e (ö.743) biat ediyorlardı. Onun vefatından sonra da oğlu İbrahim'e biat etmeye başladılar. Dolayısıyla bu İbrahim'e de İmam İbrahim diyorlardı. İmam İbrahim Emevi Halifesi Mervan bin Muhammed (halifeliği 744–750), İmam İbrahimi Harran'da zindana attırdı. İmam İbrahim'in zindanda vefatından(749) sonra Abbas oğulları Abdullah es-Seffah'a 30 Kasım 749 tarihinde biat ederek halife yaptılar. Böylece ilk Abbasi halifesi Abdullah es-Seffah (halifeliği 749–754) oldu.

Abbasiler Fırat kısışında cereyan eden savaşta Emevileri yendiler ve Harran'a girdiler. Bu tarihten sonra Urfa bölgesi Abbasi egemenliğine girdi.

Urfa'da Hamdaniler ve Numeyriler Devri (905–1081)

Onuncu yüzyıldan itibaren artık Abbasi halifelerinin askerî ve siyasî güçleri kalmamıştı. Bu yüzden İslam ülkelerinin bazı yerlerinde şehir devletçikleri diyebileceğimiz kendi hâkimiyetlerini kuran hükümdarlıklar oluşuyordu. Böylece bazı valilikler bu şekilde kendi yarı bağımsızlıklarını ilan ediyorlar ve sadece halifeye dini bakımdan hürmet gösteriyorlardı. 905 tarihinden itibaren de Hamdaniler (905–991) bölgeye hâkim olmuşlardı.

On birinci yüzyıl başlarında ise Urfa Numeyr oğullarından (991–1081) Utayr adında birinin hâkimiyetinde idi. Utayr kendisi Hille'de oturuyor ve Urfa'yı da naibi Ahmed bin Muhammed adında biri yönetiyordu.

Urfa'da Selçuklular Devri (1086–1098)

1059 tarihinde Sultan Tuğrul'un (1040–1063) emriyle Alpaslan Harran'ı ele geçirdi. Büyük Selçuklu Sultanı Alpaslan'ın, Bizans İmparatoru Diyojen ile 1071 senesinde yaptığı Malazgirt meydan muharebesini kazanması sonunda yaptığı antlaşma içinde evvelce Müslümanlara ait olan şehirlerden Urfa'nın da Selçuklulara bırakılması maddesi de bulunuyordu. Böylece Urfa tekrar Müslümanlara bırakıldı. 1081 tarihinde Şerefüddevle Müslim bin Kureyş Harran'ı zapt etmiş ve Urfa ile barış anlaşması yapmıştı. 1072 tarihinde Alpaslan'ın ölümü ile Selçuklu tahtına Alpaslan'ın oğlu Melikşah geçti. Büyük Selçuklu sultanı Melikşah (1073–1092), amcası oğlu Kutalmış (ö.1064) oğlu Süleymanşah'ı (ö.1086) Anadolu'ya göndererek Urfa ile Birecik arasında yerleşmelerini emretmişti. Sultan Melikşah'ın (1073–1092) komutanlarından Bozan (ö.1094) 1086–87 senesinde Urfa'yı kuşattı. Sultan Melikşah Urfa'yı zapt eden komutanı Bozan'ı Urfa valiliğine tayin etti.

Urfa'da Haçlı Kontluğu Devri (1098–1144)

Haçlı seferi içinde olmak üzere 1098–1099 senesinde Kont Budin (Boudion) adındaki bir kontun emrinde Urfa taraflarına da gelen Haçlılar, o sırada Urfa'nın Hristiyan Valisi olan Toros'un kendilerini davet etmesi üzerine Urfa'ya girdiler. 1098 tarihinden itibaren Urfa Kontluğu adı altında bir kontluk kurulmuş oldu. Böylece Urfa Müslüman Türk ve Müslüman

Araplara karşı Haçlıların hâkim oldukları bölgeleri koruyan güçlü bir kale oldu.

Urfa'da Zengiler Devri (1144–1182)

Urfa'nın Haçlı Kontluğu devrinde İmadeddin Zengi (1127–1146), büyük Selçuklu devletinin Musul Atabeyi bulunuyordu. Harran'ı üs olarak kullanan İmadeddin Zengi, nihayet 1144 senesinde Haçlıların elinde bulunan Urfa'nın üzerine yürümek için tetikte bekliyordu. O sırada Haçlılardan bir grup şehir dışına çıktığından şehir nispeten korumasız kalmıştı. Bunu haber alan Zengi hemen Urfa'yı kuşattı. Zengi 28 gün süresince yaptığı büyük bir savaş sonucu, şehre girdiler. Böylece İmadeddin Zengi Aralık 1144 tarihinde Urfa'yı Haçlılardan geri aldı.

Urfa'da Eyyubiler Devri (1182–1260)

Sultan Selahaddin Eyyubî (saltanatı.1174–1193), Haçlılarla mücadele etmek niyetinde olduğundan, Urfa, Harran ve Rakka gibi sınır şehirlerini ele geçirmek istiyordu. 1182 tarihinde de Urfa'yı ve diğer şehirleri çetin bir savaştan sonra Zengilerden aldı. Harran 1182 yılında Eyyubilerin hâkimiyetine girdiğinde Sultan Selahaddin Harran'ı el-Cezire ve Musul bölgelerinin zaptında üs olarak kullandı. Anadolu Selçuklularının Harran ve Urfa'yı kuşatması başarısız olunca, Eyyubi hükümdarı Salih Necmeddin 1236 senesinde Urfa ve Harran'ı kendisine yardım eden ve o tarihlerde Moğolların önünden kaçarak Anadolu'ya gelen Harezmlilere bıraktı. Harezmlerin halka kötü davranışı üzerine, 1241'de Halep Eyyubi hükümdarı Melik Nasır Salahaddin Urfa ve çevresine saldırarak buraları zaptetti.

Bu şekilde Anadolu ve Suriye bölgesinde bulunan İslam devletleri birbirleriyle uğraşırken büyük tehlike de kendilerine yaklaşıyor ve bütün İslam dünyasını tehdit ediyordu. Nihayet

Urfa ve çevresi 1244 senesinde Moğolların öncü birlikleri olan Tatarların saldırısına uğradı.

İslam dünyasının üzerine bir kâbus gibi çöken Moğollar, nihayet 1259–60 senesinde Urfa'yı da alarak Eyubilerin hâkimiyetine son verdiler. Böylece Eyyubilerin 75 yıl kadar süren Urfa'daki hâkimiyetleri son bulmuş oldu.

Urfa'da Mısır Memlukleri Devri

1300'lü tarihlerde Urfa dâhil el-Cezire bölgesinin büyük bir kısmı Mısır Memluklerinin kontrolüne geçmişti. Urfa'nın 1365–70 yıllarında memluklerin hâkimiyetinde olduğu kabul edilmektedir. XIV. Yüzyıl ikinci yarısında ve XV. Yüzyıl başlarında Urfa Memluklar, Karakoyunlular ve Akkoyunlular arasında devamlı el değiştirmiştir. Ayrıca Memlüklüler Harran kalesini de elden geçirmişler ve bazı onarımda bulunuşlardı.

Urfa'da Karakoyunlular Devri

1362 tarihlerinde Urfa ve çevresinde Şii olan Karakoyunlular hâkim olmuşlar ve bu bölgede bir müddet hâkimiyetlerini sürdürmüşlerdir. 1300'ler önce Moğollar Anadolu'nun çeşitli bölgelerini yakıp yıktı. 1300'lü yıllarından sonra Urfa, bu defa da Timurluların saldırısına uğradı. 1387'de Anadolu içlerine giren Timur Han (ölüm 1405), birkaç defa Urfa'ya saldırarak birçok yeri tahrip etmiştir.

Timur Han, Suriye seferi dönüşü Birecik'i sulh yoluyla Urfa'yı ise savaşarak topraklarına kattı.

1400 senelerinde ise Urfa adeta yeniden imar edilmiştir. Urfa, XIV. Yüzyılda Döger emiri Dımaşk Hocanın (ölüm.1404) hâkimiyeti altında idi.

Urfa'da Akkoyunlular Devri

1404 tarihinde Akkoyunlu hükümdarı Karayülük Osman Bey (ö.1435) Urfa'yı 1432 yılında zapt etti. Akkoyunlular zamanında bir ara Mısır askerlerinin saldırısına uğrayan Urfa, oldukça tahrip edilmiştir. 1457'de kardeşi Cihangir Mirza'nın elinden hâkimiyeti alan Uzun Hasan Akkoyunlu hükümdarı oldu.

Uzun Hasan Urfa ve Diyarbakır şehirlerinden dolayı Mısır Memluk devletiyle arada bir mücadele eder ve bazen de barış yapardı. O zamana kadar hükümet merkezi Diyarbakır iken, devletin büyümesinden sonra Tebriz'e taşıdı.

Urfa'da Safevîler Devri

Urfa, 1514 tarihinde Safevi hükümdarı Şah İsmail'in valisi Eçe Sultan Kaçar'ın elinde bulunuyordu. Sünni mezhebinde olan Urfalılar, Şii mezhebinde olan Safevilerin baskısına tahammül etmek zorunda kalıyorlardı. Safeviler bilhassa Sünni âlimlere çok baskı yapıyorlardı. Şah İsmail Diyarbakır ve Urfa'da birçok âlimi Sünni oldukları için öldürtmüştü.

Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim Han, 1514'te İran seferi sırasında Akkoyunlu şehzadelerinden Osmanlıya sığınmış olan Murat Bey (ö.1514) komutasında bir kuvvet göndererek Diyarbakır'ı zapt etmek istemişti. Fakat o sırada Urfa Valisi olan Eçe Sultan Kaçar, bu kuvveti bozmuştu. Böylece Urfa bir müddet daha Safevilerin elinde kalmıştı.

Bu tarihlerde İbrahim Gülşenî (1426–1534) adındaki Halveti-Gülşeni tarikatı şeyhi de Diyarbakır'da bulunuyordu. Şah İsmail'in baskısı üzerine Urfa'ya uğramış fakat bu baskıya dayanamayarak Mısır'a gitmek zorunda kalmıştır.

Osmanlı İdaresinde Urfa

XVI. yüzyıl başlarında Mısır devletine bağlı olan Urfa, 5 Nisan 1517 tarihinde Osmanlı sultanı Yavuz Sultan Selim (1512–1520) tarafından alındı. Önce Urfa sancak olarak Diyarbakır eyaletine bağlandı. İlk Valisi de Piri Bey oldu. Kanuni Sultan Süleyman (1520–1566) Bağdat seferi sırasında Halep'e geçerken Urfa'ya uğramış ve iki gün Urfa'da kalmıştır. Sultan IV. Murat da Bağdat seferine giderken Urfa'ya da uğramıştır. Evliya Çelebi'nin bildirdiğine göre 17. yüzyılda Urfa üç tuğlu paşalar tarafından idare edilmekte olup, dört mezhebe göre fetva veren bilgili kadılara sahipti. Urfa, Osmanlı idaresine geçmesinden sonra Sultan III. Mehmet (1595–1603) devrinde Celali isyanları sırasında 1599'da ve Sultan II. Mahmut (1808–1839) devrinde Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanı sırasında 1833-1839 yılları arasında Osmanlı idaresinden geçici olarak çıksada Osmanlı ile bağı hiç kopmayan bir şehir olmuştur. Cumhuriyetin ilanına kadar Osmanlı devletinin idaresinde bir sancak olarak kalmış ve sancak beyi tarafından idare edilmiştir.

Urfa 1865 yılına kadar Rakka eyaletinin merkezi olarak yaşamıştır. Bu sırda eyalet paşası Urfa'da otururdu. Bu vali paşalar, Urfa'da saraylar, camiler, medreseler, hamamlar gibi imarlarda bulunurlardı. Dolayısıyla Urfa mamur bir şehir olmuştur. Fakat Urfa, 1865'de sancak olarak Halep eyaletine bağlanınca sadece mutasarrıf Urfa'da oturur oldu. Bu yüzden de Urfa eski mamuriyetini ve değerini kaybetti. Zamanla sönükleşmeye başladı.

3- Cumhuriyet Devrinde Urfa

Birinci Dünya Savaşında Osmanlı Devleti mağlup olmuştu. Osmanlı Devletinin bir bağımsız sancağı olan Urfa da Mondros

mütarekesini takip eden günlerde 24 Mart 1919 senesinde İngilizlerin işgaline uğramıştı. 1919 senesinde Urfa 80.000 nüfuslu idi. İyi bir araba yolu vardı ve şehir çok iyi inşa edilmiş güzel bir şehirdi. Sokakları döşeliydi ve iyi ve çok kullanışlı bir su sistemi de vardı. İşgalcilerin gelişi ile gerek Müslüman ve gerekse Hıristiyan Urfalılar işgal kuvvetlerinin baskısı altında kalmıştı. Altı ay kadar sonra İngilizler şehri Fransızlara bırakmışlardı. İngilizlerin Urfa'dan ayrılışı ile 30 Ekim 1919'da da Fransızlar Urfa'yı işgal ettiler.

Urfa'nın işgal edilmesi üzerine bütün Anadolu'da olduğu gibi Urfa'da işgalcilere karşı kurtuluş mücadelesine girişti. Bu arada Fransızların tahriklerine kapılan ve onlardan kuvvet alan Urfa'nın Ermeni Hıristiyanlarının bir bölümü de Fransızlarla bir olarak yıllarca beraber yaşadıkları Urfa Müslümanları ile savaşmaya başladılar. Urfa Çetelerinin mücadelesi ile 11 Nisan 1920'de Urfa Fransızlardan resmen temizlendi ve Türkiye Cumhuriyetine bağlandı. Bunun üzerine şehirdeki Hıristiyan halk Suriye'ye göç etti.

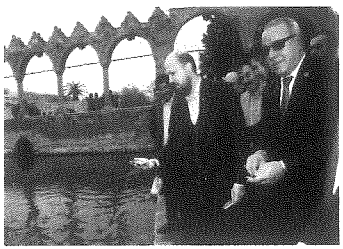

Genel Bilgiler

İl'in yüzölçümü 18.765 km²'dir. Türkiye yüzölçümü büyüklük sıralamasında 7. sırada yer almaktadır. İlin merkez rakımı 518'dir. Geniş ova ve düzlüklere sahip olan arazisinin; % 60.4'ü plato, % 22'si dağlık, % 16.3'ü ova ve % 1.3'ü yayla karakteri arz etmektedir. Harran, Suruç ve Viranşehir ovaları ilin güneyinde yer almaktadır. Karacadağ 1.938 metre rakımı ile İlin en yüksek noktasıdır. Önemli akarsuyu, Adıyaman ve Gaziantep illeri ile sınırı oluşturan Fırat Nehridir. İlin batı ve kuzeybatısında Karkamış, Birecik ve Atatürk Baraj gölleri bulunmaktadır. Atatürk Barajı ile oluşturulan göl ülkemizin 3. büyük gölüdür.

Karasal iklim özelliklerine sahip olan ilde, 1929-2012 yılları arasında ortalama yağış miktarı 453.7 Kg/m² iken 2012 yılında bu değer 622,7 Kg/m² olarak ölçülmüştür. 1929-2012 arasında ortalama sıcaklık değeri 18,4 olan Şanlıurfa'nın 2012 yılında bu değeri 19,3°C dereceye çıkmıştır.1929-2012 yılları arasında en yüksek sıcaklık 46.8°C iken 2012 yılında 44,2°C olmuştur, en düşük sıcaklık 1929-2012 yılları arasında –12.4°C derece iken 2012 yılında -4,3°C olarak ölçülmüştür.

Şanlıurfa İlinin 13 ilçesi, 1 Büyükşehir Belediyesi olmak üzere toplam 14 Belediyesi, 1.379 mahalle yerleşim yeri bulunmaktadır.

İLÇELER

İLÇELER	MAHALLE SAYISI
AKÇAKALE	111
BİRECİK	82
BOZOVA	88
CEYLANPINAR	48
EYYÜBİYE	154
HALFETİ	44
HALİLİYE	169
HARRAN	109
HİLVAN	69
KARAKÖPRÜ	99
SİVEREK	176
SURUÇ	95
VİRANŞEHİR	135
TOPLAM	1379

NÜFUS DURUMU

İlçelere Göre İl / İlçe Merkezi

Şanlıurfa nüfusu bir önceki yıla göre 41.642 artmıştır.
Şanlıurfa nüfusu 2020 yılına göre **2.115.256**'dir.
Bu nüfus, 1.066.402 **erkek** ve 1.048.854 **kadın**dan oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: % 50,41 erkek, % 49,59 kadındır.
Şanlıurfa 2020 resmi nüfus bilgileri 2021 yılının başında açıklanacak. Şanlıurfa, GAP Bölgesinde nüfusun %22,5'ine sahiptir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Şanlıurfa, doğuda Mardin, batıda Gaziantep, kuzeybatıda Adıyaman, kuzeydoğuda Diyarbakır illeriyle çevrilidir.

İl güneyinde 789 Km'lik Türkiye-Suriye sınırı uzanır. Yüzölçümü 18.584 kilometre kare olup genelde bir ova görünümündeki il merkezinin rakımı 518 m'dir.

Şanlıurfa kontinental (kara) iklim özelliği gösterir. Yazları çok kurak ve sıcak, kışları bol yağışlı, nispeten ılıman geçmektedir. Şanlıurfa matematik konum itibariyle Ekvatora daha yakındır. Deniz etkisinden uzak bir bölgede bulunmaktadır. Bu nedenle Kontinental iklim özelliği ağır basmaktadır. Bu özellik sıcaklık ve yağış bakımından kendisini göstermektedir. İlimizde en yüksek sıcaklık 46.8 C (Temmuz); en düşük sıcaklık ise -12,4 (Şubat) olarak ölçülmüştür. Şanlıurfa'da en soğuk -12.4 C (Şubat) ölçülmüştür. Şanlıurfa'da yıllık ortalama yağış 462 mm olarak hesaplanmıştır. Yıllık ortalama sıcaklık 18.6 C, buharlaşma 2048 mm, rüzgar hızı 2.8 m/sn'dir. Karlı ve don olan günlerin sayısı oldukça azdır.

Dağlar

Şanlıurfa ili, konum itibarıyla Arap Platformunun kuzey bölümleri ile Güneydoğu Torosların orta kısmının güney etekleri üzerinde yer almaktadır. İlin kuzeyinde bulunan dağların yükseklikleri düşüktür. Dağlar arasında geniş ovalar yer alır. Il'deki başlıca dağlar; Karacadağ (1938 m), Tektek (449 m), Susuz (801 m), Takur Tukur, Germuş (771 m), Nemrut (800 m), Şebeke (750 m) ve Arat (840 m) Dağlarıdır.

Akarsular

İlin en önemli akarsuyu Fırat Irmağıdır. Diğer akarsulardan bazıları Cü-lap, Çeltik, Pınar, Pamuk, Zengeçur, Aslanlı, Karabağ, Bahçecik, Hamdun, Necarik, Titriş, Zadeli, Giresav, Halfeti, Pınarbaşı, Süleyman, Mizar, Bamya-suyu, Kehriz, Germuş, Açık Su, Halilürrahman, Direkli ve Mercihan olarak sayılabilir.

Şanlıurfa kenti içinde gölolarak nitelendirilen Halilürrahman ve Aynızeliha olmak üzere iki göl mevcuttur. Hz. İbrahim'in ateşe düştüğü yerde oluşan bu iki göl şehir merkezinin güney batısında yeralmaktadır. Hz. İbrahim'in düştüğü yer, Halil'ür Rahman Gölüdür. Rivayete göre; Nemrut'un kızı Zeliha da İbrahim'e inandığından kendisini onun peşinden ateşe atmış ve düştüğü yerde Aynzeliha Gölü oluşmuştur. Bu göller içerisindeki balıklar kutsal sayıldığından yenilmemekte olup, dünyanın her tarafından gelen ziyaretçile-rin uğrak yeri olmaktadır.

Ayrıca GAP Projesi ile yapay olarak oluşturulan Atatürk Baraj Gölü Türkiye'nin en büyük baraj gölü olup, il sınırları içinde bulunmaktadır.

Ovalar

Şanlıurfa ili, genel olarak plato görünümünde olup başlıca ovaları şunlardır: Harran, Suruç, Viranşehir, Hilvan, Ceylanpınar, Bozova ve Siverek ovalarıdır.

4-Urfa'da Türbeler ve Ziyaret Yerleri

(Şanlıurfa ve ilçelerinde daha birçok evliya makamı, ziyaretgâhlar bulunmaktadır. Sadece ziyaret edilen yerleri tarihçeleri ile yazmak bile başlı başına bir kitap olur. Mahmut Karakaş ve Prof.Dr. Mehmet Ekinci tarafından hazırlanmış kitaplar mevcuttur.)

Şazeli Şeyhi Ali Dede Türbesi (Merkez)

Şanlıurfa Halilürrahman Cami ve Külliyesinin haziresinin kuzeydoğu köşesinde, Halil'ür Rahman Gölü'nün güneyinde bulunan bu türbe, Şazeli Şeyhi Ali Dede'ye aittir.

Ali Dede ile ilgili yeterli bilgiye rastlanmamakla beraber Sultan IV.Murat devrinde yaşadığı söylenmektedir.

Türbe kesme taştan ve tek kubbelidir.

Osman Veli Hazretleri Türbesi (Merkez)

Şanlıurfa'da Hz. İbrahim'in doğduğu kabul edilen mağaraya bitişik olan bu türbe XIX. Yüzyıl Kadiri Şeyhlerinden Osman Veli Hazretlerine aittir.

Hz. İbrahim Makamının doğusunda küçük bir mezarlık içerisindeki bu türbe kesme taştan ve tek kubbelidir.

Türbe içerisinde (Dede Osman-ı Avni) Osman-ı Veli'nin sandukası kendisine özgü el yazmaları, kitapları, hırkası, tespihi, Kuranı ve eşyaları da sergilenmektedir.

Çift Kubbeli Kümbetler (Merkez)

Şanlıurfa il merkezinde Şanlıurfa Kalesinin doğusundaki mezarlık içerisindeki iki mezar anıtı halk arasında Çift Kubbe olarak tanınmaktadır. Bu türbenin kime ait olduğu ve yapım tarihi bilinmemektedir.

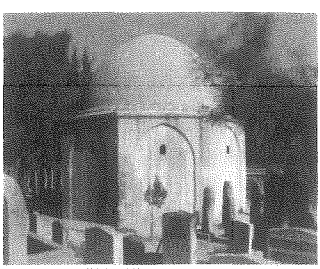

Kümbet altı taş ayak üzerine oturan, üzeri kubbeli açık kümbet şeklindedir. Türbede iki sanduka bulunmaktadır.

Seyyid Hacı Ali Türbesi (Merkez)

Şanlıurfa Harran Kapı Mezarlığı'nda bulunan bu türbe Seyyid Maksud oğlu Seyyid Hacı Ali'ye aittir. Türbe içerisinde Kadiri şeyhi Hacı Mustafa Efendi (1876), iki oğlu, bir kızı ve 1969 yılında ölen Şeyh Hüseyin'e ait toplam altı mezar bulunmaktadır. Bu türbe halk arasında Kral Kızı Türbesi olarak da tanınmaktadır. Türbe kesme taştan sekizgen planlı olup, üzeri kubbe ile örtülüdür. Kapısı üzerindeki kitabesi bulunmaktadır.

Kitabe:

"Bu mezar, seyyidler seyyidi, iyilik ve güzellikler babası, Seyyid Maksud oğlu Seyyid Hacı Ali'nindir. Allah'ın rahmetine

kavuştuğu Rebiülevvel 1003 (Kasım 1594) tarihinde burası bina edilmiştir."

Harran Kapı Mezarlığı içerisinde yer alan bu türbe, kesme taşlardan sekizgen planlı ve tek kubbeli olarak inşa edilmiştir.

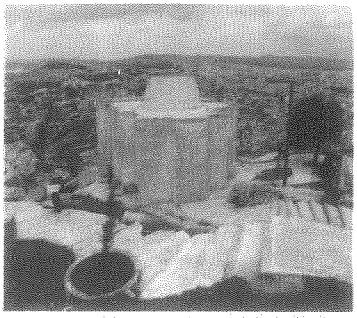

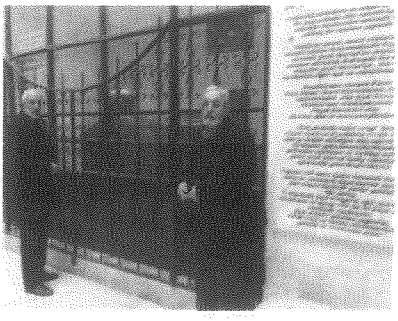

Şeyh Mesud Türbesi (Merkez)

Şanlıurfa il merkezinde Selçuklu üslubundaki medresenin eyvanı içerisinde Şeyh Mesud'un sandukası bulunmaktadır. Şanlıurfa yapılarının en eskilerinden birisi olan bu türbenin yakınındaki kaya üzerine yazılmış bir kitabe bulunmaktadır.

-Kitabe:

"Bu sarnıc, Nişaburlu Said Hengel'in oğlu Mes'ud tarafından 10 Receb 579 (30 Ekim 1183) tarihinde oyulmuştur. Kim Allah'ı yardıma çağırırsa, Allah ona ve bütün Müslümanlara yardım ve merhamet etsin."

Bu kitabeye dayanılarak türbenin Nişaburlu Sait Hengel'in oğlu Mesud'a ait olduğu sanılmaktadır. Bu durumda türbe ve yanındaki medresenin XII. Yüzyılın ikinci yarısında yapıldığı sanılmaktadır.

Şeyh Bekir Türbesi (Merkez)

Şanlıurfa Yıldız Mahallesinde Ulu Camiinin yakınında bulunan bu türbe halk arasında Şıh Bekir Ziyareti olarak

tanınmaktadır. Hoca Halil Efendi Vakfiyesinden öğrenildiğine göre, yanında Şeyh Ebubekir Efendinin XVI. Yüzyılın ortalarında yapılmış olan sebili bulunmaktadır.

Türbe içerisinde Şeyh Ebubekir Efendinin sandukası bulunmaktadır. Aynı zamanda sandukanın önündeki giriş cephesine açılan kafesli pencereden de Ulu Cami'ye gelenlere şerbet ikram ediliyordu.

Türbe kesme taştan dikdörtgen planlı olarak yapılmış, giriş kapısı üzerine kitabesi yerleştirilmiştir. Bu türbe Şanlıurfa Valiliği çevre düzenleme ve restorasyon çalışmaları sırasında, 1990-1995 yıllarında onarılmıştır. Önceki dönemlerde içerisine döşenen fayanslar sökülmüş, çürüyen taşları değiştirilmiş, önündeki şerbet penceresi de yenilenmiştir.

Şehabettin Ahmet Türbesi (Merkez)

Şanlıurfa Ulu Cami avlusundaki hazire içerisindeki bu türbe, kitabesinden öğrenildiğine göre Mevlâna Halit Bagdadi'nin oğlu Şehabettin Ahmet için 1823 yılında Halep Valisi Osman Nuri Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Türbe kesme taştan kare planlı olup, üzeri kubbe ile örtülüdür. Zamanla orijinalliğinden uzaklaşan bu türbeyi Şanlıurfa Valiliği çevre düzenleme ve restorasyon çalışmaları sırasında, 1990-1995 yıllarında onarılmıştır.

Muhammet Muhiddin Türbesi (Merkez)

Şanlıurfa Ellisekiz Meydanında Şeyh Saffet Dergâhının batısına bitişik olan bu türbe 1795 yılında yaptırılmıştır.

Kesme taştan yapılmış olan türbenin yanında bir de çeşmesi bulunmaktadır.

Türbe, Şanlıurfa Valiliği çevre düzenleme ve restorasyon çalışmaları sırasında, 1990-1995 yıllarında onarılmıştır.

Nimetullah Bey ve Lütfi Bey Türbeleri (Merkez)

Şanlıurfa Nimetullah Cami avlusunun ortasında bulunan bu türbe, Nimetullah Bey'e aittir.

Türbenin giriş kapısı üzerindeki kitabede;
"Zir-i zemin hücrede yatan merhumlara Fatiha. Ruz Beg eş-şehir bi Nimettullah Beg sene 1003 (1594)" yazılıdır.

Türbe kesme taştan yapılmış olup, dikdörtgen planlıdır. Türbe içerisinde üç sanduka bulunmaktadır. Bunlardan ikisi Nimetullah Bey ile Ali Bey ibni Lütfi Bey'e (1594) aittir. Diğer sandukanın kitabesi silindiğinden kime ait olduğu anlaşılamamıştır. Büyük olasılıkla da Ruz Bey'in soyundan gelen birine ait olmalıdır.
Türbe, Şanlıurfa Valiliği çevre düzenleme ve restorasyon çalışmaları sırasında, 1990-1995 yıllarında onarılmıştır.

Hekim Dede Türbesi (Merkez)

Şanlıurfa Hekim Dede Camisi'nin avlusunda bulunan bu türbede gömülü olan Hekim Dede'nin kim olduğu kesinlik kazanamamıştır. Yanındaki 1633 tarihli Hekim Dede Camiinden önce yapıldığı sanılmaktadır.

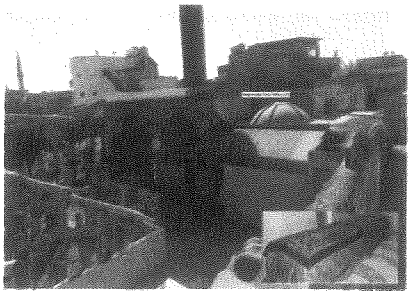

Türbe kesme taştan, kare planlı ve tek kubbelidir. Yuvarlak kemerli giriş kapısının yanında dikdörtgen şekilde küçük bir penceresi bulunmaktadır. Türbe, Şanlıurfa Valiliği çevre düzenleme ve restorasyon çalışmaları sırasında, 1990-1995 yıllarında onarılmıştır.

Eba Müslimi Horasani Türbesi (Suruç)

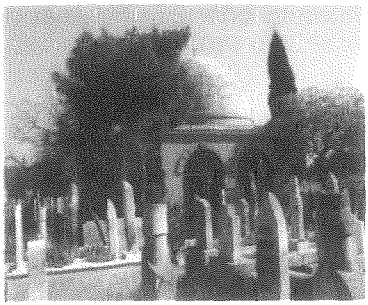

Şanlıurfa ili Suruç ilçesinin 10 km. doğusundaki Ziyaret Köyünde bulunan (İslam kaynaklarında Şelh Mesleme olarak geçen) Şeyh Eba Müslimi Horasani Türbesi, Selçuklular zamanında 1168 yılında yapılmıştır. Sultan IV. Murat tarafından türbe genişletilmiş ve yeniden yapılmıştır.

Türbe, moloz ve kesme taştan yapılmış, 25.00x35.00 m. ölçüsünde dikdörtgen planlıdır. Türbenin üzeri kubbe ile örtülüdür. Girişteki küçük bir bölüme Şeyh Eba Müslimi Horasani'ya ait olduğu sanılan bir sanduka bulunmaktadır. Sonraki yıllarda buraya eklenen karanlık bir odanın akıl hastaları için yapıldığı söylenmiş ancak, bunu belirten bir belgeye rastlanmamaktadır.

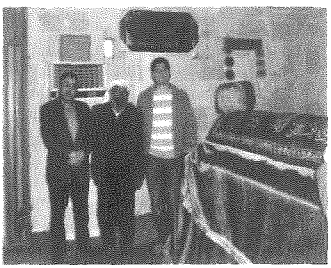

Türbenin karşısında Şeyh Müslüm'ün kölesi Şeyh Sait'e ait ikinci bir türbe bulunmaktadır. Bu türbe de kesme taştan ve kubbe ile örtülüdür.

Hayat El Harrani Türbesi (Harran)

Şanlıurfa ili, Harran ilçesinde bulunan bu türbe, XII. Yüzyılda Harran'da yaşamış ve 1185 yılında aynı yerde ölmüş bir İslam Âlimi olan Şeyh Hayat El Harrari'ye aittir.

(Genişçe bilgi, kitabımızın baş tarafında Evliyalar bölümünde mevcuttur)

İbn-i Cübeyr Onunla ilgili bazı bilgiler vermektedir:

"Allah bu şehri dindar, iyi kişilerinoturduğu, kendini Allah'a adamış seyyahların uğradığı bir yer yapmış. Bu kişilerden Ebü'l Berakat Hayat bin Abdülaziz'i kendi ismini taşıyan mescidin zaviyesinde ziyaret ettik. Onda zahitlerde gördüğümüz halleri gördüm. Şeyh Ebü'l Berakat'ın yanına vardık. 80 yaşını aşmıştı. Bizimle el sıkıştı, bize hayırlı dualarda bulunup oğlu Omar'ı görmemizi tavsiye etti."

İbn-i Cübeyr'in vermiş olduğu bu bilgilerden, şeyhin ölümünden önce burada kendisine ait bir mescit ve zaviyenin bulunduğu da anlaşılmaktadır.

XVII. Yüzyılda Harran'a gelen Evliya Çelebi de bu türbeden söz etmiştir:

"Şeyh Hayat Bin Kays Ziyaret Yeri, Harran dibindedir. Kutupluğa ayak basmış ulu sultandır. Harran Kalesinin yanında çöl tarafında büyük bir kubbe içinde metfundur. Çöl Arapları bu sultana son derece bağlıdırlar, hatta Araplar arasında mühim bir mesele için yemin ettirmek icap etse de Basra, Lahsa, Umman, Cezayir, Kurna'dan gelip bu sultanın üzerine Şeyh Hayati'nin başı için deyip duvara el sürse Allah'a yemin etmiş gibi sayılır."

Şeyh Hayat el Harrani'nin türbesi camisinin yanındadır. Cami ve türbe değişik zamanlarda onarım görmüş ve bazı değişikliklere uğramıştır. İlk yapılışında kare planlı tromplu bir kubbe ile örtülü olan türbenin doğu tarafına sonraki yıllarda kubbeli ikinci bir bölüm daha eklenmiştir.

Cami ile türbe birbirinden bir duvarla ayrılmıştır. Bu duvara iki onarım kitabesi yerleştirilmiştir.

Kitabelerden birinde Şeyh Hayat İbn Kays'ın ismi ve Ebcet hesabı ile h.882 (1399); diğer kitabede ise cami ve makamın h.1168 (1755) tarihlerinde onarıldığı yazılıdır.

Cabir El Ensar Türbesi (Harran)

Şanlıurfa ili Harran ilçesine 20 Km. uzaklıktaki Cabir El Ensar (Yardımcı) Köyünde Cabir Bin Abdullah (Cabir El Ensari) Türbesi ve camisi bulunmaktadır. Cabir El Ensar 607 yılında Mekke'de doğmuş, 697'de de Medine'de ölmüştür. Peygamber ile birlikte savaşlara katılmış, Şam'ın, Harran'ın ve Urfa'nın fetihlerinde bulunmuştur. Bu türbenin makam olması kuvvetle muhtemeldir.

Türbe kesme taştan, dikdörtgen planlı olup caminin doğusuna eklenmiştir. Üzeri merkezi bir kubbe ile örtülüdür. Kuzey cephesindeki pencerelere örgü motifli, daireler içerisine yerleştirilmiş palmet ve lotuslardan oluşan bir bordür yerleştirilmiştir. Ayrıca portal üzerinde de aşağıya doğru sarkık palmet dizileri bulunmaktadır. Bu motiflerin Şanlıurfa'daki taş işçiliği arasında tek örnek olması yönünden de oldukça önemlidir.

Türbe Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1992 yılında restore edilmiştir.

İmam Bakır Türbesi (Harran)

Şanlıurfa ili Harran ilçesine 3 Km. uzaklıktaki İmam Bakır Köyünde bulunan bu türbe, 12 İmamdan 5.'si olan Ebu Cafer İmam Muhammed Bakır'a atfedilmiştir. Türbenin yanında aynı isimde cami de bulunmaktadır.

Türbe bir makamdır. Ebu Cafer, Hz. Fatma'nın torunu olan ve ilminden ötürü Bakır unvanını almıştır.

676 yılında Medine'de doğmuş, 721 yılında da Hamime'de ölmüş ve Medine-i Münevvere'deki Cennetül Baki Mezarlığına gömülmüştür. Hz. Ömer zamanında Urfa ve Harran'ın fethine katılmıştır. Bu savaşta kopan parmağı buraya gömülmüş ve

üzerine bu türbe yapılmıştır. Türbe değişik zamanlarda yapılan onarımlarla özelliğini yitirmiştir. Bugünkü türbe kesme taştan kare planlı olup, üzeri merkezi bir kubbe ile örtülüdür. Türbe içerisinde İmam Bakır'ın sandukası ve duvarda da bir mihrap nişi bulunmaktadır.

Hz.Eyyüp Peygamber Türbesi (Viranşehir)

Şanlıurfa ili Viranşehir ilçesine 3 km. uzaklıktaki Eyyüp Nebi Köyü'nde Eyyubi Nebi Mescidi'nin doğusunda bulunan bu türbe, aslında bir makamdır. Buradaki dikdörtgen planlı, tek kubbeli, kesme taştan yapı 1990'lı yıllarda Şanlıurfa Valiliği çevre düzenlemesi ve restorasyon çalışmaları sırasında Mimar Cevher İlhan ve İnşaat Mühendisi Yahya Çini'nin projelerine göre yeni baştan yapılmıştır. Bugünkü türbe sekizgen planlı kesme taştan olup, üzeri kasnaklı bir kubbe ile örtülmüştür. Ön kısmına da küçük kubbeli bir revak yapılmıştır.

Eyüp Peygamber mezarının 500 m. güneybatısında da El Yesa Peygamberin türbesi bulunmaktadır.

Hz.El Yesa Peygamber Türbesi (Viranşehir)

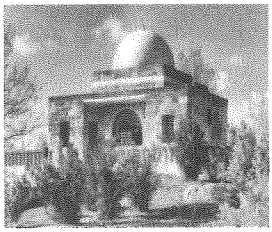

Şanlıurfa Eyyüp Nebi Köyünün güneybatısında bulunan bu türbe briket duvarlı, düz damlı basit bir yapı iken, Şanlıurfa Valiliği çevre düzenleme ve restorasyon çalışmaları sırasında 1990'lı yıllarda yıkılmış ve kesme taştan yeni bir türbe yapılmıştır.

Yeni yapılan türbe dikdörtgen planlı, kesme taştan ve üzeri kubbe ile örtülmüştür. Türbenin sağ ve soluna namaz kılınacak mekânlar eklenmiştir.

Türbe içerisindeki El Yesa Hazretlerinin sandukası kesme taştan olup, Ahlat mezar taşlarına benzer şekilde Mehmet Oymak tarafından yapılmıştır.

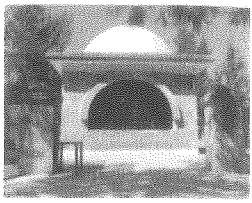

Hz.Rahime Hatun Türbesi (Viranşehir)

Şanlıurfa Eyyüp Nebi Köyünde, köy mescidinin kuzeyinde bulunan bu türbenin mimari bir özelliği bulunmamaktadır.

Dikdörtgen planlı, kubbeli olan bu yapı Şanlıurfa Valiliği çevre düzenlemesi ve restorasyon çalışmaları sırasında yıkılmış ve yerine dikdörtgen planlı, saçaklı ve üzeri kubbeli, iki cephesi yarım yuvarlak daire şeklinde açık bir türbe yapılmıştır. Böylece mezarın dışarıdan görülmesi sağlanmıştır.

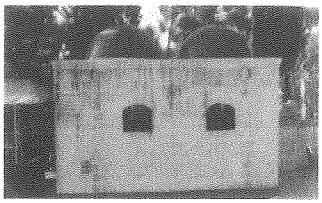

Nebih Efendi Türbesi

Devrinin büyük âlim ve evliyasından olan Nebih Efendi'nin Türbesi Bediüzzaman Mezarlığı'nın batı tarafındadır. Halk arasında Nebi Efendi olarak tanınır.

Aynı türbede Nebi Efendi'nin ayakucunda Şeyh Abdurrahman Efendi ve Kürt Hac Ali Efendi'nin mezarları bulunmaktadır. Bu türbe halk tarafından sürekli ziyaret edilmektedir.

Nebih Efendi, 1789'da (hicri 1203) vefat etmiştir. Nakşibendî tarikatına mensuptur. Nebih Efendinin tekkesi Bıçakçı Meydanı yakınındaki Nabi Sokaktadır.

Nebih Efendinin Türbesinin dışarısında ve kuzey tarafında ise oğlunun mezarı bulunmaktadır.

Abdulkadir Erbili Türbesi

Abdulkadir Kemaleddin Efendi aslen Erbilli'dir. 1806 doğumlu olan Abdulkadir Erbili, devrinin büyük din âlimi ve mutasavvıflarındandır. Kendisi: hem Kadiri, hem Halvetî ve hem de Nakşibendî tarikatının halifeliğini kazanmıştır. Fakat Halveti tarikatı şeyliğinde şöhret kazanmıştır. Erbil'de Abdurrahman Talbanî'nin talebesidir.

Urfa'ya ne zaman geldiği belli değildir. Kendisi 1897'de (hicri 1315) 91 yaşında iken Urfa'da vefat etmiştir. Mezarı Kurtuluş meydanında tamirini yaptırdığı Halveti tekkesinin yanında bulunan türbe içindedir.

Araplarda insanlar büyük oğullarının ismi ile çağrıldıklarından, bu kitabede de Muhammed Muhyiddin'in babası anlamına gelen "Ebu Muhammed Muhyiddin" denilmiştir.

Yani hem babasının adı ve hem de büyük oğlunun adı Muhammed Muhyiddin'dir.

Eserleri:

1-Hüccetü z-Zakirin ve reddü'l-münkirin: Tasavvufa dairdir.

2-Miratü'ş-Şuhud fi beyani vahdeti Vücud: Bu da tasavvufa dairdir.

3-Hadikatü'l-Ezhar fi'l-Hikmeti ve'l-Esrar: Rabbani ilimlerden söz etmektedir.

4-El-İlhamati'r-Rahmaniye fi meratibi'l-Hakikati'l-İnsaniye: İnsanların gerçek derecelerinde Rabbani ilhamlar konusundadır.

5-Tefrihu'l-Hatır fi Menakibi Abdulkadir:

6-Tarikatü'l-Rahmaniye fı'r-Rücui ve'l-Vusuli ile'l-Hazreti Aliye:

7-Ed-Dürerü'l-Müteberetü fi Şehri'l-Ayati Semaniyete Aşere min mukaddimeti'l-Mesnevi Şerif

Hartavîzade Hafız Muhammed Selim Türbesi

Türbe, Dabakhane Camiinin batı kapısı bitişiğindedir. Şeyh Muhammed Selim Efendi 1785 tarihinde Urfa'da doğmuştur. Tasavvuf dünyasının büyüklerinden 1826'da (hicri 1242) vefat eden Nakşibendi Şeyhi Mevlana Halid-i Bağdadî Hazretlerinin mürididir.

Muhammed Selim Efendi, şeyhi ölünce Urfa'da Halid Bağdadî'nin halifeliğini devam ettirmiştir. Muhammed Selim 1860 da Urfa'da vefat edince Mevlid-i Halil Kabristanına defnedilir. 1874'te (hicri 1291) yol çalışmaları nedeniyle Şeyhin kabri Dabakhane Camiindeki bugünkü yerine nakledilir.

Türbe, Hafız Muhammed Selim Efendinin oğlu Ferideddin tarafından 1880'de (hicri 1298) yaptırılmıştır. Urfa salnamesi de Hartavi Hafız Muhammed Selim Efendinin Türkçe, Farsça ve Arapça şiirler söylemiş büyük bir âlim ve şeyh olduğunu kaydetmektedir.

Abdurrahman Bin Avf

Abdurrahman Bin Avf'ın türbesi Urfa merkeze bağlı Çamurlu köyünde yer almaktadır. Bu zaviye ile ilgili ilk bilgiler, 1540 tarihli Osmanlı tahririnde geçmektedir. Zaviye, bu tarihten kısa bir süre önce yapılmış olmalıdır. Çünkü tahrirde düşülenbir kayıtta 1540'ta Abdurrahman isimli şeyh hayattadır. Adı geçen şeyh 1564 tahririnden önce vefat etmiş olmalıdır. Çünkü bu kayıtta da "Rahmetullahi aleyh"şeklinde dua edilmiştir.

Urfa'da sahabe Abdurrahman Bin Avf'ın bölgede fetihlerde bulunurken parmaklarından birinin koptuğu ve söz konusu türbeye konulduğuna inanılır. Bu yüzden türbe sahabe uzvunun defnedildiği bir meşhed olarak değerlendirilmektedir.

Bediüzzaman Ahmed El-Hemedanî

Urfa'da Eyyubîler döneminde yaşamış olup vefat ettikten sonra burada defnolunanâlim, veli ve şeyhlerin türbeleri de Eyyubîler dönemi mimârîsi hakkındabizlere fikir veren önemli mamurelerdir. Bunlardan biri Bediüzzaman Ahmed el-Hemedanî'nin türbesidir.

Bediüzzaman Ahmed el-Hemedanî Türbesi, kendi adını taşıyan mezarlığın ortasındadır. Türbenin üzerinde açık bir kitâbe bulunmamaktadır. Yalnız mezarının etrafını çepeçevre çeviren kufî yazıyla yazılmış Ayet el-Kürsi yer almaktadır.

Ayak tarafında değişik yazıyla ve daha küçük harfli olarak Arapça Hicri 606 tarihi yazılmıştır (M. 1209-1210). Anlaşıldığı üzere 1209 senesinde vefat etmiş ve bu türbeye defnedilmiştir.

Bediüzzaman Ahmed el-Hemedanî, Urfa'nın İslamlaştığı asırlarda buraya gelerek yerleşen ve İslam'ı öğretmeye çalışan

evliyadandır. Bu zatın soyundan gelenlere veya bu türbeye hizmet edenlere "Bediüzzaman Şeyhizadeler" denilmektedir. Onun soyundan gelenler, (Torunlarından Bediüzzaman Salih oğlu Emin) soyadı kanunu çıkınca ÖNEN soyismini almışlardır.

Halk tarafından devamlı ziyaret edilen Bediüzzaman Ahmed el-Hemedanî'nin etrafında birçokmeşâyıh ve ulema mezarı bulunmaktadır.

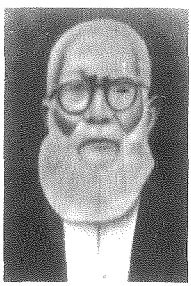

Hafız Abdurrahman Çiftbudak:

Abdurrahman Hafızın baba adı Osman'dır. 1895'te doğmuş, 26.2.1962 tarihinde 67 yaşında vefat etmiştir. Rufai tarikatı halifesidir. Hilafeti Basralı Ahmed Zeki Efendiden almıştır.

Abdurrahman Çiftbudak Hafızın mezarı, Bediüzzaman kabristanındadır. Abdurrahman Hafız'ın, hafızlığı yanında din ilmi ve Rüfai tarikatı hilafeti de vardır. Mezarının baş dikmesinde şunlar yazılmıştır; "Fatiha... Lailaheillallah Muhammedün Resulallah... Haza Kabre'l-merhum el-mağfur Rufai Halifesi Abdurahman Hafız Efendi bin Osman Tüvüffiye fi şehri Ramazan sene 1381"

Bu yazının altında Latin harfleriyle de şu bilgi verilmiştir:

Abdurahman Hafız Efendi Çiftbudak 26.2.1962

Muhammed Bin Abdullah Ebi Zemeneyn

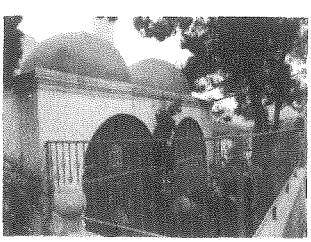

Urfa ve çevresinde İslamlaşma faaliyetleri İyâd Bin Ganem'in bölgeyi fethiyle başlamıştır. Bununla birlikte Müslümanlar bölgede tam anlamıyla hâkimiyet kurabilmiş

değildir. Bölge uzun bir dönemde Hıristiyan guruplarla Müslümanlar arasındaki hâkimiyet mücadelesinin yapıldığı dönemlerde bölgeye gelip faaliyet gösteren zühd ve tasavvuf ehlinin faaliyetleri sayesinde, İslamlaşma süreci hızlı bir şekilde artmıştır. Bu zühd ve tasavvuf ehlindenbiri de 324/936'da Gırnata'da doğan, hafız ve muhaddis olan Muhammed Bin Abdullah Ebi Zemeneyn'dir. 399/1008'de Birecik'te vefat etmiş ve Zehraveyh camisinde medfundur. Zemeneyn'in birçok eseri bulunmaktadır.

Ebu Yusuf Bin Ebi Bereke Bin Muhammed Bin Ali Siracuddin

Bölgenin İslamlaşmasına katkı sağlayan bir başka zahid de Ebu Yusuf Bin Ebi Bereke Bin Muhammed Bin Ali Siracuddin'dir. İmam Sekkaki olarak tanınan EbuYusuf 1160'ta Harezm'de doğdu. Harezmlilerin bölgemize göçleri vesilesiyle Urfa'ya gelmiş olabilir.

30 yaşına kadar Harezm'de babasının yanında demircilikyapmış, daha sonra ilimle uğraşmaya başlamıştır. Sarf-Nahiv, lügat, mantıkve belagat ilmiyle uğraşmıştır. 626/1229'da Birecik'te vefat eden İmam Sekkaki, Birecik kalesine defnedilmiştir.

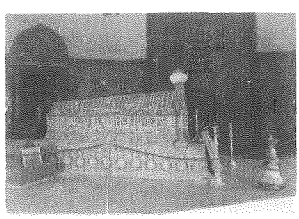

Hacı Kermo

Kadiri şeyhi olup mezarı Harrankapı kabristanındadır. Devrinin âlim ve mutasavvıflarındandır. Hicri Zilkade 1234 (miladi Ağustos 1819) senesinde vefat etmiştir.

Asıl adı Hacı Abdülkerim olan Hacı Kermo, aslen Bağdadlıdır. Urfa'ya nezaman geldiği bilinmemektedir.

Mezarı halk tarafından ziyaret edilmektedir.

Yakup Kalfa

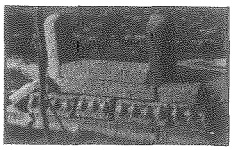

17.Yüzyıl Kadiri şeyhlerindendir. Urfalı Şair Nâbi'nin şeyhi olduğu dasöylenir. Türbesi Şanlıurfa kalesinin eteğinde ve Ayn-ı Zeliha gölünün güney batısındadır. Türbesinin bulunduğu mahalleye "Yakubiye Mahallesi" ismi verilmiştir.

Şeyh Ebu Salih

Türbesi, Et-Balık Kurumunun hemen batısında olup önünden yol geçmektedir. Eski sur duvarları arasında bulunan mezarına birkaç merdivenle çıkılır. Halk arasında, Şeyh Abdülkadir Geylani Hazretlerinin manevi evladı olarak tanınan Şeyh Ebu Salih'in asıl adı ve yaşadığı dönem bilinmemektedir. Halk tarafından ziyaretedilen Şeyh Ebu Salih'in, darda kalan Müslümanların imdadına yetiştiğine inanılmaktadır.

Arş Hoca

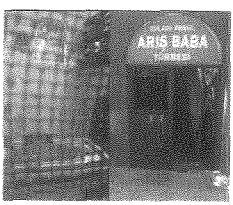

Arş Hoca, 1930 yıllarında yaşamış evliyadan bir zattır. Türbesi Harrankapı Mezarlığındadır. Türbesinin üzerindeki kitabe çok bozuk olduğu için okunamamıştır. Türbe, Yavuz Selim İlköğretim Okulu'nun bahçesinde bulunmaktadır. Devamlı "Arş" diye bağırdığı için adı "Arş Hoca" olarak kalmıştır. Adının ne olduğunukimse bilmez. Birçok kerameti olduğu söylenmektedir.

Şeyh Ebubekir

Ulu Camiinin doğu kapısı yanında bulunan türbesi, halk tarafından ziyaret edilmektedir.17. yüzyılda yaşadığı bilinmektedir. Zamanın büyük evliyasından biridir.

Şeyh Müslüm Hafız

Devrin büyük âlimi, evliyası ve hafızı olarak kabul edilir. Nakşibendî tarikatının halifesidir. Söz konusu tarikatın Halidî koluna mensuptur. Kerküklü Şeyh Abdurrahman Efendinin halifesidir.

Halk arasında Şeyh Müslüm'ün 9-10 yaşlarında Kur'an-ı Kerim'i ezberlediği ve Hasan Padişah Camisinde mukabele okuduğu anlatılır. Şeyh Müslüm Hafız 1958 yılında vefat etmiştir. Türbesi Harran Kapı Kabristanındadır.

Onun hatırası bugün Urfa'da onu yakından tanıyanlar, gönüldaşlarının anlattıkları ve türbesini ziyaret edenlerce yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Dipsiz Ziyaret

Şehir merkezinin 5 km. kuzeyinde, Karaköprü beldesindedir. Çocukları olmayangelinler, türbenin yanındaki ağaca bez parçaları bağlayarak dilekte bulunurlar. Ziyaretin yanında küçük bir göl vardır.

Boztepe Ziyareti

Bozova ilçesine bağlı Boztepe mıntıkasındadır. Baharda, Cuma günleri sıkçagidilen bir yerdir. Çocuk özlemi ile giden kadınlar çoğunluktadır.

Akbalık

Hz. İbrahim'in ateşe düştüğü gölün kaynağında, beyaz bir balığın yaşadığı rivayetedilir. Dileği olan, bu balığa şeker ve

üzerinde ayetler yazılı bulunan kâğıtparçaları atar. Balık görünür ve atılanı yerse dilek kabul edilmiş sayılır.

Mevlid-i Halil

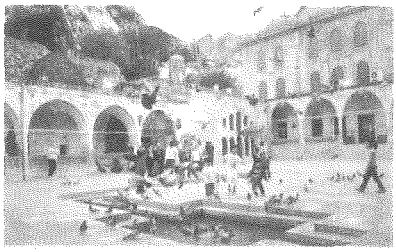

Hz. İbrahim Peygamberin, Mevlid-i Halil Camii avlusunun güneyinde bulunan mağarada doğduğuna inanılmaktadır. Rivayete göre devrin hükümdarı Nemrut, bir rüya görür. Sabah rüyasında gördüklerini müneccimlerine anlatır. Müneccimlerin, "Buyıl doğacak bir çocuk senin saltanatına son verecektir" demesi üzerine Nemrut, halkına emir salarak o yıl doğacak bütün erkek çocukların öldürülmesini ister. Sarayın putçusu Azer'in hanımı bu mağarada gizlice Hz. İbrahim'i dünyaya getirir. Hz. İbrahim 7 yaşına kadar bu mağarada yaşamıştır. Hz. İbrahim'in doğduğu mağaranın içerisinde bulunan suyun şifalı olduğuna ve birçok hastalığı iyileştirdiğine inanılır.

Buluntu Hoca
(Abdurrahman Buluntu Efendi)

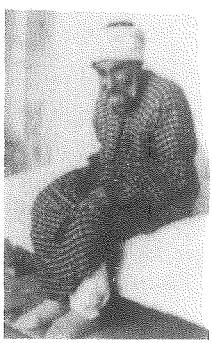

Urfa'nın yetiştirmiş olduğu devrinin en büyük din âlimlerindendir. 1868 yılında Urfa'da doğdu. Buluntuzade Ahmed Efendi'nin oğludur. Daha ziyade halk arasında "Buluntu Hoca" diye tanınmıştır.

İlk hocası Hacı Mustafa Hafız Efendi'dir. Sonra da Hacı Ramazan Hafız Efendi'den Miftahizade Hasan Açanal ile birlikte ders aldı. Daha sonra Suriye'ye giderek 10 yıl boyunca orada kalıp, ilim derslerini ilerletti. Arapça ve İbranice dillerini

biliyordu. Ölümünden 15 yıl önce torunlarından Nejat Ergüven'den yeni Türk alfabesini öğrenmek istediğini ve öğrendiği bilinmektedir.

Suriye'den geldikten sonra medrese tahsilini tamamlamış, daha sonra amcası kızı İslim hanımla hayatlarını birleştirdi. 5 kızı ve 3 oğlu bu evlilikten dünyaya gelmiş, oğullarından birisi Çanakkale'de şehit düşmüştür. Diğer oğlu ise Suriye'de kuyuya düşmüş, 3. oğlu da kervanda hastalanıp hayatını kaybetmiştir.

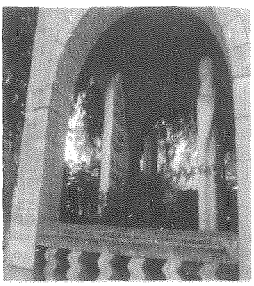

Buluntu Hoca, Halil'ü Rahman Medresesinde yıllarca ders vermiştir. Arap Hoca ve Zeki Hoca gibi birçok kişiye ders vererek onları yetiştirmiştir. Kendisine müftülük teklif edildiğinde yükünün ağır olduğunu söyleyerek kabul etmemiştir. Saraçzade Abbas Vasık Efendiden ders aldığını söylemiştir. Osmanlı Devleti zamanında Boybeyi olan soyadı Cumhuriyet devrinde Buluntu olarak tescil edildi. 24.11.1967 yılında vefat edip cenazesi Halilürrahman gölünün güney tarafında bulunan Halilürrahman Camii haziresine defnedilmiştir.

Şeyh Hacı Halid Gülpevari (Şeyh Halid-i Gülpınarî)

"Şeyh Hacı Halid Gülpevari Hazretleri'nin Silsile-i Şerifi"

1. Hazreti Seyyid-i Kâinât Muhammed-i Mustafa (Sallahu aleyhi vesellem)
2. Hazreti Ebû Bekir (Radiyallahu anh)
3. Hazreti Selmân-ı Fârisî (Radiyallahu anh)
4. Hazreti Kasım İbni Muhammed (Kuddise sirruh)
5. Hazreti Câfer-i Sâdık (Kuddise sirruh)
6. Hazreti Bâyezid-i Bistâmî (Kuddise sirruh)
7. Hazreti Ebu'l-Hasen-i Harakânî (Kuddise sirruh)

8. Hazreti Ebû Ali-i Fâremedî (Kuddise sirruh)
9. Hazreti Yusuf-ı Hemedânî (Kuddise sirruh)
10. Hazreti Abdülhâlık-ı Gücdüvânî (Kuddise sirruh)
11. Hazreti. Ârif-i Rivgerî (Kuddise sirruh)
12. Hazreti Mahmud İncir-i Fağnevî (Kuddise sirruh)
13. Hazreti Ali-i Râmitenî (Kuddise sirruh)
14. Hazreti Muhammed Baba-ı Semmâsî (Kuddise sirruh)
15. Hazreti Emir Külâl (Kuddise sirruh)
16. Hazreti Şâh-ı Nakşibend Muhammed Bahâüddîn (Kuddise sirruh)
17. Hazreti Alâeddîn-i Attar (Kuddise sirruh)
18. Hazreti Yakub-ı Çerhî (Kuddise sirruh)
19. Hazreti Ubeydullâh-ı Ahrâr (Kuddise sirruh)
20. Hazreti Muhammed Zâhid (Kuddise sirruh)
21. Hazreti Muhammed Derviş (Kuddise sirruh)
22. Hazreti Hâcegi-i Emkenegî (Kuddise sirruh)
23. Hazreti Muhammed Bâkî (Kuddise sirruh)
24. Hazreti İmam Rabbânî Ahmed Fâruk es-Serhendî (Kuddise sirruh)
25. Hazreti Muhammed Ma'sûm (Kuddise sirruh)
26. Hazreti Şeyh Seyfüddin (Kuddise sirruh)
27. Hazreti Seyyid Nur Muhammed-i Bedvânî (Kuddise sirruh)
28. Hazreti Şemsüddin Cân-ı Cânân-ı Mazhar (Kuddise sirruh)
29. Hazreti Şeyh Abdullâh-ı Dehlevî (Kuddise sirruh)
30. Hazreti Mevlânâ Ziyâüddin Hâlid-i Bağdâdî (Kuddise sirruh)
31. HazretiHazreti Şeyh Halid-i Cezeri (Kuddise sirruh)
32. HazretiHazreti Şeyh Salih Sıpki (Kuddise sirruh)
33. Hazreti Şeyh Hasan El Nurani (Kuddise sirruh)

34. Hazreti Şeyh Kasım Togari (Kuddise sirruh)
35. Hazreti Şeyh Hacı Halid Gülpevari (Kuddise sirruh)

Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Altoğar (Altunakar) köyünde hicri 1279 tarihinde doğmuştur. İnsanları Hakk'a dâvet eden, onlara doğru yolu gösterip, hakîkî saâdete kavuşturan ve kendilerine "Silsile-i Aliyye" denilen büyük Âlim ve Velîlerin (34.) otuz dördüncüsüdür.

Babası, meşhur ulemadan, aynı zamanda Şeyh Hasan-i Nurani'nin halifesi olan Şeyh Kasım El-Hadi Altunakar (El Toğârî) Hazretleridir. İlim ve tarikat tahsilini babasının yanında yaparak sohbetlerinde kemale ermiş hem ilim, hem tarikat icazetini alarak babasının halifesi olmuştur. Muhterem babası Şeyh Kasım El-Toğari resmi bir dilekçe ile oğlu Şeyh Halid-i Gülpevari'yi (Gülpınar) Siverek ilçesinde görevlendirmiştir.

- Bu dilekçe şöyledir;

Huzur-i Ali-i Risalet penahiye Ma'rudi daireleridir ki:

Vilayeti celilelerine mülhak, Siverek kazası dâhilindeki Gülpınar karyesinde, ihtiyar-ı ikamet ve inziva eyleyip, ibadet ve duayı vacib-ul edayı cenab-i Padişahiye muvazebetle meşgul iken, her nasılsa hasbelkader bundan birkaç ay evvel, Mekke'ye i'zam olunan oğlum Şeyh Halid, Dairelerinin şayani mürüvvet ve merhamet olan ahvali perişaniyeti iştimaline dair, kendisinden bu kere almış olduğum arabiyyul ibare bir kıt'a mektubunu zat-ı Ali-i Vilayetpenahilerine takdim etmiştim.

Münderecatından, mumaileyh dailerinin güya Mekke'den hilafı rızai ali, firar eylemiş olması hakkında zuhur eden havadis ve eş'arat'ın, makarin-i Hilafe-i Uzma'ya, her mü'min ve muvahhid'in ma'ruden uhde-i sadakati olan daavat-ı Hayriye ile meşgul bir hal'i felaket ve zaruret içinde olduğu halde, merahim ve eşfak'i alemşumuli şehriyari'ye muntazır bulunduğu ve şu hal Mekke'ye i'zam içun sebeb addedilen şeylerin mahiyetini tehvin ve mağduriyet ve sadakatini açıklamakla bulunmuştur.

Ahvali hususiye ve umumiyemize tahvile vakıf olan vilayet-i Celileleri ahalisince ma'lumdur ki, gerek senakar malasşiarları ve gerek oğlum mumaileyh Şeyh Halid daileri, fukarayı tarikat-ı aliyeyi Nakşi'den olup, sakin olduğumuz karyelerde, ta'lim-i ulum'i diniyye ile iştiğal ve bu cihetle isticlab-ı daavat-ı hayriyye-i ayat-ı cihanbani ile vazife-i sadakat ve ubudiyeti ikmal edegelmekte, hilafı emr ve rıza-i ali, hiçbir hal ve harekette bulunmamış ve bundan böyle dahi bulunmayacağımız derkar bulunmuştur.

Mumaileyh dailerinin Mekke'ye i'zamından bu an'a kadar tarafı ali-i asifanelerinden icra buyurulan tahkiat ve tetkikatı lazime neticesinden dahi, mumaileyh daileri hakkında, dermeyan olunan şeylerin ehemmiyetsizliği bir derece tahakkuk eylediğine ve Mumaileyh'in burada kalan evladu iyali, bir hali sefalet ve felaket ve acizleri de, bu şehir-i sırrı şeyhuhat içinde, mufarakatı evlat teessürat-ı tahammül kedalerine takat getirememekte olup, bu gah rıza-i ali ve merhamet-i meselleme-i cenabi velayetpenahileri kail olunamayacağına binaen, dailerinin; ikamet etmekte olduğum karyede oturup hizmeti daiyanemde bulunmak üzere Mumaileyh dailerinin yine bu tarafa celbine delalet ve merhamet-i aliyye-i fehimanelerinin .....(okunamadı)..... Buyurulması, istirhaf-e cesaret olundu.

Ol bab da emr ve ferman Hazret-i men leh'ul emr'indir.

28 Teşrinievvel 1306
Tarikat-ı Aliye-i Nakşibendiye hulefasından
Şeyh Kasım
(Mühür)

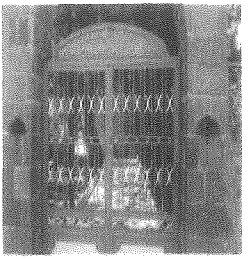

Şeyh Halid-i Gülpevari (Gülpınarî) henüz genç sayılan 27 yaşında babasının emriyle bu dilekçe ile Şanlıurfa iline bağlı Siverek ilçesinin Gülpınar nahiyesine görevlendirilerek hemen medrese tedrisata ve tekkede irşada başlar. Birçok ulema ve meşayih yetiştirir.

Türbesi Şanlıurfa ili Siverek ilçesi Gülpınar Beldesinde medfun bulunmaktadır. Sevenleri tarafından ziyaret edilmektedir. Bölgenin halkını irşâd ederek birçok talebe yetiştirmiştir. Yetiştirdiği ve icazet verdiği en büyük talebeleri şunlardır: Oğlu Şeyh Eyyüb, Seyyid Mevlana Muhammed Halid-i Zilan ve Muhammed Bel Fırat Hazretleridir.

(**Kaynak**: Tezkire-i Meşayih-i Amid Diyarbekir Velileri I-II M.Şefik Korkusuz S.144-146)

Şeyh Halid-i Gülpınarî Türbesi, Şanlıurfa ili Siverek ilçesi Gülpınar Beldesindedir.

Şeyh Halid-i Gülpınarî'nin kendi ismini taşıyan torunu Şeyh Halid'in mezarı da türbenin bahçesindedir.

Çocukları ve torunları da atalarının izinde hareket ederek bölgenin Kanaat Önderi olarak sevgi ve saygısını kazandılar ve halen devam ettiriyorlar.

Zirvede bir Kanaat Önderi Şeyh Eyyüp Cenap Gülpınar

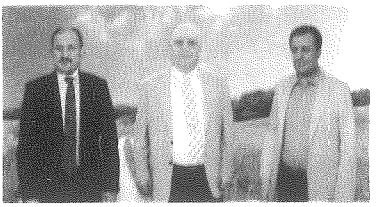

Şeyh Halid-i Gülpınarî'nin kendi ismini taşıyan torunu Şeyh Mehmed Halid'inoğlu Eyyüp Cenap Gülpınar, 10 Haziran 1943'de Şanlıurfa Siverek'te doğdu. Babasının adı Mehmet Halit, annesinin adı Sabiha'dır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi.

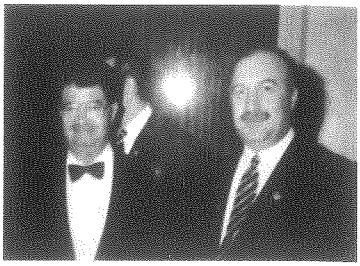

Serbest Avukatlık yaptı ve ziraat işiyle uğraştı.18, 19, 20, 21. Dönem Şanlıurfa Milletvekili. 48. Hükümet'te Devlet Bakanı olarak görev yaptı. 23. Dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekilliği görevinde bulundu. Uzun süren siyasi hayatında; Cumhurbaşkanlığı Vekilliği ve Başbakan Vekilliği de yaptı. Merhum Şeyh Eyyüp Cenap Gülpınar evli ve 4 çocuk babasıdır.

Toplumun bütün kesimlerinin üzerinde ittifak ettikleri nadir bir kişilik olarak, hep pozitif siyasetin, pozitif toplum dilinin tercümanı olan Eyüp Cenap Gülpınar, bir döneme dürüstlük abidesi olarak imzasını attı. Çok sevildi, çok takdir edildi, kendisine çok hürmet edildi.

Hiçbir dönemde kendisine atfedilen 'Ağa', 'Şeyh' gibi sıfatları kabul etmedi, gerçek anlamda bir Kanaat Önderi vizyonu ve misyonuyla nice gönüller kazandı, nice yürekleri fethetti. Sağduyuyu temsil eden rafine bir bilince, halkın vicdanını temsil eden bir düşünceye sahipti. Hiç kimseyi ötekileştirmedi; tüm yaftalamaları, dışlamaları, aşağılamaları reddetti. Yalnızların yardımcısı, kolu kanadı oldu.

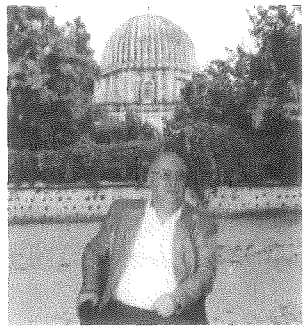

Yaşarken onun etrafında halkalanan binlerce insan, sevenleri, onun hep tatlı diline, beyefendiliğine ve pozitif yaklaşımlarına tanıklık etti. Elindeki devasa gücü hiçbir dönemde ne devletine, ne milletine, ne de bireylere bir baskı unsuru olarak kullanmadı. Aksine her zaman kendisine gönül verenleri iyiliğe, barışa, kardeşliğe, diyaloga, uzlaşmaya davet etti. Mensubu olduğu coğrafyadaki kronik sorunlar göz önüne alındığında merhum Eyüp Cenap Gülpınar'ın izlediği yöntemin bütün açılımlar için bir çözüm olduğu da değerlendirilebilir.

Yazılı kuralların çok da etkili olmadığı dönemlerden tevarüs olunan Kanaat Önderliğinin bir gereği olarak hep 'veren el' olarak görüldü. Siyaseti ve bulunduğu konumları asla maddi bir rant veya bir güç gösterme sahasına çevirmedi.

Aktif siyasetin içindeyken de, siyasetin bilgesi deneyimli biri olarak dinlenirken de iş takipçiliği yapmadı; liyakat ve ehliyet sahibi olmayan insanlarla ilgili hiçbir tasarrufta bulunmadı. Sosyal barışa, ekonomik kalkınmaya fedakârlıkla katkıda bulunduğunu herkes bilir ama o hiçbir zaman yaptığı iyilikleri dillendirmedi. Kendisine ait olan binlerce dönümlük araziyi karşılıksız olarak işletmeleri için bölgedeki köylülere verdi.

İnsanlar arasında bir çimento vazifesi gören merhum Eyüp Cenap Gülpınar'ın gerçek bir Kanat Önderi olması hesabıyla, onun ikliminde toplumu kamplara ayırmanın, çatışma doğurucu

aksiyonlara, reaksiyonlara tevessül edilemediğini gözlemlemek için onun 69 yıllık yaşam serüvenine bakmak yeterli olacaktır.

Kolay kolay yeri doldurulamayacak olan Cumhurbaşkanlığı Vekilliği ve Başbakan Vekilliği de yapmış olan TBMM eski Başkan Vekili Şanlıurfa Milletvekilimiz Eyyüp Cenap Gülpınar, Ankara'da geçirdiği kalp krizi sonucu 14 Mayıs 2012'de vefat etti.

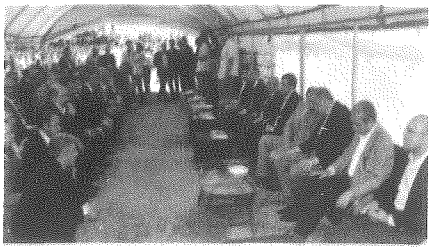

Eyüp Cenap Gülpınar; zirvedeyken bırakmayı bilen biri olarak, arkasında çok güzel anılar ve birbirinden değerli evlatlar bırakarak ebediyete göçtü.

İnna lillahi ve inna ileyhi raci'un. Allahu Teâlâ rahmet eylesin, sevenlerine sabır ihsan eylesin.

Cumhurbaşkanlığı Vekilliği ve Başbakan Vekilliği de yapmış olan TBMM Başkan Vekili Şanlıurfa Milletvekilimiz Eyyüp Cenap Gülpınar, Ankara'da geçirdiği kalp krizi sonucu 14 Mayıs 2012'de vefat edince, Şanlıurfa Milletvekili olan oğlu Mehmet Kasım Gülpınar ve aile efradı tarafından Şanlıurfa'ya getirilen cenazesi, binlerce araç konvoyu ve insan seli ile (mahşeri kalabalıktı dersek abartmamış oluruz) tekbirler eşliğinde Siverek ilçesine bağlı Gülpınar (Gülakar) köyünde, insanları Hakk'a dâvet eden, onlara doğru yolu gösterip, hakîkî saâdete kavuşturan ve kendilerine "Silsile-i aliyye" denilen büyük âlim ve velîlerin 34.'sü olan büyük Şeyh Halid-i Gülpınarî Efendinin (Dedesinin babası) oğlunun ve torunlarının kabrinin bulunduğu türbenin bahçesine defnedildi.

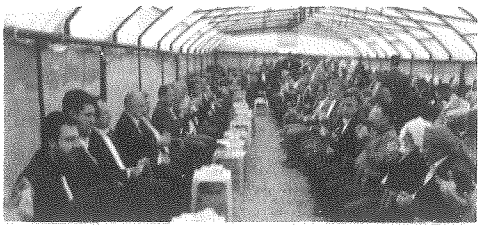

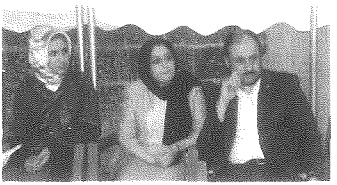

Gülpınar ailesi, atalarından gördükleri gibi hep fakire fukaraya sahip çıkmışlar. Hep adalet üzere hareket etmişler ve doğruluktan ayrılmadan hiç bir kimseye zarar vermemeye gayret ederek insanların gönüllerini kazanmışlardır.

Şeyh Halid'in torunu, Şeyh Eyyüp Cenab Gülpınar'ın oğlu Şeyh Mehmet Kasım Gülpınar

20 Eylül 1969 Şanlıurfa Siverek'te doğan Eyyüp Cenap / Asuman'ın oğlu Mehmet Kasım Gülpınar; (Mehmet Kasım Gülpınar ilkokula hızlı bir başlangıç yapmış. Okuma yazmayı 4-5 yaşında öğrenip Öğretmenler Kurulu kararı ile zeki olması sebebiyle 1. sınıfı hiç okumadan bir üst sınıfa geçmiş.)

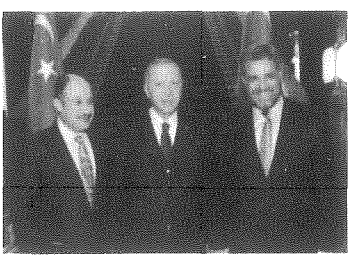

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. TÖMER'de öğretmenlik yaptı. Dış Ticaret Müsteşarlığı İGEME'de Mütercim olarak çalıştı. Özel bir TV kanalında Diplomasi Muhabirliği yaptı. Devlet Bakanlığında Özel Kalem Müdürlüğü ve Siyasi Danışmanlık. Sanayi ve Ticaret Bakanlığında Siyasi Danışmanlık görevlerinde bulundu.

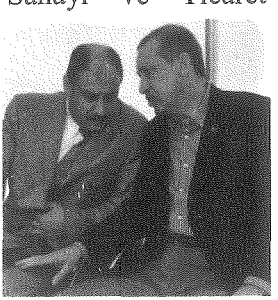

Şanlıurfa'dan 24. Dönem AK Parti Milletvekili seçildi.

Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üyeliği, Akdeniz İçin Birlik Parlamenter Asamblesi (AİBPA) Türk Grubu Üyeliği, Türkiye - Fransa Parlamentolar arası Dostluk

Grubu Başkanlığı, AB Uyum Komisyonu Üyeliği, Türkiye - AB Karma Parlamento Komisyonu (KPK) üyeliği, Dışişleri Komisyonu Üyeliği ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) üyeliği görevlerinde bulundu.

25. ve 26. Dönem yine AK Parti Şanlıurfa Milletvekili seçildi.

26. Dönem AB Uyum Komisyonu Başkanı ve Karma Parlamento Komisyonu üyesi. Türkiye- Romanya Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı görevlerinde bulundu.

AB Uyum Komisyonu Başkanı ve Türkiye-Fransa Parlamentolar arası Dostluk Grubu Başkanı. Fransa Cumhurbaşkanı tarafından Legion d Honneur nişanı ile taltif edilmiştir.

2009'dan beri Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Uzman (TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunda Geçici Görevli),

2007-2009 Sanayi ve Ticaret Bakanı Sayın Zafer Çağlayan'ın Siyasi Danışmanı,

2005-2007 İstanbul Milletvekili Sayın Güldal Akşit'in TBMM Danışmanı,

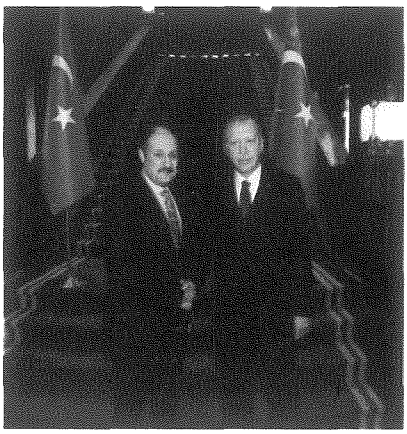

2003-2005 Devlet Bakanı Sayın Güldal Akşit'in Siyasi Danışmanı ve Özel Kalem Müdürü,

1997-2003 Dış Ticaret Müsteşarlığı İGEME'de Mütercim,

1994-1997 Özel bir Televizyonda Diplomasi Muhabiri (Sarı Basın Kartı Sahibi),

1993-1994 Ankara Üniversitesi TÖMER'de Türkçe Öğretmeni olarak görev yaptı.

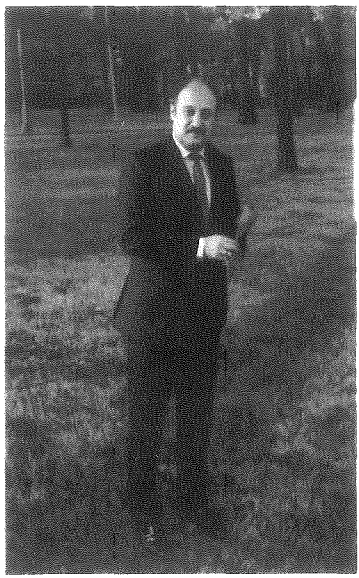

Ankara Şanlıurfalılar Derneği Yönetim Kurulu Üyesi, Boks Federasyonu Dış İlişkiler Komitesi Üyesi, Tekvando Federasyonu Dış İlişkiler Komitesi Üyesi olan, çok iyi düzeyde Fransızca, İngilizce ve Kürtçe, iyi düzeyde Arapça ve Farsça bilen okuyan, yazan konuşan Mehmet Kasım Gülpınar, evli ve 3 çocuk babasıdır.

Şeyh Halid-i Gülpınarî'nin kendi ismini taşıyan torunu Şeyh Mehmed Halid'in torunu Şeyh Mehmet Kasım Gülpınar ceddi ve yaşantıları ile ilgili kısa öz şöyle diyor;

"Benim büyük büyük dedemin babası Şeyh Kasım 1800'lü yılların başında ilim görmek üzere ailesi tarafından bulundukları Şırnak'ın Derşev bölgesinden Muş'a gönderilir. Şeyh Hasan denen zatın yanına gelip orada ilim görmeye başlıyor. Bu bölgede bizim atalarımızın yaymaya çalıştığı ilim, irfan ışığı başlıyor. Tarih 1820'ler... O da kendi oğlunu; yani benim dedemin dedesini Siverek'e gönderiyor. Siverek bölgesinde dedelerimin sevenlerinin artmasıyla bugüne kadar geliyoruz. Atalarımız hep fakire fukaraya sahip çıkmışlardır. Hep adalet üzere hareket etmişlerdir ve doğruluktan ayrılmadan hiç bir kimseye zarar vermemeye gayret ederek insanların gönüllerini

kazanmışlardır. Biz de onlardan edindiğimiz o bilgilerle bu mirası sadece koruma gayretindeyiz."

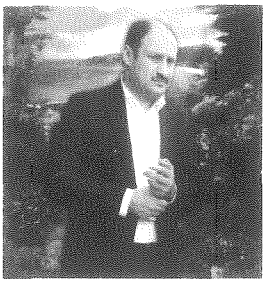

Her zaman biz diyen, ben demeyi sevmeyen TBMM AB Uyum Komisyonu Başkanı Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Kasım Gülpınar, siyasi hayatıyla ilgili de şöyle diyor; "İnancımızdan taviz, duruşumuzdan ödün vermedik. Harama tenezzül etmedik. Emrolunduğumuz gibi dosdoğru olmaya gayret gösterdik. İlelebet doğruluğun, imanın ve hakkın tarafında, hainin, şerefsizin ve arzısın karşısında olacağız. Yüce Allah'a hamd olsun. Şahsım olarak çok zorlu süreçlerden geçtim. Çok badireler atlattım. Hainlerin düşmanların, art niyetlilerin, çekemeyenlerin çabası ile fakirin-fukaranın, mağdurun, mazlumun duası karşı karşıya geldi ve Allah'ın izniyle her zaman olduğu gibi yine fakirin, mazlumun duası galip geldi ve Allah'ın izniyle, onların da duası ile biz her zaman aynıyız, değişmedik. Hayatımız boyunca eğilmedik, bükülmedik. Dünyevi hiçbir nimete itibar etmedik. Duanın lezzetini ve bereketini her zaman halkla tattık. Allah'ın izniyle her zaman kimsesizin kimsesi olacağız. Daha fazla fakirin, fukaranın derdine dermen olmaya çalışacağız. İmanın, hakikatin, şefkatin bu topraklarda ve özellikle de Şanlıurfa'da ilelebet kalması için çalışacağız. Sadece ve sadece Allah'ın rızası için çalışacağız. Biz hiçbir zaman tarafsız olamayız. Ne diyor davamızın ve ülkemizin lideri Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan 'Taraf olmayan, bertaraf olur'. Biz doğruluğun, dürüstlüğün, imanın, hakkın tarafında olacağız. Şerefsizliğin, hainliğin, arsızlığın ve bunlara karşı susanlarında karşısında olacağız ilelebet. Bu topraklar üzerinde hiçbir zaman ayrımcılığa müsaade etmeyeceğiz. İnsanları Arap, Kürt, Zaza diye ayıranların karşısına dikileceğiz."

Kendisini sporculara adamış Mustafa Veysel Gülpınar

Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu Başkanı olarak engelli sporculara hizmet ve önderlik ederek hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan Mustafa Veysel Gülpınar, merhum babası Şeyh Eyyüp Cenap Gülpınar için, "Seninle tanışan, seni gören hiç kimse senden daha şefkatli, daha adaletli, daha dikkatli, daha mütevazi biriyle tanışmamış, görmemiştir. Dünya elinin altındaydı, tenezzül etmedin. Daha fazlasını alabilirdin, hep ihtiyacı olanlara verdin. Fırtınada sığınılacak ev, depremde sarsılmaz dağ sendin. Sekiz senedir binlercesi sensiz" diye merhum babasıyla ilgili düşüncelerini ölüm yıl dönümünde sosyal medyada herkesle paylaşarak hem kendisinin hem sevenlerinin düşüncelerini dile getirmektedir.

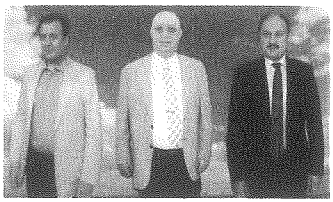

Ağabeyi AB Uyum Komisyonu Başkanı Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Kasım Gülpınar gibi kendisi de ceddinin yolunda bir yaşam süren Mustafa Veysel Gülpınar, "Mevzunun ne olduğu hiç önemli değil, kimin tarafından dile getirildiği de hiç önemli değil. Herhangi biri, samimiyetle Kuran-ı Kerim'i referans alarak, herhangi bir mevzuyu anlatıyorsa ve bazı müşrikler, Kuran-ı Kerim'den bahsedilmesinden aleni ve gizli rahatsız oluyor ve saldırıyorsa, bizler Müslüman olarak saldıranlara karşı değerlerimizi korumak için saf tutmalıyız" diye düşüncelerini dile getiriyor.

2009 ile 2012 yılları arasında Başkanlığını yaptığım Bedensel Engelliler Spor Federasyonunda Ampute Futbol Ligini de

başlatan ve aydınlık bir gelecek için dinini bilen, ülkesini seven, sanat ve sporu hayatının bir parçası haline getirmiş bir gençlik yetiştirme gayreti içersinde olan Mustafa Veysel Gülpınar, gençlere şöyle nasihatte bulunuyor;

"Müslüman'a, önce sükûnet ve ağır başlılık yakışır. Kimin ne yaptığı ve ne söylediği ile değil, kendi ibadetleriniz ve işiniz ile ilgilenin. Unutmayın bu sünnettir ve biz büyüklerimizden böyle gördük."

4- Şeyhanlılar ve İlim / İrşad vazifesi

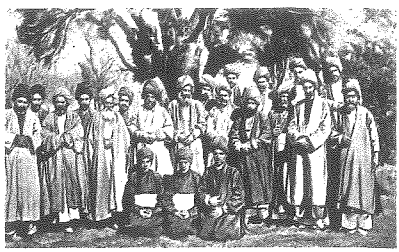

Tamamen dağılmış ve tüm aşiretler arasında birer kabilesi bulunan, kendileri de başlı başına bir aşiret olan Şeyhan aşireti günümüzde Şanlıurfa, Siverek, Mardin, illeri merkezinde ve İlçelerinde yaşamaktadır. Kabileler ve aileler halinde Doğu ve Güneydoğudaki tüm aşiretlerin arasında bulunurlar.

Tarihten beri halk tarafından Hz. Hüseyin'in soyundan geldiklerine inanılır ve o şekilde hürmet görürler. Doğu ve Güneydoğu'da Hz. Ali Murtaza'nın soyuna dayanan birçok aşiret mevcuttur.

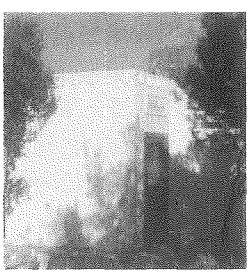

Fakat Urfa civarında yaşayan ve Hz Hüseyin soyundan olduğu kabul edilenler Şeyh veya Şeyhi veya Şeyhan-Şeyxi olarak isimlendirilmiştir.

Siverek, Bozova, Viranşehir, Birecik ve Suruç ilçelerinde yaygın bir şekilde

yaşamaktadırlar. Tamamı kendilerini Sin ve Şeydoş hazretlerinin soyundan olduklarını kabul etmektedirler.

Şeyhanlar Şanlıurfa bölgesinde 4 kısma ayrılmışlardır. Birinci kısım Viranşehir'de yaşamakta olup Mılan aşiret federasyonuna bağlı olarak hayatını sürdürmüştür. İkinci kısım ise Berazi aşireti federasyonu içinde yer almıştır. Üçüncü kısım Baziki aşireti içinde yaşamaktadır. Dördüncü ve büyük kısmı ise Karakeçili aşireti federasyonuna katılmıştır.

Sin ve Seydoş hazretleri ile ilgili tarihi bir vesika veya bilgi mevcut değildir. Günümüzde bu iki zatın kabirleri Mardin ili Derik ilçesi Kümtere Köyündedir. Yapılan tahminlere göre 1280'li yıllarda bu bölgeye Bağdat'tan gelmiş bir ailedir.

Burada İslam dinini yaymak için mücadele etmişlerdir. Fakat daha sonra şehit edilmişlerdir. Bacıları Ziney Hatun'un da aynı bölgede kabri bulunmaktadır.

Bu zatlardan Sin'in çocuklarının kabul ettiği bir şecere bulunmaktadır. Bu şecereye göre Şeyh Sin ve Şeyh Seydoş hazretlerinin soyu şöyledir;

"Sin ve Seydoş Bin Şad Ebubekir, Bin Ali Taki, Bin Muhammed Hadi, Bin Hasan Askari, Bin Musa Rıza, Bin Ali Taki, Bin Musa Kazım, Bin Cafer Sadık, Bin Muhammed Bakır, Bin Zeynelabidin, Bin İmam Hüseyin, Bin İmam Ali."

Günümüzde Şanlıurfa'daki Şeyhan aşireti kendi aralarında birçok kabileye ayrılmıştır.

Bu kabilelerin isimleri şöyledir:

1- Hacan,
2- Musukan,
3- Kubatan,
4- Devaran,
5- Şeyhikan,
6- Binkasım,
7- Şeyhiman,
8- Kösan,
9- Serhoşan,
10- Şeyhşeddad'an,
11- Ebulkasım,
12- Beşaltı,
13- Şeyh Aliyan.

Güneydoğu'da seyid, şeyh, seyda unvanları sıkça kullanılan unvanlar arasındadır. Tarihten beri bu bölgede din duyguları her zaman tüm duyguların üstünde bir seyir izlemiştir. Fakat Mezopotamya gibi dünya kültürünün şekillendiği bir bölge için pek de yadırganacak bir olay değildir.

Bölgede Ehlibeyt olarak tüm İslam âlemi tarafından kabul gören ve saygı duyulan Hz. Fatıma evlatlarının yaygın bir şekilde bulunması dikkat çekicidir.

Mekke, Müslümanlar tarafından fethedilince Müslüman olmayı kabul eden Emeviler'den ilk Müslüman olan Hz Osman idi. Hz. Osman'dan sonra Emevi ailesi Haşimi ailesine birçok zülüm ve işkenceler yapınca, birçoğu İran Horasan ve Doğu, Güneydoğu gibi uzak bölgelere göçerek başka kavim ve milletlerle birlikte yaşamaya başladılar.

Son Emevi Halifesi Mervan Bin Muhammed döneminde sadece Şanlıurfa'nın Harran ilçesinde Bin 500 kişiye yakın Haşimi veya Hz. Hüseyin torunları zindanlarda yattığı,

Emevilerin saltanatlarının sona ermesiyle Harran hapishanelerinin kapısı açıldığı ve bu ehlibeyti Resul'ün evlatlarının Güneydoğu ve Kafkaslara dağılarak izlerini kaybettirdikleri biliniyor.

Hazreti Ali'nin Oğlu Hazreti Hüseyin'in birçok evladı sağlığında vefat etti. Diğer evlatları Kerbela civarında Hz. Hüseyin'le beraber şehit oldular. Ancak oğullarından Ali Zeynelabidin'in nesli devam etti.

Ali Zeynelabidin'in 7 çocuğu bulunmakta idi.
1- Muhammed,
2- Zeyd,
3- Ali,
4- Hüseyin,
5- Abdullah,
6- Ömer.

*1- **Abdullah Bin Zeynelabidin'ın çocukları:*** İshak, Muhammed.
2- ***Ali Bin Zeynelabidin in çocukları:*** Hasan, Abdullah, Ömer, Zeyd, Cafer, Muhammed, Ahmed.
3- ***Ömer Bin Zeynelabidin evlatları:*** Muhammed, İsmail, Musa Abdullah Ali, Hüseyin, Cafer.
4- ***Hüseyin Bin Ali Zeynelabidin'in çocukları:*** A'rac (Topal) Ali, Hasan, Muhammed, İbrahim, İsmail, Süleyman, Abdullah, Übeydullah.
5- ***Zeyd Bin Zeynelabidin çocukları:*** Yahya (Horasan'da otururdu), Ali (evladı kalmadı), İsa (12 yıl gizlendi sonra öldü), Muhammed, Hüseyin.
6- ***Muhammed Bin Zeynelabidin çocukları:*** Abdullah, İbrahim, Ali, Cafer.

Mardin Bölgesine yerleşmiş olan Şeyh Abdullah, Hz Ebubekir soyundan Şeyh Abdulaziz, Hz. Abdulkadir El Geylani soyundan Şeyh Kasım, Abdulkadir Geylani soyundan Sultan

Şeyh Mus Al Anzalli, Hz. Ömer soyundan Abdulkadir Geylani'nin teyzesi oğlu Diyarbakır, Urfa, Siirt, Hazro, Lice, Koca Köy gibi yerlerde evlat ve torunları vardır.

Şanlıurfa Bölgesine yerleşmiş olan Naimi ailesi Karakeçi şeyhleri, Siverek, Harran Beni Kays şeyhleri, Beni Muhammed Beni Yusuf şeyhleri, Şeyh Cevher ailesi, Bozova Şeyh Sinan ailesi, Bozova Şeyh Hüseyni Kösan ailesi, Suruç Ali Narike ailesi, Birecik Başaltı ailesi, Suruç Viranşehir Seyidleri ailesi, İmam Bakır El Harrani torunları Şeyh Sadettini Cebbavi, Birecik Beni Zeyd ailesi şeyhleri, Suruç Ziyaret Köyü Şeyhleri, Şeyh Müslim El Teberdar /Suruç Beni Yusuf şeyhleri, Çepçepi, İncirli ve Susuk köyleri şeyhleri.

Adıyaman Bölgesine yerleşmiş olan Şeyh Seyid Musa, Adıyaman Kerkişin Köyü Şeyh Zeynelabidin, Gavunduk Köyü Şeyh Abdurrahman, Zeytindere Köyü Seyid Muhammed Raşid Hüseyni, Kâhta Menzil Seyid Abdulbaki Hüseyni, Kâhta Menzil Seyid Fevzeddin, Kâhta, Menzil.

Malatya Bölgesine yerleşmiş olan Şeyh Abdurrahman Erzincani, Darende Seyid Hasan Gazi, Hz. Hüseyin Soyundan.

Palu Bölgesine yerleşmiş olan Seyid Ahmet El Kürdi, Seyid Bedrettini Erzurumi, Şeyh Mır Efendi.

Maden Bölgesine yerleşmiş olan Seyid Kartal, Tepecik, Hz Hüseyin soyundan.

Gaziantep Bölgesine yerleşmiş olan Şeyh Fethullah, Hz Ebubekir soyundan.

Eğil Bölgesine yerleşmiş olan Pir Mansur Seyid Hüseyni, A'rac Mırdasi Aşireti reisi Hz. Abbas soyundan.

Siverek Bölgesine yerleşmiş olan Şeyh Seyid Ahmet Baba.

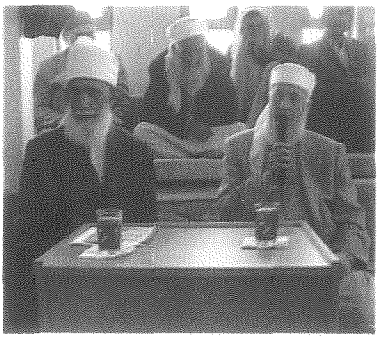

Muş Bölgesine yerleşmiş olan Şeyh İbrahim Samidi Zerzemi, Şeyh Muhammedi Mağribi, Seyid Muhammed Haci-i Kal.

Bitlis Bölgesine yerleşmiş olan Şemsi Bitlisi Abasoğlu, Şeyh Mahmut Üryani, Seyid Sıbgatullah El Arvasi.

Şanlıurfa bölgesinde Elhan (İlhan) köyündeki medresede halen birçok insanımıza İslami bilgiler öğretilmekte, Cevheri / İlhan ailelerince gelenek uzun yıllardır devam etmektedir.

Öncü isimlerinden bazıları şunlar:

Mehede Seydo (Muhammet bin Seydi):
Şeyhanlı Aşiret reisi.

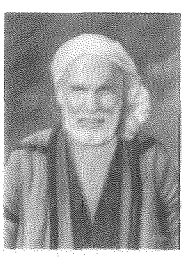

Şeyh Hasan (Hüseyin) İlhan:
Şeyh Cevher'in oğlu.

Şeyh Cevher (Muhammet):
...

Hacı Ömer Cevheri:
Şeref Cevheri, Necmettin Cevheri'nin babası Şeyhanlı aşiret reisi.

Şeyh Muhammed Cevheri:
Ömer Cevheri (Küçük Ömer) babası Milletvekili Mehmet Ali Cevheri'nin dedesi.

Abdullah ilhan:
Şeyh Hasan (Hüseyin) İlhan'ın oğlu, Halil, Cevher, Salih, Sinan, Fakihe, Necmettin İlhan'ın babası.

Şeyh Sinan ilhan:
Şeyh Hasan (Hüseyin) İlhan'ın oğlu Mehmet Emin, Mehmet Akil, Nesib, Mustafa Akif, Ali Ulvi. Sacide'nin babası.

Ömer Cevheri:
Sinan'nın oğlu Milletvekili Sabahattin Cevheri, Lütfü, Zeynep, Salahattin, Mahmut, Mehmet, Fatma'nın babası.

Hacı Muhammad ilhan:
Sinan'nın oğlu - Nesih, Feyzullah, Emin, Ali, Abdülkadir, Mustafa, Hasan'nın babası.

Necmettin Cevheri (Milletvekili):
Hacı Ömer Cevheri'nın oğlu, Milletvekili Cevher Cevheri ve Prf. Dr. Fatma Cevheri'nin babası.

Şeyh Cevherzade Hacı Ömer Cevheri (1892-1952)

Çiftçi, Siyasetçi, IX. Dönem Urfa Milletvekili (D. 1887, Şanlıurfa – Ö. 18 Kasım 1952). Baba adı Hacı Mehmet, anne adı İnci. İdadi (Lise) mezunu. Tarım işleriyle meşgul oldu.

Hacı Ömer Cevheri, 1950 genel seçimlerinde DP'den IX. Dönem (1950-1954) Urfa Milletvekili seçilerek TBMM'de yasama çalışmalarına katıldı. 18 Kasım 1952'de hayatını kaybetti. TBMM'nin 05.04.1341 t, İ: 94, C: 1, 124 sayılı kararıyla verilen 2616 sayılı kırmızı şeritli İstiklâl Madalyası sahibidir. Evli, 5 çocuk babasıdır.

Şeyhanlı aşiret reisi olarak, kuvvetlerinin başında Mücadele'nin başlangıcından sonuna kadar bütün safhalarında hizmetleri geçmiştir.

Cumhuriyet'ten sonra Halk Fırkası İdare Heyeti ve Belediye meclis üyeliği, TBMM 9. Dönem Urfa mebusluğu yapan Ömer Efendi, eski Bakanlardan Urfa Milletvekili Necmettin Cevheri'nin babası, 20. Dönem Adana Milletvekili İbrahim Cevher Cevheri'nin dedesidir.

KAYNAK: TBMM Albümü 2. Cilt 1950-1980 (2010).

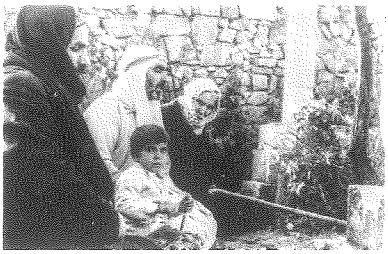

Şeyh Hasan İlhan, Şeyh Sinan İlhan ve Şeyh Mahmut İlhan Bayram günü Şeyh Cevher'in türbesini ziyaret ederken...

Şeyhanlı Hacı (Hasan) Hüseyin (İlhan)

Babası Şıh Mehmet Cevher, annesi Fatime. Doğum tarihi 1892, Ölüm tarihi 1995.

Şeyh Hasan Hüseyin İlhan, Şeyhanlı aşiret güçleriyle birlikte Fransız işgalinin başından sonuna kadar mücadele etmiştir.
Şanlıurfa'nın savaş kahramanları arasında ön sıralarda yer alır.

Şeyh Abdullah İlhan

Şeyh Hasan (Hüseyin) İlhan'ın oğlu, Halil, Cevher, Salih, Sinan, Fakihe, Necmettin İlhan'ın babası.

Şeyh Sinan İlhan

Şeyh Hasan (Hüseyin) İlhan nın oğlu. Mehmet Emin, Mehmet Akil, Nesib, Mustafa Akif, Ali Ulvi ve Sacide'nın babası.

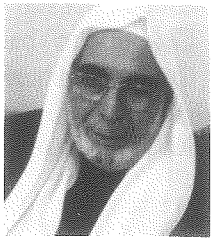

Şeyh Mehmet Emin İlhan
(Halen geleneği sürdürüyor)

Hacı Sinan Kur'an Kursunda çevre köy ve illerden gelen öğrencilere de Din bilgileri, Kur'an öğretiyor, ezberletiyor...

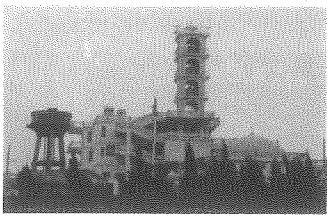

Hacı Sinan Kur'an Kursu

Şeyhanlı Aşiret reislerinden Mehmed Seydo Ağa (Şeyhanlıoğlu):

Siverek'ten gelen kuvvetlerle birleşip aşiret güçleriyle Urfa'nın Mücadelesi'ne katılmış, İşgalin bütün safhalarında hizmetleri geçmiştir.

Şeyhanlı Aşiretinden Hüseyin Bişo (Dolap) (1892-1976)

Doğum tarihi 1892, Baba adı Bişar, Ana adı Hedle'dir. 1976 yılırda vefat etmiştir.

Bölgesindeki Şeyhanlı aşiret kuvvetleriyle Mücadele'nin başından sonuna kadar Kuvayı Milliye'ye hizmet etmiştir.

4- Seyyit Salih Özcan (1929 - 2015)

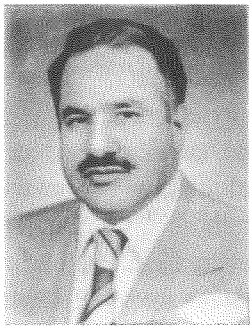

Salih Özcan (1929 - 2015)

Salih Özcan 1929 yılında Şanlıurfa'nın Akçakale kasabasında (ilçesinde) doğdu. Kendisi hakkındaki bilgileri, Necmettin Şahiner'in eserlerinden veya basında çıkan röportajlarından öğrenebiliyoruz. Bu yayınlarda da doğum tarihi verildikten sonra doğrudan Bediüzzaman ve Risâle-i Nur'u tanıma safhasına geçilmekte, çocukluğunu nasıl geçirdiği eğitimini nerelerde ve ne şekilde tamamladığı belirtilmemektedir.

Lise eğitimini tamamladığı 1949 yılında Salih Özcan'a Hulusi Yahyagil'in Risâle-i Nur'dan parçalar okuduğunu ve Bediüzzaman'ı ziyaret etme hususunda teşvikte bulunduğunu kendi hatıralarından öğrenmekteyiz.

Yaz aylarında Emirdağ'a giden Salih Özcan, bir gün dedesinden Bediüzzaman'ı ziyaret etmek için izin alır. Önce Mehmed Çalışkan'a gider. Çalışkan da onu Bediüzzaman Hazretlerine götürür.

Bediüzzaman Salih Özcan'ı; "Gel Seyyid Salih gel" hitabıyla karşılayıp kucaklar. "Ben yüz binlerce Seyyidi beklerken sen geldin" der.

Salih Özcan, Bediüzzaman'a Seyyid olup olmadığını sorar.

Bediüzzaman; "Annem Hüseynî, babam Hasenî'dir" karşılığını verir. Akabinde tebessümle, "Ben de Seyyid sayılır mıyım?" diye sorar.

Salih Özcan da hem anne, hem baba yani çift taraftan Seyyid olduğunu söyler.

Salih Özcan, sohbet sırasında üniversiteyi okumak için İstanbul'a gitmek istediğini söyler. Bediüzzaman Hazretleri de, orada Nur Talebeleri olduğunu ve onlarla tanışmasını tembih eder. Bu ilk görüşmeden sonra karşılıklı irtibat devam eder. Urfa'ya döndükten sonra Bediüzzaman'a mektup gönderir. Buna mukabil Bediüzzaman Hazretleri de bir kısım kitap ve eşyaları gönderir.

Salih Özcan'ın, Ankara'da bulunduğu sıralarda önemli faaliyet ve toplantılara katıldığı, eski Milli Eğitim bakanlarından Tevfik İleri'nin babası Prof. Münif Çelebi, Osman Nuri, Kemal Kalkan, Mahmud Yazır, Nail Pertev ve Cevat Çağrı gibi simalarla bir araya geldiği ve görüşmelerde bulunduğu bilinmektedir. Bu sohbetler ve görüşmeler sırasında sık sık Bediüzzaman Hazretlerinin isminin zikredildiği ve övgülerde bulunulduğu görülmektedir.

Pakistan Eğitim Bakan Yardımcısından Bediüzzaman'a ziyaret

Demokrat Parti iktidarı sırasında Pakistan Eğitim Bakan Yardımcısı Ali Ekber Şah Türkiye'ye ziyarette bulunur (1952). Bu ziyaret üzerine, Tevfik İleri misafirle ilgilenmek üzere Salih Özcan'a haber verir. Misafirin Bediüzzaman Hazretlerini ziyaret etmek istediğini ve bu konuda da kendisine yardımcı olmalarını ister. Ziyaretin gizli tutulmasını da tembihler. Kendisi Mehmet Gemalmaz ile birlikte Ali Ekber Şah'ı alarak Emirdağ'a gider. Buraya vardıklarında Bediüzzaman'ın kendilerini beklediklerini öğrenirler. Hemen yola çıkarlar. Böylece Pakistanlı misafirin arzusu gerçekleşir.

Bediüzzaman Hazretleri Pakistanlı misafirine özel ilgi gösterir. Risâle-i Nur ve İslâm dünyası hakkındaki düşüncelerini aktarır. Görüşme sırasında tercümanlığı da Salih Özcan yapar. Görüşme devam ederken Salih Özcan tercümede sıkıntı çekmeye başlar. Bunun üzerine Bediüzzaman Hazretleri çok güzel bir Arapça ifade ile sohbete devam eder.

Ali Ekber Şah talebeliğe kabul edilmesini rica edince, Bediüzzaman; "Seni 20 senelik kardaşlığa kabul ediyorum" der.

Misafir Bediüzzaman'ı Pakistan'a dâvet eder. Orada her türlü imkânın sağlanacağı taahhüdünde bulunur. Radyo istasyonu ve matbaanın tahsis edileceğini söyler.

Bediüzzaman ise şu karşılığı verir:

"Kardaşım, Ali Ekber Şah! Bu hizmetleri göğüs göğüse yapmak icap ediyor. Siperin arkasında hizmet olmaz. Esas hastalık burada başladı. Ben Mekke'de de olsam buraya gelirdim. Asıl hizmet buradadır, cephe buradadır." **(Son Şahitler, C. 3, s. 238).**

Bu ziyaretten Ekber Şah çok memnun ayrılır. Ziyareti ihsan ettiği için Cenâb-ı Hakk'a şükreder. Bediüzzaman eserlerini ona hediye eder.

Salih Özcan, ayrılıştan sonra misafire, Bediüzzaman hakkındaki fikrini sorar. O da, "Bu zat sırf Kur'ân'dan konuşuyor. Bu kadar fasih ve beliğ olarak Kur'ân lisanını konuşan sadece bu zatı gördüm" karşılığını verir.

İkinci kez Bediüzzaman'la görüşmek ister. Ancak, Bediüzzaman'ın kabul edemeyeceği haberini alırlar. Ekber Şah çok üzülür. Emirdağ'dan otobüsle ayrılacakları zaman uğurlamaya gelen Bediüzzaman'ı görmeleri kendileri için çok büyük bir sürpriz olur. Bediüzzaman misafirinin yanına oturup 7 - 8 kilometre kadar beraber gider. Misafir bir kese altın ve ipek

kumaş hediye etmek istediyse de Bediüzzaman kabul etmez. Ali Ekber Şah Pakistan'a döndükten sonra ülkesinde övgü dolu ifadeler kullanır. Basına verdiği demecinde Nur talebelerinden övgüyle söz ettiği gibi, "Risâle-i Nur, Kur'ân'ın tercümanıdır" ifadelerini kullanır.

Urfa'da Halilullah civarında ölmek istediğini söyler

Salih Özcan, Bediüzzaman ve Risâle-i Nurla bağını devam ettirir. 1954 yılı yazında bir dağ yürüyüşünde bulunurlar. Bediüzzaman Hazretleri, Özcan'a, kendisi dâhil kabrinin kimse tarafından bilinmeyeceğini, Urfa'da Halilullah civarında ölmek istediğini söyler. Bu söyledikleri Mustafa Acet tarafından kayda geçirilir.

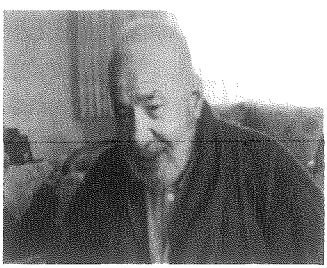

'Menderes'i desteklemek lâzım

Yine bir görüşme sırasında, Menderes çok münafıktır deyip aleyhinde konuşan Salih Özcan'a, Bediüzzaman Hazretleri, "Sus, keçeli! Menderes'e böyle deme. O çok hizmet etmek istiyor. Fakat mani olanlar var" ikazında bulunur.

Bunun üzerine ben, "Biz bir parti kuralım. Biz başa geçelim" dedim.

Üstad, "Eğer bugün Bayar bana dese, 'Said gel, buraya otur,' ben şiddetle reddederim. Bir cemiyette yüzde 70 dindar olmazsa, İslâmiyet nâmına başa geçmek cinayet olur. Memuru, mebusu senden olmadıkdan sonra İslâmiyet'e büyük zarar olur. Biz bütün kuvvetimizle Menderes'i desteklememiz lâzım ki, Halk Partisi iktidara gelmesin. Halk Partililerin yüzde 95'i masumdur. Kabahat yüzde 5'indir."

Üstad Millet Partisinden bahsederek, "O partide çok münafik var. Kuvvet dindarların elinde değil" dedi. Üstad bunları anlatırken bana da takılıyordu:

"Sen benim yanıma geldiğin zaman, bütün siyasî damarlarımı oynatıyorsun. Benim param olsa, seni her sene Hacca gönderirim. Sen Kutb-u Âzam'ın elini öpüp, ona Risale-i Nur'dan bahsedeceksin."

Salih Özcan; "Daha sonraki yıllarda Seyyid Alevî Mâlikî'ye Üstad'dan bahsettim, Beşinci Şuâ'yı okudum. 'Hâzâ sahih,' yani, 'Bu gerçekten doğrudur' dedi. Üstadı sordu, vefat ettiğini söyledim. 'Hayatta olsaydı, ziyaret eder elini öperdim' dedi. Beni nerede görse, Bediüzzaman'ın talebesi olarak iltifat eder, yanına oturturdu" diye anlatır.

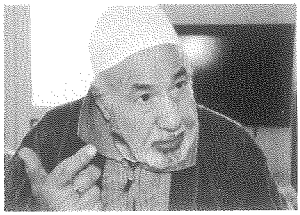

Urfa taşıyla, toprağıyla mübarektir

Bediüzzaman Hazretleri Salih Özcan'a iltifatlarda bulunduğu gibi, Urfalılara da iltifatlarda bulunmuş ve övgülerini yazmıştır. Övgüleri şöyle; "Cenâb-ı Hakk'a hadsiz şükrediyorum ki, Seyyid Salih gibi gençliğin bir kahramanı ve o havalinin çok kıymetdar ve hamiyetkâr ve dindar 2Milletvekili Nurlara sahip çıkmaya başladılar. Ben de kendi paramla aldığım ve zehir hastalığının fazla rahatsızlığı içinde tashih ettiğim bana mahsus bir kısım mecmualarımı onlara gönderiyorum. Seyyid Salih ve hamiyetkâr Milletvekilleri orada inşaallah Kur'ân ve imana tam hizmet edecek ve orayı Isparta'daki Medresetü'z-Zehra ve Mısır'daki Cami'ül-Ezher'in küçük bir numunesi haline getirmeye vesile olmaya ve Şam ve Bağdat'taki Medrese-i İslâmiye'nin bir nümunesini açmaya yol açmalarını rahmet-i İlâhiyeden ümit ediyoruz. Bütün Urfa halkına, çoluk ve çocuğuna ve mezarda yatanlarına her sabah duâ ediyorum. Ve bütün Urfalılara selâm ediyorum. Urfa taşıyla, toprağıyla

mübarektir. Ben çok hastayım. Onlar da bana duâ etsinler." (Emirdağ Lahikası, s. 407).

Bediüzzaman ve Risâle-i Nur hizmetinde bulunan Salih Özcan, daha sonraki dönemde de hizmet ve yardımlarını devam ettirdi. Basın yoluyla Risâle-i Nur camiasına yapılan saldırılar sürekli bir şekilde devam etmekte ve bunlara karşı yine basın yoluyla mücadelede elde bir yayın organı olmadığından dolayı, büyük sıkıntı çekilmekteydi. Zübeyir Gündüzalp bir gazetenin çıkarılması için büyük bir gayret göstermekte ancak, maddî imkânsızlık yüzünden gayesine ulaşamamaktaydı. Durumu Salih Özcan'a da aktarınca maddî destek sözü aldı. "İttihat Gazetesi" haftalık olarak neşredilmeye başlandı. İmtiyaz sahibi Salih Özcan, Yayın Müdürü Mustafa Polat idi. Maddî desteği sağlayan Salih Özcan idareye karışmayacaktı. Böylece Zübeyir Gündüzalp'in önderliğinde yeni alana adım atılmış olmaktaydı.

Ticaretle uğraşan, bir ara "Hilal" adlı dergiyi neşreden ve sahipliğini yapan Salih Özcan, aktif siyasette de bulundu. 1977 yılında Şanlıurfa'dan seçilerek Meclise girdi. Bunların dışında Şanlıurfa'da ilk faizsiz Banka olan Faisal Finans'ın kuruculuk ve yöneticiliğini, FEY Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanlığını yaptı.

Bilindiği gibi Salih Özcan; CHP ve Masonların işbirliği ile evlerden, iş yerlerinden, camilerden, Kur'an-ı Kerim başta olmak üzere dini neşriyat adına ne kadar eser varsa

alınan, çalınan, yırtılan, yakılan ve Müslüman evleri, dini eserlerden temizleyen güruha karşı, Müslüman evlere ilk İslam Dergisinin daha sonra da Hilal Dergisinin, dini eserlerle birlikte girmesini sağlayan bir mücahitti.

Müslüman aileleri kitapsız bırakmamak için 'Hilal Yayınevi'ni kuran ve rahmetli Ali Ulvi Kurucu'nun gönderdiği kitapları, Muhammed İkbal'in, Ebu'l-Hasen en-Nedvîî'nin ve Muhammed Hamidullah'ın eserlerini 3 dilde yayınlayan Seyyid Salih Özcan, bu işle de yetinmeyip ve Risale-i Nurlar'dan; "İhlâs, Uhuvvet, İktisat ve Ramazan" risalelerini bastırarak, ülkemizde ve yurtdışında dağıtımını sağlamıştır.

Bediüzzaman Said-i Nursi Hazretlerinin de belirttiği ismiyle Seyyid Salih Özcan, 1977 yılında Milli Selamet Partisinden Urfa Milletvekili seçilince, Masonlara yakınlığıyla bilinen ve Müslümanları dışlayıp onlara sahip çıkan "nurcu maskeliler" tarafından ötelendi.

Seyyid Salih Özcan, 05.08.2015 tarihinde vefat etti. Cenaze namazı; oldukça kalabalık cemaat nedeniyle Dergâh Camiinde ikindi namazına müteakip, tabutu kalabalık nedeniyle cami içersine alınarak kılındı.

Cami içersi ve dışarısında oldukça kalabalık cemaat Seyyit Salih Özcan'ı son yolculuğuna uğurlamaya gelmişti.

Seyyid Salih Özcan, Hazreti İbrahim Peygamber'in Nemrut tarafından ateşe atıldığında düştüğü yerde yapılan Döşeme Camii kabristanına, Urfalı âlimlerden Hacı Abdurrahman Buluntu Hocanın kabrinin yanına defnedildi.

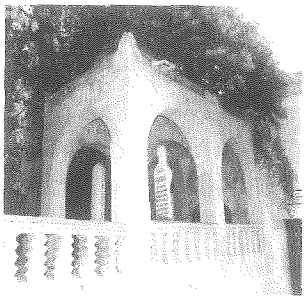

Merhum Seyyit Salih Özcan ilerlemiş yaşına rağmen bile çok faal idi.

-İttihad Gazetesi Sahibi

-Hilal Yayınları ve Hilal Dergisi Sahibi.1950-2000

-1977 Şanlıurfa Milletvekili.

-Hilal Eğitim Vakfı Kurucusu.

-Türkiye Sarı Basın Kartı Sahibi.

-Suudi Arabistan Haber Ajansı (Türkiye Mümessili) Ankara

-Dünya İslâm Birliği Yönetim Kurulu Kurucu Azası ve Daimi Üyesi.

-İslâm Dünyası Konferansı Teşkilatı Haber Ajansları Birliği Üyesi.

-İslâm Dünyası Konferansı Dava ve Yardımlaşma Konseyi Üyesi.

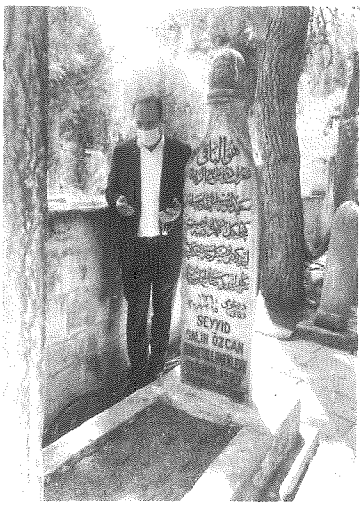

-Faysal Eğitim Vakfı (FEY) Mütevelli Heyeti Başkanı.

-Faisal Finans Kurumu A.Ş. Hissedar, Kurucu Üyesi, Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı.

Seyyid Salih Özcan, ayrıca; çeşitli Sosyal Yardımlaşma Vakıfları ile Hayrat Vakfı, Suffa Vakfı vs vakıflarda da görev almıştır.

SON SÖZ

Muhterem Kardeşlerim...

Öncelikle bu kitabımızda genişce yazamadığımız, hatta bazılarını hiç yazmadığımız daha nice tanınmış kişiler, ziyaret yerleri bulunmaktadır. Ancak bize göre onları yazmak başlı başına bir kitap yazmak demektir. Hatta değerli hemşehrilerimizin yazdıkları Urfa'mızla ilgili kitaplarda azda olsa bahsedilmektedir.

Allahü Teâlâ, dünyada bütün insanlara acıyor. Muhtaç oldukları şeyleri yaratıp, herkese gönderiyor. Ebedî saâdete kavuşturan yolu gösteriyor. Nefslerine, kötü arkadaşlara, zararlı kitaplara ve yabancı radyolara aldanarak, bu saâdet yolundan ayrılanlardan, küfür ve dalâlet yoluna sapanlardan, pişman olup, af dileyenleri hidâyete kavuşturuyor.

Bunları ebedî felaketten kurtarıyor. Azgın, zalim olanlara bu ni'metini ihsân etmiyor. Onları, beğendikleri, istedikleri küfür yolunda bırakıyor. Ahirette, Cehenneme gitmesi gereken mü'minlerden, dilediğini, ihsân ederek af edecek, Cennete kavuşturacaktır.

Her canlıyı yaratan, her varı, her an varlıkta durduran, hepsini, korku ve dehşetten koruyan, yalnız O'dur. Böyle bir Allah'ın şerefli ismine sığınarak, yani O'ndan yardım bekleyerek bu kitabı yazmağa başladık.

Allahü Teâlâ'ya hamd olsun. Onun sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâma salât ve selâm olsun. O yüce Peygamberin temiz Ehl-i beytine ve âdil, sâdık Eshabının her birine, hayırlı dualar olsun.

Hamd, bütün nimetleri Allahü Teâlâ'nın yaratıp gönderdiğine inanmak ve söylemek demektir. Şükür, bütün nimetleri İslâmiyet'e uygun kullanmak demektir.

Efendim;

Allahu Teâlâ hazırlıklarını yaptığımız diğer kitaplarımızın da bir an evvel düzenlemesini tamamlayıp basılmasını sağlayarak sizlere ulaştırmayı nasib eylesin...

Allahü Teâlâ, hepimizi, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiği doğru yolda bulundursun! İslâm cahillerinin ve büyük İslâm âlimi gibi isimler taşıyan mezhepsizlerin, münafıkların yaldızlı, sinsi yalanlarına aldanmaktan muhafaza eylesin. (**Âmin**)

Ülkemize, milletimize ve ihtiyaç sahibi insanlarımıza hizmet etmeyi gaye edinen, görevini tam olarak yapabilme gayretini sürdüren, dürüst, çalışkan, kalbi Allahu Teâlâ'nın korkusuyla çarpan, ehlisünnet Devlet büyüklerimize ve ailelerine de Allahu Teâlâ sağlık, sıhhat, afiyet ve hayırlı uzun ömürler versin, nazardan saklasın, insanoğlunun şerrinden, iftiralarından muhafaza eylesin ve her hayırlı işlerinde muvaffak eylesin inşallah... (**Âmin**)

Müslüm ABACIOĞLU / ŞANLIURFA

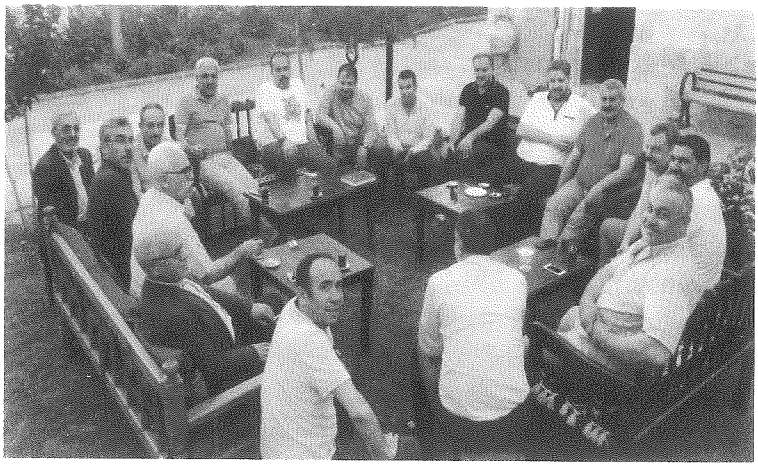

Faydalanılan Kaynaklar

1) İslâm Âlimleri Ansiklopedisi; c.6, s.225
2) Evliyalar Ansiklopedisi; c.7, s.65
3) Şiirlerde Harran; (Antoloji)
Harran Kaymakamlığı Kültür Yayınları.
4) A.Cihat Kürkçüoğlu, İnançlar Diyarı Şanlıurfa, Ankara 2000.
5) www.huzurpinari.com, www.dinimizislam.com web siteleri.
6) Doç.Dr. Bayram Ali Çetinkaya, (Somuncu Baba Dergisi Ağustos 2006)
7) Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa (Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları)
8) Şanlıurfa Evliya Ve Âlimleri (Mahmut Karakaş)
9) Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dinî Hayat / Türbeler ve Ziyaretgâhlar (Prf. Dr. Abdullah Ekinci)
10) TBMM Albümü 2. Cilt 1950-1980 (2010).
11) Mehmet Kasım Gülpınar ve Mustafa Veysel Gülpınar
12) Cevher İlhan – M.Salih İlhan arşivi (Şeyhanlılar)
13) Halil Özcan (TBMM İdare Amiri), İbrahim Özcan
14) Hüseyin Öztürk (Akit Gazetesi Yazarı)
15) Tezkire-i Meşayih-i Amid Diyarbekir Velileri I-II
(M.Şefik Korkusuz S.144-146)

Türkiye Yazarlar Birliği Şanlıurfa Şubesi Başkan ve Üyeleri...

Türkiye'nin Çin Halk Cumhuriyeti Pekin Büyükelçisi (Şanlıurfalı) Abdulkadir Emin Önen, Annesi ve Kardeşleriyle 15 Temmuz Gecesi Cumhurbaşkanlığı Külliyesi Önündeydi...

HATIRALAR

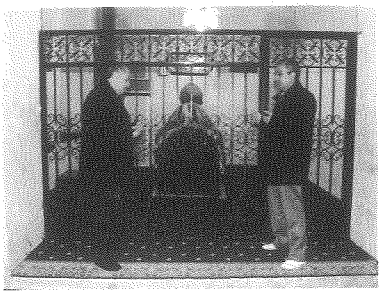

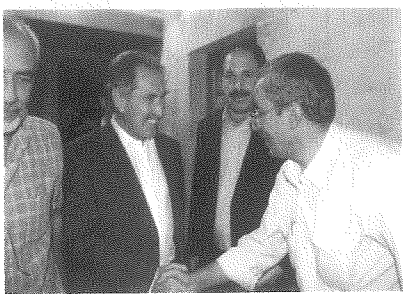

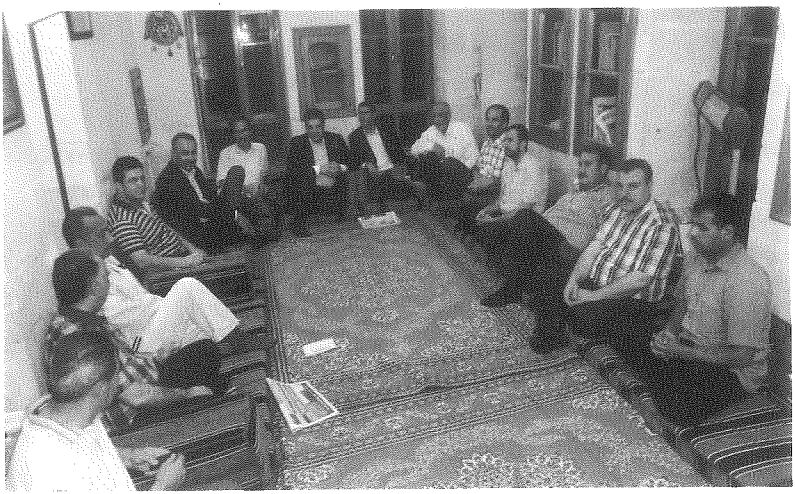

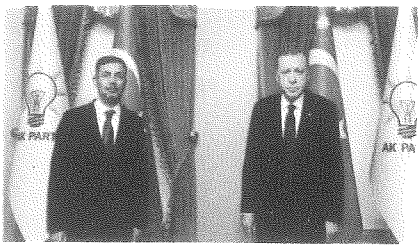

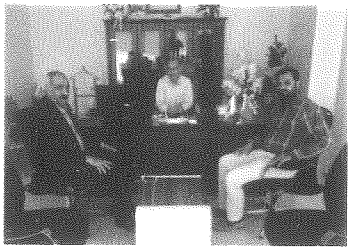

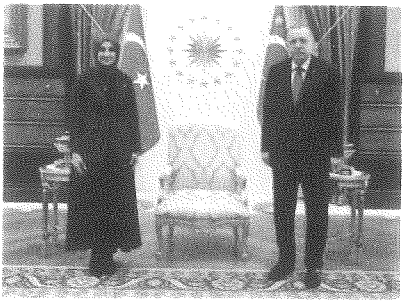

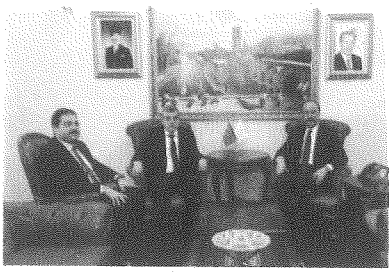

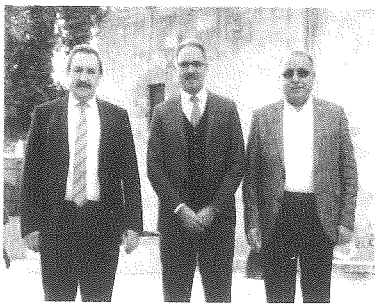

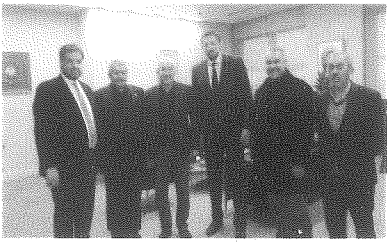

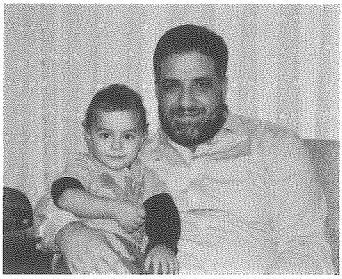

VIP

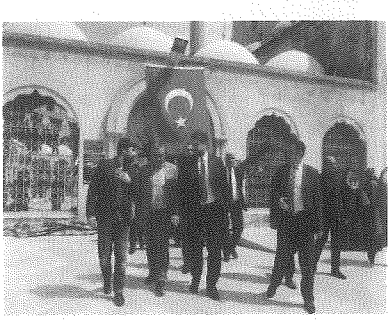

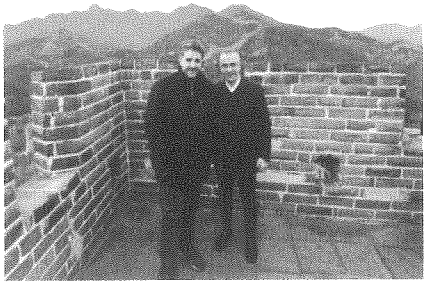

ŞANLI
SPOR

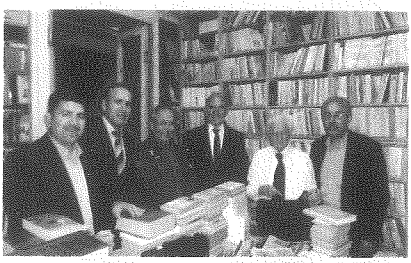

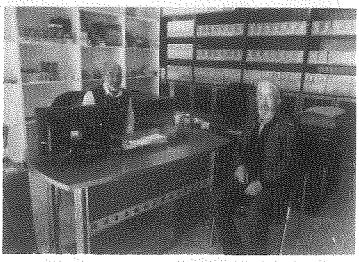

VE Eyyüb nazi Şanlıurfa

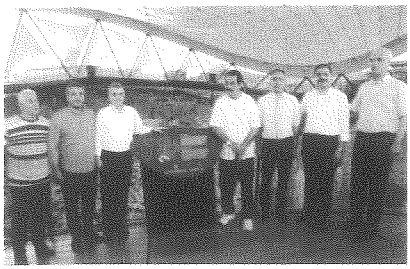

AK PARTİ

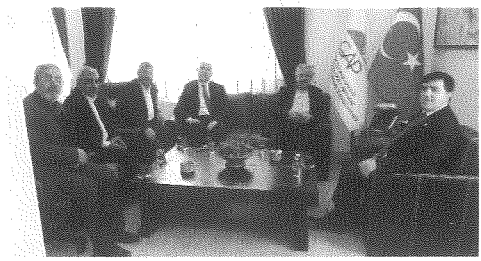

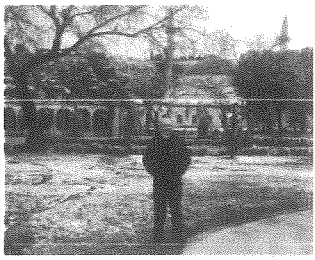

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
BAŞBAKANLIK

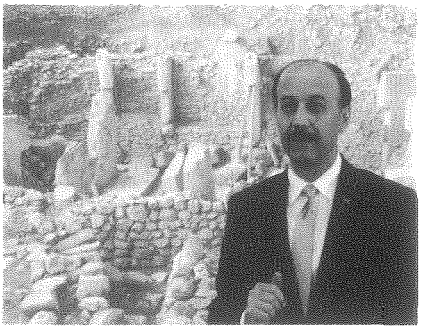

FUJIFILM

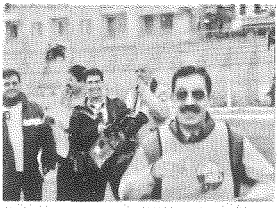

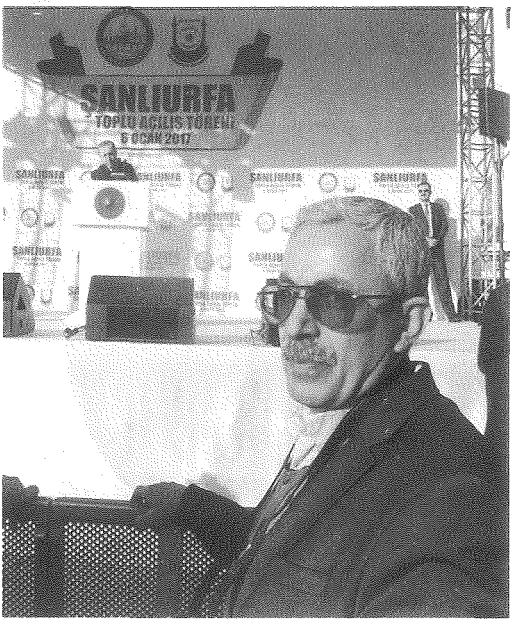
ŞANLIURFA
TOPLU AÇILIŞ TÖRENİ
5 OCAK 2017

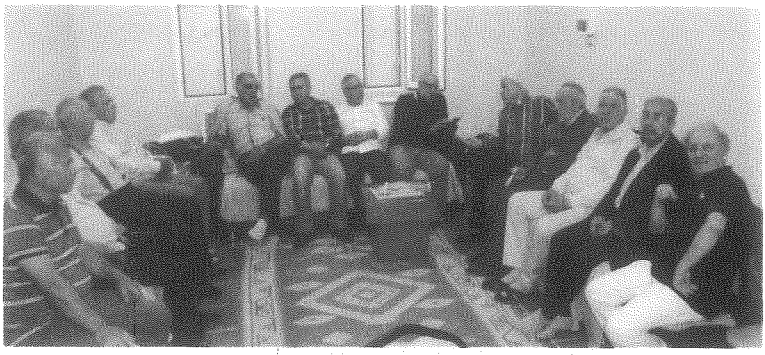

BÜLENT KUYUMCULUK

REİSE
SELAM
NÖBETE
DEVAM

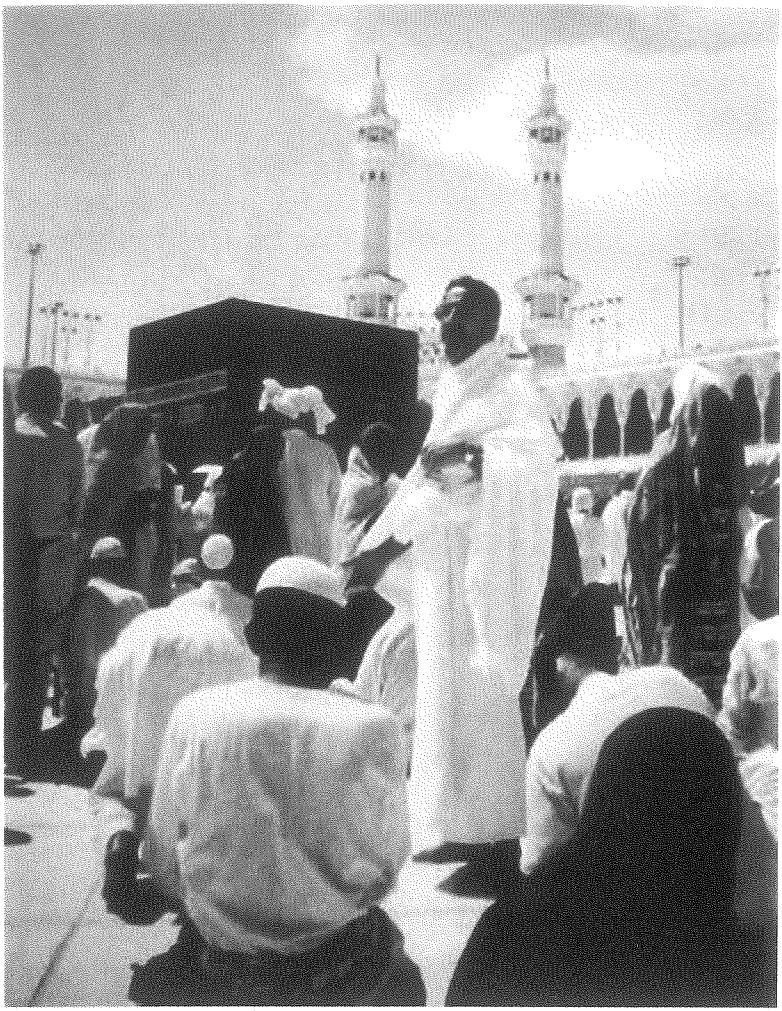

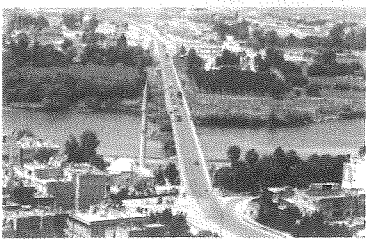

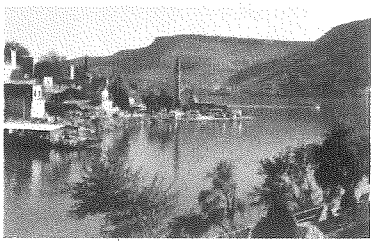

Hayat Bin Kays El Harrani Hazretlerinin Duası

Allah'ım büyük yalnız sensin,
Sen öyle büyüksün ki;
Büyükler ve küçükler sıkışınca ancak sana yalvarır.
Ancak sana yalvaran muradına kavuşur.
İlahi herkesi sıkıntıdan kurtaran yalnız sensin.
Bizi dünyada ve ahi rette sıkıntıda bırakma.
Muhtaçlara her şeyi gönderen yalnız sensin,
Dünyada ve ahirette hayırlı ve faydalı olan şeyleri bize gönder.
Dünyada ve ahirette bizi kimseye muhtaç bırakma.
Ya rabbi bizi rahmetinden ümit kesenlerden eyleme.
İlahi beldemizdeki ve diğer beldedeki kardeşlerimizi açlık,
fakirlik ve darlıktan kurtar.
Allah'ım ekinlerimizi bitir.
Allah'ım bizlerden yoksulluğu ve açlığı gider.
Senden başkasının def edemeyeceği belayı bizden uzaklaştır.
İlahi senden mağfiret diliyoruz,
Çünkü hakiki bağışlayıcı şüphesiz ki sensin...

THG
0479285
SOP

SUCEK MEDYA